

การศึกษาหลักพุทธธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา

: กรณีศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

A STUDY OF BUDDHA DHAMMA AND VALUE AS APPEARED IN LANNA

YUNTIAN : A CASE STUDY OF AMPHUR MUANG, LAMPANG PROVINCE

พระพิชญพล สุวณฺณรูป (รูปทอง)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธศักราช ๒๕๕๔

การศึกษาหลักพุทธธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา
: กรณีศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

พระพิชญ์พล สุวณฺเฑโร (รูปทอง)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

**A STUDY OF BUDDHA DHAMMA AND VALUE AS APPEARED IN LANNA
YUNTIAN : A CASE STUDY OF AMPHUR MUANG, LAMPANG PROVINCE**

Phrapisnupol Suwannaroopo (Rooptong)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E.2011

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา

.....

(พระสุธีธรรมานุวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบบัณฑิตวิทยาลัย.....ประธานกรรมการ

(พระมหาพรชัย สิริวิโร,ดร.)

.....กรรมการ

(พระมหาดวงจันทร์ กุตุตสีโล,ดร.)

.....กรรมการ

(ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง)

.....กรรมการ

(อาจารย์เกริก อัครชิโนเรศ)

.....กรรมการ

(พระครูสิทธิสุตาทิมนนท์)

คณะกรรมการควบคุมบัณฑิตวิทยาลัย พระมหาดวงจันทร์ กุตุตสีโล,ดร. ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง กรรมการ

อาจารย์เกริก อัครชิโนเรศ กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาหลักพุทธธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา :
กรณีศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ผู้วิจัย : พระพิชญพล สุวณฺณรูป (รูปทอง)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาดวงจันทร์ คุตตสีโล,ดร. ป.ธ.๕, พธ.บ. (ศาสนา),

M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

: ศศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง, พธ.บ. (ศาสนา), ศศ.บ.

(ไทยศึกษา), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Pali & Buddhism)

: นายเกริก อัครชิโนเรศ, ศศ.บ. (ภาษาอังกฤษ) ศศ.ม. (พุทธศาสนศึกษา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาหลัก พุทธ ธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา : กรณีศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑. เพื่อศึกษาความเป็นมา ประเภท จุดประสงค์ในการทำและใช้ยันต์เทียน ๒. เพื่อศึกษาหลัก พุทธ ธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา ๓. เพื่อศึกษาความสำคัญและ คุณค่าของยันต์เทียนกับวิถีชีวิตของคน ล้านนา : โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ผลการศึกษาพบว่า ยันต์เทียนเป็นพิธีกรรมทางความเชื่อของคนล้านนาที่สืบทอดมาแต่โบราณ ซึ่งไม่สามารถระบุให้แน่ชัดได้ว่ายันต์เทียนเกิดขึ้นมาแต่เมื่อใด มีเพียงการสันนิษฐานว่า ยันต์เทียนอาจจะสืบทอดมาจากลัทธิของศาสนาพราหมณ์โดยผ่านดินแดนพม่าและมอญเข้ามาสู่ ล้านนาไทย ยันต์เทียนล้านนาแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ ประเภทที่หวังผลทางดี หรือฝ่ายขาว และประเภทที่หวังผลทางร้าย หรือฝ่ายดำ ยันต์เทียนล้านนามีจุดประสงค์ในการทำเพื่อเป็นการช่วยอนุเคราะห์ชาวบ้านที่มาขอความช่วยเหลือในเมื่อเกิดความทุกข์ และในการใช้นั้นมีจุดประสงค์หลัก ๓ ประการ คือ ๑. บูชาเทียนเพื่อหลีกเคราะห์ ๒. บูชาเทียนเพื่อรับโชค ๓. บูชาเทียนเพื่ออยู่ดีมีอายุ หรือเสริมดวงชะตา

หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา พบว่ายันต์เทียนล้านนามีหลักพุทธธรรมปรากฏอยู่จำแนกได้ ดังต่อไปนี้ คือ

ก. พุทธธรรมในยันต์เทียน ได้แก่ ไตรสรณคัมภ์ ไตรลักษณ์ อริยสัจ ๔ ทิฏฐธัมมิกัตถะ โพชฌงค์ ๗ พุทธคุณ ๕ บารมี ๑๐ และความไม่ประมาท ซึ่งลักษณะของหลักพุทธธรรมที่ปรากฏ

ในยันต์เทียนนั้น เป็นการนำเอาส่วนที่สำคัญสรุปย่อเขียนเป็นยันต์เทียนขึ้นมาเพื่อเป็นอุบายวิธีในการเผยแพร่ธรรม เช่น อี สวา สุ, ทุ ส นิ ม เป็นต้น

ข. พุทธธรรมสำหรับผู้ทำยันต์เทียนและผู้บูชายันต์เทียน ได้แก่ ไตรสิกขา บุญกิริยาวัตถุ ฌราวาสธรรม สังคหวัตถุ ๔ พรหมวิหาร ๔ และอริยมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งไม่ได้เขียนแทรกไว้ในยันต์เทียน แต่จะเป็นการตั้งเป็นข้อปฏิบัติสำหรับผู้ทำยันต์เทียนและผู้บูชายันต์เทียนได้ปฏิบัติตาม

ความสำคัญและคุณค่าของยันต์เทียนกับวิถีชีวิตของคนล้านนา พบว่ายันต์เทียนล้านนามีความสำคัญและคุณค่าอยู่เป็นจำนวนมากที่อยู่คงอยู่กับคนล้านนามาเป็นเวลายาวนาน สรุปประเด็นสำคัญ ได้ดังนี้

ยันต์เทียนในฐานะเป็นเครื่องบูชา ยันต์เทียนในฐานะเป็น ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ยันต์เทียนในฐานะเป็นกุศโลบายในการเผยแพร่ธรรม ยันต์เทียนในฐานะเป็นเครื่องช่วยอนุเคราะห์ชาวบ้าน ยันต์เทียนในฐานะเป็นพิธีกรรมความเชื่อท้องถิ่น

คุณค่าของยันต์เทียนล้านนา พบว่ายันต์เทียนมีคุณค่าต่อประวัติศาสตร์, สังคม ศาสนา จิตใจ และอักษรภาษา “อักษรธรรมล้านนา”

หลักพุทธธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในยันต์เทียน เป็นเสมือนเพชรที่ซ่อนอยู่ข้างใน โดยมีโครงสร้างคือยันต์เทียนห่อหุ้มเก็บไว้ รอวันหรือเวลาที่ใครจะนำไปใช้ให้ถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด

Thesis Title : A Study of Buddha Dhamma and Value as Appeared in Lanna Yuntian : A Case Study of Amphur Muang, Lampang Province

Researcher : Phrapisnupol Suwannaroopo (Rooptong)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phrmaha Duangchan Kuttasilo Pali V, B.A. (Religions),

M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

: Asst. Prof. Dr. Thepprawin Chanreang B.A. (Religions),

B.A. (Thai Studies), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D.(Pali & Buddhism)

: Mr.Krirk Akarachinores, B.A. (English), M.A. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : March 12, 2012

Abstract

The thesis entitled “A Study of Buddha Dhamma and Value as Appeared in Lanna Yuntian : A Case Study of Amphur Muang, Lampang Province” consists of 3 purposes; 1) to study the background, kind and the purpose of the producing and using yuntian 2) to study the principle of the Buddha’s teaching as appeared in the Lanna Yuntian 3) to examined their importance and value of yuntian affected Lanna people’s way of life, especially in Lampang province.

The result revealed that the Yuntian was the ancient ceremony of the Lanna’s people and unable to determine the exact date and time. However, it was assumed that this rituals and believes may be descended from the cult of Brahmanism through the territory of Myanmar and Mon to the Lanna region. The Lanna Yuntian can be divided into two kinds: the righteousness or the white one and the evils or the black one. The actual purposes of the LannaYuntian were to eliminate the folks’ sufferings. The three main purposes of the Yuntian worshiping were to avoid from the adversity, to gain good luck and to live long life or blissful fortunes.

The Buddha’s teachings found in the Lanna Yuntian can be categorized as the Tisaranagamana or the Threefold Refuge, Tilakkhaṇa or the Three Characteristics, Ariyasacca or the Four Noble Truths, Ditthadhammikattha or the Present, Bojjhanga or the Seven Factors of

Enlightenment, Buddhagaṇa or Virtues of the Buddha, Dasaparamī or the Ten Perfection and the heedfulness. The above mentioned Buddhist doctrines have been summarized and written on the Yantra and applied as the method for propagating Buddhism.

The virtues of the talisman and worshipers were Tisikkhā or the Threefold Training, Puññakiriyāvattu or bases of meritorious action, Sangahavattu or bases of sympathy, Brahmavihāra or sublime states of mind and Ariyamagga or the Eightfold Noble Path. Even though, these doctrines did not directly appear in the Yuntian but the talisman and the Yuntian worshiper must practice and keep in their mind.

The Yuntian has long been played the importance role and value to Lanna people till the present time. The main point of Yuntian can be summarized: the Yuntian as the object of worship, the local wisdom, the method of Dhamma propagating, the public welfare and the local belief. The Lanna yuntian is said to have value to history, society, religion, mind and Lanna Language. Besides, The Buddhist doctrines and the value appearing in the Lanna Yuntian are as the hidden essence covered by the surface of candle. It a waits for one to discover and rightly apply to gain the highest benefit.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ทั้งภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และบุคคลทั่วไปที่ให้การสนับสนุนในการศึกษาและการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ พระมหาดวงจันทร์ กุตุตสีโล ,ดร. ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์, ขออนุโมทนาขอขอบคุณ ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทร์แรง, และ อาจารย์เกริก อัครชินเรศ กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ท่านได้เมตตาอนุเคราะห์ให้คำปรึกษาตรวจสอบ ชี้แนะ และแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างดีมาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณพระสงฆ์ทุกรูป และอนุโมทนาขอขอบคุณปราชญ์ชาวบ้านทุกท่านในอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยได้เข้าไปสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนเทียบในการดำเนินงานวิจัยเป็นอย่างดี ขอขอบคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ศูนย์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ในการให้โอกาสเข้ามาศึกษาวิชาการทางพุทธศาสนา ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดทุกแห่งที่ได้ให้ความสะดวกในการค้นคว้าข้อมูล และโดยเฉพาะอย่างยิ่งขออนุโมทนาขอขอบคุณ คุณโยมสมพร โอสธานุเคราะห์ ที่ให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาเป็นอย่างสูง และขอบคุณทุกท่านที่มีความเกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หากมิได้เอื้อนมา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้หากมีความบกพร่องใดๆ ผู้วิจัยขอน้อมรับด้วยความเต็มใจ และหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีคุณค่าประโยชน์ใดๆ ขอประโยชน์จงเกิดขึ้นแก่ทุกท่านเพื่อช่วยกันสร้างสรรค์สืบสานภูมิปัญญาของบรรพชนให้คงคุณค่าสืบไป และผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา ตลอดจนถึงคุณบิดา มารดาและผู้มีอุปการคุณทุกท่าน และขอตั้งจิตอธิษฐานส่งความปรารถนาดีต่อผู้ที่ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ให้บังเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมสืบต่อไป

พระพิชญพล สุวณฺณรูป (รูปทอง)

วันที่ ๘ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ก
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	น
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฉ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย	๑๒
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ	๑๓
บทที่ ๒ กำเนิดและวิวัฒนาการยันต์เทียนล้านนา	
๒.๑ ความหมายยันต์เทียนล้านนา	๑๔
๒.๒ ความเป็นมาและวิวัฒนาการของยันต์เทียนล้านนา	๑๖
๒.๒.๑ ยุคพระเวทย์	๑๖
๒.๒.๒ ยุครอยต่อระหว่างพราหมณ์สู่พุทธ	๑๙
๒.๒.๓ ยุคมอญพม่าและล้านนาไทย	๒๓
๒.๓ ประเภทและลักษณะของยันต์เทียนล้านนา	๒๓
๒.๓.๑ ประเภทของยันต์เทียน	๒๓
๒.๓.๒ ลักษณะของยันต์เทียน	๒๘
๒.๔ จุดประสงค์ในการทำและใช้ยันต์เทียนล้านนา	๒๙
๒.๕ องค์ประกอบของยันต์เทียนล้านนา	๓๑
๒.๕.๑ ผู้ที่ทำยันต์เทียน	๓๑

๒.๕.๒	วัสดุที่ใช้ทำยันต์เทียน	๓๑	
๒.๕.๓	ฤกษ์ยามในการทำและใช้ยันต์เทียน	๓๓	
๒.๕.๔	ขั้นตั้งและการขึ้นครู		๓๕
๒.๕.๕	คาถาเขียนยันต์เทียน	๓๘	
๒.๕.๖	คำบูชาเทียน	๔๓	
๒.๖	ขั้นตอนวิธีการทำยันต์เทียนล้านนา	๔๔	
๒.๖.๑	การเขียนยันต์เทียนลงบนกระดาษสาหรือต้นเทียน	๔๕	
๒.๖.๒	การขีดเส้นยันต์	๔๕	
๒.๖.๓	การเขียนตัวอักษรในยันต์	๔๖	
๒.๖.๔	การเขียนตัวเลขในยันต์	๔๗	
๒.๖.๕	การเขียนคาถาลงในตายันต์	๔๗	
๒.๖.๖	การพินยันต์เทียน	๔๘	
๒.๖.๗	การปลุกเสกยันต์เทียน	๔๘	
๒.๗	ข้อปฏิบัติในการใช้ยันต์เทียนล้านนา	๕๐	
๒.๘	สถานที่บูชาเทียนล้านนา	๕๐	
บทที่ ๓ หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา			
๓.๑	ความหมายหลักพุทธธรรม	๕๒	
๓.๒	ลักษณะทั่วไปของหลักพุทธธรรม	๕๖	
๓.๓	ลักษณะการปรากฏของหลักพุทธธรรมในยันต์เทียนล้านนา	๕๗	
๓.๔	หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา	๕๘	
๓.๔.๑	พุทธธรรมในยันต์เทียน	๕๘	
	๑) ไตรสรณคมน์	๕๘	
	๒) ไตรลักษณ์ หรือ สามัญลักษณ์	๕๙	
	๓) อริยสัจ	๖๐	
	๔) ทิฏฐธัมมิกัตถะ	๖๑	
	๕) โพชฌงค์	๖๓	
	๖) พุทธคุณ	๖๔	
	๗) บารมี	๑๐	๖๕
	๘) ความไม่ประมาท	๖๗	

๓.๔.๒ พุทธธรรมสำหรับผู้ทำย่นต์เทียบและผู้บูชาย่นต์เทียบ	๖๘
๑) ไตรสิกขา	๖๘
๒) บุญกิริยาวัตถุ	๖๙
๓) ฌราวาสธรรม	๗๑
๔) สังกหวัตถุ	๗๒
๕) พรหมวิหาร	๗๓
๖) อริยมรรคมีองค์ ๘	๗๔

บทที่ ๔ ความสำคัญและคุณค่าของย่นต์เทียบกับวิถีชีวิตของคนล้านนา

๔.๑ วิถีชีวิตของคนล้านนา : อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง	๗๘
๔.๒ ความหมายของคำว่า “ความสำคัญ” และ “คุณค่า”	๘๑
๔.๓ ความสำคัญของย่นต์เทียบล้านนา	๘๒
๔.๓.๑ ย่นต์เทียบในฐานะเป็นเครื่องบูชา	๘๒
๔.๓.๒ ย่นต์เทียบในฐานะเป็นภูมิปัญญาทางประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น	๘๓
๔.๓.๓ ย่นต์เทียบในฐานะเป็นกุศโลบายในการเผยแพร่ธรรม	๘๗
๔.๓.๔ ย่นต์เทียบในฐานะเป็นเครื่องช่วยอนุเคราะห์ชาวบ้าน	๙๐
๔.๓.๕ ย่นต์เทียบในฐานะเป็นพิธีกรรมความเชื่อท้องถิ่น	๙๒
๔.๔ คุณค่าของย่นต์เทียบล้านนา	๙๕
๔.๔.๑ คุณค่าของย่นต์เทียบที่มีต่อประวัติศาสตร์และสังคม	๙๕
๔.๔.๒ คุณค่าของย่นต์เทียบที่มีต่อศาสนา	๙๗
๔.๔.๓ คุณค่าของย่นต์เทียบที่มีต่อจิตใจ	๑๐๑
๔.๔.๔ คุณค่าของย่นต์เทียบที่มีต่ออักษรภาษา	๑๐๔

บทที่ ๕ บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๐๗
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๑๑

บรรณานุกรม	๑๑๓
ภาคผนวก	๑๒๓
ประวัติผู้วิจัย	๑๔๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คำย่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๕ โดยได้กล่าวถึงแหล่งที่มา เล่ม / ชื่อ / หน้า ตามลำดับ เช่น ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๔๗/๒๗๒. หมายถึง พระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค เล่ม ๑๑ ชื่อ ๔๗ หน้า ๒๗๒.

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา. (ไทย) = วินัยปิฎก มหาวิภังค์ (ภาษาไทย)

พระสูตรตันตปิฎก

ที.ม. (ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปิณณาสก์	(ภาษาไทย)
อ.จ.ทุก. (ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
จ.อิตติ. (ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อิตติวุตตนิบาต	(ภาษาไทย)
อ.จ. ปญจก. (ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อ.จ.ทสก.อ. (ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
อ.จ.ฉก.ก. (ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ฉกนิบาต	(ภาษาไทย)
จ.พุทธ. (ไทย)	=	สูตรตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	พุทธวงศ์	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อภิ.วิ. (ไทย) = อภิธรรมปิฎก วิภังค์ (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ล้านนาเป็นดินแดนที่อยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทยประกอบไปด้วย ๘ จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน พะเยา ลำพูน ลำปาง แพร่ และน่าน มีการสั่งสมภูมิปัญญาความรู้จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน ไม่ว่าจะเป็นด้านขนบธรรมเนียม ความเชื่อ จารีต ประเพณี วิถีชีวิต ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ดนตรี และภาษา ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามสภาพสังคมและความเชื่อ^๑ ของแต่ละชุมชน และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันดีงามที่ได้ตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ดินแดนล้านนาเป็นถิ่นที่มีพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาแต่อดีต ดังปรากฏหลักฐานในตำนานหรือพงศาวดารต่างๆ และจะเห็นได้จากโบราณสถานตามวัดวาอารามที่ปรากฏในเมืองสำคัญของล้านนา ทั้งนี้ก็เพราะพระพุทธศาสนาได้มีบทบาทสำคัญทั้งทางด้านการเมืองการปกครองและวิถีชีวิตของคนล้านนา การนับถือศาสนาของชาวล้านนา มีพื้นฐานมาจากไสยศาสตร์อันเนื่องด้วยศาสนาพราหมณ์ แล้วมารับเอาพระพุทธศาสนาต่างกรรมต่างวาระ จึงเกิดการผสมผสานจนแนบแน่น การปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาจึงปนเปกันระหว่างศาสนาพุทธ และพราหมณ์ ความเชื่อทางศาสนาของคนล้านนาเป็นไปในทำนองเดียวกันกับคนไทยโดยทั่วไป กล่าวคือเชื่อเรื่องภูแห่งกรรม อานิสงส์ผลบุญอันเป็นเรื่องของศาสนาพุทธโดยตรง และเชื่อในไสยศาสตร์ตลอดจนถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ตามคตินิยมของพวกพราหมณ์^๒

ไสยศาสตร์ นับเป็นวิชาลึกลับเกี่ยวกับอิทธิปาฏิหาริย์ เวทมนต์คาถา และอำนาจจิตมีอยู่ในคัมภีร์ อถรรพเวท ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่ ๔ ในไตรเพทของพวกพราหมณ์^๓ มีการแผ่อิทธิพลไปยังที่ต่างๆ โดยเฉพาะดินแดนล้านนา มีการผสมผสานกันกับพระพุทธศาสนา ทำให้อาณาจักรล้านนามีความหลากหลายในเรื่องความเชื่อและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาและไสยศาสตร์ควบคู่กันไป

^๑นพคุณ ตันติกุล, ล้านนาในมิติกาลเวลา, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (เชียงใหม่ : The Knowledge Center, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖๕.

^๒เอมอร ชิตตโสภณ, ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมล้านนากับวรรณกรรมประจำชาติ, (เชียงใหม่ : ธนบรรณการพิมพ์, ๒๕๓๓), หน้า ๕.

^๓มณี พยอมยงค์, ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (เชียงใหม่ : ส.ทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๘.

ดังนั้นอาณาจักรล้านนาจึงเป็นศูนย์กลางของความเจริญทั้งทางด้านพระพุทธศาสนาและประเพณีความเชื่อต่างๆ ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน

ลำปางเป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่ในใจกลางของภาคเหนือ^๔ เดิมเป็นที่ตั้งของเมืองโบราณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีมาตั้งแต่สมัยทวารวดีเป็นต้นมา คือราวต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๓ ชื่อของ “เมืองเขลางค์” อันเป็นเมืองรุ่นแรก ๆ และ “เมืองนครลำปาง” ปรากฏอยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์หลายแห่งทั้งจากตำนาน ศิลจารึก และพงศาวดาร ซึ่งแต่เดิมนั้นลำปางหรือเมืองลำปางมีชื่อเรียกหลายอย่าง ดังที่ปรากฏในตำนานต่างๆ ได้แก่ ตำนานวัดศรีล้อม เรียกว่า “กุกกุกนคร” ตำนานพระธาตุเสด็จ เรียกว่า “ศรีนครไชย” ตำนานพระธาตุลำปางหลวง เรียกว่า “ลัมภกัปปนคร” ตำนานชินกาลมาลินี เรียกว่า “เขลางค์นคร” บ้าง “อาลัมภางค์นคร” บ้าง ตำนานวัดหนองละคอน เรียกว่า “ลัวะกอนลำปาง” (ละครลำปาง)^๕ ในสมัยโบราณลำปางเป็นเมืองสำคัญเมืองหนึ่งของอาณาจักรล้านนา มีขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกับเมืองอื่นๆ ในล้านนา ซึ่งประชากรส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากกลุ่มชนที่เรียกตนเองว่า ไทยวน หรือ คนเมือง มีวัฒนธรรมและประเพณี ขนบธรรมเนียมต่างๆ เป็นเอกลักษณ์ของตนเองไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณีทางศาสนา วิถีชีวิต การแต่งกาย ธรรมเนียมสังคม ระบบการนับวันเดือนปี ภาษาพูดและเขียน ตลอดจนค่านิยมต่างๆ ^๖ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดลำปางเป็นจังหวัดที่มีพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีต เมืองลำปางก็เหมือนกับเมืองอื่นๆ ของล้านนา ที่มีการทำยันต์เขียนสืบกันมาอย่างแพร่หลาย

ยันต์เขียนหรือการบูชาเขียนเป็นพิธีกรรมแบบพื้นบ้านของชาวล้านนาแบบหนึ่งที่นิยมทำกันมาก ทำโดยการจุดเทียนในที่กำหนดเพื่อให้เกิดผลตามที่ต้องการ โดยเทียนที่ใช้ในพิธีบูชาเขียนนี้จะต้องเป็นเทียนที่ทำขึ้นเป็นพิเศษ มีไส้ทำด้วยกระดาษสาที่เขียนยันต์ซึ่งอาจารย์เจ้าเป็นผู้กระทำให้ตามความประสงค์ ของผู้ที่ต้องการบูชา ซึ่งโดยทั่วไปแล้วนิยมบูชาเขียนเพื่อสืบชะตาลดเคราะห์ และรับโชค ^๗ เป็นต้น ซึ่งเชื่อกันว่าการทำเช่นนี้จะทำให้เกิดสิ่งดีๆ กับชีวิตของตนเอง การบูชาเขียนจะทำโดยการจุดเทียนที่ผ่านการปลุกเสกมาแล้ว ซึ่งเทียนจะมีลักษณะแตกต่างจาก

^๔ วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดลำปาง , พิมพ์ครั้งที่ ๑, (หนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, ๒๕๔๔), หน้า ๑.

^๕ สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ , (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, ๒๕๕๒), เล่ม ๑๑, หน้า ๕๖๖๔.

^๖ วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดลำปาง, หน้า ๑๓๑.

^๗ สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ , (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, ๒๕๔๒), เล่ม ๘, หน้า ๓๘๑๒.

เทียนที่ใช้ให้บูชาพระทั่วไป การจุดเทียนบูชานิยมทำกันมาตั้งแต่สมัยอดีตและนิยมทำมาจนถึงปัจจุบัน เทียนบูชาวิธีทำและลักษณะแตกต่างกับเทียนทั่วไป เทียนบูชาจะผ่านวิธีการปลุกเสกคาถาอาคมจากผู้ที่มีอาคมโดยจะเริ่มจากการทำไส้เทียน ซึ่งทำจากกระดาษสาที่มีการลงอักขระ เลขยันต์ต่างๆ ตามประเภทของเทียนที่จะนำไปพันเข้ากับขี้ผึ้งอีกทีเพื่อทำเป็นเทียนยันต์ต่างๆ^๔

การทำยันต์เทียนในปัจจุบันมีความแตกต่างจากอดีต เพราะ ถือเป็นการค้าขายอย่างหนึ่ง ซึ่งในอดีตเวลาต้องการเทียนก็จะไปขอให้ผู้ที่มีวิชาอาคมหรือพระภิกษุปลุกเสกเทียนให้ตามแต่ประเภทที่ต้องการ ในปัจจุบันมีการทำออกมาให้ผู้ที่ต้องการซื้อหาไปบูชาได้ตลอดเวลา ลักษณะการทำก็ไม่ต่างกันมีการปลุกเสกเทียนเช่นเดียวกัน แต่มีการทำออกมาเป็นจำนวนมากเท่านั้นเอง การบูชาเทียนเป็นศรัทธาความเชื่อของคนในล้านนามาเป็นเวลานาน ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันและก็จะยังคงมีการกระทำเช่นนี้ต่อไปตราบที่ชาวล้านนายังมีการนับถือพุทธศาสนากันอยู่ ถึงแม้จะมีวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าไปเพียงใดก็ตาม พุทธศาสนิกชนคนไทยก็ยังมีความเชื่อเรื่องพิธีกรรมและเวทมนต์คาถาอยู่ และนับวันจะฝังรากลึกลงในสังคมไทย

คนลำปางก็เป็นเช่นเดียวกับคนล้านนาโดยส่วนใหญ่ซึ่งมีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมการบูชาเทียนหรือการทำยันต์เทียนเพื่อการบูชามาตั้งแต่อดีต จะเห็นได้จากตำรายันต์เทียนที่ปรากฏในคัมภีร์ปี่ปี่สาอักษรธรรมล้านนาโบราณที่ยังคงหลงเหลืออยู่ตามวัดในเขตพื้นที่จังหวัดลำปางอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ก็เพราะในอดีตมีพระเถระครูบาอาจารย์ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในการทำยันต์เทียนอยู่หลายรูป เช่น ครูบาอาโนชัยธรรมจินตคามณี วัดปงสนุกเหนือ (อดีตเจ้าคณะจังหวัดลำปางรูปแรก) ครูบานันตา นันโท วัดทุ่งม่านใต้ พระครูพิชัยมงคล วัดพิชัย ครูบาปิ่นตา วัดศรีบุญโยง เป็นต้น ถึงแม้ว่าท่านเหล่านั้นจะล่วงลับไปแล้ว แต่ตำรายันต์เทียนก็ยังคงมีการสืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยสำคัญทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจอยากจะศึกษาค้นคว้าในเรื่องเหล่านี้ โดยเฉพาะเรื่องของยันต์เทียนที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนล้านนาและเกี่ยวโยงระหว่างพระพุทธศาสนากับไสยศาสตร์ ทั้งนี้ก็เนื่องจากอำเภอเมืองลำปางมีคัมภีร์ปี่ปี่สาอักษรธรรมล้านนาโบราณอยู่ตามวัดต่างๆ เป็นจำนวนมาก พระสงฆ์ และฆราวาสก็มีการทำยันต์เทียนกันเป็นจำนวนมาก เช่นกัน เป็นที่น่าเสียดายที่ปัจจุบันคนล้านนาส่วนใหญ่ไม่รู้ถึงคุณค่าของสิ่งเหล่านี้ โดยเฉพาะอักษรธรรมล้านนา ที่เป็นสิ่งบ่งบอกถึงเอกลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุดของคนล้านนา นับวันจะสูญสิ้นไปถ้าไม่รู้จักที่จะเรียนรู้และรักษาไว้

ดังนั้นในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงหลัก พุทธธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา ตลอดจนความเป็นมา ประเภท ความสำคัญ จุดประสงค์ในการ

^๔อินสม ไชยชมภู, ยันต์และคาถา ของดีเมืองเหนือ, (ลำพูน:ร้านกัญญา, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

ทำและใช้ยันต์เทียนล้านนา รวมถึงองค์ประกอบต่างๆ ของยันต์เทียน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากเอกสารและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เกี่ยวกับยันต์เทียน

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความเป็นมา ประเภท จุดประสงค์ในการทำและใช้ยันต์เทียน

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา : กรณีศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

๑.๒.๓ เพื่อศึกษา ความสำคัญและ คุณค่า ของยันต์เทียนกับวิถีชีวิตของคนล้านนา : กรณีศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูล ในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยจะศึกษาความเป็นมา ประเภท จุดประสงค์ในการทำและใช้ยันต์เทียน ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา ศึกษาความสำคัญและคุณค่าของยันต์เทียนกับวิถีชีวิตของคนล้านนา กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของเอกสารที่จะศึกษา ดังต่อไปนี้

เอกสารปฐมภูมิ จากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๕ และเอกสารปีบสาอักษรธรรมล้านนาในช่วงระยะเวลาตั้งแต่สมัยกรุงวอานอรัชธรรมจินดา มณี อดีตเจ้าคณะจังหวัดลำปางรูปแรก จนถึงผู้สืบทอดในปัจจุบัน

เอกสารทุติยภูมิ จากหนังสือหรืองานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยจะสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญและมีความรู้เกี่ยวกับยันต์เทียนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน ๓๐ รูป/คน แบ่งเป็น พระสงฆ์ ๑๕ รูป พระภิกษุ ๑๕ คน ซึ่งกลุ่มประชากรทั้งหมด ได้มาโดยวิธีการสุ่มจากพระสงฆ์และประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญเกี่ยวกับยันต์เทียน โดยเฉพาะผู้ที่เป็นที่เคารพนับถือของคนในพื้นที่ เช่น พ่อหนานศรี วรรณศรี เป็นผู้ที่มีความรู้

เชี่ยวชาญในเรื่องยันต์เขียนเป็นอย่างมาก ท่านได้สืบทอดตำรามาจากพ่อเฒ่าหนานแปง ซึ่งเป็น
ราชครูในราชสำนักนครลำปาง สมัยเจ้าอนันตพิสัยชาวลีต เป็นต้น

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ยันต์เขียนมีความเป็นมาอย่างไร มีกี่ประเภท มีจุดประสงค์ในการทำและใช้อย่างไร

๑.๔.๒ ยันต์เขียนมีหลักพุทธธรรมปรากฏมากน้อยเพียงใด

๑.๔.๓ ยันต์เขียนมีความสำคัญและคุณค่ากับวิถีชีวิตของคนล้านนาอย่างไร

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ล้านนา หมายถึง ดินแดนที่อยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งมีภาษาพูดและภาษา
เขียนเป็นของตนเอง ประกอบไปด้วย ๘ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน
พะเยา ลำพูน ลำปาง แพร่ และน่าน

ยันต์ หมายถึง ตารางหรือลายเส้นเป็นตัวเลข อักษรหรือรูปภาพที่เขียน สักหรือ
แกะสลักลงบนแผ่นผ้า ผิวหนังไม้ โลหะ เป็นต้น ถือว่าเป็นของขลัง

ยันต์เขียน หมายถึง การเขียนลายเส้น ลงอักษร ตัวเลข หรือสัญลักษณ์ต่างๆ ลงบน
กระดาษสาแล้วม้วนกับจี๋ผึ้งทำเป็นเทียน

หลักพุทธธรรม หมายถึง หัวข้อหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในยันต์
เขียนที่นำมาศึกษาเท่านั้น

คาถา หมายถึง คำสวดที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์หรือบทสวดที่ทำให้เกิดสิริมงคล และทำให้เข้ม
ขลัง

คุณค่า หมายถึง คุณค่าที่ปรากฏในยันต์เขียนล้านนาและมีอิทธิพลต่อชาวล้านนาใน
ด้านต่างๆ ที่นำมาศึกษาเท่านั้น

ปั๊บสา หรือ พับสา หมายถึง สมุดที่ทำจากกระดาษสาใช้บันทึกเรื่องราวต่างๆ เช่น
ประวัติศาสตร์ คาถา เลขยันต์ ตำรายา ฯลฯ เป็นต้น

สีส่าย หมายถึง ไม้เขียนหรือขนวนเขียนที่ทำจากเส้นด้าย

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ หนังสือ

ดามภ์-เหม^๕ ได้เรียบเรียงหนังสือเรื่อง “พิธีกรรมไสยศาสตร์ ฟังหุ่นจาก ฟังหุ่นรัก ฟังหุ่นผูก” ซึ่งกล่าวถึง เรื่องราวของศาสตร์ลึกลับแห่งการทำเสน่ห์มัดใจคนรัก พิธีกรรมที่มีมาจากหมอผีชาวเขมรโบราณ

เทพย์ สาริกบุตร^๖ ได้เรียบเรียงหนังสือเรื่อง “ประชุม มหายันต์ ๑๐๘” ซึ่งกล่าวถึง สูตรการลงยันต์ พิธีการลงยันต์ การจัดเครื่องตั้งเวทย์บูชา การปลุกเสกยันต์ ตลอดจนประชุมมหายันต์ ๑๐๘ ได้แก่ พระยันต์ไตรรัตนาคิณฺฑ ตะกรุดสามกษัตริย์ ยันต์มหาพุทฺธาธิคิณฺฑ ยันต์มหามงคล ฯลฯ เป็นต้น

แปลก พรานนก^๗ ได้เรียบเรียงหนังสือเรื่อง “ยันต์...ศาสตร์จริงกับความเชื่อ?” ซึ่งกล่าวถึง ยันต์ในลักษณะต่างๆ พร้อมพลาณภาพที่ยันต์ชนิดนั้นๆ มี เช่น ยันต์...มหานิยมจะทำให้คนรักและหลงใหล ยันต์...สาลิกามหานิยมจะทำให้ได้รับความรักจากเพศตรงข้ามเป็นเลิศ หรือยันต์...ท้าวมเวสสุวรรณ จะกันภูตผีปีศาจและโรคภัยไข้เจ็บ

พินิจ จันทร^๘ ได้เรียบเรียงหนังสือเรื่อง “อมตะความเชื่อย้อนยุค” ซึ่งกล่าวถึง ความเชื่อเรื่องศาสนาวัฒนธรรม ประเพณี แบบพื้นบ้านและตำนาน ความเชื่อ โหราศาสตร์ ความฝัน โหราศาสตร์ ไสยศาสตร์ เวทย์มนต์ คาถา เครื่องราง ของขลัง ความเชื่อภูตผี วิญญาณ ความเชื่อเรื่องวันขี้ห้าม และอื่นๆ

สิระ อาสาวดี^๙ ได้เรียบเรียงหนังสือเรื่อง “ถอดอักขระมงคล ยันต์ เหริยญ ตะกรุด เกจิอาจารย์ดัง” ซึ่งกล่าวถึง การถอดอักขระพระคาถา ถอดอักขระเลขยันต์ พระเกจิณาจารย์ต่างๆ แบ่งออกเป็น ๔ ส่วน ได้แก่

๑. ฝ่ายยันต์

๒. เหริยญ

^๕ดามภ์-เหม, พิธีกรรมไสยศาสตร์ ฟังหุ่นจาก ฟังหุ่นรัก ฟังหุ่นผูก, (กรุงเทพมหานคร:ไพลินบุ๊กเน็ต, ๒๕๕๑).

^๖เทพย์ สาริกบุตร, ประชุมมหายันต์ ๑๐๘, (กรุงเทพมหานคร : เสริมวิทย์บรรณาการ, ๒๕๓๘).

^๗แปลก พรานนก, ยันต์...ศาสตร์จริงกับความเชื่อ?, (กรุงเทพมหานคร:ไพลินบุ๊กเน็ต, ๒๕๕๒).

^๘พินิจ จันทร, อมตะความเชื่อย้อนยุค , พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บุ๊กเอ็กเพรส, ๒๕๕๒).

^๙สิระ อาสาวดี, ถอดอักขระมงคล ยันต์ เหริยญ ตะกรุด เกจิอาจารย์ดัง , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เทพาย, ๒๕๕๒).

๓. ตะกรุด

๔. วัตถุมงคลอื่นๆที่ไม่ใช่ผ้ายันต์เหรียญและตะกรุด

ตีมา อรุณรักษ์, ผศ.ประชิด สกฤษพัฒนา ^{๑๔}ได้เรียบเรียงหนังสือเรื่อง “มรดกคนล้านนา ประเพณีและวิถีชีวิต ” ซึ่งกล่าวถึง ประเพณีและวิถีชีวิตของคนล้านนา ในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ความเชื่อ ประเพณีของคนล้านนา

อินสม ไชยชมภู ^{๑๕}ได้เรียบเรียงหนังสือเรื่อง “ ยันต์และคาถา ของดีเมืองเหนือ ” ซึ่งกล่าวถึง ยันต์ ประสิทธิภาพของยันต์ สูตร -คำลงยันต์ วิธีเขียนยันต์และตัวอย่างยันต์ต่างๆ เช่น ยันต์ อุดมมงคล ยันต์พุทธมงคล ยันต์เทียบลวดเคราะห์ -เสริมโชคกลางต่างๆ ตลอดถึงพระพุทธรูปมงคลต่างๆ คาถาเขียนเทียบต่างๆ เป็นต้น

อำนวยการ สุธรรณมงคล ^{๑๖}ได้เรียบเรียงหนังสือเรื่อง “คาถาอาคม” ซึ่งกล่าวถึง คาถาต่างๆ ที่จะช่วยให้ผู้มีความศรัทธา สามารถท่องจำขึ้นใจ หรือท่องสวดเป็นประจำ มีชะตาชีวิตที่ดี เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น มีเสน่ห์แก่ผู้ได้พบเห็น รวมไปถึงคาถาต่างๆ ที่จะช่วยให้แคล้วคลาดปลอดภัย จากภัยอันตรายทั้งหลายทั้งปวง ทั้งจากภูตผี ผู้คนที่จ้องจะทำร้าย และเหตุร้ายที่อาจเกิดขึ้น โดยไม่คาดฝัน

๑.๖.๒ งานวิจัย

ณัฐธัญ มณีรัตน์ ^{๑๗} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของพุทธศาสนamahayanaที่มีต่อระบบยันต์ในประเทศไทย” จากการศึกษาวิจัย พบว่า ความเชื่อเรื่องยันต์ที่แพร่กระจายอยู่ในประเทศไทย นั้นเป็นสิ่งที่มาช้านาน จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นเอกสารโบราณ พระพิมพ์ หรือจารึก ช่วยให้เราสามารถตั้งสมมติฐานได้ว่าเลขยันต์ต่างๆ เกิดขึ้นมาหลายปีแล้ว และเมื่อวิเคราะห์ดูเนื้อหาสาระของระบบยันต์ก็พบว่า ยันต์ต่างๆ ที่เราเห็นอยู่ในปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลทางด้านแนวคิดและปรัชญาจากพุทธศาสนamahayanaไม่เพียงแต่ความเหมือนกันในเรื่องรูปแบบ แม้แต่องค์ประกอบอื่นๆ เช่น การเสกยันต์ การสร้างหรือการเขียนยันต์ก็เหมือนกัน ซึ่งทั้งนี้

^{๑๔}ตีมา อรุณรักษ์, ผศ.ประชิด สกฤษพัฒนา, มรดกคนล้านนาประเพณีและวิถีชีวิต , (พิมพ์ที่ หจก. ซี แอนด์ เอ็น, ๒๕๕๑).

^{๑๕}อินสม ไชยชมภู, ยันต์และคาถา ของดีเมืองเหนือ, (ลำพูน:ร้านกัญญา, ๒๕๕๒).

^{๑๖}อำนวยการ สุธรรณมงคล, คาถาอาคม, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เอ็มทีบี, ๒๕๕๑).

^{๑๗}ณัฐธัญ มณีรัตน์, “อิทธิพลของพุทธศาสนamahayanaที่มีต่อระบบยันต์ในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑).

อาจเป็นเพราะในอดีตดินแดนต่างๆ ในบริเวณนี้เคยรับอิทธิพลของคำสอนมหายานเอาไว้ ดังนั้น หลักคำสอนที่สำคัญต่างๆ เช่น ศูนย์ตา ตรีกาย มณฑล ก็มีอยู่ในระบบยันต์

ในปัจจุบันยังมีเอกสาร โบราณที่บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับยันต์ต่างๆ ให้ศึกษาพอสมควร ทำให้พบเนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติของมหายานด้วย เช่น สมาธิเพ่งอักษร ซึ่งใช้ในการฝึก สร้างรูปแบบมณฑลในจิตซึ่งปรากฏในคัมภีร์ปถมัง ในคัมภีร์เดียวกันนี้ยังแสดงนัยยะเรื่องพระปัญจชินพุทธเจ้า และหลักศูนย์ตาอย่างชัดเจน ในปัจจุบันจะหาผู้ที่ศึกษาอย่างจริงจังได้น้อย มีเพียงการ นำเอารูปแบบภายนอกไปประยุกต์ใช้เท่านั้น ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงปรัชญาที่แฝงเอาไว้ได้ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วการจะทำยันต์สักยันต์หนึ่งต้องมีขั้นตอนต่างๆ มากมายและไม่สามารถที่จะเรียนรู้ ในทันทีทันใดได้ เพราะต้องอาศัยการฝึกฝนทางจิตเป็นปทัฏฐานเสียก่อน

อย่างไรก็ตามมีความเป็นไปได้ว่าการนำเอาความเชื่อเรื่องยันต์ไปสัมพันธ์กับเรื่อง อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ก็เพื่อต้องการรักษาสาระสำคัญของอย่างเอาไว้ไม่ให้สูญหาย อย่างน้อยใน เวลาต่อมาหากมีผู้ที่สนใจศึกษาก็อาจจะได้พบปรัชญาเหล่านั้น อีกทั้งตราบไค่ที่ยังมีผู้ยึดถือปฏิบัติ อยู่สิ่งนั้นก็คงอยู่เช่นกัน การศึกษาวิเคราะห์เรื่องยันต์จะสามารถทำให้เราเข้าใจถึงพัฒนาการและ สาระสำคัญของสิ่งนี้

พระประเสริฐ ชุตินฺธโร (สุนทรวัฒน์)^{๑๔} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่อง ไสยศาสตร์ตามทศนะของพระ ธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)” จากการศึกษาวิจัย พบว่า "ไสยศาสตร์" เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยคติความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ เวทมนตร์ คาถา สิ่งเร้นลับ หรืออำนาจเหนือธรรมชาติ ที่มีลักษณะเป็นการหวังพึ่งอำนาจภายนอกหรือการดลบันดาลจากอำนาจภายนอก มีต้นกำเนิดมาจากบทสวดในคัมภีร์พระเวท และยังพบอีกว่า ไสยศาสตร์ยังเป็นเรื่องที่ไม่อาจพิสูจน์ได้แน่นอนว่ามีผลจริงหรือไม่ การหวังพึ่งไสยศาสตร์นั้นก็มิใช่อำนาจอยู่มาก และที่สำคัญคือไม่อาจนำไปสู่การพ้นทุกข์ได้ เพราะที่สุดของไสยศาสตร์อาจแสดงฤทธิ์ต่างๆ ได้ก็เป็นเพียงชั้นโลกียอภิญญา ยังเกี่ยวข้องอยู่กับโลก อยู่ในวิสัยของปุถุชน

ส่วน "พุทธศาสตร์" เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาทั้งหมด แต่ในงานวิจัยนี้หมายเอาเฉพาะหลักคำสอนสำคัญ ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า พระพุทธศาสนาได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งการกระทำ ซึ่งจัดเป็นกิริย วาท หรือกรรมวาท คือสอนให้หวังผลจากการกระทำ เป็นการหวังพึ่งตนเองสู่อิสรภาพคือ พ้นทุกข์ได้ และมีเป้าหมายสูงสุดคือ ปัญญา การปฏิบัติขึ้นของพระพุทธศาสนาเป็นการประกาศอิสรภาพให้แก่มนุษย์ด้วยปรัชญาที่ว่า

^{๑๔}พระประเสริฐ ชุตินฺธโร (สุนทรวัฒน์), “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องไสยศาสตร์ตามทศนะของพระ ธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต)” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒).

"มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้" และจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนพัฒนาด้วยการศึกษา ที่เรียกว่าไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา และในขั้นสูงสุด การฝึกฝนพัฒนามนุษย์จะนำไปสู่การรู้แจ้งสัจธรรม คือทำให้เกิดปัญญา เข้าใจถึงความสัมพันธ์และอิงอาศัยกันของสิ่งทั้งหลาย ทั้งที่เกี่ยวกับชีวิตของเรา สังคม และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเรา ยังผลให้หลุดพ้นเป็นอิสระหรือพ้นทุกข์ได้

ตามทรรศนะของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) จะเห็นได้ว่า ไสยศาสตร์คือความเชื่อ ในอำนาจนอกตัว หรืออำนาจเหนือธรรมชาติ ที่มีลักษณะเป็นการหวังพึ่งการคลั่งคลุ้มจาก ภายนอก แม้ว่าพระธรรมปิฎกจะมีได้ปฏิเสธความมีอยู่จริงของไสยศาสตร์ แต่ก็มิได้สนับสนุนให้ เสียเวลาอยู่กับการพิสูจน์ว่า ไสยศาสตร์มีอยู่จริงหรือไม่ และในทางตรงกันข้ามท่านได้ชี้ให้เห็นว่า ไสยศาสตร์มีโทษอย่างไร แม้ที่สุดการแสดงฤทธิ์ต่าง ๆ ได้ก็เป็นเพียงโลกียอภิญา ยังอยู่ในวิสัย แห่งปุถุชน ไม่อาจนำไปสู่การพ้นทุกข์ได้ และท่านยังได้แสดงจุดยืนในหลักแห่งพุทธธรรม เพื่อให้ มนุษย์ได้รับโอกาสในการฝึกฝนพัฒนาตนที่สูงขึ้น โดยอาศัยความสัมพันธ์กันระหว่างศาสตร์ทั้งสอง เป็นจุดนัดพบ เพื่อชักนำมวลมนุษย์เข้าสู่พุทธศาสตร์ โดยท่านได้แนะวิธีการไว้ว่า

(๑) ดึงศรัทธาของมวลมนุษย์ที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายนอก (ไสยศาสตร์) เข้าสู่พระพุทธร ศาสตร์ โดยมองไปที่พระรัตนตรัย ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นให้เขาฝึกฝนพัฒนาตนสูงขึ้นต่อไป

(๒) แม้เขาจะมองพระรัตนตรัยเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์อยู่ข้าง ก็ให้เขาเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ ของพระรัตนตรัยนั้นในทำนองที่สนับสนุนเรื่องกรรม คือ ให้เกิดกำลังใจที่จะเพียรพยายามทำการ ให้เข้มแข็งมั่นคงยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ถ้าศักยภาพของการศึกษาขาดความสมดุล มนุษย์ก็ขาดโอกาสในการ ฝึกฝนพัฒนาตน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็ต้องอาศัยเวลา อีกทั้งยังต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง ต่อไป แต่ในความเป็นจริงแล้ว คงไม่อาจที่จะทำให้มนุษย์ทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน ได้ทั้งหมด ด้วยเหตุนี้ การหวังพึ่งไสยศาสตร์ก็ยังคงมีอยู่ต่อไป

พระมหาประศักดิ์ อคฺคปญฺโญ (ชั่งแสง)^{๑๕} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ กับกฎแห่งกรรมของชาวพุทธไทยในปัจจุบัน ” ผลของการวิจัยพบว่า ชาวพุทธไทยในปัจจุบันเชื่อ โหราศาสตร์และกฎแห่งกรรมไปพร้อม ๆ กัน ในขณะที่ยืนยันว่า "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" ตามที่ พระพุทธศาสนาสอนไว้แต่ก็ยังมีความเชื่อในเรื่องโหราศาสตร์และใช้โหราศาสตร์เป็น ส่วนประกอบในการพิจารณาตัดสินใจ ก่อนที่จะดำเนินกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง

^{๑๕}พระมหาประศักดิ์ อคฺคปญฺโญ (ชั่งแสง), “ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์กับกฎแห่งกรรมของชาว พุทธไทยในปัจจุบัน” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, ๒๕๔๑).

พระมหามนตรี วุฒิกโก (ป้อมสุข)^{๒๐} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของวัดดุมงคลที่มีต่อสังคมไทย” ผลจากการศึกษา เอกสารและแบบสอบถาม ได้ข้อสรุปว่า ทศนคติและความเชื่อในสังคมไทยปัจจุบันมีความเชื่อเรื่องวัดดุมงคลค่อนข้างสูง ทั้งยังเชื่อมั่นในอำนาจของวัดดุมงคลที่ได้รับการปลุกเสกจากพระภิกษุในพระพุทธศาสนาและเข้าใจว่าวัดดุมงคลเป็นเรื่องของพระพุทธศาสนา จึงได้ยอมรับและศรัทธาต่อวัดดุมงคลอย่างสนิทใจ

พระมหาอุดม ปญญาโก (อรรถศาสตร์ศรี)^{๒๑} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พุทธศิลป์เชิงสุนทรียศาสตร์ กรณีเฉพาะพระพุทธรูปสมัยอยุธยา ” ผลการศึกษาพบว่า การใช้ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ทางตะวันตกพิจารณาความงามของพระพุทธรูปนั้น สามารถกระทำได้ในระดับสมมติสัจจะหรือความงามในเชิงรูปธรรมเท่านั้น เนื่องจากการที่จะสามารถเข้าใจพุทธศิลป์กรณีพระพุทธรูปได้อย่างถ่องแท้ นั้น จะต้องผ่านการอธิบายภายในกรอบของพุทธสุนทรียศาสตร์ที่พิจารณาความงาม โดยเน้นมิติทางจริยธรรมแบบพุทธเป็นหลักสำคัญด้วย

พระวิมาน คมภีร์ปญโญ (ตรีกรมล)^{๒๒} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาอิทธิพลของตันตระที่มีต่อพระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทย” ผลจากการศึกษาพบว่า ความเชื่อแบบตันตระในรูปแบบต่างๆ มีเหมือนกันทุกศาสนา คือ ประชาชนสามัญชนของทุกศาสนาจะมีความเชื่อแบบตันตระ ในพระพุทธศาสนาจะเห็นได้ชัดจากตันตระนิกายวัชรยานแบบทิเบต ซึ่งให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับพิธีกรรมและความขลังความศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้น จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าพุทธตันตระ ซึ่งได้รับความนับถือโดยชาวทิเบต มองโกเลีย ภูฏาน สิกขิม เนปาล และดินแดนแถบเทือกเขาหิมาลัย เช่น ลาดัค และรัฐหิมาจัณประเทศ เป็นต้น ที่เป็นพุทธศาสนิกชนของนิกายนี้โดยตรง ถึงแม้ว่าพระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทย ซึ่งเป็นพระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมที่ไม่ให้ความสำคัญกับตันตระ แต่ร่องรอยแห่งตันตระก็ยังมีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นผลมาจากอิทธิพลของตันตระนั่นเอง

^{๒๐} พระมหามนตรี วุฒิกโก (ป้อมสุข), “อิทธิพลของวัดดุมงคลที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน ” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒).

^{๒๑} พระมหาอุดม ปญญาโก (อรรถศาสตร์ศรี), “การศึกษาวิเคราะห์พุทธศิลป์เชิงสุนทรียศาสตร์ กรณีเฉพาะพระพุทธรูปสมัยอยุธยา ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖).

^{๒๒} พระวิมาน คมภีร์ปญโญ (ตรีกรมล), “ศึกษาอิทธิพลของตันตระที่มีต่อพระพุทธศาสนาเถรวาทในประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕).

พระวิรัตน์ จันทโก (ศรีคำมนตรี)^{๒๓} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าทางสุนทรียะในศิลปะลายสัก” ผลการศึกษาพบว่า ศิลปะลายสักเป็นสิ่งที่ผู้คนนิยมมากเป็นพิเศษ การสักลายได้กระทำได้มากขึ้นเนื่องจากความเชื่อในเรื่อง ทักษะคติ ค่านิยม ที่เชื่อกันว่า เพื่อให้เกิดมีคุณวิเศษให้กับตนเองเช่น ด้านความขลังศักดิ์สิทธิ์ เมตตามหานิยม แคล้วคลาด ส่วนรูปแบบและลวดลายที่นิยมสักมากมีคือ รูปยันต์ รูปดอกไม้ รูปพระหรือเทพเจ้า รูปสัตว์ และรูปประยูกต์มีมากมายตามวัตถุประสงค์ของการสักแล้วเห็นว่า เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงคุณลักษณะที่เป็นของตนเองหรือคุณลักษณะที่ตนเองต้องการ เช่น สักเพื่อความขลังศักดิ์สิทธิ์ ความกล้าหาญ ความสง่างาม ความอดทน ความปกป้องความเมตตามหานิยม ความแคล้วคลาด และความสวยงาม

เชียรชาย อักษรดิษฐ์^{๒๔} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาศิลปกรรมล้านนา :รูปแบบและพัฒนารูปแบบของเครื่องประดับล้านนา ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ ” ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบและพัฒนารูปแบบของเครื่องประดับล้านนานั้นได้ปรากฏอยู่อย่างหลายรูปแบบที่แสดงออกถึงความเป็นวัฒนธรรมล้านนา โดยจากการที่ได้รวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมการใช้เครื่องประดับของล้านนา ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ นั้น ได้พบว่ารูปแบบและพัฒนารูปแบบของเครื่องประดับนั้น มีความสัมพันธ์อยู่กับมิติทางประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ คติความเชื่อ ประเพณีพิธีกรรม ศาสนาและค่านิยม ตลอดจนปัจจัยทางการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจ ที่ได้เป็นตัวกำหนดรูปแบบและพัฒนารูปแบบของเครื่องประดับในล้านนานั้นนับตั้งแต่อดีตกระทั่งถึงปัจจุบันซึ่งโดยรวมระยะเวลานับกว่า ๗๐๐ ปีมาแล้ว

รอบทิศ ไวยสุศรี^{๒๕} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม ” ผลการศึกษาพบว่า คำว่า “พระเครื่อง” นั้นมาจากคำว่า “พระเครื่องราง” หมายถึง พระพุทธรูปองค์เล็กๆ ที่นับถือว่าเป็นเครื่องคุ้มครองป้องกันอันตราย โดยในสมัยเริ่มแรกนั้น ถูกสร้างขึ้นในลักษณะของพระพิมพ์ที่สร้างไว้เพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา แต่ไม่สามารถระบุชัดเจนได้ว่าในประเทศไทยนั้น มีคติความเชื่อในการนำพระพิมพ์ต่างๆ ไปปลุกเสกสร้างเป็นพระเครื่องกันตั้งแต่สมัยใด แต่หากศึกษาจากตำนานการสร้างพระรอดลำพูน ก็จะพบว่า คติความ

^{๒๓}พระวิรัตน์ จันทโก (ศรีคำมนตรี), “การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าทางสุนทรียะในศิลปะลายสัก ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^{๒๔}เชียรชาย อักษรดิษฐ์, “การศึกษาศิลปกรรมล้านนา : รูปแบบและพัฒนารูปแบบของเครื่องประดับล้านนา ในเขตจังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๘).

^{๒๕}รอบทิศ ไวยสุศรี, “การศึกษาวิเคราะห์พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

เชื่อในการสร้างพระเครื่องนั้นมียาวนานนับพันปีแล้ว โดยได้อิทธิพลในการสร้างมาจากการผสมผสานแนวคิดในพระพุทธศาสนาทั้งเถรวาทและมหายาน ร่วมกับแนวคิดในลัทธิขงจื้อขงจื้อ บรูซ ลัทธิวิญญูณานิยม ลัทธิบอน ที่เชื่อในเรื่องผีสิงเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ในธรรมชาติ รวมทั้งแนวคิดความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ในศาสนาพราหมณ์

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า เรื่อง “การศึกษาหลักพุทธธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา” ยังไม่มีผู้ใดเคยศึกษาวิจัยมาก่อน หนังสือส่วนใหญ่เป็นการอธิบายถึง ยันต์ คาถา อาคมต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้กล่าวถึงยันต์เทียนล้านนาโดยตรง ในส่วนของงานวิจัยเป็นการศึกษาที่เกี่ยวกับศิลปะและความเชื่อในเรื่องวัตถุมงคลเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งไม่มีประเด็นใดที่กล่าวถึงยันต์เทียนล้านนาโดยตรง

ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า การศึกษายันต์เทียนล้านนาโดยเน้นประเด็นสำคัญ เช่น หลักพุทธธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา ตลอดจนความเป็นมา และองค์ประกอบต่างๆ ของยันต์เทียนล้านนา จักเป็นประโยชน์แก่การศึกษาในเชิงวิชาการต่อไป

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและบทสัมภาษณ์ โดยมีวิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

๑.๗.๑ ขั้นตอนการศึกษาข้อมูล ได้แบ่งตามแหล่งข้อมูล ดังนี้

ก. **ข้อมูลปฐมภูมิ** ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูล จากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๕ และเอกสารปืบสาอักษรธรรมล้านนา

ข. **ข้อมูลทุติยภูมิ** ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือหรืองานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๒ **ขั้นตอนการสัมภาษณ์** ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากท่านผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับยันต์เทียน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในท้องถิ่นเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปาง

๑.๗.๓ **ขั้นตอนการประมวลผล และเรียบเรียง** เป็นขั้นตอนสุดท้ายซึ่งเป็นการนำข้อมูลจากขั้นตอนต่างๆ ในข้างต้นมาทำการ ประมวลผล เรียบเรียง และสรุป เพื่อเขียนงานวิจัยให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการทราบ และตั้งข้อเสนอแนะแนวทางการวิจัยต่อไป

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

- ๑.๘.๑ ได้ทราบถึงความเป็นมา ประเภท จุดประสงค์ในการทำและใช้ยันต์เทียน
- ๑.๘.๒ ได้ทราบถึงหลักพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่ในยันต์เทียน
- ๑.๘.๓ ได้ทราบถึงความสำคัญและคุณค่าของยันต์เทียนกับวิถีชีวิตของคนล้านนา

บทที่ ๒

กำเนิดและวิวัฒนาการยันต์เขียนล้านนา

ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมาย ความเป็นมา ประเภท จุดประสงค์ในการทำและใช้ยันต์เขียน รวมไปถึงองค์ประกอบต่างๆ ของยันต์เขียนซึ่งเป็นยันต์เขียนที่ได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลสัมภาษณ์ท่านผู้รู้เกี่ยวกับการทำยันต์เขียน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และจากตำราเอกสาร หรืองานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญของการศึกษา ดังต่อไปนี้

๒.๑ ความหมายยันต์เขียนล้านนา

คำว่า “ยันต์” หรือ “ยันต์เขียน” มีการตีความหมายได้หลายอย่างขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์การนำไปใช้และมุมมองของแต่ละบุคคล หรือท้องถิ่นนั้นๆ จากการศึกษายันต์หรือยันต์เขียนล้านนามีความหมาย ดังต่อไปนี้

คำว่า ยันต์ นี้เพี้ยนมาจากคำว่า ยัญญ์ ซึ่งเป็นภาษาบาลีแปลว่า สิ่งที่มีมนุษย์พึงสรรวงบูชาให้มีความสุขความเจริญ แต่มาใช้ในภาษาไทยเราเปลี่ยนเขียนเป็นยันต์ ไปหมายถึงรอยเส้นที่ขีดขวางไปมาสำหรับลงคาถา^๑

ความหมายของ “ยันต์” ในพจนานุกรมภาษาไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๒ หมายถึง ตารางหรือลายเส้นเป็นตัวเลข อักษรหรือรูปภาพที่เขียน สัก หรือแกะสลักลงบนแผ่นผ้า ผิวหนัง ไม้ โลหะ เป็นต้น ถือว่าเป็นของขลัง เช่น ยันต์ตรีนิสิงเห, ยันต์พระเจ้า ๕ พระองค์, เรียกเสื้อหรือผ้าเป็นต้น ที่มีลวดลายเช่นนั้นว่า เสื้อยันต์ ผ้ายันต์, เรียกพิธีการทำเช่นนั้นว่า ลงเลขยันต์^๒

ความหมายของ “ยันต์” หรือยันต์ล้านนา ใน สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ หมายถึง รูปต่างๆ ทั้งที่เป็นลายเส้น อักษร ตัวเลข หรือภาพสัญลักษณ์ที่เขียนลงบนแผ่นผ้าหรือวัสดุอื่นๆ เช่น แผ่นทอง แผ่นเงิน แผ่นกระดาษ และบนวัสดุธรรมชาติ เช่น กะลามะพร้าว ใบ

^๑ณัฐธัญ มณีรัตน์, “อิทธิพลของพุทธศาสนamahayanaที่มีต่อระบบยันต์ในประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๖.

^๒ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๘๘๘.

มะพร้าว ไบลานหรือบนผิวกายมนุษย์ โดยที่ต้องมีการทำให้วัตถุที่มีลายดังกล่าวเป็นของขลังที่สามารถอำนวยประโยชน์แก่ผู้ครอบครองตามลักษณะการใช้งานของยันต์นั้นๆ^๑

ความหมายของ “ยันต์เทียน ” ในพจนานุกรมภาษาล้านนา หมายถึง ลายที่เขียนบนแผ่นกระดาษสาประกอบด้วยอักขระต่างๆ มักเขียนชื่อของผู้ประสงค์จะบูชาเทียนกำกับไว้ด้วย กล่าวกันว่า เทียนที่ผู้ทรงวิทยาคมทำให้นั้นจะช่วยให้ผู้บูชาเทียนได้รับผลดีตามประเภทของยันต์ที่ลงไว้ เช่น สืบชาติตา ลดเคราะห์ รับโชค^๒

ยังมีความหมายของยันต์เทียน ในพจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง หมายถึง ลายที่เขียนบนลำเทียน ประกอบด้วยอักขระและลวดลายต่างๆ หรือใช้กระดาษสา เขียนยันต์หุ้มด้วยไส้เทียนก็มี เชื่อกันว่าเทียนที่ผู้ทรงวิทยาคมทำให้นั้น จะช่วยให้ผู้บูชาเทียนได้รับผลดีตามประเภทของยันต์ที่ลงไว้ เช่น สืบชาติตา ลดเคราะห์ รับโชค เป็นต้น^๓

อินสม ไชยชมภู ได้กล่าวในหนังสือยันต์และคาถา ของดีเมืองเหนือ ว่า “ยันต์” ได้แก่ การเขียนอักขระ หรือคำที่เป็นคาถาลงใน “ตาว่าง” ของเรือนยันต์หรือโปงยันต์ ซึ่งมีรูปแบบและขนาดต่างๆ ตามที่ครูบาอาจารย์แต่กาลก่อนได้จัดทำไว้ โดยขีดเขียนลงบนแผ่นกระดาษบ้าง แผ่นผ้าบ้าง แผ่นโลหะ เช่นแผ่นเงิน แผ่นทองคำบ้าง ลงบนแผ่นผ้า เรียกว่าผ้ายันต์ ลงใส่เสื่อ เรียกว่าเสื่อยันต์ ลงบนแผ่นเงิน แผ่นทอง เรียกว่า “ยันต์” เฉยๆ แต่นิยมเรียกตามลักษณะของ “ยันต์” นั้นๆ เช่น ยันต์โทน ยันต์แผด ยันต์หนึบ ยันต์สายขาว ยันต์สายแดง ยันต์กลุ่ม เป็นต้น^๔

ดังนั้น “ยันต์เทียน” จึงหมายถึง การเขียนรูปต่างๆ ทั้งที่เป็นลายเส้น อักขระ ตัวเลข หรือภาพสัญลักษณ์ ลงบนแผ่นกระดาษแล้วนำไปม้วนทับด้วยจี๊ซึ่งเป็นเล่มเทียน มีการปลุกเสกด้วยคาถาต่างๆ ตามพิธีกรรม เพื่อนำไปจุดบูชาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ส่วนที่มีคำว่า “ล้านนา” ต่อท้ายเป็น “ยันต์เทียนล้านนา” หมายถึง อักขระที่ใช้เขียนคืออักษรธรรมล้านนา

^๑ ปวงคำ ดุษฎีเชิว, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ , (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, ๒๕๔๒), เล่ม ๑๑, หน้า ๕๔๗๔.

^๒ สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, พจนานุกรมภาษาล้านนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (เชียงใหม่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๕๐), หน้า ๔๐๕.

^๓ อุดม รุ่งเรืองศรี, พจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (เชียงใหม่ : โรงพิมพ์มิ่งเมือง, ๒๕๓๔), หน้า ๕๘๒.

^๔ อินสม ไชยชมภู, ยันต์และคาถา ของดีเมืองเหนือ, (ลำพูน:ร้านกัญญา, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

๒.๒ ความเป็นมาและวิวัฒนาการของยันต์เทียนล้านนา

จากการศึกษาถึงความเป็นมาของยันต์เทียนล้านนา ทั้งในตำราเอกสาร และสัมภาษณ์ ท่านผู้รู้เกี่ยวกับยันต์เทียนแล้ว ได้พบว่า ยันต์ หรือ ยันต์เทียนล้านนา นั้น เป็นพิธีกรรมทางความเชื่อของคนล้านนาที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งถือเป็นพิธีกรรมที่เป็นไปในทางไสยศาสตร์ อันแฝงไปด้วยหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างกลมกลืน ยันต์เทียนนั้น มีทั้งฝ่ายขาว และฝ่ายดำ ซึ่งน่าจะเป็นการสืบทอดมาจากลัทธิพราหมณ์ในอินเดียโบราณ ที่มีความเชื่อทางไสยศาสตร์ และได้วิวัฒนาการกลายมาเป็น อักษร เลขยันต์โดยลำดับ ซึ่งจะได้อธิบายดังต่อไปนี้

วิชาการในเรื่องเลขยันต์นี้ เป็นวิชาที่สำคัญยิ่งแขนงหนึ่ง ไม่ว่าจะป็นลัทธิของชาติใด ที่นับถือความขลังของเวทมนต์คาถา ต่างก็บัญญัติยันต์ขึ้นไว้ใช้ตามรูปอักษรนิยมของชาตินั้น ภาษานั้น สำหรับยันต์ของชาติอื่น เช่น ยันต์ของอาหรับ หรือยันต์ตามตำราของ “ระพี โชโรมอนอะกริป ปาเอฟ มาเรตต์” โดยราเฟล ซึ่งแพร่หลายมากในทวีปยุโรปนิยมใช้ตัวเลขบรรจุไว้ในยันต์ถือว่าเป็นเกณฑ์กำลังของดวงดาวต่างๆ เมื่อลงเลขบวกคูณตามตาราง ตามขวาง ตามทแยง จะได้จำนวนเท่ากันทั้งนั้น และเมื่อตรวจดูก็คล้ายกับยันต์ที่ไทยเรานิยมใช้กัน * ส่วนยันต์ที่ใช้กันอยู่ในประเทศไทยเรานั้น โดยเฉพาะในเขตภาคเหนือหรือที่เรียกกันว่า ล้านนา นั้น นิยมใช้ยันต์ที่ลงด้วยตัวอักษร ธรรมล้านนาซึ่งเป็นอักษรประจำถิ่น

๒.๒.๑ ยุคพระเวทย์

เมื่อประมาณ ๑,๒๐๐-๑๕๐๐ ปีก่อนพุทธกาลหรือประมาณ ๓,๗๐๐-๔,๐๐๐ ปีล่วงมาแล้วนั้น พวกอารยันจากดินแดนปากเตรียในแถบอาณาจักรเปอร์เซีย ได้อพยพลงมาสู่ประเทศอินเดียโดยเดินทางผ่านเทือกเขาฮินดูคูฏ แล้วข้ามพรมแดนอาฟกานิสถานเข้าสู่อินเดียทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศเข้าไปตั้งรกรากอยู่ในลุ่มแม่น้ำสินธุ ลุ่มแม่น้ำยมุนา และคงคาตามลำดับ ซึ่งต่อมานั้นชาวอารยันนับถือลัทธิพหุเทวนิยมมีเทพเจ้าหลายองค์ เช่น เทพเจ้าแห่งไฟ เทพเจ้าแห่งน้ำ เทพเจ้าแห่งภูเขา เทพเจ้าแห่งดวงจันทร์ และเทพเจ้าดวงอาทิตย์ เป็นต้น โดยชาวอารยันที่อพยพเข้ามาในอินเดียนี้เป็นชนชาติที่มีอารยธรรมเจริญรุ่งเรืองกว่าชนเผ่าดั้งเดิมที่มีอยู่ก่อนแล้ว คือพวกมิลักกะหรือทราวีก (พวกคราเวีย) ผิวคำ, ส่วนอารยัน (อารยะ) ผิวขาว และมีอารยธรรมอันสูงส่งเหนือกว่าทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น เกษตรกรรม พาณิชยกรรม ศิลปกรรม การศึกษา การเมือง การทหาร และการปกครอง และด้วยเหตุนี้ อารยันจึงมีชัยชนะและมีอำนาจเหนือเจ้าของ

* เทพย์ สาริกบุตร, ประชุมมหายันต์ ๑๐๘, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ, ๒๕๓๘), หน้า ๑-๒.

ถิ่นฐานเดิม จึงได้ก่อตั้งระบบกษัตริย์ขึ้นและพัฒนาไปสู่ระบบวรรณะทั้ง ๔ และผสมผสานความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าที่ตนนับถือ เข้ากับความเชื่อดั้งเดิมของพวกมิลกษะที่เชื่อถือในเรื่องของวิญญาณและสรวงสวรรค์ อย่างผสมกลมกลืนจนเกิดเป็นยุคของพระเวท และเป็นแนวทางคำสอนในยุคต่อ ๆ มาด้วย^๔ ยุคพระเวทเริ่มเกิดขึ้นประมาณ ๑,๐๐๐ ปี ก่อนพุทธกาลโดยเกิดมี ฤคเวท ขึ้นมาก่อน ที่อีก ๓ พระเวทจะตามขึ้นมาในชั้นหลัง ซึ่งจากหลักฐานทางโบราณคดีระบุว่า ในยุคพุทธกาลได้เกิดมีคัมภีร์พระเวทอยู่ ๓ คัมภีร์ คือ ฤคเวท ยชุรเวท สามเวท และในภายหลังยุคพุทธกาล จึงได้เกิดมีขึ้นมาอีกหนึ่งคัมภีร์ คือ อถรรพเวท หรืออถรรพเวท^๕ ซึ่งพระเวทในส่วนหลังนี้เป็นคัมภีร์พระเวทที่ระบุขั้นตอนและพิธีกรรมตลอดจน คาถาอาคม เลขยันต์ การกระทำย่ำยีศัตรู การป้องกันตนเอง และการรำยมนต์เสน่ห์ จนมีการพัฒนาการขึ้นมาอีกหลากหลายเคล็ดวิชานับไม่ถ้วนทั่ว แต่พอจะหยิบยกเนื้อหาในคัมภีร์อถรรพณ์เวท ให้จำแนกออกมาเป็น คัมภีร์ย่อยได้อีก ๖ คัมภีร์ ดังนี้

๑. คัมภีร์หัวใจ ๑๐๘ อันว่าด้วย หัวใจพระคาถาต่างๆ และอุปเท่ห์ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่น การลงอาคม, การเรียกมนต์เข้าตัว, การผูกจิต-มัดใจ การลงอักขระ เลขยันต์ ฯลฯ

๒. คัมภีร์ พระเวท โอสถ อันว่าด้วย การทำตำรายาคูณ, ยาวิเศษ ซึ่งในการต่อ ๆ มาได้มีการผนวกรวมเข้ากันกับคติความเชื่อทางพุทธ โดยนำบทสวดในพระปริตรมาเป็นองค์ประกอบ จนกลายมาเป็นคัมภีร์พระเวท พุทธมนต์โอสถ อันศักดิ์สิทธิ์ไป โดยแยกแยะแทบไม่ออกว่าอันไหนเป็นของพราหมณ์ อันไหนเป็นของพุทธ

๓. คัมภีร์ ประชุม หรือ ชุมนุมมหายันต์ ๑๐๘ เป็นคัมภีร์ที่ว่าด้วยการจัดสร้างยันต์ต่างๆ เพื่อใช้ไปในทาง พิชัยสงคราม, งานบุญ, งานมงคล, ตลอดจนงานอวมงคลหรือการถอดถอนแก้ไขคุณไสยและป้องกันการถูกกระทำย่ำยีจากฝ่ายตรงข้าม

๔. คัมภีร์ นะ ๑๐๘ ซึ่งเป็นคัมภีร์ที่ว่าด้วยการสร้างอักขระยันต์รูปตัว นะ ซึ่งมีอยู่ถึง ๑๐๘ วิธีการ เพื่อมุ่งใช้ไปในทางมหาอุตม์, แคล้วคลาด, คงกระพัน, เมตตา, มหาเสน่ห์ และการป้องกันคุณไสย-มนต์ดำ

๕. คัมภีร์อถรรพณ์เวท ซึ่งว่าด้วยสรรพวิชาอถรรพณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวข้องโดยตรงกับการกระทำคุณไสย-มนต์ดำซึ่งจำแนกออกได้เป็น ๒ ประเภท ดังนี้

ว่าด้วยการกระทำ (มนต์ดำ)

ว่าด้วยการแก้ไข (มนต์ขาว)

^๔ เต๋าวายู กันเคียว, ตำนานอถรรพณ์เวทย์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลอยใส, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖-๑๗.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

๖. คัมภีร์วิชาคงกระพันชาตรี อันว่าด้วยการสักยันต์, การฝังตะกรุดในร่างกาย, การคบน้ำว่าน, การเรียกอาคมเข้าตัว, การกระทำตะกรุดเครื่องรางไว้คุ้มกันตัว ตลอดจนการเรียนรู้อาณาวิชาอาคมต่าง ๆ เพื่อความอยู่ยงคงกระพัน ไข้ป้องกันตนเองให้รอดพ้นคมอาวุธนานาชนิด และรอดพ้นจากการถูกกระทำคุณไสยมนต์ดำชนิดต่าง ๆ จัดอยู่ในหมวดพิชัยสงครามที่บรรดา ขุนทหาร แม่ทัพ นายกอง และชายไทยทุกหมู่เหล่า ในอดีตต้องเรียนรู้ให้เจนจบ รวมถึงชนชาติอื่น ๆ ด้วย เช่น เขมร-มอญ-พม่า ซึ่งแต่ละชนชาติต่างก็เรียนรู้เคล็ดวิชาในสายของตนเอง อันแตกหน่อมาจาก คัมภีร์พระเวททั้งสิ้น

ซึ่งคัมภีร์อาถรรพณ์เวทจากต้นฉบับเดิมแต่โบราณ ได้ถูกถ่ายทอด ทรงจำ เล่าเรียนกันมา ยาวนานมากเป็น ๑,๐๐๐ ปี ในกาลต่อมาเมื่อเกิดมีพระพุทธศาสนาขึ้น และได้ผนวกรวมเอาคติความเชื่อทางพราหมณ์เข้าไปผสมผสานกัน ทำให้บรรดาคณาจารย์ในรุ่นหลัง ๆ ต่างพากันดัดแปลงแก้ไข เวทมนต์คาถาต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิมก่อนแล้วให้เข้ากับบทสวดมนต์และคติทางพุทธโดยมีการนำเอาพระปริตรเข้ามาผสมปนเปไปกับมนตราและพิธีการอย่างพราหมณ์ จึงได้เกิดความหลากหลายในสายวิชาไสยเวท และมนต์ดำ^{๑๑}

อาถรรพณ์เวทได้แพร่กระจายขยายอิทธิพลความเชื่อเข้ามาในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ไม่ว่าจะเป็นแหลมมลายู, พม่า, ไทย, ลาว และเขมรแม้กระทั่งญวน ก็รับอิทธิพลแห่งอาถรรพณ์เวทนี้เข้าไปในวิถีชีวิต อย่างฝังรากลึก แนบแน่น จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไปอย่างยากจะถอนตัว และต่างคนต่างก็เหมาเอาว่าเป็นคำหีบห่อแห่งตนไปดังเช่น อาถรรพณ์เวท สายเขมร เป็นต้น^{๑๒}

ชุมชนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้มีการติดต่อค้าขายทางทะเลกับชาวอินเดียมาแต่โบราณ จึงส่งผลให้ชุมชนหรือรัฐ โบราณเหล่านี้ได้รับอิทธิพลทางศาสนาภาษาและวัฒนธรรมจากอินเดีย โดยเฉพาะด้านศาสนา พุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ -ฮินดูได้เผยแพร่เข้ามายังดินแดนแถบนี้มากกว่าสองพันปี พุทธศาสนาที่เผยแพร่เข้ามา มีทั้งนิกายหินยานหรือเถรวาทและนิกายมหายาน ส่วนศาสนาฮินดูมีทั้งสวัณนิกายที่บูชาพระศิวะหรือพระอิศวรและไวษณพนิกายที่บูชาพระนารายณ์หรือพระวิษณุ^{๑๓} ทั้งสองศาสนามักจะเจริญควบคู่ไปด้วยกันเพราะคติความเชื่อบางอย่างสามารถเข้ากันได้

^{๑๑} เต่าวายุ คันเคียว, ตำนานอาถรรพณ์เวท, หน้า ๒๕-๒๘.

^{๑๒} เต่าวายุ คันเคียว, ตำนานอาถรรพณ์เวท, หน้า ๑๕.

^{๑๓} ณัฐธัญ มณีรัตน์, วารสารมิวเซียมสยาม, เลขยันต์แฝงฝังอันศักดิ์สิทธิ์, (กรุงเทพมหานคร :สถาบันพิพิธภัณฑการการเรียนรู้แห่งชาติ, ๒๕๕๒), หน้า ๔๕.

๒.๒.๒ ยุครอยต่อระหว่างพราหมณ์สู่พุทธ

ย้อนกลับไป ๓,๐๐๐ กว่าปี ที่ศาสนาพราหมณ์ได้อุบัติขึ้นและได้ครองลัทธิประเพณีของอินเดียในปัจจุบันเกือบก่อนประเทศ ต่อมาเมื่อศาสนาพุทธเกิดขึ้นในย่านเดียวกันของโลก คือชมพูทวีปเป็นเขตลัทธิของชาวฮินดูมาก่อนและชาวฮินดูได้หันมานับถือศาสนาพุทธเป็นอันมาก หลังจากที่พระบรมศาสดาคองค์สัมมาสัมพุทธเจ้าได้ดับขันธปรินิพพาน หลังจากได้ทำการแจกจ่ายพระบรมอัฐิธาตุ แก่กษัตริย์เมืองต่างๆ เมื่อได้แล้วต่างพากันทำสถูปเจดีย์ วิหาร เพื่อบรรจุพระบรมธาตุและเฉลิมฉลอง สักการะทุกเมืองไป ส่วนสำคัญพระทันตธาตุ คือ พระเขี้ยวแก้ว ได้ตกไปอยู่ที่เมืองทันตปุระ ทำให้กษัตริย์เมืองอื่นๆ คือ พระเจ้าชริรากราช แห่งเมืองรัฐมคธและเมืองรัฐกาลิงค์ยกกองทัพใหญ่มาแย่งชิงพระทันตธาตุแห่งเมืองปาตาลีบุตร เพราะขณะนี้พระทันตธาตุได้ถูกเคลื่อนย้ายมาไว้ที่เมืองนั้นแล้ว แต่กษัตริย์แห่งรัฐกาลิงค์รบแพ้พระเจ้าลิวราชแห่งเมืองปาตาลีบุตร ต่อพระทันตธาตุถูกย้ายมาประดิษฐานที่เกาะลังกา เหตุการณ์หลังจากนั้นก็เป็นเรื่องยืดเยื้อ เหตุการณ์ที่ทำให้ศึกสงครามกันนั้นทหารล้มตายเหลือคณานับ แสดงให้เห็นว่า ความสำคัญของพระพุทธรูปศาสนานั้นเกี่ยวกับความนับถือน่าเลื่อมใสมีมากขึ้น และรวดเร็วอย่างมหาศาลจนทำให้ศาสนาหรือลัทธิอื่นๆ ในชมพูทวีปหวั่นไหว ครั้นคร่ำในความอยู่รอดของตนไปตามๆกัน ศาสนาพราหมณ์ที่ครองความเป็นใหญ่ของชาวฮินดูมาก่อนนับพันปี เริ่มรู้สึกหวั่นไหว เพราะพระพุทธรูปศาสนาแพร่หลายรวดเร็วกระจายออกไปทั่วทุกสารทิศ จึงทำให้พราหมณ์ทั้งหลายขยายและเผยแพร่ศาสนาออกไปยังต่างดินแดนชมพูทวีป ศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธจึงขยายตัวออกมาด้วยกันในเวลานั้นความเลื่อมใสของประชาชนนั้นกลับหันมาในความเลื่อมใสในพระพุทธรูปศาสนาเป็นอันมาก ศาสนาพราหมณ์เล็งเห็นว่า ศาสนาพราหมณ์นั้นต่อในภายภาคหน้าการออกบวชอยู่แบบพราหมณ์นั้นหาทายาทสืบทอดได้ยาก จึงได้มอบวิชาพระเวทย์แขนงต่างๆ ของศาสนาพราหมณ์ให้กับพระภิกษุคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิได้ศึกษาสืบทอดต่อมา

ในตำราพระเวทย์ของศาสนาพราหมณ์นั้น เกี่ยวข้องกับเทพเทวา พระพรหมทั้งหมด ซึ่งในศาสนาพุทธเองก็กล่าวถึง เทพ เทวา พรหม เช่นกัน ในทางปฏิบัติของพระพุทธรูปศาสนาเอง การรักษาศีล การสวดมนต์ การเจริญสมาธิ ะภาวนา จะทำให้บุคคลเหล่านี้หากเจริญวิปัสสนาญาณสามารถกระทำอริยสัจ ๔ ให้แจ้งแทงตลอด พิจารณาขั้นที่ ๕ เกิด นิพพิทา ความเบื่อหน่ายก็สามารถเข้าสู่พระนิพพานได้ในที่สุด ซึ่งศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธเอง ก็มีลัทธิความเชื่อ เรื่องจิต วิญญาณ เทพ เทวา พรหม เช่นกัน แต่ข้อวัตรปฏิบัติของศาสนานั้นแตกต่างกัน พระภิกษุคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิแตกฉานในพระไตรปิฎก จึงถือเอาวิชาบางส่วนในศาสนาพราหมณ์นั้นมาใช้เพื่ออนุเคราะห์ สงเคราะห์แก่มหาชนคนทั้งหลาย และเพื่อเป็นการเผยแพร่ศาสนาด้วยอีกทางหนึ่ง

บุคคลที่สนใจในทางพุทธศาสนานั้น มีอยู่ ๒ พวก คือ

๑. สนใจในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์

๒. สนใจในเรื่องพระธรรมคำสั่งสอน

เพื่อให้พระศาสนาเข้าถึงกลุ่มชน จึงเป็นที่มาของอักขระเลขยันต์ คาถา อาคมจากศาสนา พราหมณ์เชื่อมโยงกับศาสนาพุทธควบคู่กันมานับพันปี จึงถือกำเนิดศิลปศาสตร์อีกรูปแบบหนึ่ง ยกตัวอย่าง เช่น ตำรา ปถมัง ตำราอิฉะเจเป็นการเขียนรูปร่าง เป็นเลขยันต์บังเกิดขึ้น มีการตั้งอยู่ มีการลบ เข้าสู่ห้องนิพพาน การดับ เพื่อฝึกสมาธิแก่ผู้ที่เล่าเรียน เพื่อให้เกิดสมาธิแก่กล้า เกิดปัญญา แดกจกาน ในห้องพระไตรปิฎก ได้ฝากตำราเหล่านี้ไว้ในพระศาสนา จึงเป็นที่มาของอักขระเลขยันต์ สืบสานถ่ายทอดกันมานับพันปี^{๓๓}

เมื่อครั้งพุทธกาลพระพุทธานุชาตเจ้าเมืองเวียงจันทน์ ผู้ซัดสูงส่ง แต่หลังจากการสังคายนา พุทธศาสนาครั้งที่ ๓ แล้ว พระพุทธานุชาตในอินเดียเริ่มร่วงโรยลง และต่อมาได้ย้ายไปประดิษฐาน ในลังกา ศาสนาพุทธกับพราหมณ์ในอินเดียสมัยนั้น ได้ผสมผสานกันมาจนเกิดมีลัทธิ พุทธตันตระ (ลัทธิพุทธศาสนาอันเกี่ยวกับการใช้คาถา-อาคม) เกิดขึ้นอีกลัทธิหนึ่ง^{๓๔}

ประมาณ พ.ศ. ๑๕๐๐ พุทธศาสนาแบบตันตระได้กลายรูปไปในทางเสื่อมโทรมยิ่งขึ้น หลงหมกมุ่นในเรื่องไสยศาสตร์ มนต์ ยันตร์ การแสดงทางเพศอันอุจาดอนาจารต่างๆ จนแยกไม่ ออกจากตันตระตามลัทธิศักดิ์ของฮินดู^{๓๕} ในปลายสมัยราชวงศ์สุโขทัย โฉมหน้าของพุทธศาสนาฝ่าย มหายานในอินเดีย ได้เปลี่ยนเป็นระบบใหม่อีกระบบหนึ่งว่า “พุทธตันทรยาน” หรือ “มนทรยาน ,รหস্যาน,คุษยาน,สหস্যาน” ลัทธิหรือนิกายนี้ได้นำศาสนาฮินดูเข้ามาระคนปนเปมากร ความตั้งใจ เดิมต้องการจะแข่งกับศาสนาฮินดู ซึ่งปรับปรุงใหม่ในสมัยราชวงศ์สุโขทัย ทำให้ประชาชนสามัญ หันกลับมานับถือเป็นจำนวนมาก เพราะมีสิ่งสนองกิเลสของชาวบ้าน ฝ่ายมหายานเห็นว่า ลำพังเนื้อ ธรรมแท้ๆ ยากที่จะทำให้ชาวบ้านเข้าถึงได้ จึงคิดแก้ไขให้เหมือนศาสนาฮินดู คือกลับไปยกย่อง

^{๓๓} ความเชื่อและศรัทธา - กำเนิดการสักยันต์ - เกจิอาจารย์-นิตยสาร ผู้พิทักษ์ปวงชน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.puepitud.com/webboardredirect.php?id=96&goto=lastpost> [๕ ม.ค.๒๕๕๔].

^{๓๔} พราหมณ์ บูรพา, พุทธมนต์ และยอดคาถาพระอรหันต์ , (กรุงเทพมหานคร:ไทยควอลิตี้บุ๊กส์, ๒๕๕๒), หน้า ๘.

^{๓๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุต.โต), พระพุทธานุชาตในเอเชีย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๘), หน้า ๓๕๑.

เรื่องเวทมนตร์ อาคมขลัง พิธีหาลาก พิธีเสกเป่าต่างๆ ลงเลขยันต์ต่างๆ จนที่สุดพระองค์เองทำ
หน้าที่เหมือนพราหมณ์ทุกอย่าง ลัทธินี้เรียกว่า “พุทธตันตรยาน” เพราะถือคาถาอาคมเป็นสำคัญ^{๑๖}
ศาสนาพราหมณ์ในขณะนั้น มีความมั่นคงและเลื่อมใสในลัทธิไสยศาสตร์มาก มีการใช้
เวทมนตร์คาถาเป่าฟันปลุกเสกและลงเลขยันต์ ประกอบ อาถรรพณ์ต่างๆ แม้ในทาง
พระพุทธศาสนา ก็เชื่อว่าประสิทธิผลที่เดียว เพราะพระพุทธศาสนาเองก็ยังมีคุณอัศจรรย์^{๑๗} ที่จัดเป็น
ปาฏิหาริย์ไว้ ๓ อย่าง^{๑๘} คือ

๑. อิทธิปาฏิหาริย์ ปาฏิหาริย์คือฤทธิ์ แสดงฤทธิ์ได้อัศจรรย์

๒. อาเทศนาปาฏิหาริย์ ปาฏิหาริย์คือการทวยใจ รอบรู้กระบวนการของจิตจนสามารถ
กำหนดอาการที่หมายเล็กน้อยแล้วบอกสภาพจิต ความคิด อุปนิสัยได้ถูกต้องเป็นอัศจรรย์

๓. อนุศาสนีปาฏิหาริย์ ปาฏิหาริย์คืออนุศาสนี คำสอนเป็นจริง สอนให้เห็นจริงนำไป
ปฏิบัติได้ผลสมจริง เป็นอัศจรรย์

ใน ๓ อย่างนี้พระพุทธเจ้าทรงรังเกียจอิทธิปาฏิหาริย์และอาเทศนาปาฏิหาริย์ แต่ทรง
สรรเสริญอนุศาสนีปาฏิหาริย์ว่าเป็นเยี่ยม^{๑๙}

ฉะนั้นในการใช้เวทมนตร์คาถาที่พุทธศาสนิกชนปฏิบัติกันทุกวันนี้ จึงล้วนแล้วแต่เป็น
พระพุทธมนต์ที่คนโบราณจารย์ดัดแปลง แก้ไขเลียนแบบอย่างวิธีทางลัทธิไสยศาสตร์เดิมมา
เท่านั้นไม่ใช่เป็นลัทธิไสยศาสตร์ของพราหมณ์ดังที่หลายคนเข้าใจกัน

ลัทธิไสยศาสตร์ ได้เกิดขึ้นมาก่อนพุทธกาล มีคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ชื่อ “ไตรเพท” ในลัทธิของ
พราหมณ์ คัมภีร์พระเวท มี (ในชั้นแรก) ๓ เล่ม^{๒๐} คือ

๑. ฤคเวท เป็นคำฉันท์อันวอน และสรรเสริญพระเจ้าต่างๆ

๒. สามเวท เป็นคำฉันท์สวดในพิธีถวายน้ำโสมแก่พระอินทร์ และขับกล่อมเทพเจ้า

^{๑๖} อภิชาต โปธิประสิทธิ์ศาสตร์, พระพุทธศาสนามหายาน, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), หน้า ๑๗๕-๑๗๖.

^{๑๗} พราหมณ์ บุรพา, พุทธมนต์ และยอดคาถาพระอรหันต์, หน้า ๘.

^{๑๘} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๔๗/๒๗๕.

^{๑๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวล ธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖,
(กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๘๖.

^{๒๐} เสถียร พันธรังสี, ศาสนาเปรียบเทียบ, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ,
๒๕๔๒), หน้า ๕๖.

๓ ยศรเวท เป็นคำร้อยแก้ว ซึ่งว่าด้วยพิธีทำพิธีกรรมและบวงสรวง^{๒๐} ทั้ง ๓ นี้ เรียก ไตรเวท หรือ ไตรเวท

ต่อมา (ถึงปลายสมัยพราหมณ์) มีเวทเพิ่มขึ้นอีกคัมภีร์หนึ่งเรียกว่า อาถรรพเวท เป็นบทสวดคาถาเกี่ยวกับไสยศาสตร์^{๒๑}

พระเวททั้ง ๔ ประเภทนี้ เป็นคัมภีร์อันยิ่งใหญ่ของพราหมณ์ พระเวทที่สำคัญยิ่ง คือ อาถรรพเวท อันเป็นคัมภีร์แสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ทางเวทมนต์คาถา มี ๘ ประเภท คือ

๑. พระเวทย์แก้โรคต่างๆ
๒. พระเวทย์ประสาน
๓. พระเวทย์สะเดาะ
๔. พระเวทย์ป้องกันตัว
๕. พระเวทย์แสดงปาฏิหาริย์
๖. พระเวทย์ให้โทษต่อผู้อื่น
๗. พระเวทย์แก้ภูตผีปีศาจ
๘. พระเวทย์ทำเสน่ห์

อาถรรพเวทย์ในคัมภีร์ไสยศาสตร์ แยกออกเป็น ๒ นิกาย คือ

๑. นิกายขาว White magic เป็นวิชาที่ใช้ในทางดี คือ ช่วยเหลือมนุษย์ให้มีความปลอดภัยและมีความสุข

๒. นิกายดำ Black magic เป็นวิชาที่ใช้ในทางชั่ว คือ ทำให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่น

ลัทธิไสยศาสตร์ คือ การรวมอำนาจจิต ซึ่งได้รับการอบรมและฝึกฝนให้มีความยึดมั่น เชื่อถืออย่างจริงจัง ดำเนินการไปตามหลักของไสยศาสตร์ ก็จะแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ได้ด้วยกระแสคลื่นแห่งพลังอำนาจจิตอันแรงกล้า ของมโนสมาธิ จิตตานุภาพ จึงเป็นบ่อเกิดแห่งอำนาจมหัศจรรย์อันยิ่งใหญ่

ดังคำสัมภาษณ์ พระครูพุทธวิกรมโสภิต ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “ คติประเพณีที่พุทธศาสนิกชนไทยเรายึดมั่นปฏิบัติมานั้น มีทั้งพุทธศาสตร์และไสยศาสตร์ของพราหมณ์ระคนปะปนกันอยู่ เมื่อ คนสมัย โบราณได้ริเริ่มประพันธ์คาถาสำหรับระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย เพื่อใช้ระงับความหวาดกลัวและอันตรายต่างๆ วิธีการดังกล่าวนี้ได้เจริญแพร่หลายมากขึ้น นักเข้าก็หันไปคิดคิดแปลงแก้ไขคาถาอาคม หากแต่ได้ตัดเอามนต์ของพราหมณ์ออกทิ้งไป โดยบรรจุพระพุทธ

^{๒๐} พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ, ศาสนาสากล, พิมพ์ครั้งแรก, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อูษาการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๓๔๕.

^{๒๑} เสถียร พันธรังสี, ศาสนาเปรียบเทียบ, หน้า ๕๖-๕๗.

มนต์เข้าไปแทน^{๒๓} เพราะเห็นว่า แม้เวทมนต์ของพราหมณ์จะมีอำนาจมาก เพียงใด แต่ถ้าหากเป็น พุทธมนต์จะต้องมีอำนาจมากยิ่งขึ้นกว่า เช่น การเป่า ปลุกเสก ลงเลขยันต์ ในปัจจุบันนี้ เดิมทีเป็น ลัทธิทางไสยศาสตร์ของพราหมณ์ ครั้นต่อมาได้ดัดแปลงเอาพุทธมนต์เข้าไปแทน เมื่อปฏิบัติกระทำ เข้าได้รับผลเป็นที่พึงพอใจ ความนิยมนับถือจึงได้แพร่หลายจนถึงทุกวันนี้

จากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่าศาสนาพราหมณ์ในอินเดียโบราณมีความเชื่อในทาง ไสยศาสตร์อย่างแพร่หลาย และพระพุทธศาสนาเองก็รับเอาความเชื่อเหล่านั้นเข้าไปด้วย จน กลายเป็นพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า พุทธตันตระ เพราะเป็นการรวมเอาคำสอนทางพุทธและความ เชื่อของพราหมณ์เข้าด้วยกัน ต่อมาความเชื่อเหล่านั้นได้กระจายเข้าสู่ดินแดนต่างๆ อย่างแพร่หลาย หนึ่งในนั้นก็คือดินแดนล้านนานั้นเอง จึงกล่าวได้ว่าการทำยันต์เทียนในล้านนาก็น่าจะ ได้รับ อิทธิพลมาจากศาสนาพราหมณ์ในอินเดียโบราณ

๒.๒.๓ ยุคมอญพม่าและล้านนาไทย

อีกอย่างหนึ่งเมื่อกล่าวถึง “ยันต์” หรือ “ยันต์เทียนล้านนา” นั้นน่าจะสืบทอดมาจากไสย ศาสตร์สายมอญพม่าเป็นหลัก เพราะในอดีตดินแดนแถบนี้มีความสัมพันธ์กันมาอย่างยาวนาน ทั้ง ในเรื่องของประวัติศาสตร์ ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งต่างจากไทยภาคกลางที่สืบทอดมาจากสาย ขอม เหมือนตัวอักษรที่ล้านนาใช้ตัวอักษรเมอญโบราณ ภาคกลางใช้อักษรขอม แต่ในสมัยหลัง อาจมีการผสมผสานกันบ้างแต่ก็ไม่มาก สังเกตได้จาก อุณาโลม การขมวดมูมยันต์ให้เป็นรูปบ่วง การลง “นะ” ต่างๆ การลงองค์พระธรรมสาร ซึ่งยันต์ล้านนาแท้จะไม่ปรากฏสิ่งเหล่านี้ แต่ยันต์บาง ชนิดทั้งสองสายต่างก็ใช้ร่วมกันมาแต่โบราณอย่างเช่น ยันต์นวภา ยันต์อิติปิโส โดยเฉพาะบทคาถา ที่เป็นภาษาบาลี (ส่วนมากเป็นการอ้างเอาคุณของพระรัตนตรัย ให้เกิดผลด้วยแรงสัจจะอธิษฐาน) ฯลฯ^{๒๔} และการลงยันต์แบบถอดเป็นตาม้าหมากรุก รูปทรงเรขาคณิตต่างๆ รูปคน สัตว์ สถานที่ ความเหมือนและความแตกต่างกันจึงพบได้ บางครั้งเกิดจากการนำเอาเอกสารอื่นมาปริวรรตเป็น ล้านนาเพื่อประโยชน์ในการศึกษาโดยเฉพาะสมัยพระญาติโลกราช และพระเมืองแก้ว (เป็นยุคทอง ของวิทยาการ) สมัยการปกครองโดยพม่า ๒๐๐ ปี (เป็นยุคเสื่อมของวิทยาการ) และสมัยพระญาติกาวิ ละ(เป็นยุคฟื้นฟูวิทยาการ) เรื่องการพระพุทธศาสนา และวิทยาการต่างๆ มีการผสมผสานกัน ระหว่าง มอญพม่า (พม่า) และไท ด้วยกันคนที่มีในอาณาจักรล้านนามีหลายวัฒนธรรมอยู่ร่วมกัน

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูพุทธวิกรมโสภิต, เจ้าอาวาสวัดพระเจ้าพันใจ เจ้าคณะตำบลต้นธงชัย เขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

^{๒๔} พระศุภชัย ชยสุโข (ศิริเขตสุวรรณ), “ฝ้ายันต์ เฉพาะที่ข้าพเจ้าศึกษาพบในภาคเหนือ” , ๒๕๕๓), หน้า ๓-๔. (เอกสารอัดสำเนา).

จากหนังสือ “ประวัติศาสตร์พม่า” หม่องทินอ่อง นักประวัติศาสตร์พม่า และงานเขียนของ อ.เสถียร โพธิ์นันทะ ได้กล่าวถึงยุคมอญโบราณ ในพุทธศตวรรษที่ ๑๖ (พ.ศ.๑๕๖๐-๑๕๖๕) พระเจ้าอโนรุธ (อโนธรรมังช่อ) ได้ปฏิรูปพระพุทธศาสนาในพม่าได้จับได้ภิกษุณีกายอารี (อารัญ อารยะ) มंत्रीยานในพม่าออกจากพระราชอาณาจักร ให้รับนิกายเถรวาทจากลังกาของพระชินอรหันต์เข้ามาแทนที่ และภิกษุณีกายอารีที่ถูกจับได้เหล่านั้นได้เข้ามาในอาณาจักรหริภุญชัย อาจารวมกับคณะสงฆ์มหานลพบุรีเดิมที่พระนางจามเทวีนำมาจากละโว้ (ดู จามเทวีวงศ์,ชินกาลมาลีปกรณ์ และมูลศาสนา) เป็นต้น ปฐมวงศ์ของนิกายสงฆ์ในล้านนาซึ่งพญามังรายได้รับเอาไว้ในสมัยที่แรกเริ่มสร้างเมืองเชียงใหม่ ประวัติศาสตร์พม่าในตอนนี้อาจส่งผลโดยตรงกับอิทธิพลวัฒนธรรมทางความเชื่อด้านศาสนาของหริภุญชัยและล้านนาในกาลต่อมา ซึ่งพุทธศาสนานิกายอารีที่มีอิทธิพลมากในพม่านั้นเต็มไปด้วยศาสตราเพ ท มนต์ ยันต์ ที่ได้รับอิทธิพลต้นตระกูลจากอินเดียที่แพร่หลายเข้าเข้ามาทางแคว้นเบงกอล (อินเดียตะวันออกเฉียงเหนือเข้าสู่เนปาลและทิเบต) เมื่อสิ้นรัชสมัยพระเจ้าอโนรุธแล้ว พระเจ้ากษัตริย์นสิทธา (กรรชิต) (พ.ศ.๑๖๒๗-๑๖๕๖) ซึ่งพระชายาของพระองค์เป็นหลานสาวของนักบวชนิกายอารี ที่ลี้ภัยจากการจับได้ของพระเจ้าอโนรุธ ได้ทำการปฏิรูปพุทธศาสนาอีกครั้ง โดยการให้อิสระภาพแก่ทุกนิกายประกาศคำสอนของตนและจัดระบบป็นต้นใหม่ให้มี ๓๗ คน ในพม่าที่หุบเขาโปปปา อันเป็นที่พำนักของพระองค์ จึงเกิดการผสมผสานทางความเชื่อทางศาสนานับแต่ครั้งนั้นเป็นต้นมา ทรงนับถือทั้งพุทธศาสนานิกายเถรวาท นิกายมหายาน ผีนาค ผีนัด ขณะเดียวกันก็ทรงประกาศตนเป็นพระวิศณุวตารในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

หริภุญชัยในขณะนั้นก็ยอมรับเอาพุทธศาสนาที่เข้ามาจากพุกามประเทศอย่างเต็มที่ ด้วยเหตุที่เป็นวิทยาการอันเผยแพร่มาจากอาณาจักรที่รุ่งเรือง เข้ากันกับศาสนาบูชาผีและธรรมชาติที่ตนนับถืออยู่ พระสงฆ์ และวิทยาการต่างๆ จากพุกามจึงเป็นที่นิยมมากในล้านนา พม่าปกครองล้านนาอยู่นานมากและในช่วงระยะเวลานั้น พม่าก็ได้้นำพระสงฆ์พม่าเข้ามามีบทบาทในล้านนาด้วย ยันต์ที่มากับการอพยพมาของไทลื้อ และชาติพันธุ์ไทต่างๆ ในยุคของการ “เก็บผักใส่ซ้าเก็บข้าใส่เมือง” ซึ่งเอกสารที่พบในล้านนาส่วนมากเป็นอักษรไทลื้อ ไทเงิน ไทใหญ่ และพม่า ยันต์บางชนิดที่เป็นที่นิยมในล้านนา เช่น ยันต์เทียน ส่วนมากพบว่าแปลงออกมาจากยันต์พม่า และมีจำนวนไม่น้อยที่คัดลอกสืบทอดกันมาโดยผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับดั้งเดิมสืบทอดเนื่องกันมาเป็นเวลานาน^{๒๕}

ทั้งนี้ ยังไม่ปรากฏหลักฐานว่า ในล้านนา มีการใช้ยันต์แต่เมื่อใดแต่หากจะสันนิษฐานแล้ว ก็คงกล่าวว่าจะมีการใช้ในสมัยพระเจ้าแก้ว (พ.ศ. ๒๐๓๘-๒๐๖๘) เพราะในยุคนี้มีกล่าวไว้ว่าครั้งหนึ่งที่พระองค์ประชวร ได้มีภิกษุชาวลังกาทำพิธี “ส่ง” หรือส่งเวทย์ถวาย ซึ่งทำให้พระองค์

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓-๔.

พื้จากพระประจวบตามลำดับในครั้งนั้นอาจมีการใช้ยันต์แล้ว^{๒๖} และยังสันนิษฐานว่ายันต์เทียนนี้มีมาตั้งแต่ครั้งสมัยเชียงแสน สืบต่อมาถึงยุคสมัยพระนางจามเทวี ต่อเนื่องมายังยุคสมัยที่ล้านนาเป็นใหญ่ ปัจจุบันก็คือภาคเหนือตอนบน แถบจังหวัดเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน แม่ฮ่องสอน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ในเขตหัวเมืองทางล้านนา ยังมีจารึกโบราณหลายแห่งที่มีลักษณะคล้ายรูปแบบของยันต์บรรจุพระคาถาไว้ภายใน เช่น จารึกวัดเชียงมั่น จังหวัดเชียงใหม่ จารึกเจ้าอารามคันธาระ จารึกประตูท่าแพ ประตูสวนดอก ประตูสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น และยังมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอีกด้วย ซึ่งจารึกเหล่านั้นถือเป็นหลักฐานสำคัญที่เป็นการบ่งบอกถึงการใช้ยันต์ของชาวล้านนาในสมัยนั้น

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ต่างให้ข้อมูลที่ตรงกันว่า ยันต์เทียนล้านนาเกิดขึ้นมาตั้งแต่เมื่อใดและใครเป็นผู้ทำครั้งแรก ดังคำสัมภาษณ์ พระสมุห์คำมูล มุนิวิโส ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “แม้เรื่องราวของยันต์หรือยันต์เทียนจะไม่ปรากฏชัดในพุทธศาสนา แต่เมื่อสืบสาวราวเรื่องไปเมื่อสมัยครั้งพุทธกาล หลังจากที่พระพุทธเจ้าปรินิพพาน ทำให้ศาสนาพุทธไม่มีความเป็นเอกภาพ ทั้งยังมีคู่แข่งจากศาสนาพราหมณ์ และฮินดู ซึ่งเป็นศาสนาที่เน้นพิธีกรรมที่เข้าถึงได้ง่ายมากกว่าพระพุทธศาสนาที่เน้นเรื่องปรัชญาที่ลึกซึ้ง เข้าถึงได้ยากเป็นนามธรรมมากเกินไป แตกต่างกับการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตามศาสนาพราหมณ์ และฮินดู เมื่อนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้วจะประสบความสำเร็จ ดังนั้น จึงเกิด “พุทธ ต้นตระกูล” ขึ้นมาเป็นการรวบรวม ๒ นิกายคือ พราหมณ์ และ ฮินดู เข้าด้วยกัน และกลายเป็นจุดเริ่มต้นของ “ยุคเครื่องรางของขลัง” โดยให้มี เวทมนตร์คาถาขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวกให้มีความปลอดภัย และ โชคลาภ โดยมีอุดมคติว่า มนุษย์มีความชาญฉลาดไม่เท่ากัน จำเป็นต้องพึ่งเวทมนตร์คาถา ต่อจากนั้นจึงเกิด มন্ত্রา เลขยันต์เครื่องรางของขลัง จนในที่สุดก็เกิดเป็นมนตราญาณขึ้นมาในการบูชาเทวรูป”^{๒๗}

ดังคำสัมภาษณ์อาจารย์เกรียง ติ๊บประวรงค์ ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “ยันต์เทียนมีความเป็นมาอย่างยาวนาน จนไม่มีใครสามารถบอกได้อย่างชัดเจนว่า กำเนิดแรกของยันต์เทียนอยู่ที่ใด และใครเป็นคนแรกที่ได้คิดค้นหรือทำยันต์เทียนขึ้นมา แต่ที่ชัดเจนที่สุดคือ ยันต์เทียนน่าจะเกิดขึ้นมาพร้อมกับความคิดของมนุษย์ที่กลัวต่อสิ่งที่มองไม่เห็น หรือที่เรียกว่า อำนาจเร้นลับ เพราะเมื่อมนุษย์เกิดความกลัวหรือความทุกข์เหล่านั้นเกิดขึ้นก็จะพากันแสวงหาสิ่งที่เป็นที่พึ่ง และยันต์เทียน

^{๒๖} ปวงคำ ดุษฎีเขียว, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ , (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, ๒๕๔๒), เล่ม ๑๑, หน้า ๕๔๗๔.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระสมุห์คำมูล มุนิวิโส, วัดกะตึกเชียงมั่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง , ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๓.

ก็เป็นที่พึ่งเหล่านั้นด้วย”^{๒๔} ถึงแม้การทำและใช้ยันต์เทียมนของชาวล้านนาจะไม่มีหลักฐานที่บ่งบอกถึงความเป็นมาอย่างชัดเจน แต่ก็อาจกล่าวได้ว่ายันต์เทียมนล้านนานั้นน่าจะ สืบเนื่องมาจากลัทธิพระเวทในศาสนาพราหมณ์ได้ถ่ายทอดสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน

ดังคำสัมภาษณ์พระครูสังฆรักษ์สุริน ดิคุขปญโญ ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “ การทำยันต์เทียมนล้านนาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ส่วนมากจะสืบมาจากสายพระครูบามหาป่าเกสรปัญญา วัดไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง และครูบาอาโณชัยธรรมจินดามณี วัดปงสนุกเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เพราะคนในจังหวัดลำปางถือว่าพระครูบามหาป่าเกสรปัญญาท่านเป็นครูเวียงละกอน ^{๒๕} ดำรงการทำยันต์เทียมนของครูบามหาป่าเป็นการบันทึกลงใน พับสาอยู่ที่คอยฮาง และส่วนใหญ่จะปรากฏที่วัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากในสมัยนั้นครูบาวัดสูงเม่นท่านเป็นศิษย์ของพระครูบามหาป่าเกสรปัญญา และได้คัดลอกเอาตำราเหล่านั้นไปยังวัดสูงเม่น จังหวัดแพร่ด้วย”^{๒๖}

ดังคำสัมภาษณ์ พระสมุห์คำมูล มุนิวังโส ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “ ปัจจุบันในอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ยังมีการทำยันต์เทียมนูชากันอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะตามวัดวาอารามต่างๆ จะเห็นมีการวางให้บูชา ส่วนใหญ่จะนิยมกันมากในเทศกาลปีใหม่มืองเพราะคนล้านนาถือเป็นวันเริ่มต้นแห่งศักราชใหม่ ชาวล้านนาส่วนมากจะนิยมเข้าวัดไหว้พระทำบุญและขอพรจากพระสงฆ์ในเทศกาลนี้ ยันต์เทียมนที่นิยมทำและใช้กันมากก็จะมี ๓ อย่าง ได้แก่ ยันต์เทียมนหลักเคราะห์ ยันต์เทียมนสืบชาติ และยันต์เทียมนูชารับโชค เพราะถือว่าถ้าได้ทำการบูชาเทียมนแล้ว จะทำให้แต่เกิดสิ่งที่ดีๆ แก่ชีวิตและครอบครัว” ^{๒๗}

ดังคำสัมภาษณ์พ่อหนานจันทร์ ปัญญาดี ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “ ปัจจุบันการทำยันต์เทียมนมีความเปลี่ยนแปลงไปมาก ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยตามยุคสมัย จากที่เคยทำโดยวิธีการเขียนหรือจารก็เปลี่ยนมาเป็นการถ่ายเอกสารหรือพิมพ์ออกมาเป็นส่วนใหญ่ และจะเห็นได้ว่าทำกันเป็นกิจการหรือที่เรียกกันว่าพาณิชย์ จะเห็นได้จากร้านค้าสังฆภัณฑ์

^{๒๔} สัมภาษณ์ อาจารย์เกรียง คีปประวงค์ , อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๒๕} เวียงละกอน หรือ เวียงลคอร คือ ชื่อของจังหวัดลำปางในอดีต

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์สุริน ดิคุขปญโญ , วัดศรีบุญโยง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง , ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระสมุห์คำมูล มุนิวังโส , วัดคดตึกเชียงมั่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๓.

ทั่วไป^{๓๒} ถือเป็นสิ่งที่น่ายินดีอย่างยิ่งที่ยังมีการทำและใช้ยันต์เขียนสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน แต่ก็เป็นที่น่าเสียดายเพราะผู้ทำและใช้ส่วนมากทุกวันนี้ ไม่รู้ถึงคุณค่าที่แท้จริงที่ซ่อนอยู่ในยันต์เขียน

๒.๓ ประเภทและลักษณะของยันต์เขียนล้านนา

๒.๓.๑ ประเภทของยันต์เขียน

จากการศึกษาทั้งในหนังสือตำรา พับสา เอกสารต่างๆ รวมถึงการ ลงพื้นที่สัมภาษณ์ ท่านผู้รู้หลายท่านเกี่ยวกับยันต์เขียนล้านนาในเขตอำเภอเมืองลำปาง ได้พบว่ายันต์เขียนล้านนาที่ใช้กันในจังหวัดลำปางนั้น ส่วนใหญ่มีความคล้ายคลึงกันกับที่ใช้ในจังหวัดต่างๆ ในเขตล้านนา แต่ก็มีต่างกันอยู่บ้างในส่วนของคำกล่าวบูชาเขียนเป็นส่วนใหญ่ เพราะคำกล่าวบูชาเขียนนั้นจะขึ้นอยู่กับว่าครูบาอาจารย์ทั้งหลายที่สืบทอดกันมา ยันต์เขียนที่พบในอำเภอเมืองลำปางมีอยู่มาก พอจะแบ่งประเภทได้หลายอย่าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ โดยได้แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ประเภทหวังผลทางดี และประเภทหวังผลทางร้าย ทั้ง สองประเภทนี้ยังแบ่ง ออกเป็น ประเภทย่อยออกไปอีกหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

๑. ประเภทหวังผลทางดี ที่นิยมกันในปัจจุบัน มี ๓ อย่าง คือ

ก. ยันต์เขียนลดเคราะห์ (ดูในภาคผนวก ก รูปที่ ๑, รูปที่ ๒)

ยันต์เขียนลดเคราะห์ เป็นยันต์เขียนสำหรับใช้บูชาเพื่อลดเคราะห์ ชาวล้านนามีความเชื่อว่ามีเมื่อผู้ใดมีเคราะห์ร้ายต่างๆ เกิดขึ้นกับตัว และได้บูชาเขียนลดเคราะห์แล้วจะทำให้เคราะห์ร้ายเหล่านั้นลดลงหรือหายไปได้ ยันต์เขียนลดเคราะห์ที่นิยมกัน เช่น ยันต์เขียนขึ้นโรงขึ้นศาล

ข. ยันต์เขียนสืบชาติตา (ดูในภาคผนวก ก รูปที่ ๓)

ยันต์เขียนสืบชาติตา เป็นยันต์เขียนสำหรับใช้บูชาเพื่อสืบชาติตาต่ออายุ ชาวล้านนาเชื่อว่าเมื่อได้บูชาเขียนสืบชาติตาแล้วจะทำให้มีอายุยืนยาว ยันต์เขียนสืบชาติตาที่นิยมกัน เช่น ยันต์เขียนบูชาอายุยืน

ค. ยันต์เขียนรับโชค (ดูในภาคผนวก ก รูปที่ ๔)

ยันต์เขียนรับโชค เป็นยันต์เขียนสำหรับใช้บูชาเพื่อให้มีโชคลาภ ชาวล้านนามีความเชื่อว่ามีเมื่อได้บูชาเขียนรับโชคแล้วจะทำให้มีโชคลาภ ยันต์เขียนรับโชคที่ได้รับความนิยม เช่น ยันต์เขียนพระฉิมพลี (สิวลี) ยันต์เขียนค้าขาย

^{๓๒} สัมภาษณ์ พ่อหนานจันทร์ ปัญญาดี, บ้านวังหม้อ ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

และเท่าที่พบยังมียันต์เขียนในลำปาง และในเอกสารพิบสาล้านนาโบราณที่แบ่งกลุ่มตามคุณสมบัติหรือความขลัง ดังนี้

๑. ยันต์เขียนประเภทให้ผลทางสิริมงคลหรือ โชคลาภ เช่น ยันต์เขียนสิวลี (ดูในภาคผนวก ก รูปที่ ๕)
๒. ยันต์เขียนประเภทเมตตามหานิยม เช่น ยันต์เขียนมหานิยม (ดูในภาคผนวก ก รูปที่ ๖)
๓. ยันต์เขียนประเภทเสาะเคราะห์ เช่น ยันต์เขียนเสาะเคราะห์ (ดูในภาคผนวก ก รูปที่ ๗) ยันต์เขียนหัวใจนักขัตตฤกษ์ (ดูในภาคผนวก ก รูปที่ ๘)
๔. ยันต์เขียนประเภทช่วยให้อายุยืน เช่น ยันต์เขียนฉิมพลีเดินจง (ดูในภาคผนวก ก รูปที่ ๙)
๕. ยันต์เขียนประเภทแคล้วคลาด เช่น ยันต์เขียนแคล้วคลาด (ดูในภาคผนวก ก รูปที่ ๑๐, รูปที่ ๑๑)

๒. ประเภทหวังผลทางร้าย

- ก. ยันต์เขียนผ่าจัน (ดูในภาคผนวก ก รูปที่ ๑๒) เป็นยันต์เขียนสำหรับใช้ทำให้เลิกลาถัน
- ข. ยันต์เขียนแข่ง (ดูในภาคผนวก ก รูปที่ ๑๓) เป็นยันต์เขียนสำหรับใช้แข่งคนที่ไม่ชอบพอกัน
- ค. ยันต์เขียนเสน่ห์ (ดูในภาคผนวก ก รูปที่ ๑๔, รูปที่ ๑๕) เป็นยันต์เขียนสำหรับใช้เรียก สามี-ภรรยาที่แยกกันกลับมารักกัน

๒.๓.๒ ลักษณะของยันต์เขียน

ยันต์เขียนล้านนา โดยทั่วไปมีลักษณะความคล้ายคลึงกัน โดยส่วนใหญ่จะใช้อักษรธรรม“ล้านนา” เป็นตัวเขียนซึ่งเป็นการใช้แทนภาษา “บาลี” ที่ไม่มีตัวเขียน และตัวเขียนในยันต์เขียนล้วนเป็นอักษรย่อจากคาถาต่างๆ จากพระสูตรหรือคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นบันทึกไว้ อีกทีหนึ่ง และลักษณะของยันต์เขียนล้านนาสามารถแบ่งออกเป็น ๕ ลักษณะ คือ

๑. รูปเรือนบ้าน เช่น ยันต์เขียนเสาะเคราะห์
๒. รูปใบไม้ เช่น ยันต์เขียนสืบชะตา
๓. รูปสี่เหลี่ยม เช่น ยันต์เขียนยันต์เขียนเสาะเคราะห์
๔. รูป กลม ปลายเหลี่ยม เช่น ยันต์เขียนสืบชะตา
๕. รูป พระ เทวดา คน ยักษ์ สัตว์ เช่น ยันต์เขียนพระฉิมพลี ยันต์เขียนเมตตา

๒.๔ จุดประสงค์ในการทำและใช้ยันต์เทียนล้านนา

การทำยันต์เทียนหรือ บูชาเทียนเป็นความเชื่อถือของคนล้านนาไทยมาช้านานแม้จะมีพราหมณ์ปะปนอยู่บ้างแต่มีคนทดลอง มามากต่อมากแล้ว กล่าวกันว่าได้ผลทางด้านจิตใจอย่างไม่น่าเชื่อ สิ่งเร้นลับเหล่านี้จะอยู่ที่ความเชื่อศรัทธาหรือไม่อย่างไร เมื่อต้องการบูชาเทียนจะทำเองหรือให้ผู้อื่นทำก็ได้เพื่อบูชาในโอกาสต่างๆ ที่นิยมกันมากเช่น ครอบรอบวันเกิด วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันเดือนขึ้นเป็ง หรือต้องการเสาะเคราะห์ รับโชค เดินทางไกล ทำธุรกิจติดต่อค้าขายไม่คล่อง ตัว ต้นหายกำไรหมด ไม่สดชื่นแจ่มใส เจ็บไข้ได้ป่วยออกๆ แอดๆ ได้รับเคราะห์กรรมคนชั่วโทษใส่ มีคนปองร้ายหมายฆาต สิ่งที่ดีก็ไม่ได้ สิ่งที่ไม่ควรเสียดลบเสีย เป็นถ้อยความขึ้นศาลขึ้นโรง ทำสิ่งใดก็ล้มเหลวเหล่านี้ก็นิยมบูชาเทียนเพื่อความสะดวกประหยัดควหาเทียนขี้ผึ้งเล่มขนาดตามที่ต้องการ^{๓๓}

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านในประเด็นเกี่ยวกับจุดประสงค์ในการทำและใช้ยันต์เทียน ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลที่สอดคล้องกัน ดังคำสัมภาษณ์พ่อหนานศรี วรรณศรี ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “คนล้านนานิยมทำและใช้ยันต์เทียนกันมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันก็เพื่อจุดประสงค์หลักคือช่วยบรรเทาหรือขจัดสิ่งที่ไม่ดีให้ออกไปจากตนเอง ครอบครวั และนำเอาสิ่งที่ดีที่เป็นมงคลเข้าสู่ตนเอง ครอบครวั ให้มีชีวิตที่อยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บมาเบียดเบียน ชีวิตมีความเจริญรุ่งเรืองด้วย อายุ วรรณะ สุขะ พละ และโชคลาภ เมื่อชาวล้านนาประสบกับเรื่องอะไรมักจะจุดเทียนนั้นเช่นหากรู้สึกวาระะนี้ตนเองเกิดเรื่องไม่ดีต่าง ๆ นา ๆ ก็จะไปบูชาเทียนลดเคราะห์จากพระสงฆ์หรือผู้ที่สามารถทำเทียนได้แล้วนำมาจุดบูชาพระ คราะห์ร้ายก็จะหายไป วันสำคัญที่มีคนจุดเทียนมากที่สุดคือ วันปีใหม่เมืองและวันปากปี”^{๓๔} คำสัมภาษณ์นายจวน โนกุล ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “ชาวล้านนาจะนิยมนำไปบูชาเทียน ลดเคราะห์ สืบชาติ และรับโชค มาจุดที่วัดที่บ้านเพื่อสะเดาะเคราะห์ตัวเอง และสืบชาติ พร้อมกันกับรับโชคลาภไปด้วย ในโอกาสขึ้นปีใหม่เมืองการจุดเทียนสามเล่มนี้มีมานานแล้วและยังนิยมจุดกันอยู่ทุกวันนี้ และมีเทียนบูชาที่ทำสำเร็จขายกันทั่วไปตามวัดและร้านขายสังฆทาน และมีการพัฒนารูปแบบเทียนไปตามสังคมสมัยใหม่ นอกจากเทียนสามอย่างที่ยกตัวอย่างมาแล้วเทียนอย่างอื่นจะไม่นิยมจุดกันบ่อย หากจะจุดตามเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ถูกเงินเช่น ขึ้น โรงขึ้นศาล ผัวหนี เมียหน่าย ของหาย เป็นต้น”^{๓๕}

^{๓๓}ญาณสมปบุ โน, คู่มือสมาธิ, (ลำพูน:ร้านกัญญา, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๕-๑๒๐.

^{๓๔}สัมภาษณ์ พ่อหนานศรี วรรณศรี, บ้านท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

^{๓๕}สัมภาษณ์ นายจวน โนกุล, บ้านด้นมัน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.

ดังคำสัมภาษณ์นายชวร ไชยอินปัน ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “ การบูชาเทียน เป็นพิธีกรรมที่ชาวบ้านล้านนาเชื่อว่า เมื่อทำพิธีนี้แล้วจะช่วยป้องกันปีศาจหรือเคราะห์ร้าย ให้รอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ มีโชคลาภและมีอายุยืนยาวใน การจุดเทียนนี้บางคนเชื่อว่า ถ้าแสงเทียนของตนลุกโชติช่วงสว่างไสวแสดงว่า ชีวิตจะรุ่งเรือง แต่ถ้าแสงเทียนริบหรี่หมายถึง ชีวิตที่จะพบปัญหาอุปสรรคซึ่งสิ่งนี้เป็นความเชื่อ ของแต่ละบุคคล”^{๓๖}

การบูชาเทียน เป็นการนำเทียนที่ผ่านการทำพิธี แล้วมาจุดบูชา เป็นพิธีที่จัดทำขึ้น ด้วยความเชื่อที่ว่าจะทำให้รอดพ้นจากเคราะห์ร้ายที่อาจจะตามมา เมื่อบูชาเทียนแล้วทำให้ ได้รับโชคคืออยู่เย็นเป็นสุข ไม่เจ็บไข้ได้ป่วยมีอายุยืนยาว ชาวล้านนานิยมทำยันต์เทียนและใช้เพื่อจุดประสงค์หลัก ๓ อย่าง ได้แก่

๑. บูชาเทียน หลีกเคราะห์ ถือว่าทุกคนมีทั้งเคราะห์ดีและเคราะห์ร้าย เคราะห์ดีเรียกว่า โสมะ เคราะห์ร้ายเรียกว่า ปาปะ ปาปะให้ผลเป็นทุกข์ จึงต้องมีการบูชาเพื่อหลีกปาปะ การบูชาแบบนี้คือบูชาเทียนหลีกเคราะห์ ดังข้อความ “เคราะห์เจ็บ เคราะห์ไหม้ เคราะห์ไข้ เคราะห์หนาว เคราะห์เมื่อเย็นเมื่อเดี๋ยว”

๒. บูชา เทียน รับโชค ถือกันว่าเคราะห์กับโชคเป็นของกลุ่มกัน เมื่อคนประสบเคราะห์กรรมแล้วมักจะมีโชค หรือคนได้รับโชคมากๆ มักจะมีเคราะห์ คนโบราณท่านจึงทำเทียนไว้เพื่อบูชาพระเคราะห์ของตน คือ พระอาทิตย์พระจันทร์ พระอังคาร พระพุธ พระพฤหัสบดี พระศุกร์ พระเสาร์ และพระเกตุ รวมเรียกว่านพเคราะห์

๓. บูชา เทียน อยู่วุฒิจำเริญ หรือต่ออายุ บางที่เรียกว่าเทียนสืบชะตา เทียนนี้มักจะทำด้วยขี้ผึ้งแท้ สีสาย คือเส้นด้ายที่ทอเป็นไส้เทียนและจะใช้ไส้เทียนเท่ากับอายุของผู้บูชา^{๓๗}

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายชวร ไชยอินปัน, บ้านต้นบุญเรือง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓.

^{๓๗} มณี พยอมยงค์, ศิริรัตน์ อาสนะ , เครื่องสักการะในล้านนา ไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๑ , (เชียงใหม่ : ส. ทรัพย์การ พิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๑๔๔.

๒.๕ องค์ประกอบของยันต์เทียนล้านนา

จากการศึกษาถึงองค์ประกอบของยันต์เทียน จากเอกสารต่างๆ และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเรื่องยันต์เทียน พบว่าการทำยันต์เทียนให้มีความศักดิ์สิทธิ์และเข้มขลังนั้น จำเป็นต้องมีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ ตามที่ครูบาอาจารย์แต่กาลก่อนได้กำหนดไว้ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลตามปรารถนา โดยมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

๒.๕.๑ ผู้ที่ทำยันต์เทียน

ผู้ที่ทำยันต์เทียน ดังคำสัมภาษณ์พระครูอนุศาสน์วรธรรม ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องอักขระล้านนาหรืออักษรธรรมล้านนาได้เป็นอย่างดี ทั้งเป็นผู้รู้ในหลักธรรมเป็นสำคัญ ส่วนมากจะเป็นพระสงฆ์หรือฆราวาสที่เขยวชเรียนมาก่อนและได้ลาสิกขา ที่ทางภาคเหนือเรียกว่า “หนาน”^{๘๘} และในขณะที่ทำการลงยันต์เทียน ผู้ลงยันต์จะต้องทำจิตใจให้ชื่นบาน ผ่องใส มีสมาธิแน่วแน่ ไม่เครียดหรือ โกรธ หรือมีอารมณ์ขุ่นเคืองอยู่ในใจ อาจารย์บางท่านสอนว่า ต้องทำใจให้เข้มแข็ง กล่าวหาญในเวลาลงยันต์เกี่ยวกับเรื่องป้องกันตัวจากภัยอันตรายต่างๆ เช่นยันต์ข่าม (คงกระพัน) เป็นต้น ต้องทำใจให้เอบอิม แข่มชื่นเบิกบานประกอบไปด้วยเมตตา ในขณะที่ลงยันต์เกี่ยวกับเรื่องเมตตามหานิยม โชคลาภ เป็นต้น^{๘๙}

๒.๕.๒ วัสดุที่ใช้ทำยันต์เทียน

การทำยันต์เทียนของชาวล้านนานั้นจำเป็นต้องจัดหาวัสดุในการทำให้ครบถ้วน และจากการศึกษาได้พบว่าวัสดุที่ใช้ทำยันต์เทียน มีอยู่ด้วยกันหลายอย่าง ดังต่อไปนี้

๑. ขี้ผึ้ง มี ๒ อย่าง คือ ขี้ผึ้งแท้ และขี้ผึ้งผสม

ขี้ผึ้งแท้ ลักษณะเป็นสีขาว มีกลิ่นหอม น้ำผึ้ง น้ำมัน อ่อนนุ่มไม่แข็งตัวแต่ทรงรูปเดิม

ขี้ผึ้งผสม ส่วนใหญ่จะผสมขี้ผึ้งแท้ กับ น้ำมันสังเคาะห์ (เทียนทั่วๆไป) มีหลากหลายสี (แดง ดำ เหลือง ส้ม ขาว) ลักษณะอ่อนนุ่มเมื่อถูกความร้อน เมื่อเย็นตัวแข็ง

เทียนที่ใช้ในการบูชาเพื่อความศักดิ์สิทธิ์ให้ได้ผลตามต้องการนั้น ในตำรามิได้จำกัดว่าต้องใช้ขี้ผึ้งอย่างไร แต่จากการศึกษาพบว่า ขี้ผึ้งที่ใช้ทั่วไปคือขี้ผึ้งที่มีขายตามท้องตลาดนั่นเอง ยกเว้นในกรณีที่ผู้บูชาประสงค์แล้ว อาจใช้ขี้ผึ้งแท้ก็ได้ ปริมาณของขี้ผึ้งจะขึ้นอยู่กับความใหญ่เล็กของเทียนนั้นแต่มียันต์เทียนบางดวงกำหนดไว้ว่าให้ใช้ขี้ผึ้งหนัก ๑ บาท ๒ บาท หรือบางดวงว่าให้ใช้ขี้ผึ้งหนัก ๓ บาท แต่กระนั้นก็มีเทียนชนิดพิเศษที่ใช้ขี้ผึ้งถึง ๑๐ บาท และที่ถึง ๑๐๐ บาท ก็มี

^{๘๘} สัมภาษณ์ พระครูอนุศาสน์วรธรรม, รองเจ้าอาวาสวัดบุญวาทย์วิหาร เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

^{๘๙} อินสม ไชยชมภู, ยันต์และคาถา ของดีเมืองเหนือ, หน้า ๓.

๒. กระดาษสา คือ กระดาษที่ทำจากไม้สาสา มีบางตำรา ไม่ได้ใช้กระดาษสาจะใช้กระดาษเขียนลงบนจี๊ผึ่งเลย วิธีนี้จะใช้เหล็กจาร ส่วนถ้าเขียนกระดาษสา ก็จะใช้ปากกา ตามสมัยนิยม

๓. ด้าย (สีสาย) สีสาย คือ ด้ายหรือฝ้ายที่ทำเป็นไส้เทียน ไส้เทียนที่ใช้ในการทำยันต์เทียนนั้นจะมีสองแบบ คือใช้ฝ้ายหรือเส้นด้ายเป็นสีสายหรือไส้และมียันต์ที่เขียนบนกระดาษสา พันหุ้มด้ายนั้นอีกต่อหนึ่ง ด้ายที่ใช่ก็คือด้ายที่ปั่นขึ้นเพื่อการนี้โดยเฉพาะ มิใช่ด้ายที่ใช้ในการทอผ้าหรือเย็บผ้าทั่วไป สีสายเส้นด้ายนี้ ในตำรามักจะระบุว่าให้มีจำนวนเส้นเท่ากับอายุของผู้บูชา แต่ก็มียันต์บางดวงกำหนดว่าเส้นด้ายไส้เทียนจะต้องมากกว่าอายุผู้บูชาหนึ่งเส้น (บางตำราว่าให้เกินจำนวนอายุผู้บูชาถึงสามเส้น) แต่ในกรณีสีสายของเทียนที่ใช้บูชาเพื่อให้คนรักกันนั้น ยันต์เทียนบางดวงระบุว่าให้ใช้สีสายจำนวน ๒๗ หรือ ๓๗ เส้น โดยทำเทียนให้มีขนาดเท่ากับของผู้บูชา และบางตำราให้เท่ากับความยาวหนึ่งศอกของเจ้าชาดา แต่มียันต์เทียนดวงหนึ่งกำหนดไว้ว่า ให้ใช้ด้ายที่งูศพ คือ ด้ายที่ถูกกล่าวจากมือศพออกมาจากโรงสำหรับพระสงฆ์ไปสู่วาษา ในกรณีนี้ท่านว่าให้ใช้ด้าย ๑๗ เส้น เท่านั้น ส่วนเทียนชยันต์ท่านว่าให้ใช้ด้ายทำไส้เทียนมากถึง ๑๐๘ เส้น ยันต์เทียนที่ใช้เขียนบนกระดาษสาเพื่อทำไส้เทียนนั้นมีเป็นจำนวนมาก แต่ละดวงมีความขลังหรือศักดิ์สิทธิ์ต่างๆกันไปตามที่กล่าวมาแล้ว และในตำราพิบสา อาจระบุชื่อยันต์เทียนเหล่านั้นหรืออาจไม่ระบุชื่อก็ได้

จำนวนของสีสายนั้นขึ้นอยู่กับตำราจะระบุไว้ แต่บางชนิดก็จะไม่ได้ระบุไว้ ส่วนใหญ่ถ้าเป็น เทียนสีบชาดา จะให้สีสายมากกว่าอายุผู้บูชาอยู่ ๑ เส้น ซึ่งเป็นการต่อชะตาไปอีก ๑ ปี บางตำราอาจจะระบุว่า ปาย กู คือเกิน ๒ เส้น เป็นต้น ส่วนใหญ่เทียนเสน่หั้นถ้าไม่ใช่ เสื้อผ้าเป็นสีสาย จะใช้สายสีญญี่ ๑๘ เส้น ส่วนที่ไม่ได้ระบุในตำราจะใช้ ๕ เส้น จากนั้นก็นำไปพันกับกระดาษสาที่ลงอักขระเลขยันต์เรียบร้อยแล้ว

๔. ดินสอ หรือปากกา สำหรับลงอักขระเลขยันต์ ส่วนมากจะนิยมใช้เป็นสีดำเพราะดูเข้มขลังดี ในอดีตใช้น้ำหมึกเขียน

๕. เหล็กจาร คือเหล็กที่ใช้สำหรับจารลงอักขระเลขยันต์รอบคันเทียน ในปัจจุบันนิยมใช้ปากกาแทน

๖. ไม้บรรทัด สำหรับวางขีดเส้นยันต์ ในอดีตใช้ไม้ไผ่หรือไม้ทั่วไปที่มีลักษณะเป็นเส้นตรงยาวเป็นไม้บรรทัด

๗. แป้นรอง สำหรับใช้รองสีเทียนหรือฟันทเทียน นิยมใช้แผ่นที่ทำจากไม้สัก

๘. มีด หรือ กรรไกร สำหรับตัดกระดาษสา

๒.๕.๓ ฤกษ์ยามในการทำและใช้ยันต์เทียน

ในการทำยันต์เทียนและการบูชาเทียน ดังคำสัมภาษณ์พระครูสังฆรักษ์สุริน ดิคุขปญโญ ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า คนล้านนาโบราณได้กำหนดฤกษ์ยามหรือวันเวลาที่สามารถทำยันต์เทียนและบูชาเทียน คือ “จะต้องไม่เป็นวันเสียประจำเดือนควรเป็นวันที่เป็นมงคล ” “วันพุธไม่ควรทำวันศุกร์คนโบราณถือเป็นวันขี้ผึ้งไม่ให้บูชาเทียนและซื้อเทียนเข้าบ้าน”^{๔๐}ให้เลือกเอาวันที่ตรงกับวัน “นันทาคติ”^{๔๑}และ “อมริสสโชค”^{๔๒} เท่านั้น ส่วนกำหนดยามในการทำยันต์ ท่านก็ให้เริ่มเขียนในยามที่เป็น “ยามไชยลาภ”^{๔๓} หรือยาม “อุทธรราชา”^{๔๔}เท่านั้น เมื่อเขียนไปแล้วจะบิในยามใดก็ไม่มีข้อห้ามกำหนดไว้^{๔๕}

ก. วันเสียประจำเดือน

ตามปฏิทินของล้านนา จะกำหนดวันเสียประจำเดือนเอาไว้ เพื่อเป็นการบอกว่าเป็นแต่เดือนวันไหนควรทำ และวันไหนควรเว้น ในการทำการมงคลหรืออวมงคลต่างๆ และส่วนใหญ่จะยึดถือและปฏิบัติเหมือนกันในเขตล้านนา โดยมีวันเสียประจำเดือน ดังต่อไปนี้

วันเสียคือวันไม่ดี ไม่เป็นมงคล เป็นวันที่ควรเว้น แต่เดือนก็มีวันเสียประจำตายตัว และแน่นอนอยู่ดังนี้

เดือน, เกียง, ห้า, เก้า, ระวีจันตัง เสียอาทิตย์กับจันทร์

เดือน, ยี่, หก, สิบ, อังการัง เสียวันอังคารวันเดียว

เดือน, สี่, แปด, สิบสอง, สุโขพุทธา เสียศุกร์กับพุธ

เดือน, สาม, เจ็ด, สิบเอ็ด, โสรีกูร์ เสียเสาร์กับพฤหัสบดี^{๔๖}

ข. วันในการจะลงยันต์เทียน

วันอาทิตย์ ให้ลงยันต์ ยามเที่ยง

วันจันทร์ ให้ลงยันต์ยามพระอาทิตย์ขึ้น

^{๔๐}สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์สุริน ดิคุขปญโญ, วัดศรีบุญโย, อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง , ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๗.

^{๔๑}นันทาคติ คือ วันที่ควรทำการมงคล

^{๔๒}อมริสสโชค คือ วันที่มีโชคใหญ่

^{๔๓}ยามไชยลาภ คือ ยามที่มีชัยและลาภ

^{๔๔}อุทธรราชา คือ วันที่ทำการใดก็จักได้ทรัพย์

^{๔๕}ปวงคำดุษีเจียว, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ, หน้า ๕๔๘๑.

^{๔๖}ร้านลำปางสังฆภัณฑ์, ตำราประเพณีเมืองเหนือของโบราณ , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เลี้ยง เชียง, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

วันอังคาร ให้ลงยันต์ยามบ่ายโมง
 วันพุธ ให้ลงยันต์ยามเที่ยง
 วันพฤหัสบดี ให้ลงยันต์ยามเที่ยง
 วันศุกร์ ให้ลงยันต์ยามบ่ายสามโมง
 วันเสาร์ ให้ลงยันต์ยงค้ำ ^{๔๖}

ค. วันบูชาเทียน

ดั่งคำสัมภาษณ์พ่อหนานศรี วรรณศรี ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “การบูชาเทียนนั้นโดยทั่วไปแล้วสามารถจะกระทำได้ทุกวันขึ้นอยู่กับความสะดวกและเหมาะสม” ^{๔๗} ส่วนการบูชาเทียนในล้านนานั้นได้มีการกำหนดวันที่จะบูชาเทียนเป็นการเฉพาะทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการบูชา การกำหนดวันบูชาเทียนของล้านนามีอยู่หลายแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสำนักของครูบาอาจารย์ที่ท่านได้ตั้งไว้ และในที่นี้จะยกเอาเฉพาะบางส่วนที่นิยมใช้กันทั่วไปดังต่อไปนี้

ง. ตามแบบครูบาเจ้าศรีวิชัย

ออก (ข้างขึ้น) ๑	ค้ำ	อย่าบูชาไม่ดีมักคิดหมองใจผู้ใหญ่
ออก (ข้างขึ้น) ๒	ค้ำ	บูชาจักสมฤทธิ์ชุ่มเย็นดีแล
ออก (ข้างขึ้น) ๓	ค้ำ	บูชาซำดีนิกแล
ออก (ข้างขึ้น) ๔	ค้ำ	บูชาไม่ดีขุนนางเกลียดชัง
ออก (ข้างขึ้น) ๕	ค้ำ	บูชาดีนิก
ออก (ข้างขึ้น) ๖	ค้ำ	อย่าบูชาไม่ดีจะเป็นเคราะห์ใหญ่
ออก (ข้างขึ้น) ๗	ค้ำ	บูชาดี
ออก (ข้างขึ้น) ๘	ค้ำ	อย่าบูชาไม่ดีจะคิดเลียดกัน
ออก (ข้างขึ้น) ๙	ค้ำ	อย่าบูชาขุนนางเกลียดชัง
ออก (ข้างขึ้น) ๑๐	ค้ำ	อย่าบูชาไม่ดีเลย
ออก (ข้างขึ้น) ๑๑	ค้ำ	บูชาดีจะสมคำปรารถนา
ออก (ข้างขึ้น) ๑๒	ค้ำ	ดีนิก
ออก (ข้างขึ้น) ๑๓	ค้ำ	ดีเต็มที่ให้บูชา
ออก (ข้างขึ้น) ๑๔	ค้ำ	บูชาดีทุกอย่าง

^{๔๖} สมาน ชมภูเทพ, ตามรอยเก่าเล่าเรื่องล้านนา พระครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย, (องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ๒๕๕๐), หน้า ๕๒.

^{๔๗} สัมภาษณ์ พ่อหนานศรี วรรณศรี, บ้านท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

ออก (ข้างขึ้น)	๑๕	คำ บุษาดิแท้
แรม ๑		คำ อย่าบุษาไม่ดี
แรม ๒		คำ อย่าบุษาไม่ดี
แรม ๓		คำ อย่าบุษาไม่ดี
แรม ๔		คำ อย่าบุษาไม่ดี
แรม ๕		คำ บุษาจะมีโชคลาภดีนัก
แรม ๖		คำ อย่าบุษาจะมีเคราะห์
แรม ๗		คำ บุษาจะมีโชคลาภใหญ่
แรม ๘		คำ บุษาแมยงสาวหุ้มคืนักแล
แรม ๙		คำ บุษาดินัก
แรม ๑๐		คำ บุษาที่เป็นเมตตาแก่คนทั้งหลาย
แรม ๑๑		คำ อย่าบุษาจะผิดเคียงกัน
แรม ๑๒		คำ อย่าบุษาไม่ดีเลย
แรม ๑๓		คำ อย่าบุษา
แรม ๑๔		คำ อย่าบุษาไม่ดี
แรม ๑๕		คำ อย่าบุษาเขาเกลียดชัง ^{๔๕}

๒.๕.๔ ขั้นตอนและการขึ้นครู

ขั้นตั้ง คือ เครื่องบูชาครู คนล้านนาถือเป็นสิ่งสำคัญในการจะประกอบพิธีลงยันต์ยันต์เทียน ก่อนที่จะทำยันต์เทียนทุกครั้งคนล้านนามักจะมีการขึ้นครูหรือบูชาครู เพื่อเป็นการสักการบูชาคารวะน้อมระลึกถึงครูบาอาจารย์ที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ และเพื่อเกิดความขลังศักดิ์สิทธิ์

การขึ้นขั้นตั้ง เป็นพิธีแสดงคารวะแก่ครูของอาจารย์ผู้ประกอบพิธีการต่าง ๆ เพื่อบอกกล่าวแก่ครูในการที่จะใช้วิชาการที่เรียนมา หรืออาจเชิญครูมาสถิตอยู่ด้วยเพื่อเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์แก่การประกอบพิธีนั้น ขั้นตั้งสำหรับอาจารย์ดังกล่าวนี้จะเป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหาก มิใช่เครื่องบูชาในพิธีกรรมนั้น ๆ ขั้นตั้งมีหลายแบบ

การขึ้นครูมี ๒ ประเภท ประเภทที่ ๑ เรียกว่าขึ้นขั้นตั้งเพื่อทำพิธีให้ผู้อื่น เพื่อผู้อื่นหรือเพื่อประโยชน์ผู้อื่น และตัวเองเรียกว่า ยกครู เป็นการเรียกครูหรือเชิญครูมาช่วย ประเภทที่ ๒ ได้แก่ขึ้นขั้นตั้งเพื่อตัวเอง เป็นต้นว่าจะเล่าเรียนวิชาอาคมเวทมนต์จากครูบาอาจารย์ ตั้งขั้นเพื่อขอเรียน

^{๔๕}สมาน ชมพู่เทพ, ตามรอยเก่าเล่าเรื่องล้านนา พระครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย, หน้า ๕๒.

ขอวิชา หรือถ้าเรียนมาแล้วครบรอบปีหนึ่ง ๆ จะต้องจัดบูชาครู ทบทวนมนต์ต่าง ๆ วิชาต่าง ๆ ที่เคย
ได้ร่ำเรียนมา

สมัยก่อนวิชาอาคมต่างๆ ถือว่าเป็นของสูงหาค่ามิได้ ไม่มีค่าเรียนค่าวิชา ผู้ที่จะได้วิชา
ความรู้แต่ละแขนงมาต้องบูชามาด้วยการขึ้นขันตั้งขันตั้งนั้น เมื่อเรียนจบมาแล้ว อาจารย์จะแบ่ง
เครื่องอุปกรณ์ขันตั้งไว้ครึ่งหนึ่งมอบให้ศิษย์ครึ่งหนึ่ง เพื่อนำติดตัวไปสักกา วิชา แม้นว่าจะไป
ประกอบพิธีใดๆ ที่คนได้เรียนมากก็ต้องน้อมระลึกถึงครูเสียก่อนทุกครั้ง พอครบรอบปีมาถึง ก็
จะต้องมาขึ้นขันตั้งใหม่ ทบทวนความจำและบูชาครูประเภทนี้เรียกว่า ขึ้นครูไหว้ครู สระสรงครู
คำหัวครู เสร็จพิธีแล้วจะนำน้ำขมิ้นส้มป่อยนั้นนำไปอาบชำระร่างกาย การขึ้นขันตั้งประเภทนี้ต้อง
ใช้น้ำขมิ้นส้มป่อยมาก ๆ มีทั้งน้ำอบน้ำหอมด้วย มีเวทมนต์คาถาอาคมอะไรที่เคยเล่าเรียนมาก็จะ
สาธยาย มนต์เป่าลงน้ำส้มป่อยจนหมด แม้แต่เครื่องรางของขลัง วัตถุมงคลต่าง ๆ ที่มีอยู่ก็จะนำแช่
ลงน้ำส้มป่อยนั้น สุดท้ายจะได้น้ำมนต์นั้นมาอาบเพื่อตัวเอง จะแจกให้ลูกหลานไปคำหัวด้วยก็ได้

ดั่งคำสัมภาษณ์พ่อหนานบุญธรรม ไชยวงศ์ ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “ ขันตั้งสำหรับพิธี
กรรมการทำยันต์เทียนล้านนาโดยมากจะขึ้นอยู่กับประเภทของยันต์เทียนนั้นๆ ว่าจะต้องมีเครื่อง
ประกอบอย่างไรบ้าง เพราะแต่ละครูบาอาจารย์จะกำหนดไม่เหมือนกันตายตัว ขันตั้งในการทำ
ยันต์เทียนที่นิยมกัน คือ ขัน ๔ และ ขัน ๘ ขัน ๔ จะนิยมกันทั่วไป ส่วนขัน ๘ ส่วนใหญ่จะเป็นการ
ทำยันต์เทียนเล่มหลวง”^{๕๐}

ในส่วนของเครื่องประกอบขันตั้ง ดั่งคำสัมภาษณ์ อาจารย์กมลชัย รัตนมณีอุดมเดช ได้
ให้ข้อมูลไว้ว่า

๑) เครื่องประกอบขันตั้ง

ก. ขัน ๘

๑ สวยดอกไม้รูปเทียน ๘ กรวย

๒ สวยหมากพลู ๘ กรวย

๓ หมากแห้งร้อยเป็นสาย ๑ หัว (ชุด)

๔ กระทงข้าวเปลือกข้าวสารอย่างละ ๑ กระทง

๕ เทียนหนักเล่มละบาท ๑ คู่

๖ เทียนหนักเล่มละเฟื้อง ๑ คู่

๗ เทียนเล็ก ๘ คู่

๘ เงิน ๑ สลึง

^{๕๐}สัมภาษณ์ พ่อหนานบุญธรรม ไชยวงศ์, บ้านปางวัง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๒ มีนาคม

๘ เบี้ย ๑๓๐๐

๑๐ ผ้าขาวผ้าแดง อย่างละพับ (หนึ่งวา)

๑๑ มะพร้าว ๑ เครือ

๑๒ กกล้วย ๑ เครือ

๑๓ พาน(ขัน) ๑ ขัน

ข. ขัน ๔

๑ สวยดอกไม้รูปเทียน ๔ สวย

๒ สวยหมากพลู ๔ สวย

๓ หมากแห้งร้อยเป็นสาย ๑ หัว (ชุด)

๔ กระทงข้าวเปลือกข้าวสารอย่างละ ๑ กระทง

๕ เทียนหนักเล่มละบาท ๑ คู่

๖ เทียนหนักเล่มละเฟื้อง ๑ คู่

๗ เทียนเล็ก ๔ คู่

๘ เงิน ๑ สลึง

๘ เบี้ย ๑๓๐๐

๑๐ ผ้าขาวผ้าแดง อย่างละพับ (หนึ่งวา)

๑๑ พาน(ขัน) ๑ ขัน

ทั้งหมดบรรจุลงในพาน หรือใส่ในขันแล้วใส่สาหรerkจากนั้นจึงจุดธูปเทียนบูชาพระ

รัตนตรัยแล้วกล่าวคำขึ้นครู

๒) คำโยงขันตั้ง

คำโยงขันตั้ง จากที่ได้ศึกษามาโดยมากแล้วจะใช้เหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ ดังคำ

สัมภษณ์นายจวน โนกุล ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

ก. แบบที่ ๑

สิทธิกิจจัง สิทธิกัมมัง, สิทธิการิชะ ตถาคโต, สิทธิเตโช ชโยนิจจัง, สิทธิลาโภ นิรันตรัง

สัพพสิทธิ ปสิทธิ เม

^{๕๐} สัมภษณ์ อาจารย์กมลชัย รัตนมณีอุดมเดช, อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๓.

ข. แบบที่ ๒

สิทธิกิจจัง สิทธิกัมมัง, สิทธิลาโภ ชะโย นิจจัง, พุทธังสิทธิ ธรรมังสิทธิ สังฆังสิทธิ นะมา
มิ รตนัตตยัง พุทธคุณัง ธรรมคุณัง สังฆคุณัง อาจารย์คุณัง อหัง วันทามิ สัพพทา^{๕๒}

๓) คำปลดขันตั้ง

คำปลดขันตั้ง จากที่ได้ศึกษามาโดยมากแล้วจะใช้เหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ ดังคำ
สัมภาษณ์พระกฤษฎา ขนฺติโก ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า

พุทธังปิจจะขามิ ธรรมังปิจจะขามิ สังฆังปิจจะขามิ สิทธิจังปิจจะขามิ อิมัง ชาเรละ ผู้เข้า
ขอปึงวางยังพิสนุครูบาไว้แต่เพียงเท่านี้^{๕๓}

๒.๕.๕ คาถาเขียนยันต์เทียน

คาถาที่ลงในยันต์ จะต้องถูกต้อง ไม่ผิดเพี้ยน หรืออักขระวิบัติ การเขียนจากคำบอกมัก
ผิดพลาดเสมอ ไม่มากก็น้อย แม้แต่ใน “บ๊อบเก่า” ต่างๆ บางทีตัวหนึ่ง กลับกลายเป็นตัวหนึ่ง เพราะ
เขียนสลับทอดกันมาหลายครั้งหลายหน เช่น พ กลับกลายเป็น ก ก กลับกลายเป็น พ อ กลับ
กลายเป็น ม เป็นต้น ฉะนั้นผู้ที่ลงยันต์จะต้องดูคาถาและเขียนให้ถูกต้อง ถ้าสงสัยควรไต่ถามครูบา
อาจารย์ท่านผู้รู้ อย่าปล่อยเลยไป เพราะถ้าอักขระผิดไปตัวหนึ่ง ความหมายแห่งคาถาก็ย่อมผิดไป
ด้วย^{๕๔} สำหรับคาถาเขียนยันต์เทียนนั้นมีอยู่หลายอย่างขึ้นอยู่กับครูบาอาจารย์ท่านไหนจะกำหนดขึ้น
ในที่นี้จะยกตัวอย่างคาถาเขียนยันต์เทียนเฉพาะที่นิยมกันมาก ดังต่อไปนี้

ก. แบบที่ ๑ พระเจ้า ๕ พระองค์

น กาโร กุกกุสันโธ ธา กาโร โคตโมพุทธโธ
โม กาโร โกนาคมโน ย กาโร อริยมตเตยโย
พุทธ กาโร กัสสโป พุทโธ ปัญจพุทธา นนามิหังฯ

โบราณจารย์ถือเป็นเรื่องพิเศษนัก ผู้ใดได้ท่องบ่น เขียนเทียนจุดบูชาหน้าพระ ดิฉดต่อ
ธุระ กิจการค้า ขึ้นบ้านใหม่ เปิดร้านใหม่ เดินทางไกลไปรบทัพจับศึก หรือผู้เจ็บไข้ได้ป่วย ทำมา
ค้าขายไม่ขึ้น ให้มีข้าวดอกดอกไม้ รูปเทียนสาวพานอธิษฐานจุดบูชาหน้าพระพุทธรูป กล่าวกันว่าดี
นักแลฯ

^{๕๒} สัมภาษณ์ นายจวน โนกุล, บ้านต้นมัน อำเภอมือง จังหวัดลำปาง, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระกฤษฎา ขนฺติโก, วัดปงสนุกเหนือ อำเภอมือง จังหวัดลำปาง, ๒๗ พฤศจิกายน
๒๕๕๓.

^{๕๔} อินสม ไชยชมภู, ยันต์และคาถา ของตีเมืองเหนือ, หน้า ๑-๒.

ข. แบบที่ ๒ ปารมีแก้วดวงดี

อติปารมีตาตังสา อติปิโส จะ เตะนะโม

อติสัพพัญญูมาคะโต พุทโธอะระหัง ฐัมโมอะระหัง

อติโพ ธิมนูปปะโต สังโฆอะระหัง ชื่อผู้บูชา.....

มหานิยม แคล้วคลาดจากภัยอันตราย นักเรียน นักศึกษา ผู้สมัครเข้าทำงานต้องการสำเร็จ
จุดบูชาหน้าพระพุทธรูปอธิษฐานเอาตามใจเต๊อะฯ

ค. แบบที่ ๓ แก้วลาดแคล้ว

นะ โม พุท ธา ยะ มะ อะ อุ ปา ปะ กะ หะ นัง สัพพะทุกขา สัพพะภักขา สัพพะโรคา วิ
นาสสันตุ อะเสสะโต สัพพะภักขา ชื่อผู้บูชา.....

เขียนเทียนบูชาแคล้วคลาดจากภัยอันตรายทั้งปวง ฝนร้าย เจ็บป่วยไม่รู้หาย ถูกคุณไสย
ก่อนจุดให้มีดอกไม้ขาวใส่พาน กราบพระพุทธรูป ๓ หน จุดบูชาอธิษฐานเอาตามใจเต๊อะฯ

ง. แบบที่ ๔ พระเจ้าข้ามโลก

สุนักขัตตัง สุมังคลัง สุปภาตัง สุขุญฺฐิตัง สุขขโณ สุขุมุตโต สุขิฏฺฐัง พหุจาริสู
๑๒๓๔๕๖๗๘ ชื่อผู้บูชา.....

เขียนใส่เทียนจุดบูชาหน้าพระพุทธรูป ขอ โชคลาภ เจริญด้วยข้าวของสัมปัตติ ค้าขายดี
เปิดร้านใหม่ ขึ้นบ้านใหม่ มีผู้บอกว่ดีนักแลฯ

จ. แบบที่ ๕ ฉิมพลีให้โชค

ลาภานะมุตตะโมเถโร สิมพลี อติ วิสัฏโต โสโรโห ปัจจะยาทินัง สะทาลาภากะวันตุเม
มะ อะ อุ ชื่อผู้บูชา.....

หาข้าวตอกดอกไม้รูปเทียนใส่พานกราบพระพุทธรูปตั้งจิตอธิษฐานขอ โชคลาภ เมตตา
มหานิยม จุดหน้าพระพุทธรูปที่วัดหรือที่บ้านก็ได้ฯ

ฉ. แบบที่ ๖ อติปิโสวิเศษ

อติปิโส วิเสสอิ อีสเส พุทธะนาเมอิ

อิเมนา พุทธะตัง โสอิ อีสตัง พุทธะ ปิติอิ ชื่อผู้บูชา.....

ใช้เขียนเทียนจุดบูชาหน้าพระพุทธรูปอธิษฐานเอาตามใจ ทางแคล้วคลาด ขอโชคลาภ
เดินทางไกล ทำมาค้าขายดีนักแลฯ

ช. แบบที่ ๗ พระเจ้าผาบแป่มาร^{๕๕}

นะ โม พุท ธา ยะ ปัญจพุทธา นะมามิหัง นะ มะ พะ ฐะ

^{๕๕}คำว่า “พระเจ้าผาบแป่มาร” หมายถึง พระพุทธเจ้าชนะมาร

บุญญาลาภัง มหาเตชัง วัฒนกิตติ มหายสัง สัพพะสัตตตะหิตัง
 สุนันตฺ อเสสะโต เอหิพุทฺโธ เอหิธัมโม เอหิสังโฆ มหาลาภัง ภวันตฺเม ชื่อผู้บูชา
 เขียนเทียนบูชาพระ เดินทางไปทิศใดมีโชคลาภ ปราศจากศัตรู เจริญด้วยยศศักดิ์ อยู่ผู้
 สวัสดิมีชัยฯ

ข. คาถาเขียนเทียน แบบที่ ๘ ปิโยท่านรักเมตตา

ปีติปาโมชชะน่านัง ปีติโสกาหาเย สัพพะสัมปัตติชะยะมังคะลัง พุทธะสังมิ
 ชื่อผู้บูชา.....

เขียนใส่เทียนจุดบูชาหน้าพระพุทธรูป ไปติดต่อธูระ ใช้ทางเมตตา มหานิยม ติดต่อ
 ธูระการงาน วอนวานขอผู้อื่นช่วยเหลือเรา คนรัก เทวดารัก

ณ. คาถาเขียนเทียน แบบที่ ๙ อติปิโส ๘ ด้าน (แปดทิศ)

สิทธิการิชะ โบรมณาจารย์ปราชญ์เจ้ากล่าวไว้ว่า เป็นคาถาอันศักดิ์สิทธิ์ ใช้เขียนเทียน
 บูชาหน้าพระแล้วอธิษฐานเอาตามใจปรารถนา ขอโชคลาภ ค้าแม่่นขายหมาเน เจ็บไข้ได้ป่วยขอให้
 หายเร็วไวเดินทางไกลไปทิศทั้งสี่ประสบ โชคมิชัย ทั้งยังกันภูตผีปีศาจร้าย โจรร้าย ป้องกันอุบัติเหตุ
 เกตภัย เคราะห์อุบาทต่าง ๆ นักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ คนหาทำงานจะประสบผลสำเร็จดังใจ
 ปรารถนาฯ คาถาเขียนเทียนนี้ใช้เขียนตามลำดับวันเกิดของบุคคลนั้น ๆ โดยถือเอาตามตำรามหา
 ทักษะเป็นหลัก เมื่อเขียนเทียนเสร็จแล้วควรท่องคาถาอติปิโส บทนี้แล้วว่า นะ โม พุท ธา ยะมะ อะ
 อุ เสกเป่าอีกครั้งหนึ่ง

๑. คนเกิดวันอาทิตย์

อะ วิ สุ นุ สานุ ตี ๑๒๓๔๕๖๗๘ ชื่อ.....

๒. คนเกิดวันจันทร์

อิ รัช ชา คะ ตะ รัต ตา ๑๒๓๔๕๖๗๘ ชื่อ.....

๓. คนเกิดวันอังคาร

ติ หัง จะ โต โธ ถินัง ๑๒๓๔๕๖๗๘ ชื่อ.....

๔. คนเกิดวันพุธ

ปี สร โล ปุ สพุ ๑๒๓๔๕๖๗๘ ชื่อ.....

๕. คนเกิดวันพฤหัสบดี

กัม พุม ปทุ ทะวะ คะ ๑๒๓๔๕๖๗๘ ชื่อ.....

๖. คนเกิดวันพฤหัสบดี

กะ สะ สะ วิ สะ เทกะ ๑๒๓๔๕๖๗๘ ชื่อ.....

๗. คนเกิดวันศุกร์

วาทโธโนอัมมะมะวา ๑๒๓๔๕๖๗๘ ชื่อ.....

๘. คนเกิดวันเสาร์

โสมมานะกะวิตถาทโธ ๑๒๓๔๕๖๗๘ ชื่อ.....

๙. คาถาเขียนเทียนแบบที่ ๑๐

อสังวิสุโลปุสกุภ พุทธสังมิ๑๒๓๔๕๖๗๘ ชื่อ.....

เขียนเทียนบูชาพระ ทางค้าขายดี เป็นมหรานิยม โชคลาภ คนเมตตา สงสาร^{๕๖}

๑๐. คาถาเขียนยันต์เทียนบูชาวันทั้ง ๗ ตามลำดับ อีกแบบหนึ่ง

๑. วันอาทิตย์ อาทิจจะมีสังมิ จ พุทธคุณฉิ่ง อาทิจมีสังมิ จะ รัมมัง กัง อาทิจมีสังมิ
มิง จะ สังฆัง สัพพะโรคา เกษยามิ วเจยยัง สัพพลาภัง ภวันตุเม นะโมพุทธานะ ๑ ๒ ๔ ๕ ๖
๗ ชื่อ.....ปี.....วัน

๒. วันจันทร์ จันทสังมิ จะ พุทธคุณฉิ่ง จันทสังมิ ง จะ รัมมัง กัง จันทสังมิ จะ
สังฆังนัง สัพพะโรคา เกษยามิ วเจยยัง สัพพลาภัง ภวันตุเม นะโมพุทธานะ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๑
ชื่อ.....ปี.....วัน

๓. วันอังคาร อังคมีสังมิ จ พุทธคุณฉิ่ง อังคมีสังมิ จะ รัมมัง กัง อังคมีสังมิ จะ
สังฆัง นัง สัพพะโรคา เกษยามิ วเจยยัง สัพพลาภัง ภวันตุเม นะโมพุทธานะ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๑
๒ ชื่อ.....ปี.....วัน

๔. วันพุธ พุทธมีสังมิ จ พุทธคุณฉิ่ง พุทธมีสังมิ จะ รัมมัง กัง พุทธมีสังมิ จะ
สังฆังนัง สัพพะโรคา เกษยามิ วเจยยัง สัพพลาภัง ภวันตุเม นะโมพุทธานะ ๔ ๕ ๖ ๗ ๑ ๒ ๓
ชื่อ.....ปี.....วัน

๕. วันพฤหัสบดี คุรุมีสังมิ จ พุทธคุณฉิ่ง คุรุมีสังมิ จะ รัมมัง กัง คุรุมีสังมิ จะ สังฆัง
นังสัพพะโรคา เกษยามิ วเจยยัง สัพพลาภัง ภวันตุเม นะโมพุทธานะ ๕ ๖ ๗ ๑ ๒ ๓ ๔ ชื่อ
.....ปี.....วัน

๖. วันศุกร์ สุกกรมสังมิ จ พุทธคุณฉิ่ง สุกกรมสังมิ จะ รัมมัง กัง สุกกรมสังมิ จะ
สังฆังนัง สัพพะโรคา เกษยามิ วเจยยัง สัพพลาภัง ภวันตุเม นะโมพุทธานะ ๖ ๗ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕
ชื่อ.....ปี.....วัน

^{๕๖}ญาณสมฺปนฺโน, ฐุมฺมโสมภาร, หน้า ๑๒๑-๑๓๑.

๑. วันเสาร์ โสริ่มัสมิง จ พุทธคุณฉิ่ง โสริ่มัสมิง จะ ชัมมัง กังโสริ่มัสมิง จะ
 สั้งม้งนัง สัพพะโรคา เกษยามิ วเจยยัง สัพพลาถัง ภวันตุเม นะโมพุทธานะ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖
 ชื่อ.....ปี.....วัน^{๕๗}

คาถาเขียนเทียนบูชาพระ สำหรับการเดินทางไปค้าขายหรือแสวงหาโชคลาภ ให้มีโชคมี
 ลาภ

นะโมพุทธานะ นะมะพะชะ จะกะกะสะ ปุญญะลาถัง มหาเตชัง วัณณะกิตติ มหายะสัง
 สัพพะสัตตะหิตัง สุนันตุ อะเสสะโต เอหิพุทโธ เอหิชัมโม เอหิสังโฆ มหาลาถังภวันตุเม เอหิ เอหิ
 เอหิ

คาถาเขียนเทียนแสวงหาลาภอีกแบบหนึ่ง

พุทธะมหาปุญญัง ชัมมะมหาเตชัง สังฆะมหาลาถัง อหังวันทามิ สัพพะทา ๑ ๒ ๓ ๔ ๕
 ๖ ๗ ชื่อ-สกุล.....

คาถาเขียนเทียน ใช้ทางลดเคราะห์

ละกะละละโต อะหะกะกะวา นิโรโรสังกัปปาโท ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ชื่อ-
 สกุล.....

คาถาเขียนเทียนบูชาพื้นเคราะห์ มีโชค

นะโมพุทธานะ ประยะยะหะปาปะคะหะนัง สัพพะทุกขา สัพพะภยยา สัพพะโรคาวินา
 สันตุ อะเสสะโตสัพพะภะยา ชื่อ-สกุลยะหัพพะหะปะ
 ๑๒๓๔๕๖๗๘๙^{๕๘}

คาถาเสกเทียนบูชา ใช้เสกเทียนเมื่อเขียนเสร็จแล้ว

เอวังจินตียา พุทธาพุทธะคุณาจินตียา อจินตียะสันนัง วิปาโกโหตุ อจินตियो ทูฐ
 หิมะมะทุฐหิติโยหิมะมะปิโยหิตินะหิมะมะ สีนหาราชาสัพพะปุริโส อิตถิจิตตั้งปิยังมะมะฯ
 คาถานี้ใช้เสกเทียนบูชาได้ทุกประเภท เสกคาถานี้ลง ๗ ทีแล้วจุดบูชาเอาเถิดสมความตั้งใจแล^{๕๙}

^{๕๗}มหาทวิ เขื่อนแก้ว, ชุมมมพุทธมนต์คาถาและคำบูชาเทียนพื้นเมือง , (ลำปาง:ทวิสังฆภัณฑ์ ,
 ๒๕๕๐), หน้า ๑๒-๑๖.

^{๕๘}อินสม ไชยชมภู, ยันต์และคาถา ของดีเมืองเหนือ, หน้า ๑๒๓.

^{๕๙}เอกสารปืบสาส์านนาโบราณ, (ของพ่อหนานศรี วรรณศรี, บ้านท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัด
 ลำปาง)

๒.๕.๖ คำบูชาเทียน

การจะบูชาเทียนทุกครั้งผู้ที่บูชาจะต้องกล่าวคำบูชาเสียก่อน เพราะเป็นการให้ความเคารพหรืออ่อนน้อมแด่พระรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ที่ตนเองได้สักการบูชาเป็นประจำ จากการศึกษาได้พบว่า คำบูชาเทียนล้านนานั้นมีอยู่หลายอย่าง ขึ้นอยู่กับครูบาอาจารย์แต่ละท่านที่ได้แต่งกำหนดไว้ หรือผู้ที่บูชาจะตั้งอธิษฐานเอง ดังจะขอยกตัวอย่าง ของคำบูชาเทียนล้านนา บางส่วนที่นิยมใช้กัน ดังต่อไปนี้

นะโมตัสสะ ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธัสสะ ๓ จบ

“โยสันนิสินโน วัระระโพธิมุเล มารังสะเสนัง มะหัตติ วิชะโย สัมโพธิมาคัจฉิ
อะนันตัญญาโณ โลกุตตะโม ตัง ปะณะมามิ พุทฺธัง ตัง ปะณะมามิ ฐัมมัง ตังปะณะมามิ สังฆัง สาธุ
โองาสะ ข้าแต่พระมหากษัตริย์เจ้าทุกบทุกบาท ทุกตัวอักษรพยัญชนะ บัดนี้ ข้าพเจ้า(ชื่อผู้บูชา
เทียน.....) ได้มาบูชายังพระแก้วเจ้าทั้งสามประการเป็นต้นเป็นประธาน ทั้งพระ
พิชณูครูบาอาจารย์เจ้าทุกตนทุกพระองค์ ทั้งเทวบุตรเทวดา พระยาอินทร์พระยาพรหม เทวดาอัน
รักษายังราชสัณฐาน บ้านเมืองวัดวาอาราม เเคะสถานบ้านเรือน ทั้งมวล บัดนี้ข้าพเจ้ามาสักการบูชา
มีทั้งข้าวตอกดอกไม้ ยันต์เทียนคาถา เยี่ยงนี้ ขอให้ข้าพเจ้าได้หายยัง อุปัทวะ ะ กังวลอันตราย
ทั้งหลายนา ๆ ต่าง ๆ ขอให้ข้าพเจ้าผู้มีชื่อว่า (ชื่อผู้บูชาเทียน)จงพ้น
เสียจากเคราะห์ปี เคราะห์เดือน เคราะห์วัน เคราะห์ยาม เคราะห์เมื่อหลับเมื่อตื่น เคราะห์เมื่ออย่างเมื่อ
เดิน สัพพะเคราะห์ สัพพะภัย สัพพะจัญไร อุบาทว์ทั้งหลายทั้งมวลที่บังเกิด ก็จงระงับดับหายไป
พลันอย่าได้มาบังเกิด และจงอย่าสามารถมาบังเกิดอีกได้ ด้วยเดชะอานุภาพ อันข้าพเจ้าได้บูชา
เทียนนี้คานี้ ขอให้ข้าพเจ้าได้ถวายกุศลส่วนนี้ไปถึงเทวบุตรเทวดา พระยาอินทร์ พระยาพรหม
พระยายมราช ท้าวจตุโลกบาลทั้งสี่ นางนาฎไ้ธรรณี ศรีกุดตะอำมาตย์ ครุฑ นาคน้ำ ปรมย์ไอศวรร
พระอาทิตย์ พระจันทร์ พระอังคาร พระพุธ พระพฤหัสบดี พระศุกร์ พระเสาร์ พระราหู พระเกตุ
เทวดาอันรักษาดาวนักขัตฤกษ์ ๒๗ พระองค์ นายหนังสือ นักปราชญ์ ตนจำบุญ ตนจำบาป ตนจำ
น้ำหยาดหมายทาน เทพเทวดาอันรักษาวัดวาอาราม สัณฐานบ้านเมือง เเคะบ้านช่องจงมา
อนุโมทนา ด้วยกุศลส่วนบุญ อันข้าพเจ้าได้บูชายันต์เทียน ในกาละบัดนี้ แล้วขอให้ข้าพเจ้าจงได้มา
ยัง ลากสักการะ แก้วแหวนเงินทอง อานาจาสนา บารมี ชื่อเสียง อายุยืนนาน ปราศจากโรคภัยไข้
เจ็บ ลูกหลานรักใคร่ แก่ข้าพเจ้า แต่เทอญ”

ให้ท่านอธิษฐาน ปรา รณาเอาความสุขกาย สบายใจ และให้ท่านหมั่นสวดมนต์บูชา พระรัตนตรัย สร้างกุศลผลบุญอย่างสม่ำเสมอ ย่อมบังเกิดสิ่งดี ๆ ในชีวิตของท่านอย่างแน่นอน^{๖๐}

๒.๖ ขั้นตอนวิธีการทำยันต์เทียนล้านนา

ขั้นตอนวิธีการทำยันต์เทียนล้านนาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน พบว่าส่วนใหญ่ จะมีวิธีการที่คล้าย ๆ กัน ดังคำสัมภาษณ์พระครูสังฆรักษ์สุริน ดิคุขปญโญ ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “ การลงยันต์เทียนนั้นมักจะทำกัน ๒ วิธี คือ เขียนลงบนตัวเทียน และเขียนลงในแผ่นกระดาษสา พันม้วนกับด้ายสายสิญญ์”^{๖๑}

การเขียนยันต์เทียนคนโบราณใช้เหล็กจารเขียน หรือจะใช้ปากกาเขียนก็ได้ผู้เขียนควรหาข้าวตอกดอกไม้รูปเทียนใส่พานเตรียมไว้ แล้วกราบพระพุทธรูป ๓ หน ยกพานดอกไม้ตั้งขึ้น แล้วตั้งจิตเป็นสมาธิอธิษฐานระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้า คุณพระธรรม คุณพระสงฆ์ คุณมารดา คุณบิดาคุณครูบาอาจารย์มาปกป้องรักษาตัวเราให้ปราศจากภัยพิบัติทั้งปวง และคุ้มครองรักษาผู้บูชาเทียนแคล้วคลาดจากโรคภัย เคราะห์ภัย อุบัติภัยอันตรายทั้งหลาย อยู่ร่มเย็นเป็นสุขประสบแต่โชค ลาภสมบุญผล พุณผล มีอายุยืนนานๆ สิทธิกิจจัง สิทธิกัมมัง สิทธิการิยะ ตะดาอะ โด สิทธิลา โภ นิรันตะรัง สิทธิเตโธ ชะโยนิจัจัง สัพพะกัมมังประสิทธิเมฯ แล้วกราบพระพุทธรูป ๓ หนแล้วจึงเริ่มลงมือเขียนหรือจารลงเทียนนั้น เมื่อเขียนเทียนเสร็จแล้วควรท่องคาถาที่เขียนนั้นเสกเสกเป่าเทียนนั้นอีกครั้งหนึ่ง จุดหน้าพระพุทธรูป หรือจะให้ผู้บูชาจุดเองก็ได้^{๖๒}

ยันต์ใดที่บอกว่า ต้องมีขันตั้ง หรือตั้งขัน เครื่องขันตั้งมีอะไรบ้าง ผู้ลงยันต์ก็ต้องตกแต่งตามนั้น ส่วนยันต์ใด ที่ไม่บอกว่าจะต้องมีขันตั้งผู้จะลงยันต์ก็พึงจัดหาแต่งคาเครื่องบูชาคุณครูบาอาจารย์ตามสมควร อย่างน้อยก็มีดอกไม้ รูป เทียน ใส่พานเตรียมไว้ แล้วจัดดอกไม้รูปเทียนอีกชุดหนึ่งบูชาพระพุทธรูปเสร็จแล้วจึงยกขันตั้งอธิษฐานขออาราธนาคุณพระพุทธเจ้า คุณพระธรรมเจ้า คุณพระสังฆเจ้า คุณบิดามารดา คุณครูบาอาจารย์ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอาจารย์ผู้เป็นต้นตำรายันต์ต่างๆ ขอมารปกคุ้มคุ้มครองคลบ้นดาลให้ตัวเรา ปราศจากอุปสรรคอันตราย ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ขอให้สำเร็จตามความมุ่งหมาย ให้ยันต์ที่ทำไปนั้นมีประสิทธิคุณอย่างรู้เสื่อมถอย ตอนท้ายว่า

สิทธิกิจจัง สิทธิกัมมัง สิทธิการิยะตะดาอะ โด

^{๖๐} เอกสารสืบสานล้านนาโบราณ, (ของพ่อหนานศรี วรรณศรี, บ้านท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง)

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์สุริน ดิคุขปญโญ, วัดศรีบุญโยง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

^{๖๒} ญาณสมฺปนฺโน, ภูมิธรรมสาร, หน้า ๑๑๕-๑๒๐.

สิทธิลาภ นิรันดะรัง สิทธิเตโช ชะโยนิจัจง

สัพพะกัมมัง ประสิทธิ เม. (๓จบ) แล้ววางพานขันตั้งไว้ในที่สูง กราบพระ ๓ คน แล้วจึงลงมือขีดเขียนต้ายันต์ (เรือนยันต์ แผงยันต์) ^{๖๓} การลงยันต์เขียนนั้น คนล้านนาโบราณท่านได้กำหนดสูตรหรือคำลงยันต์ไว้ ดังนี้

๒.๖.๑ การเขียนยันต์เขียนลงบนกระดาษสาหรือต้นเทียน

ขั้นตอนนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการทำยันต์ ก่อนจะเริ่มเขียนยันต์จะต้องเตรียมอุปกรณ์สำหรับลงยันต์ เวลาทำจะต้องตั้งจิตให้บริสุทธิ์เป็นสมาธิ ระลึกถึงคุณครูบาอาจารย์ที่ได้ถ่ายทอดวิชาให้ จากนั้นจึงค่อยๆ เขียนยันต์ โดยการลงยันต์นั้นมีข้อห้ามว่า จะลงเป็นตัวอักษรหรือจะเป็นตัวเลขก็ตาม อย่าเขียนให้ทับเส้นยันต์เป็นอันขาด ถ้าเขียนทับเส้นยันต์จะกลายเป็นยันต์ขาดไป เป็นอันว่ายันต์ที่ลงตาบอดนั้นเสีย ใ้มีได้^{๖๔} แม้ยันต์เขียนก็มีแนวคิดอย่างเดียวกัน

ดังคำสัมภาษณ์พระครูพุทธชิธรรมโสภิต ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า การลงอักขระต้องต้องเอาหางเข้ามุมจะเป็นหางตัวเลขก็ดีตัวหนังสือก็ดีต้องเอาเส้นเข้ามุม เพราะถือเป็นเคล็ดเพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์^{๖๕}

๒.๖.๒ การขีดเส้นยันต์

การลงยันต์เขียนนั้น คนล้านนาโบราณท่านได้กำหนดสูตรหรือคำลงยันต์ไว้ เป็นแนวปฏิบัติ ดังนี้

-ขีดเส้นยันต์ว่า “อัญญิยันตัง สันตัง วิกริงฆะเร” จะว่าออกปาก หรือภาวนาในใจก็ได้

-ขณะขีดเส้นยันต์มาบรรจบกัน หรือตัดผ่านเส้นกันว่า “สันธิยันตัง สันตัง วิกริงฆะเร” ^{๖๖}

หรือว่า “.....กาโร โหตุ สัมพะโว จงมาบังเกิดเป็น.....ที่ว่างไว้ให้ออกชื่อตัวที่เราลงหรือเขียน เช่น

นะ กาโร โหตุ สัมพะโว จงมาบังเกิดเป็น นะ

โม กาโร โหตุ สัมพะโว จงมาบังเกิดเป็น โม

พุท กาโร โหตุ สัมพะโว จงมาบังเกิดเป็น พุท

ธา กาโร โหตุ สัมพะโว จงมาบังเกิดเป็น ธา

^{๖๓}อินสม ไชยชมภู, ยันต์และคาถา ของดีเมืองเหนือ, หน้า ๒.

^{๖๔}เทพย์ สาริกบุตร, ประชุม มหายันต์ ๑๐๘, หน้า ๓-๗.

^{๖๕} สัมภาษณ์ พระครูพุทธชิธรรมโสภิต, เจ้าอาวาสวัดพระเจ้าทันใจ เจ้าคณะตำบลคันธงชัย เขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

^{๖๖}อินสม ไชยชมภู, ยันต์และคาถา ของดีเมืองเหนือ, หน้า ๒-๓.

ยะ กาโร โหตุ สัมกะโว จงมายังเกิดเป็น ยะ ดังนี้ เป็นต้น

-ย่นต์กลม เวลาลากเส้นย่นต์ให้ว่าสูตรดังนี้ “ย่นตั้ง ส่นตั้ง วิกริ่งคะเร”

-ย่นต์สามเหลี่ยม เวลาลากเส้นย่นต์ให้ว่าสูตรดังนี้ “ติย่นตั้ง ส่นตั้ง วิกริ่งคะเร”

-ย่นต์สี่เหลี่ยม เวลาลากเส้นย่นต์ให้ว่าสูตรดังนี้ “จตุย่นตั้ง ส่นตั้ง วิกริ่งคะเร”

-กระดุกย่นต์ เส้นกระดุกย่นต์ คือเส้นที่ขวางไปมาในย่นต์นั้น เวลาลากเส้นกระดุกย่นต์ให้ว่าสูตรดังนี้ “อัญญูย่นตั้ง ส่นตั้ง วิกริ่งคะเร”

-ต่อเส้นย่นต์ ในขณะที่การลากเส้นย่นต์ ถ้าหากมีเหตุให้ต้องหยุดชะงักกลางคัน จึงให้ต่อเส้นย่นต์ให้ว่าสูตรดังนี้ “สนธิย่นตั้ง ส่นตั้ง วิกริ่งคะเร”

-ขมวดมมย่นต์ เมื่อลากเส้นย่นต์เสร็จแล้ว จึงให้ขมวดมมย่นต์ด้วยสูตรนี้ ย่นต์สามเหลี่ยม เวลาขมวดให้ว่าดังนี้ “พรหมภักสะมะเหสุรัง ย่นตั้ง ส่นตั้ง วิกริ่งคะเร” และถ้าเป็นย่นต์สี่เหลี่ยม เวลาขมวดให้ว่าดังนี้ “จัตตุโกณจา มหาย่นต์ พรหมภักสะมะเหสุรัง ย่นตั้ง ส่นตั้ง วิกริ่งคะเร”

-ย่นต์ที่เป็นรูปภาพ สำหรับย่นต์ที่เป็นรูปภาพต่างๆ ดังคำสัมภาษณ์พระมหาอินจันทร์ คุณะสโก ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “เมื่อเวลาลากเส้นย่นต์นั้น พึงให้เรียกด้วยคาถา อากา ๑๒”^{๖๑} คือ

“อัติ อิมัสมิง กาเย เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ มังสัง นหารู อัญญู อัญญูมิญชัง วิกัง ทยัง ยกนัง กิโลมกัง ปิหากัง ปีบผาสัง อันตัง อันตคุณัง อุทริยัง กรีสัง ปิตตัง เสมหัง ปุพโพ โลหิตัง เสโท เมโท อัสสุสา เขโพ สิงฆานิกา ลลิกา มุตตัง มัตถเก มัตถลุงกันติ”^{๖๒}

๒.๖.๓ การเขียนตัวอักษรในย่นต์

การเขียนอักขระลงในตาข่ายย่นต์ที่ได้ศึกษาข้อมูลในเอกสารต่างๆ แล้วนั้น จะมีลักษณะที่เหมือนกันเป็นส่วนใหญ่ ดังคำสัมภาษณ์ พ่อหนานศรี วรรณศรี ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า คนล้านนาโบราณท่านได้กำหนดสูตรหรือคําลงอักขระไว้ เป็นแนวปฏิบัติ ดังนี้

เวลาลงอักขระในย่นต์ ก่อนจะลงให้ บริกรรมก่อน ว่า “อักขระย่นตั้ง อุปัชชะติ” หรือ อักขระ ย่นตั้ง ส่นตั้ง วิกริ่ง ณะเร บทใดบทหนึ่ง ย่นต์เขียนบางอย่างมีหลักคือว่า เวลาเขียนอักขระตัวหนึ่ง จะต้องกลั้นหายใจแล้วเขียนตัวอักขระไปพร้อมๆ กับบริกรรมคาถา เมื่อเขียนเป็นตัวอักษร

^{๖๑} สัมภาษณ์ พระมหาอินจันทร์ คุณะสโก, รองเจ้าคณะอำเภอเมือง วัดพระเจดีย์ขาวหลัง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

^{๖๒} ทวี เขื่อนแก้ว, สวคมนตรีฉบับภาคเหนือ (ฉบับสมบูรณ์) , (ลำปาง : ร้านทวีสังฆภัณฑ์, ๒๕๓๑), หน้า ๒๑๗.

สมบูรณ์ จึงค่อยๆ ถอนหายใจหนึ่งครั้ง แล้วสูดอากาศเข้าไปใหม่ กลั้นหายใจแล้วเขียนอักษรตัวต่อไปพร้อมๆ กับบริกรรมคาถากำกับอักษรแต่ละตัวจนครบตัวอักษรในประโยค^{๖๕}

๒.๖.๔ การเขียนตัวเลขในยันต์

จากที่ได้ศึกษาข้อมูลในเอกสารต่างๆ แล้วนั้น พบว่า การเขียนตัวเลขในยันต์ จะมีลักษณะที่คล้ายกันในตำราต่างๆ ดังคำสัมภาษณ์พระครูโสภิตขันตยาภรณ์ ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “ก่อนจะเขียนหรือลงเลขในยันต์นั้น จะต้องทราบความหมายของเลขนั้นๆ ก่อนว่าหมายถึงอะไร เพราะตัวเลขทุกตัวย่อมมีที่มา โดยคนล้านนาโบราณได้ให้ความหมายตัวเลขแต่ละตัว ไว้ดังนี้

เลข ๐ แทนค่าเท่ากับ พระนิพพาน

เลข ๑ แทนค่าเท่ากับ พระพุทธเจ้า

เลข ๒ แทนค่าเท่ากับ รูปกับนาม

เลข ๓ แทนค่าเท่ากับ พระรัตนตรัย

เลข ๔ แทนค่าเท่ากับ ธาตุทั้ง ๔

เลข ๕ แทนค่าเท่ากับ พระเจ้า ๕ พระองค์

เลข ๖ แทนค่าเท่ากับ ฉัพพรรณรังสีของพระพุทธเจ้า มีรัศมี ๖ ประการ

เลข ๗ แทนค่าเท่ากับ โพชฌงค์ ๗

เลข ๘ แทนค่าเท่ากับ มรรคมงคล ๘

เลข ๙ แทนค่าเท่ากับ พุทธคุณ ๙”^{๖๖}

ก่อนจะลงให้เรียกด้วยสูตรนี้เสียก่อน “เลขยันต์ตั้ง อุปีชะชะติ” เมื่อลงแล้วให้ว่าคาถากริ่งเสียทุกทีไป กริ่งอักษรว่า “อักษรยันต์ตั้ง สันตั้ง วิกริ่งคะเร” กริ่งเลขว่า “เลขยันต์ตั้ง สันตั้ง วิกริ่งคะเร” อีกสูตรหนึ่งคือ “เลขยันต์ตั้ง สันตั้ง วิกริ่งมะเร”^{๖๗}

๒.๖.๕ การเขียนคาถาลงในต้ายันต์

การเขียนคาถาลงในต้ายันต์เป็นสิ่งที่สำคัญมากเพราะเป็นคาถาที่ต้องท่องจำให้แม่นยำ อีกทั้งตัวอักษรที่เขียนเป็นตัวเมืองล้านนาหรืออักษรธรรมล้านนาจึงต้องอาศัยความชำนาญ การเขียนคาถาลงในต้ายันต์นั้นครูบาอาจารย์ได้กำหนดวิธีการลงไว้ดังนี้

^{๖๕} สัมภาษณ์ พ่อหนานศรี วรรณศรี, บ้านท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

^{๖๖} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตขันตยาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดปงสนุกเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

^{๖๗} อินสม ไชยชมภู, ยันต์และคาถา ของดีเมืองเหนือ, หน้า ๒-๓.

การเขียนคาถาลงในต้ายันต์นั้น ยันต์บางอย่างลงจากซ้ายไปขวา ตามลำดับ บจนสุดคาถา หรือจนเต็มต้ายันต์ แต่ยันต์บางอย่างต้องลงข้ามตา เรียกว่า “ลงเดิน” กลับไปมาจนเต็มต้ายันต์ ถ้าเราเขียนตามตัวที่ปรากฏต่อสายตาจากซ้ายไปมาตามลำดับไม่ลงเดินตามที่ครูบาอาจารย์กำหนดไว้ ย่อมจะทำให้ประสิทธิภาพของยันต์ลดน้อยลง ไม่มีผลเต็มที่ ผู้ที่จะลงเดิน ได้ดีจะต้องจำคาถาที่ลงในยันต์นั้นๆ ได้เสียก่อน^{๓๒}

๒.๖.๖ การฟื้นยันต์เทียน

ในการฟื้นยันต์เทียนจากที่ได้สัมผัสท่านผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับยันต์เทียนแล้วนั้น ส่วนใหญ่จะทำในลักษณะที่คล้าย ๆ กัน ดังคำสัมภาษณ์อาจารย์พินันท์ ยศยิ่ง ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า เมื่อเขียนยันต์เทียนลงในกระดาษสาเสร็จแล้ว จึงนำยันต์เทียนที่ได้ไปฟื้นเข้ากับค้ำสายสิญจน์จำนวนเส้นตามอายุจริงของผู้บูชา หรือ “เจ้าชะตา” ซึ่งก็คือผู้ที่ขอให้ครูบาอาจารย์ช่วยทำยันต์เทียนให้

นอกจากนี้ยังมีการทำยันต์เทียนอีกหลายประเภทที่ใช้จำนวนไส้เทียนที่แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ เช่นการใช้ไส้เทียนสิบชะตาจะใช้ไส้เทียนมากกว่าอายุจริงเกินมาหนึ่งเส้นคือถ้า อายุ ๖๐ ปี ก็ใช้ไส้เทียน ๖๑ เส้น เป็นต้น^{๓๓}

เมื่อฟื้นด้านสายสิญจน์ตามต้องการแล้ว จึงนำขี้ผึ้งแท้ปริมาณน้ำหนักตามที่กำหนดในตำรามาตากแดดให้อ่อนตัวและนำไส้เทียนมาฟื้นเทียนกับขี้ผึ้งให้เป็นเล่มเทียน กลิ้งกับไม้แป้นที่เรียบแบนจนมีลักษณะเป็นแท่ง โดยการกลิ้งเทียนนั้นถ้าเป็นเทียนสิบชะตาและลดเคราะห์ให้กลิ้งออกจากตัว และถ้าเป็นเทียนรับโชคให้กลิ้งเข้าหาตัว เมื่อฟื้นเทียนเป็นแท่งเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็เป็นการปลุกเสก แล้วส่งให้ผู้ที่มาขอให้ทำยันต์เทียนนำไปจุดบูชาต่อไป

๒.๖.๗ การปลุกเสกยันต์เทียน

การปลุกเสกยันต์เทียนนั้นถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างหนึ่ง เพราะถือว่ายันต์จะมีความศักดิ์สิทธิ์หรือไม่นั้น จะต้องผ่านพิธีกรรมในการปลุกเสกเสียก่อน ในการปลุกเสกบางยันต์ท่านครูบาอาจารย์วางคาถาปลุกเสกไว้ให้ ต้องใช้เฉพาะคาถาที่กำหนดไว้ แต่บางยันต์ท่านให้เสกด้วยตัวเอง นั้นหมายความว่าให้เอาคาถาที่ลงนั้นปลุกเสก แต่ถ้าไม่มีให้เลือกเอาคาถาปลุกเสก เอาพระคาถาปลุกเสกนั้นก็คือ เสกไตรสรณคมน์ พระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ พระเจ้า ๕ พระองค์ พระเจ้า ๑๖ พระองค์ พระเจ้า ๒๘ พระองค์ ควรจะใช้ธาตุ ทั้งสี่ กำกับปลุกเสกลงไปด้วย

^{๓๒}อินสม ไชยชมภู, ยันต์และคาถา ของดีเมืองเหนือ, หน้า ๓-๔.

^{๓๓}สัมภาษณ์ อาจารย์พินันท์ ยศยิ่ง, บ้านปงสนุก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๕ พฤศจิกายน

สำหรับยันต์เป็นรูปภาพนั้น นอกจากจะปลุกเสกด้วยคาถาที่วางกำกับไว้แล้ว ควรเอาคาถาเทศาพิด (หัวใจอาการ ๓๒) ปลุกด้วยมือ^{๓๔}

วิธีการเสกและปลุกนั้นเป็นดังนี้คือ การเสก ได้แก่ การประจุกระเสกจิต ด้วยอำนาจคาถา มนตราคมลงไปในสิ่งที่เสกนั้น ส่วนการปลุก คือ การใช้มนโหมทธิหรือธัญฐาน ให้สิ่งที่กระทำนั้น บังเกิดอิทธิฤทธิ์ขึ้น จุดสำคัญอยู่ที่กระเสกจิต ^{๓๕} “ก่อนที่จะปลุกเสกให้ตั้งสมาธิสักสิบถึงสิบห้านาที ถึงจะปลุกเสกยันต์เทียบ เพื่อให้ยันต์เทียบมีฤทธิ์เดช และมีความมั่นอกมั่นใจต่อการกระทำ”

ในการปลุกเสกยันต์เทียบแต่ละครั้งนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงคาถาที่นำมาปลุก เสก เพราะคนส่วนใหญ่มักเชื่อว่ายันต์เทียบจะมีความขลังหรือศักดิ์สิทธิ์ได้นั้นจะต้องผ่านพิธีกรรมในการ ปลุกเสกด้วยคาถาที่ถูกต้องเสียก่อนจึงจะสำเร็จผล

ในเรื่องคาถาที่นำมาใช้ปลุกเสกยันต์เทียบนั้น จากการศึกษาทั้งในเอกสารและสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน พบว่าคาถาที่ใช้ปลุกเสกยันต์เทียบจะขึ้นอยู่กับยันต์เทียบประเภทนั้นๆ แต่ โดยส่วนใหญ่จะไม่ค่อยต่างกันเท่าไร ดังคำสัมภาษณ์อาจารย์เกรียง ติปประวรงค์ ได้ให้ข้อมูลไว้ ว่า “จะต้องขึ้นอยู่กับประเภทของยันต์เทียบชนิดนั้นๆ ว่ายันต์เทียบประเภทไหนควรจะใช้คาถาบท ไตปลุกเสก ถ้าเป็นยันต์เทียบเกี่ยวกับการเสาะเคราะห์จะต้องใช้คาถาที่มีบทลงท้ายด้วย “วินาสัน ตู” ยันต์เทียบเกี่ยวกับการสืบชาติ ใช้คาถาที่มีบทลงท้ายด้วย “รักขันตฺ สุรักขันตฺ” ยันต์เทียบ เกี่ยวกับโชคลาภ ใช้คาถาที่มี คำว่า “ลาโภ หรือลาภะ” และลงท้ายด้วย “ภวันตฺเม” ^{๓๖} และยังมีคาถา อีกหลายบทที่นิยมใช้ปลุกเสกยันต์เทียบ ดังต่อไปนี้

คาถาพระไตรสรณคมน์ คือ พุทธังสรณังคัจฉามิ ธัมมังสรณังคัจฉามิ สังฆัง สรณังคัจฉามิ

คาถาพระพุทธานุ คือ อิติปิโส ภะคะวา...ฯลฯ...พุท โธภะคะวาติฯ

คาถาพระธรรมคุณ คือ สวากขาโต...ฯลฯ...วิญญูหิตีฯ

คาถาพระสังฆคุณ คือ สุปฏิปันโน...ฯลฯ...โลกัสสาติฯ

คาถาพระเจ้า ๕ พระองค์ คือ นะโมพุทธานุฯ

คาถาพระเจ้า ๑๖ พระองค์ คือ นะมะนะอะ นอ กอ นะกะ กอ ออ นอ อะ นะ อะ กะ อัง

^{๓๔}เสมา ท่าพระ, สูดยอดเครื่องรางเมืองสยาม , พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : แสงดาว, ๒๕๕๑), หน้า ๒๖๕

^{๓๕}เทพย์ สาริกบุตร, ประชุม มหายันต์ ๑๐๘, หน้า ๓๕.

^{๓๖}สัมภาษณ์ อาจารย์เกรียง ติปประวรงค์, อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

กาลาพระเจ้า ๒๘ พระองค์ คือ ตังเมสะทิกโก มังสุเรโส อะปะนา ปะสุสุปิ อะทะสิติ ปุวิ
สิเว กุโกลกะโค นะมามิหัง^{๑๑}

๒.๖ ข้อปฏิบัติในการใช้ยันต์เทียนล้านนา

ข้อปฏิบัติเวลาจุดบูชาเทียนจากที่ได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน ต่างให้ข้อมูลที่
สอดคล้องกัน คือการบูชาเทียนในแต่ละครั้งผู้ที่ทำการบูชาจะต้องปฏิบัติตามข้อแนะนำของครูบา
อาจารย์ ที่ได้ให้ไว้ ว่าท่านจะต้องปฏิบัติอย่างไรในการบูชาเทียน ข้อปฏิบัตินั้นจะขึ้นอยู่กับครูบา
อาจารย์แต่ละสำนัก โดยจะเหมือนกันและต่างกัน ไป ดังจะขอยกตัวอย่างข้อปฏิบัติในการใช้ยันต์
เทียนบางส่วนที่นิยมทำกัน ดังคำสัมภาษณ์พระครูวิสุทธีสีลประสิทธิ์ ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “ให้เลือกวัน
และเวลาที่เหมาะสมในการจุดเทียนบูชา ควรอาบน้ำชำระกายให้สะอาด ให้รักษาศีล สวดมนต์บูชา
พระรัตนตรัย สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ที่ท่านกราบไหว้ รวมถึงพระภูมิเจ้าที่ และแม่เมตตามหานิยมชีวิต
ตลอดจนเจ้ากรรมนายเวร เพื่อให้วิบากกรรมต่าง ๆ คลี่คลายลง เบบางลง ให้เขาเหล่านั้นเปิดทาง
ให้ท่านทำพิธีบูชาเทียนให้เกิดความสำเร็จ หากดอกไม้สีขาว มาบูชาพร้อมกับเทียน เพื่อความเป็นสิริ
มงคล เทพเทวารักษ์ชอบ ก่อนบูชา ขณะบูชา และหลังจากบูชาแล้ว ควรทำจิตใจให้บริสุทธิ์ กิดแต่สิ่ง
ที่เป็นกุศล จะช่วยเหลือให้การจุดบูชาเทียนบังเกิดผลสำเร็จขึ้น”^{๑๒}

๒.๘ สถานที่บูชาเทียนล้านนา

ในการบูชาเทียนนั้น กำหนดไว้ว่ายันต์เทียนที่ให้ผลอย่างไร ควรจะไปจุดบูชาเทียนที่
ไหนไว้เป็นที่ชัดเจน เช่น

เพื่อความเจริญ มีโชค มีชัยเหนือศัตรู บูชาที่เรือนใหม่
มีผีเข้าบ้าน มีคนตายที่ไม่ปกติ บูชาที่ทางแยก
ถูกกระทำด้วยอาคม บูชาที่หัวนอน
ลดเคราะห์ พันอุบาทว์กัณฑ์ บูชาที่หน้าพระพุทธรูป
ขอโชคลาภ บูชาที่หน้าพระพุทธรูป
เมตตามหานิยม บูชาที่หน้าพระพุทธรูป
ให้คนที่เคยป่วยหายมารัก บูชาที่หน้าพระพุทธรูป
เพื่อชนะคดีความ เพื่อชัยชนะ บูชาที่ได้บันได บูชาที่หน้าพระพุทธรูป
เพื่อความชุ่มเย็นมีเสน่ห์ บูชาที่ประตูบ้านหรือประตูเรือน

^{๑๑} เทพย์ สาริกบุตร, ประชุม มหายันต์ ๑๐๘, หน้า ๒๘-๒๙.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธีสีลประสิทธิ์, เจ้าอาวาสวัดปงอ้อม เจ้าคณะตำบลเสด็จ อำเภอมือง
จังหวัดลำปาง, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

แคล้วคลาดจากภัย ชนະคคิควม บุษาในเดือนดับเดือนเต็ม
 เพื่อชีวิตที่ยืนยาวและเป็นสุข บุษาในวันเกิดของเจ้าชะตา
 เพื่อโชคลาภ ลดเคราะห์ อายุยืน บุษาในวันเกิดที่หน้าพระพุทธรูป
 เพื่อให้หายป่วยไข้ บุษาที่หน้าพระพุทธรูป
 เพื่อพ้นเคราะห์ พ้นจากโชคร้าย บุษาที่ประตูทิศตะวันตกของวัด ได้บันได
 ทั้งนี้ในขณะที่กำลังบูชาเทียนอยู่นั้น เจ้าชะตาจะต้องนั่งอยู่ในบริเวณนั้นนานจนเทียน
 หอมเชื้อโดยที่มีได้บอกว่ให้เจ้าชะตาต้องทำสิ่งใดบ้าง ในขณะที่ยันต์เทียนบางดวงกำหนดว่า ผู้
 บูชาหรือเจ้าชะตาจะต้องนั่งบริกรรมคาถาไปเรื่อยๆ จนกว่าเทียนจะดับลง^{๓๕}

จะเห็นได้ว่า ยันต์เทียนล้านนามีความเป็นมาและพัฒนาการสืบมาหลายยุคหลายสมัย
 นับตั้งแต่ยุคพระเวทย์ ประมาณ ๑,๒๐๐ -๑๕๐๐ ปี ก่อนพุทธกาล ซึ่งเป็นยุคที่ศาสนาพราหมณ์
 รุ่งเรืองมาก ต่อมาเป็นยุครอยต่อระหว่างศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนา ซึ่งเป็นยุคที่ศาสนา
 พราหมณ์เริ่มลดบทบาทลงและมีพุทธศาสนาเข้ามาแทนแต่ก็เป็นการอิงอาศัยซึ่งกันและกันระหว่าง
 สองศาสนา และในที่สุดมาถึงยุคมอญพม่าและล้านนาไทย ซึ่งเป็นยุคที่ดินแดนล้านนาได้รับ
 พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมจากอินเดียโดยผ่านทางมอญและพม่า

ยันต์เทียนที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน สรุปได้ ๒ ประเภท คือ หวังผลทางดี กับ หวังผล
 ทางร้าย โดยมีจุดประสงค์ในการทำและใช้ เพื่อเป็นการสงเคราะห์ผู้ที่มีความทุกข์ที่มาขอความ
 ช่วยเหลือ เพื่อช่วยบรรเทาเคราะห์ร้ายต่างๆ เพื่อเสริมดวงชะตาให้มั่นคง มีโชคลาภ และการทำ
 ยันต์เทียนให้มีประสิทธิภาพต้องมียंत्रประกอบที่สมบูรณ์ นับตั้งแต่ผู้ที่ทำยันต์ วัสดุ ฤกษ์ยาม การ
 ขึ้นครุ คาถาที่ใช้ คำบูชาเทียน ขั้นตอนการทำ ข้อปฏิบัติในการใช้ สถานที่ในการบูชาเทียน
 และในยันต์เทียนยังมีหัวข้อหลักพุทธธรรมที่คนล้านนาศมายุคโบราณได้แทรกไว้ในยันต์เทียน ซึ่งจะ
 ได้อธิบายในบทที่ ๑ ต่อไป

^{๓๕} ปวงคำ ด้อยเขียว, สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ , (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสารานุกรม
 วัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, ๒๕๔๒), เล่ม ๘, หน้า ๓๕๑๒-๓๕๑๓.

บทที่ ๓ หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา

ในบทนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา ซึ่งเป็นยันต์เทียนที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ท่านผู้รู้เกี่ยวกับการทำยันต์เทียนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และจากตำราเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญของการศึกษา ดังต่อไปนี้

๓.๑ ความหมายหลักพุทธธรรม

คำว่า “พุทธธรรม” ประกอบด้วยคำสองคำ คือ พุทธะ + ธรรมะ พุทธะ แปลว่า ท่านผู้ตรัสรู้แล้ว, ผู้รู้อริยสัจ ๔ อย่างถ่องแท้^๑ ส่วนธรรมะ แปลว่า สภาพที่ทรงไว้, ธรรมดา, ธรรมชาติ, สภาวะธรรม, สัจธรรม, ความจริง^๒ ดังนั้น หลักพุทธธรรม คือธรรมของพระพุทธเจ้า หมายถึงหลักคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงค้นพบและตรัสสั่งสอนแก่มวลหมู่สรรพสัตว์ทั้งหลาย

ในทางพระพุทธศาสนาหลักพุทธธรรมเป็นหัวใจสำคัญที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงตรัสสั่งสอนแก่มวลหมู่สรรพสัตว์ทั้งหลายให้พ้นจากความทุกข์ทั้งปวง และหลักพุทธธรรมนั้นก็ยังเป็นทั้งข้อห้ามและข้อปฏิบัติ แม้พระพุทธศาสนาจะผ่านมาแล้วถึงสองพันห้าร้อยกว่าปี แต่หลักพุทธธรรมก็ยังคงอยู่ได้โดยไม่เสื่อมคลาย ในสมัยอดีตพระภิกษุสงฆ์มีการศึกษาและสั่งสอนหลักพุทธธรรมหรือพระไตรปิฎกกันโดยวิธีบอกกล่าวและท่องจำกันปากต่อปากหรือที่เรียกว่า “มุขปาฐะ” ต่อมาในภายหลังการศึกษาและสั่งสอนหลักพุทธธรรมโดยวิธีดังกล่าวก็ค่อยๆ หายไปเพราะไม่มีพระภิกษุที่จะสามารถท่องจำหลักคำสอนเหล่านั้นได้มากเหมือนในอดีต

ในกาลต่อมาเมื่อประมาณ พ.ศ.๕๖๐ ที่มีการสังคายนาครั้งที่ ๔ ณ อาโลกลาณ -สถาน ในลังกาทวีป จึงมีการจารึกพระไตรปิฎกเป็นลายลักษณ์อักษรลงบนใบลานเพื่อให้ง่ายต่อการจดจำและป้องกันการสูญหาย เพราะคนต่อไปภายหน้าจะเสื่อมถอยสติสมาธิปัญญา เช่นมีศรัทธาและนันทะอ่อนลงไป จึงไม่สามารถรักษาพุทธพจน์ไว้ด้วยมุขปาฐะ^๓ จนในที่สุด กลายมาเป็น

^๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) , พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ , พิมพ์ครั้งที่ ๑๑ , (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖๔.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๐.

^๓ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พระไตรปิฎก สิ่งที่ชาวพุทธต้องรู้ , พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร.พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕.

พระไตรปิฎกในรูปแบบของลายลักษณ์อักษรสืบมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแหล่งที่มาสำคัญอันเป็นที่มาของเนื้อหาและความหมายของหลักพุทธธรรม ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก

ไตรปิฎก “ปิฎกสาม” ปิฎก แปลตามศัพท์อย่างพื้นๆ ว่า กระจาดหรือตะกร้า อันเป็นภาชนะสำหรับใส่รวมของต่างๆ เข้าไว้ นำมาใช้ในความหมายว่า เป็นที่รวบรวมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่จัดเป็นหมวดหมู่แล้ว โดยนัยนี้ ไตรปิฎกจึงแปลว่า คัมภีร์ที่บรรจุพระพุทธพจน์ (และเรื่องราวชั้นเดิมของพระพุทธศาสนา) ๓ ชุด หรือ ประมวลแห่งคัมภีร์ที่รวบรวมพระธรรมวินัย ๓ หมวด กล่าวคือ วินัยปิฎก สุตตันตปิฎก และ และอภิธรรมปิฎก “ โดยมีสาระสำคัญและการจัดแบ่งหมวดหมู่โดยย่อ ดังนี้

๑. **พระวินัยปิฎก** ประมวลพระพุทธพจน์ หมวดพระวินัย คือพุทธบัญญัติเกี่ยวกับความประพฤติ ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมและการดำเนินกิจการต่างๆ ของภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ แบ่งเป็น ๕ คัมภีร์ (เรียกย่อหรือหัวใจว่า อา ปา ม จู ป) คือ

๑. อาทิกัมมิกะ หรือ ปาราชิก ว่าด้วยสิกขาบทที่เกี่ยวกับอาบัติหนักของฝ่ายภิกษุสงฆ์ ตั้งแต่ ปาราชิกถึงอนิยต

๒. ปาจิตตีย์ ว่าด้วยสิกขาบทที่เกี่ยวกับอาบัติเบา ตั้งแต่ นิสสัคคิยปาจิตตีย์ถึงเสขิยะรวมตลอดทั้งภิกษุณีวิภังค์ทั้งหมด

๓. มหาวรรค ว่าด้วยสิกขาบทนอกปาฏิโมกข์ตอนต้น ๑๐ ชั้นชกะ หรือ ๑๐ ตอน

๔. จุลวรรค ว่าด้วยสิกขาบทนอกปาฏิโมกข์ตอนปลาย ๑๒ ชั้นชกะ

๕. ปรีวาร คัมภีร์ ประกอบหรือคู่มือ บรรจุคำถามคำตอบสำหรับข้อความรู้พระวินัย พระวินัยปิฎกนี้ แบ่งอีกแบบหนึ่ง เป็น ๕ คัมภีร์เหมือนกัน (จัด ๒ ข้อ ในแบบต้นนั้นใหม่) คือ

๑. มหาวิภังค์ หรือ ภิกขุวิภังค์ ว่าด้วยสิกขาบทในปาฏิโมกข์ (ศีล ๒๒๗ ข้อ) ฝ่ายภิกษุสงฆ์

๒. ภิกขุณีวิภังค์ ว่าด้วยสิกขาบทในปาฏิโมกข์ (ศีล ๓๑๑ ข้อ) ฝ่ายภิกษุณีสงฆ์

๓. มหาวรรค

๔. จุลวรรค

๕. ปรีวาร

บางที่ท่านจัดให้ยื่นย่อเข้าอีก แบ่งพระวินัยปิฎกเป็น ๓ หมวด คือ

๑. วิภังค์ ว่าด้วยสิกขาบทในปาฏิโมกข์ทั้งฝ่ายภิกษุสงฆ์และฝ่ายภิกษุณีสงฆ์ (คือรวมข้อ ๑ และ ๒ ข้างต้นทั้ง ๒ แบบเข้าด้วยกัน)

“พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๐๕.

๒. ชั้นกะ ว่าด้วยสิกขาบทนอกปาฏิโมกข์ ทั้ง ๒๒ ชั้นกะหรือ ๒๒ บทตอน (คือรวมข้อ ๓ และ ๔ เข้าด้วยกัน)

๓. ปรีวาร คัมภีร์ประกอบ (คือข้อ ๕ ข้างบน)

๒. **พระสูตรตันตปิฎก** ประมวลพุทธพจน์หมวดพระสูตร คือ พระธรรมเทศนา คำบรรยายธรรมต่างๆ ที่ตรัสยกย่องให้เหมาะกับบุคคลและ โอกาส ตลอดจนบทประพันธ์ เรื่องเล่า และเรื่องราวทั้งหลายที่เป็นชั้นเดิมในพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น ๕ นิกาย (เรียกย่อหรือหัวใจว่า **ที ม ส อ ขุ**) คือ

๑. ทีมนิกาย ชุมนุมพระสูตรที่มีขนาดยาว ๓๔ สูตร

๒. มัชฌิมนิกาย ชุมนุมพระสูตรที่มีความยาวปานกลาง ๑๕๒ สูตร

๓. สังยุตตนิกาย ชุมนุมพระสูตรที่จัดรวมเข้าเป็นกลุ่มๆ เรียกว่าสังยุตหนึ่งๆ ตามเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน หรือตามหัวข้อหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องของรวม ๕๖ สังยุต มี ๗,๗๖๒ สูตร

๔. อังคุตตรนิกาย ชุมนุมพระสูตรที่จัดรวมเข้าเป็นหมวดๆ เรียกว่านิบาตหนึ่งๆ ตามลำดับจำนวนหัวข้อธรรม รวม ๑๑ นิบาต หรือ ๑๑ หมวดธรรม มี ๘,๕๕๗ สูตร

๕. ขุททกนิกาย ชุมนุมพระสูตรคาถาภาษิต คำอธิบาย และเรื่องราวเบ็ดเตล็ดที่จัดเข้าใน ๔ นิกายแรกไม่ได้ มี ๑๕ คัมภีร์

๓. **อภิธรรมปิฎก** ประมวลพุทธพจน์หมวดพระอภิธรรม คือ หลักธรรมและคำอธิบายที่เป็นหลักวิชาล้วนๆ ไม่เกี่ยวกับบุคคลหรือเหตุการณ์ แบ่งเป็น ๗ คัมภีร์ (เรียกย่อหรือหัวใจว่า **ส วิ ธา ปุ ก ข ฃ**) คือ

๑. สังคณี หรือ ธรรมสังคณี รวมข้อธรรมเข้าเป็นหมวดหมู่แล้วอธิบายทีละประเภทๆ

๒. วิภังค์ ยกหมวดธรรมสำคัญๆ ขึ้นตั้งเป็นหัวข้อเรื่องแล้วแยกแยะออกอธิบายชี้แจงวินิจฉัยโดยละเอียด

๓. ชาตุกถา สงเคราะห์ข้อธรรมต่างๆ เข้าในชั้นๆ อยดณะ ชาตุ

๔. ปุคคลบัญญัติ บัญญัติความหมายของบุคคลประเภทต่างๆ ตามคุณธรรมที่มีอยู่ในบุคคลนั้นๆ

๕. กถาวัตถุ แดงและวินิจฉัยทัศนะของนิกายต่างๆ สมัยสังคายนาครั้งที่ ๓

๖. ยมก ยกหัวข้อธรรมขึ้นวินิจฉัยด้วยวิธีถามตอบ โดยตั้งคำถามย้อนกันเป็นคู่ๆ

๗. ปัญฐาน หรือมหาปกรณ์ อธิบายปัจจัย ๒๔ แสดงความสัมพันธ์เนื่องอาศัยกันแห่งธรรมทั้งหลายโดยพิสดาร

พระไตรปิฎกที่พิมพ์ด้วยอักษรไทย ท่านจัดแบ่งเป็น ๔๕ เล่ม แสดงพอให้เห็นรูปเค้า
ดังนี้

ก. พระวินัยปิฎก ๘ เล่ม (๑-๘)

ข. พระสุตตันตปิฎก ๒๕ เล่ม (๙-๓๓)

ค. พระอภิธรรมปิฎก ๑๒ เล่ม (๓๔-๔๕)

พระอรชกถาจารย์กล่าวว่า พระไตรปิฎกมีเนื้อความทั้งหมด ๘๔ ,๐๐๐ พระธรรมขันธ์
แบ่งเป็น พระวินัยปิฎก ๒๑ ,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ พระสุตตันตปิฎก ๒๑ ,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ และ
พระอภิธรรมปิฎก ๔๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์^๕

เมื่อสิ้นยุคขององค์พระศาสดาแล้วเวลาล่วงไป และคำสอนเผยแผ่ไปในถิ่นต่างๆ ความ
เข้าใจในพุทธธรรมก็แปรไปจากเดิมและแตกต่างกันไปได้หลายอย่าง เพราะผู้ถ่ายทอดสืบต่อมีพื้น
ความรู้การศึกษาอบรมสติปัญญาแตกต่างกัน ดีความหมายพุทธธรรมแตกต่างกัน ไปบ้าง นำเอาความรู้
ความเชื่อถือเดิมจากลัทธิศาสนาอื่นเข้ามาผสมแทรกแข่งบ้าง อิทธิพลศาสนาวัฒนธรรมในท้องถิ่น
เข้ามาผสมผสานบ้าง คำสอนบางแห่งเด่นขึ้น บางแห่งเลือนรางลง เพราะการข้ายและเลี้ยวความสนใจ
ตามความโน้มเอียงและความถนัดของผู้รักษาคำสอนบ้าง ทำให้เกิดการแตกแยกออกเป็นนิกายต่างๆ
เช่น ที่แยกเป็นมหายานกับเถรวาท ตลอดจนนิกายย่อยๆ ในสองนิกายใหญ่นั้น สำหรับเถรวาทนั้น
แม้จะได้ชื่อว่าเป็นนิกายที่รักษาแบบแผนและคำสอนดั้งเดิมไว้ได้แม่นยำ ก็มีใช้จะพ้นไปจากความ
แปรเปลี่ยนได้โดยสิ้นเชิง คำสอนบางส่วนแม้ที่อยู่ในคัมภีร์เอง ก็ยังเป็นปัญหาที่คนรุ่นปัจจุบันต้อง
นำมาถกเถียงคิดค้นหาหลักฐานยืนยันหรือปฏิเสธความเป็นของแท้ดั้งเดิม ยิ่งความรู้ความเข้าใจที่
ประชาชนเชื่อถือและปฏิบัติอยู่ด้วยแล้วความคลาดเคลื่อนก็ยังมีได้มากและชัดเจนยิ่งขึ้น บางกรณี
ถึงกับเสมือนเป็นตรงข้ามกับคำสอนเดิม หรือเกือบจะกลายเป็นลัทธิอื่นที่คำสอนเดิมคัดค้านแล้ว
ก็มี^๖

พุทธธรรมในพระพุทธศาสนา ครอบคลุมตั้งแต่เรื่องพื้นฐานในการดำเนินชีวิต
จนกระทั่งถึงเรื่องสูงสุดที่เป็นจุดหมายของพุทธศาสนา คือ นิพพาน พุทธธรรมทุกเรื่องล้วนแต่มี
คุณค่าต่อชีวิตและสังคมทั้งสิ้นเช่นทำให้เกิดความสุข ความเจริญแก่ผู้ปฏิบัติ เกิดความสงบ
เรียบร้อยแก่สังคม หลักพุทธธรรมเป็นสิ่งที่สามารถเข้าถึงบุคคลได้ทุกคนไม่ได้แบ่งเป็นเชื้อชาติ
หรือวรรณะ แต่ขึ้นอยู่กับบุคคลคนนั้นจะนำเอาหลักพุทธธรรมไปใช้อย่างไร ให้เกิดผลหรือ
ประโยชน์ได้มากที่สุด

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๐๕ - ๑๑๘.

^๖ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ประยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ , พิมพ์ครั้งที่ ๗ ,
(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๘-๙.

จะเห็นได้ว่าหลักพุทธธรรมนั้นสามารถใช้ได้กับบุคคลทุกคนโดยไม่เลือกชนชั้นวรรณะ แต่จะมีหลักพุทธธรรมสำหรับใช้กับบุคคลแต่ละประเภท ว่าหลักพุทธธรรมข้อใดเหมาะแก่บุคคลแต่ละจำพวกไหน

๓.๒ ลักษณะทั่วไปของหลักพุทธธรรม

ลักษณะทั่วไปของพุทธธรรม สรุปได้ ๒ อย่าง คือ

๑. แสดงหลักความจริงสายกลาง ที่เรียกว่า “มัชฌิมนธรรม” หรือเรียกเต็มว่า “มัชฌิมนธรรมเทศนา” ว่าด้วยความจริงตามแนวของเหตุผลบริสุทธิ์ตามกระบวนการของธรรมชาติ นำมาแสดงเพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติในชีวิตจริงเท่านั้น ไม่ส่งเสริมความพยายามที่จะเข้าถึงสัจธรรมด้วยวิธีถกเถียงสร้างทฤษฎีต่างๆ ขึ้นแล้วยึดมั่นปกป้องทฤษฎีนั้นๆ ด้วยการแก่งความจริงทางปรัชญา

๒. แสดงข้อปฏิบัติสายกลาง ที่เรียกว่า “มัชฌิมปฏิปทา” อันเป็นหลักการครองชีวิตของผู้ฝึกอบรมตน ผู้รู้เท่าทันชีวิตไม่หลงมกมาย มุ่งผลสำเร็จคือ ความสุข สะอาด สว่าง สงบ เป็นอิสระที่สามารถมองเห็นได้ในชีวิตนี้ ในทางปฏิบัติ ความเป็นสายกลางนี้เป็นไปโดยสัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่นๆ เช่น สภาพชีวิตของบรรพชิต หรือคฤหัสถ์ เป็นต้น ^๓ ไม่เพียงเท่านั้น หลักพุทธธรรมยังแบ่งได้อีก ๒ ลักษณะ คือ จริยธรรม และสัจธรรม

ก. จริยธรรม หมายถึง “ธรรมคือความประพฤติ”, “ธรรมคือการดำเนินชีวิต”, หลักความประพฤติ, หลักการดำเนินชีวิต; คำ “จริยธรรม” นี้ นักปราชญ์ในประเทศไทยได้บัญญัติให้ใช้สำหรับคำภาษาอังกฤษว่า ethics หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ ศีลธรรม หรือกฎศีลธรรม; จริยะ หรือพรหมจริยะ (พรหมจริยธรรม หรือ พรหมจรรย์) แปลว่า ความประพฤติอันประเสริฐ หมายถึง มรรคมีองค์ ๘ หรือ ศีล สมาธิ ปัญญา เทียบ ศีลธรรม^๔

ข. สัจธรรม หมายถึง ธรรมที่จริงแท้, หลักสัจจะ เช่น ในคำว่า อริยสัจธรรมทั้ง ๔ ได้แก่ความจริงอย่างประเสริฐ, ความจริงของพระอริยะ, ความจริงที่ทำให้คนให้เป็นพระอริยะ มี ๔ อย่าง คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค (เรียกเต็มว่า ทุกข์ ทุกขสมุทัย ทุกขนิโรธ และทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา)^๕

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ประยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยายความ, หน้า ๖.

^๔ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ประยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๕๗.

^๕ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๑๗.

๓.๓ ลักษณะการปรากฏของหลักพุทธธรรมในยันต์เทียนล้านนา

จากการศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา พบว่าการปรากฏของหลักพุทธธรรมนั้นแสดงออกมา ๒ ลักษณะ คือ ๑. ลักษณะรูปธรรม เป็นการปรากฏในยันต์เทียนโดยตรงและ ๒. ลักษณะนามธรรม เป็นการปรากฏในยันต์เทียนโดยทางอ้อม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๑. **ลักษณะรูปธรรม** คือ เป็นการปรากฏออกมาในรูปของ อักษรต่างๆ โดยเป็นการนำเอาหลักธรรมที่เป็นสาระสำคัญมาเขียนลงเป็นยันต์ แต่จะย่อหรือสรุปเอาเฉพาะส่วนที่เป็นแก่นหรือหลักสำคัญ เช่น บทพระพุทธานุภาพ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ หรือหลักธรรมต่างๆ มาเขียนเป็นยันต์ เช่น อุ อา กะ สะ ย่อมาจาก หลัก ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ๔ ประการ คือ ๑. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น ๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา ๓. กัลยาณมิตตตา ความมีเพื่อนเป็นคนดี ๔. สมชีวิตา การเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่ทำได้ ° เป็นต้น และเพื่อความชัดเจน ของอักษร (อักษรที่ลง) ครูอาจารย์สมัยโบราณจึงคิดทำเป็นตารางบ้าง (รูปเคารพ ปุชฌิยวัตถุต่างๆ บ้าง) แล้วเขียนอักษรลงไปในตารางหรือ รูปภาพที่คิดขึ้น เช่น รูปเทวดารูปคน รูปสัตว์ รูปบ้านเรือน ฯลฯ) จึงได้บังเกิดรูปยันต์ต่างๆ ตามที่เรานิยมนับถือกันในปัจจุบัน

การลงยันต์เป็นตัวเลข แท้จริงเป็นเครื่องย่อของอักขระอีกทีหนึ่ง เพื่อเป็นการประหยัดเนื้อที่ จึงย่อรวมลงใช้เป็นตัวเลขแทนเช่น จะเขียนคาถาว่า อะสังวิสุโลปุสะพุกะ (นวหรรษคุณ) ก็ให้เขียนเลข ๕ ลงไปแทนแล้วภาวนาเพื่อความ มั่นคงแห่งจิต ก็ให้ภาวนาว่า อะ สัง วิ สุ โล ปุ สะ พุ ณะ นั่นเอง ๓ ๕ ๓ ๕ (อาจหลายครั้งก็ได้)°

๒. **ลักษณะนามธรรม** คือ เป็นการปรากฏออกมาในรูปของคำสอน โดย ไม่ได้เขียนเป็นอักษรคาถาให้เห็น ซึ่งเป็นการสั่งสอนหรือเผยแผ่ธรรมโดยมียันต์เทียนเป็นสื่อกลาง การปรากฏออกมาในลักษณะนี้ก็เพื่อจะให้ผู้ที่จุดบูชายันต์เทียนนั้นเข้าถึงธรรมได้อย่างแท้จริง โดยครูอาจารย์ที่ทำยันต์เทียนแต่ละท่านจะตั้งข้อกำหนดปฏิบัติสำหรับให้ผู้ที่มาขอให้ทำยันต์เทียนเพื่อไปบูชานำไปปฏิบัติ ข้อปฏิบัติเหล่านั้นจะขึ้นอยู่กับครูอาจารย์แต่ละท่านจะเป็นผู้กำหนดเอง เช่น เมื่อนำยันต์เทียนไปจุดบูชาแล้ว หรือบางแห่งจะให้ครูอาจารย์เป็นผู้จุด ในขณะที่บูชาเทียนอยู่นั้นให้ตั้งอยู่ในสติ มีจิตอันเป็นกุศล และหลังจากการบูชาเทียนเสร็จแล้วจะต้องตั้งตนอยู่ในศีลธรรม เป็นผู้มีเมตตาอยู่เสมอ ถึงจะล่าตามความปรารถนาในการบูชาเทียน จะเห็นได้ว่าเป็นวิธีการอันชาญฉลาดของครู

°พระธรรมปิฎก (ป.อ.ประยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๒๘ .

°ยันต์ คาถา อาคม [ออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www : PaLungJit_com <httpboard.palungjit.com>

อาจารย์ที่ทำให้บุคคลเข้าแก่นธรรมได้ดีอีกวิธีหนึ่ง หลักพุทธธรรมโดยส่วนใหญ่แล้วจะมีที่มาในพระไตรปิฎกทั้งสิ้น

๓.๔ หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา

จากการศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา ได้พบว่าในยันต์เทียนล้านนา ที่ได้ศึกษาในเขตอำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง ส่วนใหญ่จะมีหลักพุทธธรรมปรากฏหรือแฝงอยู่เป็นจำนวนมาก ในการศึกษาหลักพุทธธรรมจะศึกษายันต์เทียนที่รวบรวมได้ทั้งหมด สังกัดจากอักขระที่คนล้านนาสมัยโบราณ ได้เขียนลงในยันต์เทียนว่ามีความหมายอย่างไร และจากการศึกษาพบว่า อักขระในยันต์เทียนส่วนใหญ่จะเป็นอักขระย่อของหัวข้อพุทธธรรม โดยมีหลักพุทธธรรมที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

๓.๔.๑ พุทธธรรมในยันต์เทียน

จากการศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา ทั้งเอกสารปื๊บสาอักขรธรรมล้านนาและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับยันต์เทียน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่ามีหลักพุทธธรรมหลายหมวดที่ปรากฏในยันต์เทียนโดยตรง โดยมีหลักพุทธธรรมที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

๑) ไตรสรณคมน์

จากการศึกษายันต์เทียนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่ายันต์เทียนล้านนามีหลักไตรสรณคมน์ปรากฏอยู่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนล้านนาสมัยโบราณ มีแนวคิดหรือกลวิธีที่จะนำคนให้เข้าหาพระพุทธศาสนา โดยวิธีการนำหลักไตรสรณคมน์เขียนลงในตายันต์ อีกทั้งเพื่อที่จะให้ประชาชนได้ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยและปฏิบัติให้เข้าถึงธรรม ในการนำเอาหลักไตรสรณคมน์แทรกเข้าไปในยันต์เทียนนั้น จะเขียนเป็นตัวอักขระ (อักขรธรรมล้านนา) โดยย่อหรือสรุปเอาส่วนที่เป็นหัวใจสำคัญลงไปยันต์เทียนว่า “พุทธัง สรณัง คัจฉามิ ชัมมัง สรณัง คัจฉามิ สั้งฆัง สรณัง คัจฉามิ” (ดูในภาคผนวก ก รูปที่ ๑๖)

การที่คนล้านนาสมัยโบราณได้นำหลักไตรสรณคมน์ แทรกเข้าไปในยันต์เทียนนั้น น่าจะเนื่องมาจากก่อนที่จะนำประชาชนให้เข้าถึงธรรมขั้นสูงได้นั้นจะต้องเริ่มจากการมีที่พึ่ง คือพระรัตนตรัย อันได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ก่อนเป็นอันดับแรก เพราะ ไตรสรณคมน์ หมายถึง การถึงสรณะ ๓ คือ พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง ดังมีคำอธิบายจากพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ในพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ไว้ดังนี้

คำถึงไตรสรณะ

พุทธัง สรณัง คัจฉามิ (ข้าพเจ้าถึงพระพุทธเป็นสรณะ)

ธัมมัง สรณัง คัจฉามิ (ข้าพเจ้าถึงพระธรรมเป็นสรณะ)

สังฆัง สรณัง คัจฉามิ (ข้าพเจ้าถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ)

ทุตติยัมปิ พุทฺธัง สรณัง คัจฉามิ (ข้าพเจ้าถึงพระพุทธเป็นสรณะแม่ครั้งที่ ๒)

ทุตติยัมปิ ธัมมัง สรณัง คัจฉามิ (ข้าพเจ้าถึงพระธรรมเป็นสรณะแม่ครั้งที่ ๒)

ทุตติยัมปิ สังฆัง สรณัง คัจฉามิ (ข้าพเจ้าถึงพระสงฆ์เป็นสรณะแม่ครั้งที่ ๒)

ตติยัมปิ พุทฺธัง สรณัง คัจฉามิ (ข้าพเจ้าถึงพระพุทธเป็นสรณะแม่ครั้งที่ ๓)

ตติยัมปิ ธัมมัง สรณัง คัจฉามิ (ข้าพเจ้าถึงพระธรรมเป็นสรณะแม่ครั้งที่ ๓)

ตติยัมปิ สังฆัง สรณัง คัจฉามิ (ข้าพเจ้าถึงพระสงฆ์เป็นสรณะแม่ครั้งที่ ๓)

การถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ทำให้เรามีเครื่องนำทางในการดำเนินชีวิตมีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ มีแหล่งสาคส่องให้แสงสว่างแห่งปัญญา ทำให้เกิดความมั่นใจ อบอุ่นใจ ปลอดภัย หายหวาดกลัว หายขุ่นมัวเศร้าหมอง มีจิตใจเบิกบานผ่องใส เกิดความเข้มแข็งที่จะทำความดีงามทำประโยชน์ให้สำเร็จ เป็นการได้กัลยาณมิตรสูงสุด ที่จะชี้แนะให้หยุดยั้งถอนตนจากบาป ให้ก้าวไปในกุศล พ้นจากอภาย บรรลุภูมิที่สูงขึ้นไปจนถึงความสุขแท้ที่เป็นอิสระไร้ทุกข์ทั้งปวง ทั้งนี้ จะต้องมีการศึกษาที่ต้องที่ประกอบด้วยปัญญา นับถือโดยมีความรู้ความเข้าใจชัดเจนและมั่นใจ มิให้สรวนค่อมเศร้าหมองด้วยความไม่รู้หรือเข้าใจผิดเพี้ยนหลงงมงายหรือไม่สนใจ^๒

๒) ไตรลักษณ์ หรือ สามัญญลักษณะ

จากการศึกษาขั้นต้นเขียนล้านนาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่าขั้นต้นเขียนล้านนามีหลักไตรลักษณ์ปรากฏอยู่ เป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่จะเป็นขั้นต้นเขียนประเภทสืบทอดและเสดาะเคราะห์หรือลดเคราะห์ กล่าวคือ คนล้านนาสมัยโบราณได้นำ หลักไตรลักษณ์หรือสามัญญลักษณะ แทรกเข้าไปในขั้นต้นเขียน เป็นการแสดงออกมาในลักษณะของบทพระคาถาหรือบทพระคาถาแบบย่อที่เรียกว่า หัวใจพระคาถา โดยเขียนเป็นอักษรธรรมล้านนา ได้แก่ “อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา” (ดูในภาคผนวก ก รูปที่ ๑๗)

การที่คนล้านนาสมัยโบราณนำเอาหลักไตรลักษณ์แทรกเข้าไปในขั้นต้นเขียน น่าจะเป็นเพราะหลักไตรลักษณ์มีเนื้อหาสาระอันเกี่ยวกับชีวิตจะมุ่งเน้นให้มีการพิจารณาอยู่เสมอว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และจะต้องดับไปเป็นธรรมดาไม่มีอะไรที่ยั่งยืนได้ ซึ่งเป็นหลักสัจธรรมของชีวิต ครูบาอาจารย์แต่กาลก่อนจึงได้นำหลักพุทธธรรม หมวดนี้เขียนเข้าไปในขั้นต้นเขียนเพื่อเป็นสอนธรรมอีกทางหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นการเตือนสติแก่ผู้ที่จะบูชาไม่ให้ยึดติดกับสิ่งทั้งหลายที่เป็น

^๒ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๑๕.

ต้นเหตุแห่งความทุกข์ทั้งปวง เวลาบุชายันต์เทียนก็ให้ระลึกถึงความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ไม่มีอะไรเป็นของเรา สิ่งไหนสิ่งใดเกิดขึ้น ตั้งอยู่ในที่สุดก็ต้องดับไปเป็นธรรมดา ถ้าระลึกได้ อย่างนี้แล้วในที่สุดความทุกข์ก็จะหมดไป เนื้อหาสาระสำคัญของ “ไตรลักษณ์” มีดังนี้

ไตรลักษณ์ แปลว่า ลักษณะสาม หมายถึง อาการที่เป็นเครื่องกำหนดหมายให้รู้ถึงความจริงของสภาวะธรรมทั้งหลาย ที่เป็นอย่างนั้นๆ ๓ ประการ ได้แก่

- ๑. อนิจจตา ความเป็นของไม่เที่ยง
- ๒. ทุกขตา ความเป็นทุกข์หรือความเป็นของคงทนอยู่มิได้
- ๓. อนัตตตา ความเป็นของไม่ใช่ตัวตน (คนไทยนิยมพูดสั้นๆ ว่า อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และแปลง่าย ๆ ว่า “ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา”)

ลักษณะเหล่านี้มี ๓ อย่าง จึงเรียกว่า ไตรลักษณ์ , ลักษณะทั้ง ๓ เหล่านี้มีแก่ธรรมที่เป็นสังขตะคือสังขารทั้งปวงเป็นสามัญเสมอเหมือนกัน จึงเรียกว่า สามัญลักษณ์ (ไม่สามัญแก่ธรรมที่เป็นอสังขตะคือวิสังขาร ซึ่งมีเฉพาะลักษณะที่สามคืออนัตตาอย่างเดียวไม่มีลักษณะสองอย่างต้น) ลักษณะเหล่านี้เป็นของแน่นอน เป็นกฎธรรมชาติ มีอยู่ตามธรรมดาจึงเรียกว่า ธรรมนิยาม

พึงทราบว่า พระบาลีในพระไตรปิฎก เรียกว่า ธรรมนิยาม (ธมฺมนิยามตา) ส่วนไตรลักษณ์และสามัญลักษณ์เป็นคำที่เกิดขึ้นในยุคอรรถกถา^{๑๑}

๓) อริยสัจ ๔

จากการศึกษาขันธ์เทียนล้านนาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่าขันธ์เทียนล้านนามีหลักอริยสัจ ๔ ปรากฏอยู่ ส่วนใหญ่อริยสัจ ๔ จะปรากฏในขันธ์เทียนทุกประเภทที่หวังผลทางดี โดยเป็นการแสดงออกมาในลักษณะของบทพระคาถาหรือบทพระคาถาแบบย่อที่เรียกว่า หัวใจพระคาถา คือ ทุ สะ นิ มะ (ดูในภาคผนวก ก รูปที่ ๑๘)

การที่คนล้านนาสมัยโบราณได้นำหลัก “อริยสัจ ๔” แทรกเข้าไปในขันธ์เทียน เพราะอริยสัจ ๔ เป็นหลักธรรมหมวดแรก ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงแก่พระปัญจวัคคีย์ ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน เป็นหลักธรรมขั้นสูงในทางพระพุทธศาสนา เป็นธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ และเพื่อให้ประชาชนได้ยึดถือและปฏิบัติเข้าถึงธรรมอย่างแท้จริง กล่าวคือเพื่อเป็นอุบายวิธีทำให้คนได้ปฏิบัติธรรม ดังคำสัมภาษณ์ พระครูอนุศาสน์กวีธรรม ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “เมื่อจะทำขันธ์เทียนให้ใครก็ตาม จะต้องมิชข้อปฏิบัติในขณะบูชาขันธ์เทียนและหลังจากการบูชาเทียน

^{๑๑}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๑๘.

เสร็จสิ้น ก็จะต้องตั้งตนอยู่ในศีลธรรมจึงจะทำให้การบูชาอันดีเที่ยงนั้นสำคัญผลตามปรารถนา”
 “โดยอริยสัจ ๔ มีเนื้อหาสาระสำคัญ ดังนี้

อริยสัจ ๔ คือ ความจริงอย่างประเสริฐ, ความจริงของพระอริยะ, ความจริงที่ทำให้
 เป็นพระอริยะ มี ๔ อย่าง คือ

๑. ทุกขอริยสัจ (อริยสัจคือทุกข์)
๒. ทุกขสมุททยอริยสัจ (อริยสัจคือเหตุเกิดแห่งทุกข์)
๓. ทุกขนิโรธอริยสัจ (อริยสัจคือความดับทุกข์)
๔. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจ (อริยสัจคือข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์)^๔

๑. ทุกข์ ความทุกข์, สภาพที่ทนได้ยาก, สภาพที่บีบคั้น ขัดแย้ง บกพร่อง ขาดแก่นสาร
 และความเที่ยงแท้ ไม่ให้ความพึงพอใจแท้จริง, ได้แก่ ชาติ ชรา มรณะ การประจวบกับสิ่งอันไม่เป็น
 ที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ความปรารถนาไม่สมหวัง โดยย่อว่า อุปาทานชั้น ๕ เป็นทุกข์

๒. ทุกขสมุทัย เหตุเกิดแห่งทุกข์, สาเหตุให้เกิดทุกข์ ได้แก่ ตัณหา ๓ คือ กามตัณหา
 ภวตัณหา และวิภวตัณหา

๓. ทุกขนิโรธ ความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ตัณหาดับสิ้นไป, ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัด
 อวิชชาสารอกตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ถูกข้อม ไม่ติดข้อง หลุดพ้น สงบ ปลอดภัย เป็นอิสระ คือ
 นิพพาน

๔. ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์ ข้อปฏิบัติให้ถึงความ
 ดับทุกข์ ได้แก่ อริยอัฏฐังคิกมรรค หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า “ทางสาย
 กลาง” มรรคมืองค์ ๘ นี้ สรุปลงในไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อริยสัจ ๔ นี้ เรียกสั้นๆว่า ทุกข์
 สมุทัย นิโรธ มรรค^๖

๔) ทิฏฐธัมมิกัตถะ

จากการศึกษาอันดีเที่ยงล้วนนาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่าอันดีเที่ยง
 ล้วนนามีหลักทิฏฐธัมมิกัตถะปรากฏอยู่ ส่วนใหญ่จะปรากฏในอันดีเที่ยงทุกประเภทที่หวังผลทางดี
 โดยเฉพาะอันดีเที่ยงที่เกี่ยวกับโชคลาภ เป็นการปรากฏออกมาในลักษณะของบทพระคาถาหรือบท

^๔ สัมภาษณ์ พระครูอนุศาสน์ธรรม, รองเจ้าอาวาสวัดบุญญาวัยวิหาร เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัด
 ลำปาง, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

^๕ อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๑๘๕/๑๖๓.

^๖ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖,
 (กรุงเทพมหานคร:บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒๐๔.

พระคาถาแบบย่อ ที่เรียกว่า “หัวใจพระคาถา” โดยเขียนเป็นอักษรธรรมล้านนา คือ อุ อา กะ สะ (ดูในภาคผนวก ก รูปที่ ๑๕)

อุ ย่อมาจาก อุภูฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น

อา ย่อมาจาก อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา

กะ ย่อมาจาก กัลยาณมิตตตา ความมีเพื่อนเป็นคนดี

สะ ย่อมาจาก สมชีวิตา การเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่ทำได้

การที่คนล้านนาสมัยโบราณนำเอาหลัก “ทิฏฐธัมมิกัตถะ” แทรกเข้าไปในยันต์เทียนนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหลายท่านให้ข้อมูลที่สอดคล้องกัน ดังคำสัมภาษณ์ อาจารย์พิจนันท ษศยัง ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “เพราะเชื่อว่า ทิฏฐธัมมิกัตถะ เป็นหลักพุทธธรรมที่ให้ประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติ ที่ถือเป็นหัวใจเศรษฐี เพราะถ้าปฏิบัติได้จริงก็สามารถเป็นเศรษฐีได้ คนโดยทั่วไปจะรู้แค่ ว่า คาถาหัวใจเศรษฐี คือ อุ อา ก ส แต่ไม่รู้ถึงความหมายว่าเป็นเช่นไร ดังนั้นเวลาจะทำยันต์เทียนให้ใคร จะบอกถึงความหมายของยันต์เทียนนั้น และให้นำไปปฏิบัติ ควบคู่กับการจตุบูชายันต์เทียน”^{๑๑} โดยทิฏฐธัมมิกัตถะ มีเนื้อหาสาระสำคัญ ดังนี้

ทิฏฐธัมมิกัตถะ เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนา คือ ประโยชน์ในปัจจุบัน ๔ อย่าง บ้างเรียกว่า หัวใจเศรษฐี อุ อา กะ สะ อาจเรียกสั้นๆว่า ทิฏฐธัมมิกัตถะ (เนื่องจากอรรถ แปลว่า ประโยชน์อยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีประโยชน์ ซ้ำซ้อนกันสองคำก็ได้) หรืออาจเรียกเต็มๆว่า ทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกรกรรม ๔ หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น เพื่อประโยชน์สุขสามัญที่มองเห็นกันในชาตินี้ ที่คนทั่วไปปรารถนา มีทรัพย์ ยศ เกียรติ ไมตรี เป็นต้น อันจะสำเร็จด้วยธรรม ๔ ประการ^{๑๒} คือ

๑. อุภูฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น เช่นขยันหมั่นเพียร เลี้ยงชีพด้วยการหมั่นประกอบกิจการงาน เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงานนั้น ประกอบด้วยปัญญาเครื่องสอดส่องอันเป็นอุบายในการงานนั้น ให้สามารถทำได้สำเร็จ

๒. อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ (ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม) เคารรักษาคุ้มครองโภคทรัพย์เหล่านั้นไว้ได้พร้อมมูล ไม่ให้ถูกลักหรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ

^{๑๑} สัมภาษณ์ อาจารย์พิจนันท ษศยัง, บ้านปงสนุก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

^{๑๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๒๘-๑๒๙.

๓. กัลยาณมิตตดา คบคนดี ไม่คบคนชั่ว อยู่อาศัยในบ้านหรือนิคมใด ช่อมดำรงตน เจริญ สันทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา

๔. สมชีวิตา อยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์ แล้วเลี้ยงชีพพอเหมาะ ไม่ให้สุรุษสุรายพุ่มพายนัก ไม่ให้ฝืดเคืองนัก ด้วยคิดว่า รายได้ของเราจักต้องเหนือรายจ่าย และรายจ่ายของเราจักต้องไม่เหนือรายได้

๕) โปษณงค์ ๗

จากการศึกษาขัณฑ์เขียนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่าขัณฑ์เขียนล้านนามี โปษณงค์ ๗ ปรากฏอยู่ ส่วนใหญ่จะปรากฏในขัณฑ์เขียนลดเคราะห์ ซึ่งปรากฏ ออกมาในลักษณะ เป็นบทพระคาถาแบบย่อ ที่เรียกว่า หัวใจพระคาถา โดยเขียนเป็นอักษรธรรมล้านนา ได้แก่ สะ ธ วิ ปี ป สะ อุ (ดูในภาคผนวก ก รูปที่ ๒๐)

การที่คนล้านนาม้าโยราณนำเอา โปษณงค์ ๗ แทรกเข้าไปในขัณฑ์เขียน จากการ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญขัณฑ์เขียนหลายท่านให้ข้อมูลสอดคล้องกัน ดังคำสัมภาษณ์ พระสมุห์คำมูล มุนิวโส ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “เพื่อทำให้ขัณฑ์เขียนนั้นดูเข้มขลังและศักดิ์สิทธิ์ ทั้งยังเป็นการเก็บรักษา พุทธธรรมไว้ในขัณฑ์เขียนเพื่อไม่ให้สูญหาย”^{๑๙} จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าทั้งขัณฑ์เขียนและ พระพุทธศาสนาต่างอิงอาศัยกัน ในการถ่ายทอดและเผยแผ่หลักพุทธธรรม โดย โปษณงค์ ๗ มี เนื้อหาสาระสำคัญ ดังนี้

โปษณงค์ หมายถึง ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้หรือองค์ของผู้ตรัสรู้มี ๗ อย่าง^{๒๐} คือ

๑. สติสัมโปษณงค์ (ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้คือความระลึกได้)
๒. ธรรมวิจยสัมโปษณงค์ (ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้คือการเพินธรรม)
๓. วิริยสัมโปษณงค์ (ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้คือความเพียร)
๔. ปีติสัมโปษณงค์ (ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้คือความอิ่มใจ)
๕. ปัสสัททิสัมโปษณงค์ (ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้คือความสงบกายสงบใจ)
๖. สมาริสัมโปษณงค์ (ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้คือความตั้งจิตมั่น)
๗. อุเบกขาสัมโปษณงค์ (ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้คือความมีใจเป็นกลาง)^{๒๑}

^{๑๙} สัมภาษณ์ พระสมุห์คำมูล มุนิวโส, วัดคະตีกเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง , ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๓.

^{๒๐} อก.ทศก.อ. (ไทย) ๒๔/๑๐๒/๒๔๓.

^{๒๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๒๖๓.

๖) พุทธคุณ ๕

จากการศึกษาขั้นต้นเทียบล้านนาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่ามี “พุทธคุณ ๕” ปรากฏอยู่ในรูปของอักขระคาถา โดยเขียนเป็นอักขระธรรมล้านนาย่อหรือสรูปเอาส่วนที่เป็นหัวใจสำคัญลงไปนัยน์เทียบ โดยเขียนเป็นอักขระธรรมล้านนา ได้แก่ “อะ-สัง-วิ-สุ-โล-ปุ-สะ-พุ-กะ” (ดูในภาคผนวก ก รูปที่ ๒๑)

การที่คนล้านนาโบราณย่อเอาแต่ส่วนสำคัญของพุทธธรรมเขียนลงในตาข่ายนั้น คำสัมภาษณ์อาจารย์เกรียง ดิบบาละวงศ์ ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “เป็นเพราะถ้าเอาหลักพุทธธรรมทั้งหมดเขียนลงในยันต์ จะทำให้อักขระดูเยิ่นเย้อไปดูไม่สวยงามจึงได้ย่อหรือสรูปเอาแต่ส่วนสำคัญเขียนลงในตาข่าย”^{๒๒} “พุทธคุณ ๕” มีเนื้อหาสาระสำคัญ ดังนี้

พุทธคุณ ๕ คือ พระพุทธคุณ ๕ ประการของพระพุทธเจ้า ใช้เป็นพุทธานุสสติในการเจริญพระกรรมฐาน หมายถึงระลึกเอาคุณพระพุทเจ้ามาเจริญภาวนา เจริญมากๆ จนกระทั่งจิตใจเป็นสมาธิ ก็จะระงับนิวรณ์ต่างๆในชั่วระยะเวลาอยู่ในฌาน

พระพุทธุคุณ ๕ ประการ^{๒๓} นี้ ย่อเหลือพระคุณละ ๑ อักษร ดังนี้ คือ “อะ-สัง-วิ-สุ-โล-ปุ-สะ-พุ-กะ”

๑. อรหันต์ เป็นพระอรหันต์ คือ เป็นผู้บริสุทธิ์ ไกลจากกิเลส ทำลายกำแพงสังสารจักรได้ แล้ว เป็นผู้ควรแนะนำสั่งสอนผู้อื่น ควรได้รับความเคารพบูชา เป็นต้น

๒. สัมมาสัมพุทโธ เป็นผู้ตรัสรู้ชอบเอง

๓. วิชชาจณสัมปันโน เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชา คือความรู้ และจรณะ คือความประพฤติ

๔. สุกโต เป็นผู้เสด็จไปดีแล้ว คือ ทรงดำเนินพระพุทธุจรियाให้เป็นที่ไปโดยสำเร็จผลด้วยดี พระองค์เองก็ได้ตรัสรู้สำเร็จเป็นพระพุทธุเจ้า ทรงบำเพ็ญพุทธุกิจก็สำเร็จประโยชน์ยิ่งใหญ่แก่ชนทั้งหลายในที่ที่เสด็จไป และแม้ปรินิพพานแล้ว ก็ได้ประดิษฐานพระศาสนาไว้เป็นประโยชน์แก่มหาชนสืบมา

๕. โลกวิทู เป็นผู้รู้แจ้งโลก คือ ทรงรู้แจ้งสภาวะอันเป็นคติธรรมคาแห่งโลกคือสังขารทั้งหลาย ทรงหยั่งทราบอรรถาัยสันดานแห่งสัตว์โลกทั้งปวง ผู้เป็นไปตามอำนาจแห่งคติธรรมคา โดยถ่องแท้ เป็นเหตุให้ทรงดำเนินพระองค์เป็นอิสระ พ้นจากอำนาจครอบงำแห่งคติธรรมคานั้น และทรงเป็นที่พึ่งแห่งสัตว์ทั้งหลายผู้ยังจมอยู่ในกระแสโลกได้

^{๒๒} สัมภาษณ์ อาจารย์เกรียง ดิบบาละวงศ์, อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๒๓} อ.จ.ภก. (ไทย) ๒๒/๒๘๑/๓๑๗.

๖. อนุตตโร ปุริสทัมมสารถิ เป็นสารถิฝึกบรูษที่ฝึกได้ ไม่มีใครยิ่งกว่า คือ ทรงเป็นผู้ฝึกคนได้ดีเยี่ยม ไม่มีผู้ใดเทียมเท่า

๗. สัตถา เทวมนุสสถานัง เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

๘. พุทโธ เป็นผู้ตื่นและเบิกบานแล้ว คือ ทรงตื่นเองจากความเชื่อถือและข้อปฏิบัติทั้งหลายที่ถือกันมาผิด ๆ ด้วย ทรงปลุกผู้อื่นให้พ้นจากความหลงมกมายด้วย อนึ่ง เพราะไม่คิด ไม่หลง ไม่หวังกังวลในสิ่งใด ๆ มีการดำเนินประโยชน์ส่วนตน เป็นต้น จึงมีพระทัยเบิกบาน บำเพ็ญพุทธกิจได้ถูกต้องบริบูรณ์ โดยถือธรรมเป็นประมาณ การที่ทรงพระคุณสมบูรณ์ เช่นนี้ และทรงบำเพ็ญพุทธกิจได้เรียบร้อยบริบูรณ์เช่นนี้ ย่อมอาศัยเหตุคือความเป็นผู้ตื่นและยอมให้เกิดผลคือทำให้ทรงเบิกบานด้วย

๙. ภควา ทรงเป็นผู้มีโชค คือ จะทรงทำการใด ก็ลุล่วงปลอดภัยทุกประการ หรือ เป็นผู้จำแนกแจกธรรม

พุทธคุณ ๙ นี้ เรียกอีกอย่างว่า นวาราหาคุณ (คุณของพระพุทธเจ้า ๙ ประการ มี อรหัง เป็นต้น)^{๒๔} บางทีเลื่อนมาเป็น นวรหุณ หรือ นวาราหุณ แปลว่า คุณของพระพุทธเจ้าผู้เป็นพระอรหันต์ ๙ ประการ

๗) บารมี ๑๐

จากการศึกษาค้นคว้าในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่ายันต์เขียนบางประเภท มีพุทธธรรม คือ บารมี ๑๐ ปรากฏอยู่ เช่น ยันต์เขียน บารมี ๓๐ ทิศ ของครูบานันตา นันโท วัดทุ่งมันใต้ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยบารมี ๑๐ ที่ปรากฏในยันต์เขียนล้านนาเป็นการแสดงออกมาในรูปของอักขระคาถา ตัวอักษรธรรมล้านนา (ดูภาคผนวก ก รูปที่ ๒๒)

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับยันต์เขียนหลายท่านต่างให้ข้อมูลที่ตรงกัน ดังคำสัมภาษณ์ พระภิกษุชา ขนฺติโก ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “มียันต์เขียนดวงหนึ่งของครูบานันตา นันโท วัดทุ่งมันใต้ มีหลักพุทธธรรม คือ บารมี ๑๐ ปรากฏอยู่จึงเรียกยันต์เขียนดวงนั้นว่า ยันต์เขียน บารมี ๓๐ ทิศ”^{๒๕} และดังคำสัมภาษณ์พระครูสังฆรักษ์สุริน ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “การที่คนล้านนาโบราณนำเอา “บารมี ๑๐” แทรกเข้าไปในยันต์เขียนก็เพื่อเป็นกุศโลบาย ให้ผู้บูชายันต์เขียนได้ปฏิบัติตามธรรมเหล่านั้นและเข้าถึงธรรมอย่างแท้จริง”^{๒๖} บารมี ๑๐ มีเนื้อหาสาระสำคัญ ดังนี้

^{๒๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๒๒๒.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระภิกษุชา ขนฺติโก, วัดปงสนุกเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์สุริน ดิกขปญฺโญ, วัดศรีบุญโยง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

บารมี ๑๐ หรือ ทศบารมี หมายถึง ปฏิบัติอันยอดเยี่ยม, คุณธรรมที่ประพฤติปฏิบัติอย่าง ยิ่งยวด คือ ความดีที่บำเพ็ญอย่างพิเศษ เพื่อบรรลุซึ่งจุดหมายอันสูง เช่น ความเป็นพระพุทธเจ้า และ ความเป็นมหาสาวก เป็นต้น^{๒๗}มี ๑๐ ประการ คือ

๑. ทาน (การให้ การเสียสละ)
๒. ศีล (การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย, ความประพฤติดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย)
๓. เนกขัมมะ (การออกบวช, ความปลีกตัวปลีกใจจากกาม)
๔. ปัญญา (ความรู้รอบรู้, ความหยั่งรู้เหตุผล เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง)
๕. วิริยะ (ความเพียร, ความแก่งัดกล้า ไม่เกรงกลัวอุปสรรค พยายามบากบั่นอุตสาหะ ก้าวหน้าเรื่อยไป ไม่ทอดทิ้งธุระหน้าที่)
๖. ขันติ (ความอดทน, ความทนทานของจิตใจ สามารถใช้สติปัญญาควบคุมตนให้อยู่ในอำนาจเหตุผล และแนวทางความประพฤติ ที่ตั้งไว้เพื่อจุดหมายอันชอบไม่ลู่ออกจากกิเลส)
๗. สัจจะ (ความจริง คือ พูดจริง ทำจริง และจริงใจ)
๘. อธิษฐาน (ความตั้งใจมั่น, การตัดสินใจเด็ดเดี่ยว วางจุดหมายแห่งการกระทำของตนไว้แน่นอน และดำเนินตามนั้นแน่นอน)
๙. เมตตา (ความรักใคร่, ความปรารถนาดี มีไมตรี คิดเกื้อกูลให้ผู้อื่นและเพื่อนร่วมโลก ทั้งปวงมีความสุขความเจริญ)

๑๐. อุเบกขา (ความวางใจเป็นกลาง, ความวางใจสงบราบเรียบสม่ำเสมอ เทียบธรรม ไม่เอนเอียงไปด้วยความยินดียินร้ายหรือชอบพึง

ทศบารมีนี้ เรียงตามที่ได้บำเพ็ญในทศชาติ (จัดแบบไทย) ดังนี้

๑. พระเตมีย์ — เนกขัมมะ (ข้อที่ ๓)
๒. พระมหาชนก — วิริยะ (๕)
๓. พระสุวรรณสาม — เมตตา (๙)
๔. พระเนมิราช — อธิษฐาน (๘)
๕. พระมหอสถ — ปัญญา (๔)
๖. พระภูริทัตต์ — ศีล (๒)
๗. พระจันทกุมาร — ขันติ (๖)
๘. พระนารท — อุเบกขา (๑๐)
๙. พระวิฑูร — สัจจะ (๗)

^{๒๗}พ.พุทธ. (ไทย) ๓๓/๑/๔๑๔.

๑๐. พระเวสสันดร — ทาน (๑)

บารมีนั้น ท่านกล่าวว่าจะบำเพ็ญให้บริบูรณ์ ต้องครบ ๓ ชั้น คือ

๑. บารมี (ระดับสามัญ เช่น ทานบารมี ได้แก่ ให้ทรัพย์สินเงินทอง สมบัตินอกร่าง)

๒. อุปบารมี (ระดับรองหรือจวนจะสูงสุด เช่น ทานอุปบารมี ได้แก่ การเสียสละ อวัยวะเป็นทาน)

๓. ปรมัตถบารมี (ระดับสูงสุด เช่น ทานปรมัตถบารมี ได้แก่ การสละชีวิตเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น)

บำเพ็ญทั้ง ๑๐ บารมี ครบ ๓ ชั้นนี้ เรียกว่า สมมติสพารมี หรือ สมดังสพารมี แปลว่า บารมี ๓๐ ถ้วน^{๒๘}

๘) ความไม่ประมาท

จากการศึกษาขันธ์เทียนล้านนาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่า ความไม่ประมาทจะปรากฏในขันธ์เทียนทุกประเภทที่หวังผลทางดี เป็นการแสดงออกมาในลักษณะของบทพระคาถาหรือบทพระคาถาแบบย่อที่เรียกว่า หัวใจพระคาถา โดยเขียนเป็นอักขรธรรมล้านนาว่า “อัปปะมานะทิสสะ”^{๒๙} (ดูในภาคผนวก ก รูปที่ ๒๓, ๒๔) ทั้งนี้ยังปรากฏออกมาในรูปของคำสอนอีกด้วย

การที่คนล้านนาสมัยโบราณได้นำหลักพุทธธรรม คือความไม่ประมาทแทรกเข้าไปในขันธ์เทียน จากที่ได้สัมภาษณ์ท่านผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับขันธ์เทียนหลายท่านได้ข้อมูลตรงกัน ดังคำสัมภาษณ์ อาจารย์เกรียง ตีปประวงส์ ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า เพราะความไม่ประมาทเป็นหลักพุทธธรรมที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้สรรเสริญเป็นปัจฉิมโอวาท คือ พระดำรัสสุดท้ายของพระพุทธเจ้าก่อนจะปรินิพพานว่า “วยธมฺมา สงฺขารา อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ ” แปลว่า “สังขารทั้งหลาย มีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจง (ยัง) ประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น) ให้ถึงพร้อม ด้วยความไม่ประมาทเถิด ” และการนำเอาหลัก “ความไม่ประมาท” แทรกเข้าไปในขันธ์เทียน เพื่อหวังผลให้ผู้ที่จุดบูชาขันธ์เทียนตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท ทั้งยังเป็นอุบายวิธีในการสั่งสอนธรรมที่ได้ผลอีกทางหนึ่ง^{๓๐} โดยหลักความไม่ประมาทมีเนื้อหาสาระสำคัญ ดังนี้

^{๒๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๒๘๔-๒๘๕.

^{๒๙} อัปปะมานะทิสสะ เขียนเป็นบาลี คือ อัปมาเทน สมฺปาเทถ

^{๓๐} สัมภาษณ์ อาจารย์เกรียง ตีปประวงส์. อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

ความไม่ประมาท หมายถึง ความเป็นอยู่อย่างไม่ขาดสติ, ความไม่เผอเรอ, ความไม่เดินเลื้อยเผอเรอสติ, ความไม่ปล่อยปละละเลย, ความระมัดระวังที่จะไม่ทำเหตุแห่งความผิดพลาดเสียหาย และไม่ละเลยโอกาสที่จะทำเหตุแห่งความดีงามและความเจริญ, ความมีสติรอบครอบ^{๑๑}

ความไม่ประมาทเป็นคุณธรรมที่สำคัญยิ่ง กล่าวได้ว่าคำสอนในพุทธศาสนาทั้งหมด เมื่อสรุปแล้ว ก็คือสอนให้เราไม่ประมาท ดังจะเห็นได้จากปัจฉิมโอวาทของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ

“ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เรา ขอเตือนเธอทั้งหลาย สิ่งทั้งหลาย ที่ปัจฉัยปรุ่งแต่งขึ้น ย่อม มีความเสื่อมสิ้นไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงทำหน้าที่ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาทเถิด”^{๑๒}

๓.๔.๒ พุทธธรรมสำหรับผู้ทำยันต์เทียนและผู้ชวยันต์เทียน

จากการศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา ทั้งเอกสารและสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่านอกจากหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียนโดยตรงแล้ว ยังมีหลักพุทธธรรมอีกหลายหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับยันต์เทียนทางอ้อม โดยปรากฏออกมาในลักษณะเป็นคำสอนสำหรับผู้ทำยันต์เทียนและผู้ชวยันต์เทียนให้นำไปใช้ปฏิบัติ โดยมีหลักพุทธธรรมที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

๑) ไตรสิกขา

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับยันต์เทียนหลายท่าน ในประเด็นของหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียน พบว่า ไตรสิกขา จะปรากฏในยันต์เทียนทุกประเภทที่หวังผลทางดี โดยปรากฏออกมาในลักษณะของคำสอน ดังคำสัมภาษณ์พระครูโสภิตขันตยาภรณ์ ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “ความจริงแล้วหลักไตรสิกขาไม่ได้ปรากฏออกมาในรูปของอักขระ แต่โบราณจารย์ได้นำหลักไตรสิกขามาประยุกต์เข้ากับยันต์เทียนเพื่อเป็นกลวิธีหรืออุบายในการสั่งสอนธรรม คือข้อปฏิบัติสำหรับผู้ทำยันต์เทียนและผู้ชวยันต์เทียน คือผู้ทำยันต์เทียนจะต้องประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา หมายความว่า ผู้ที่จะทำยันต์เทียนนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีศีลธรรมอยู่ประจำใจถึงจะทำยันต์เทียนให้ศักดิ์สิทธิ์และมีพละานุภาพ และในขณะที่ทำยันต์เทียนจะต้องตั้งจิตให้เป็นสมาธิหรือจิตจะข้องอยู่กับการลงยันต์จนทำให้เกิดสมาธิขึ้น และปัญญาก็เกิดขึ้นตามมาในที่สุด”^{๑๓} ส่วนผู้ที่นำยันต์เทียนไปจุดบูชา นั้น คำสัมภาษณ์ อาจารย์เกรียง ติ้วประวงส์ ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “จะต้องชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ทั้งก่อน ในขณะที่ และหลังการจุดบูชาเทียน โดยการไหว้พระสวดมนต์ (หรือจะสมาทานศีล

^{๑๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๕๒๕.

^{๑๒} ที.ม.(ไทย) ๑๐/๒๑๘/๑๖๖.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตขันตยาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดปงสนุกเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

ด้วยยั้งดี) ตั้งจิตภาวนา ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย คุณบิดามารดา และผู้มีพระคุณทั้งหลาย แม่เมตตา ให้แก่มวลสรรพสัตว์ เจ้ากรรมนายเวร ปฏิบัติตามศีลที่สมาทานแล้วให้สมบูรณ์ การจุดบูชาเทียนจึง จะเกิดประสิทธิผลตามความปรารถนา ^{๓๔} ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า หลักไตรสิกขามีผลต่อทั้งผู้ทำยันต์ เทียนและผู้นำยันต์เทียนไปจุดบูชา โดยไตรสิกขามีเนื้อหาสาระสำคัญ ดังนี้

ไตรสิกขา หมายถึง ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษา ๓ อย่าง คือ

๑. อธิศีลสิกขา (สิกขาคือศีลอันยิ่ง)

๒. อธิจิตตสิกขา (สิกขาคือจิตอันยิ่ง)

๓. อธิปัญญาสิกขา (สิกขาคือปัญญาอันยิ่ง) ^{๓๕}เรียกกันง่ายๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา

ไตรสิกขา ยังประยุกต์หรือปรับเข้ากับพระพุทธโอวาท ๓ (หัวใจพระพุทธศาสนา) ใน พระโอวาทปาฏิโมกข์ (คำสอนสำคัญ) ได้อีก คือ

ศีล ปรับเข้าได้กับ สัพพปาปัสส อกรรมัง คือไม่ทำบาปทั้งหลายทั้งปวง

สมาธิ ปรับเข้าได้กับ กุสลัสสูปสัมปทา คือทำแต่กุศล

ปัญญา ปรับเข้าได้กับ สจจิตตปริโยทปนัง คือทำจิตให้บริสุทธิ์ผ่องใส

๒) บุญกิริยาวัตถุ

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับยันต์เทียนหลายท่าน ในประเด็นของหลักพุทธ ธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียน พบว่า บุญกิริยาวัตถุ จะปรากฏในยันต์เทียนทุกประเภทที่หวังผลทางดี โดยเฉพาะยันต์เทียน เสตะเคราะห์ ยันต์เทียนสืบชะตา และยันต์เทียนรับโชค โดยปรากฏออกมา ในลักษณะของคำสอน เพราะบุคคลผู้จะทำยันต์เทียนให้มีประสิทธิผลได้นั้นจะต้องเป็นผู้ตั้งตนอยู่ในศีลธรรมประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม คือทาน ศีล ภาวนา อยู่เสมอ และบุคคลผู้นำยันต์เทียนไป จุดบูชานั้นจะต้องปฏิบัติตามหลักธรรมคือบุญกิริยาวัตถุด้วยเช่นกัน การบูชาเทียนนั้นจึงจะสำคัญ ผลตามที่ต้องการได้

ดังคำสัมภาษณ์พ่อนานศรี วรรณศรี ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “บุญกิริยาวัตถุ ๓ ที่ปรากฏในยันต์ เทียนล้านนานั้น ไม่ได้แสดงออกมาในรูปแบบของอักษรหรืออักขรโดยการเขียนลงในยันต์เทียน แต่อย่างไร แต่จะแสดงออกมาในรูปแบบของการนำไปใช้ หมายถึง เวลาผู้ทำยันต์เทียนหรือครูบา อาจารย์ท่านจะทำให้ใคร หรือใครจะนำยันต์เทียนไปจุดบูชา นั้น จะต้องปฏิบัติตามคำแนะนำของครู บาอาจารย์ โดยจะต้องปฏิบัติตามหลัก บุญกิริยาวัตถุ ๓ คือ เป็นผู้ทำบุญให้ทาน รักษาศีล และเจริญ

^{๓๔}สัมภาษณ์ อาจารย์เกรียง ติปประวงษ์, อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.

^{๓๕}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๔๓/๒๗๒.

จิตภavana อย่าให้ขาด เพื่อจะส่งผลให้การบูชาเทียมนั้นสำเร็จตามความปรารถนารุ่งขึ้น^{๓๖} โดยบุญกิริยาวัตร มีเนื้อหาสาระสำคัญ ดังนี้

บุญกิริยาวัตร หมายถึง สิ่งที่เป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ, เรื่องที่จัดเป็นการทำบุญ, ทางทำความดี,^{๓๗} ๓ ประการ คือ

๑. ทานมัยบุญกิริยาวัตร (บุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยทาน)
 ๒. สีลมัยบุญกิริยาวัตร (บุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยศีล)
 ๓. ภวานามัยบุญกิริยาวัตร (บุญกิริยาวัตรที่สำเร็จด้วยภavana)^{๓๘}
- แต่ถ้าขยายความให้กว้างออกไป บุญกิริยาวัตรมี ๑๐ ประการ คือ

๑. ทานมัย บุญเกิดจากการให้ทาน
๒. สีลมัย บุญเกิดจากการรักษาศีล
๓. ภวานามัย บุญเกิดจากการเจริญภavana
๔. อปจายนมัย บุญเกิดจากการอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่
๕. เวชยวัจจมัย บุญเกิดจากการชวนชวายเป็นกิจที่ชอบ
๖. ปัตินามัย บุญเกิดจากการให้ส่วนบุญ
๗. ปิตตานุโมทนามัย บุญเกิดจากการอนุโมทนาส่วนบุญ
๘. รัมมัสสวนมัย บุญเกิดจากการฟังธรรม
๙. รัมมเทศนามัย บุญเกิดจากการแสดงธรรม
๑๐. ทิฏฐุชุกัมม การทำความเห็นให้ตรง^{๓๙}

พุทธพจน์สำคัญ ซึ่งเป็นที่มาของหลักการทำบุญ ๓ อย่างนี้ มีว่า “ภิกษุทั้งหลาย บุญกิริยาวัตร (หลักแห่งบุญกิริยา คือการทำบุญ) มี ๓ อย่าง ดังนี้ กล่าวคือ

๑. ทานมัย บุญกิริยาวัตร (หลักการทำบุญ คือทาน) ได้แก่ การให้ การเพื่อแผ่แบ่งปัน
๒. สีลมัย บุญกิริยาวัตร (หลักการทำบุญ คือ ศีล) ได้แก่ ความประพฤติสุจริต มีกายวาจาที่เกื้อกูล ไม่เบียดเบียนกัน

^{๓๖} สัมภาษณ์ พ่อหนานศรี วรรณศรี, บ้านท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง , ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

^{๓๗} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๘/๒๖๕.

^{๓๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๘๐.

^{๓๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๐.

๓. ภาวนามัย บุญกิริยาวัตถุ (หลักการทำบุญคือ ภาวนา) ^{๔๐} ได้แก่ การฝึกอบรมพัฒนาจิตใจเจริญ ปัญญา

เมื่อทั้งสองฝ่ายเป็นสุขด้วยกัน ก็คือโลกนี้เป็นสุขบุญจึงเป็นคุณสมบัติที่นำมาซึ่งความสุข ดังพุทธพจน์ว่า

สุขัสเสตัง ภิกขเว อธิวณัง อิฏฐัสสะ กันตัสสะ

ปียัสสะ มนาปีสสะ ยทิทัง ปุญฺญานิฯ^{๔๑}

แปลว่า : “ภิกษุทั้งหลาย คำว่าบุญนั้นเป็นชื่อของความสุข ที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่ารัก น่าพอใจ”

๓) ฆราวาสธรรม

จากการศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา พบว่ายันต์เทียนพุทธธรรมหมวดหนึ่ง คือ ฆราวาสธรรมปรากฏอยู่ แต่เป็นการแสดงออกมาในลักษณะ เป็นข้อปฏิบัติ หรือหลักคำสอนเพื่อให้ผู้จตุบูชายันต์เทียนนำไปปฏิบัติ โดยมากจะปรากฏในยันต์เทียนประเภทหวังผลทางดี ดังคำสัมภษณ์ พระครูอุดมสิริทัต ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “ข้อปฏิบัติสำหรับผู้ชายยันต์เทียน หากเป็นชาวบ้านทั่วไปเวลามาขอให้ทำยันต์เทียนเพื่อจตุบูชา จะให้หลักฆราวาสธรรม ไปปฏิบัติควบคู่กับการจตุบูชายันต์เทียน เพื่อความสำคัญผลตามปรารถนา” ^{๔๒} โดยหลักฆราวาสธรรม มีเนื้อหาสาระสำคัญ ดังนี้

ฆราวาสธรรม หมายถึง หลักธรรมสำหรับการครองเรือน , ธรรมของผู้ครองเรือน มี ๔ อย่างคือ

๑. สัจจะ ความจริง เช่น ซื่อสัตย์ต่อกัน

๒. ทมะ ความฝึกลบ ปรับปรุงตน เช่น รู้จักข่มใจ ควบคุมอารมณ์ บังคับตนเอง ปรับตัวเข้ากับการทำงานและสิ่งแวดล้อมให้ได้ดี

๓. ขันติ ความอดทน

๔. จาคะ ความเสียสละ เพื่อแผ่ แบ่งปัน มีน้ำใจ^{๔๓}

^{๔๐} จุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๒๓๘/๒๓๐.

^{๔๑} จุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๒๐๐/๒๔๐.

^{๔๒} สัมภษณ์ พระครูอุดมสิริทัต, เจ้าอาวาสวัดท่าส้มป่อย เจ้าคณะตำบลทุ่งฝ่าย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

^{๔๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๔๕.

๔) สังคหัตถุ ๔

จากการศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในอรรถกถาในอรรถกถา โดยสัมภวณฺเฑียรผู้เขียนชาวยุคเกี่ยวกับอรรถกถาหลายท่าน พบว่าอรรถกถามี “ สังคหัตถุ ” ปรากฏอยู่ ส่วนมากจะปรากฏในอรรถกถาประเภทหวังผลทางดี เป็นการแสดงออกมาในลักษณะคำสอน เพื่อให้ยึดถือปฏิบัติในเวลาบูชานอกรีต โดย “สังคหัตถุ” มีเนื้อหาสาระสำคัญ ดังนี้

สังคหัตถุ หมายถึง เรื่องสงเคราะห์กัน , คุณเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้ , หลักการสงเคราะห์ คือ ช่วยเหลือกันยึดเหนี่ยวใจกันไว้ และเป็นเครื่องเกาะกุมประสานโลกคือ สังคมแห่งหมู่สัตว์ไว้ จุสสติกเกาะยึดรถที่กำลังแล่นไปให้คงเป็นรถและวิ่งแล่นไปได้ มี ๔ อย่าง คือ ^{๔๔}

๑. ทาน (การให้)
๒. ปิยวาจา (วาจาเป็นที่รัก)
๓. อุตถจริยา (การประพฤติประโยชน์)
๔. สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) ^{๔๕}

๑.๑ ทาน หมายถึง การให้ ได้แก่ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การแบ่งปันช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของ การให้ทานให้เพื่อขจัดกิเลส เช่น การบริจาคทานแก่นสมณชีพราหมณ์ ผู้ทรงศีล เพื่อขจัดความโลภหรือความตระหนี่ เป็นการชำระจิตใจให้สะอาด ยกย่องจิตใจให้สูงขึ้น และการให้เพื่อสงเคราะห์หรือเพื่อยึดเหนี่ยวน้ำใจคนอื่น การทำทานโดยให้สังคหัตถุนี้ ในแง่ปฏิบัติ หมายถึง การเฉลี่ยหรือแบ่งให้จากส่วนที่คนมีอยู่ มิใช่ให้มากมายจนไม่เหลือ หรือให้จนผู้รับรำรวย จุดประสงค์เน้นที่การแสดงอหยาศัยไมตรีมากกว่าความมากหรือน้อยของวัตถุที่ให้ เพราะฉะนั้น คนยากจนหรือคนที่มิมีวัตถุสิ่งของเล็กน้อยก็สามารถแบ่งปันให้ทานผู้อื่นได้ตามอัธยาศัยของตน เช่น การแบ่งปันอาหารให้เพื่อน แบ่งปันเครื่องเขียนให้เพื่อน เป็นต้น คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สิ่งของที่เราหามาได้ มิใช่สิ่งจริงยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้

๑.๒. ปิยวาจา หมายถึง การพูดคำสุภาพ อ่อนหวาน เพื่อให้เกิดความสมานสามัคคี ปิยวาจาทำได้ง่าย เพราะวาจานั้นมีในตัวเรา เพียงเรามีสติ มีเมตตาในใจก็สามารถพูดออกมาได้ คำพูดมีอยู่ ๒ ประเภท ได้แก่

(๑) คำพูดที่พูดออกไปแล้วคนฟังเกลียด เช่น คำหยาบ คำด่า คำประชด คำกระทบกระเทียบ คำแดกดัน คำสบถ เป็นต้น คำพูดเหล่านี้เรียกว่า "อัปปิยวาจา"

^{๔๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวล, หน้า ๔๐๗-๔๐๘.

^{๔๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๔๐/๒๕๕.

(๒) คำพูดที่พูดออกไปแล้วทำให้คนฟังรัก เช่น คำอ่อนหวาน คำชมเชยจากใจจริง คำพูดที่ชวนให้เกิดความสมัครสมานไมตรี เป็นต้น

๑.๓. อรรถจริยา หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือกันและกันในวงแคบ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในวงกว้าง หลักธรรมข้อนี้มุ่งสอนให้คนพัฒนาตน ๒ ด้าน คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์ และทำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ การทำตนให้เป็นประโยชน์ หมายถึง ทำตนให้มีคุณค่าในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ อย่างคำพังเพยที่ว่า "อยู่บ้านท่านอย่างนั่งดูดาบ ปั่นวัวปั่นควายให้ลูกท่านเล่น" หรือ "อยู่ก็ให้เขาไว้ใจ ไปก็ให้เขาคิดถึง" คนที่ไม่นั่งดูดาบมีอะไรพอจะช่วยเหลือคนอื่น และสังคมได้ก็เอาใจใส่ชวนช่วยช่วยเหลือตามสติกำลัง ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า "คนทำหมู่คณะให้ดังงาม" อยู่ที่ไหนก็สร้างความสำเร็จที่นั่น วิธีทำตนให้เป็นประโยชน์และทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์ อาจทำได้หลายวิธี เช่น การตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ฝึกฝนอบรมตนให้เป็นคนเจริญด้วยความรู้ ความสามารถ เป็นบุตรที่ดีของบิดามารดา เป็นศิษย์ที่ดีของครูอาจารย์ เป็นนักเรียนที่ดีของสถานศึกษา เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ ตลอดจนเป็นศาสนิกชนที่ดีของพระพุทธศาสนา

๑.๔. สมานัตตตา หมายถึง การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย หมายถึง การวางตนได้เหมาะสม มีความหมาย ๒ ประการ คือ

(๑) วางตนได้เหมาะสมกับฐานะที่ตนมีอยู่ในสังคม เช่น เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นบิดามารดา เป็นครูอาจารย์ เป็นเพื่อนบ้าน เป็นต้น ตนอยู่ในฐานะอะไรก็วางตนให้เหมาะสมกับฐานะที่เป็นอยู่ และทำได้อย่างเสมอต้นเสมอปลาย

(๒) ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ให้ความเสมอภาค ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น เสมอในสุขและทุกข์ คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ปัญหา และร่วมแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ของสังคม

๕) พรหมวิหาร ๔

จากการศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในอรรถกถาในอรรถกถาในอรรถกถา จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหลายท่าน พบว่า “พรหมวิหาร” จะปรากฏในอรรถกถาประเภทหวังผลทางดี เป็นการแสดงออกมาในลักษณะของคำสอน โดยเฉพาะถ้าครอบครัวได้อยู่ไม่เป็นสุข เกิดแต่เรื่องวุ่นวาย เช่น พ่อแม่ทะเลาะกันบ่อย ไม่สนใจลูก ก็จะให้บูชาเทียนลดเคราะห์ และให้ปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร ๔ จะทำให้ครอบครัวอยู่อย่างมีความสุข ดังคำสัมภาษณ์นายจวน โนกุล ได้ให้ข้อมูลไว้ว่าการบูชาเทียนนั้น จะต้องตั้งใจให้เป็นกุศล ในเวลาจุดบูชาให้ระลึกถึงแต่สิ่งที่ดีงาม ยันต์บาง

ประเภทต้องปฏิบัติตามหลัก พรหมวิหาร ๔ ถึงจะทำให้การบูชาอันดีเทียบเกิดผลสำเร็จตาม
ปรารถนา”^{๖๖} โดยพรหมวิหาร ๔ มีเนื้อหาสาระสำคัญ ดังนี้

พรหมวิหาร ๔ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ^{๖๗} พรหมวิหาร คือธรรมเครื่องอยู่อย่าง
ประเสริฐ เป็นธรรมประจำใจและปฏิบัติตนต่อเพื่อนมนุษย์โดยชอบ

เมตตา ความรัก ปรารถนาดีอยากให้เขามีสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่
มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า

กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยาก
เดือดร้อนของปวงสัตว์

มุทิตา ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแจ่มชื่นเบิก
บานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีเมื่อเขาได้ดีมีสุขเจริญงอกงามยิ่งขึ้น

อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ
มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่ลำเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลาย
กระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบพร้อมที่จะวินิจฉัยและปฏิบัติ
ไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉย สงบใจมองดู ในเมื่อ ไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบตนได้ดี
แล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับที่ความรับผิดชอบของตน^{๖๘}

๖) อริยมรรคมีองค์ ๘

จากการศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในอรรถกถาในอรรถกถาในอรรถกถาพบว่าในอรรถกถาในอรรถกถาในอรรถกถา
อริยมรรคมีองค์ ๘ ปรากฏออกมาในลักษณะเป็นข้อปฏิบัติ สำหรับผู้จตุบูชาอันดีเทียบ และจากการ
สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในอรรถกถาในอรรถกถาในอรรถกถาในอรรถกถาในอรรถกถาในอรรถกถาในอรรถกถาในอรรถกถา
หลัก “อริยมรรคมีองค์ ๘ ” แทรกเข้าในอรรถกถาในอรรถกถาในอรรถกถาในอรรถกถาในอรรถกถาในอรรถกถาในอรรถกถา
ประเภทที่หวังผลทางดี เพื่อให้บุคคลได้ประพฤติปฏิบัติตามควบคู่ไปกับการบูชาเทียบ ดังคำ
สัมภาษณ์ พระครูโสภิตพัฒนานุยุต ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “เมื่อมีผู้ใดมาขอให้ช่วยทำอันดีเทียบให้เพื่อ
บูชา ก็จะทำให้ข้อกำหนดหรือหลักปฏิบัติแก่ผู้นั้นไป โดยข้อกำหนด คือ ต้องปฏิบัติตามหลัก
อริยมรรคมีองค์ ๘ ทั้งในขณะที่บูชาอันดีเทียบ และหลังจากบูชาอันดีเทียบเสร็จแล้ว ถ้าปฏิบัติ

^{๖๖} สัมภาษณ์ นายจวน โนนกุล, บ้านต้นมื่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๑.

^{๖๗} อ.บุญจก (ไทย) ๒๒/๑๕๒/๒๕๒.

^{๖๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม , พิมพ์ครั้งที่ ๑๑,
(กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๔.

ได้ตามนี้ การจูงชูชานต์เทียบนั้นก็จะสำคัญผลคั่งที่ปรารถนาทุกประการ”^{๔๕} ดังนั้นจึงเป็นเหมือนกลอุบายวิธีที่ทำให้คนได้ปฏิบัติธรรมและเข้าถึงธรรมได้อย่างแท้จริง โดย อริยมรรคมีองค์ ๘ มีเนื้อหาสาระสำคัญ ดังนี้

มรรคมีองค์ ๘ หรือ อัญ्ञังคิกมรรค (เรียกเต็มว่า อริยอัญ्ञังคิกมรรค แปลว่า “ทางมีองค์ ๘ ประการ”^{๔๖} อันประเสริฐ” องค์ ๘ ของมรรค (มักคังคะ) มีดังนี้

๑. สัมมาทิฏฐิ (เห็นชอบ ได้แก่ ความรู้หรืออริยสัจ ๔ หรือ เห็นไตรลักษณ์ หรือ รู้กุศลและอกุศลมูลกับกุศลและอกุศลมูล หรือเห็นปฏิจสงมุขบาท)

๒. สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ ได้แก่ เนกขัมมสังกัปป อพยาบาทสังกัปป อวิหิงสาสังกัปป)

๓. สัมมาวาจา (เจรจาชอบ ได้แก่ วจีสุจจริต ๔)

๔. สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ ได้แก่ กายสุจจริต ๓)

๕. สัมมาอาชีวะ (เลี้ยงชีพชอบ ได้แก่ เว้นมิถฉาชีพ ประกอบสัมมาชีพ)

๖. สัมมาวายามะ (พยายามชอบ ได้แก่ ปธาน หรือ สัมมัปปธาน ๔)

๗. สัมมาสติ (ระลึกชอบ ได้แก่ สติปิฎฐาน ๔)

๘. สัมมาสมาธิ (ตั้งจิตมั่นชอบ ได้แก่ ฌาน ๔)

องค์ ๘ ของมรรค จัดเข้าในธรรมชั้น ๓ ข้อต้น คือ ข้อ ๓-๔-๕ เป็น สติ ข้อ ๖-๗-๘ เป็นสมาธิ ข้อ ๑-๒ เป็น ปัญญา

มรรคมีองค์ ๘ นี้ ได้ชื่อว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลาง เพราะเป็นข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่งความหลุดพ้นเป็นอิสระ ดับทุกข์ ปลอดปัญหา ไม่ติดข้องในที่สุด ทั้งสอง คือ กามสุขัลลิกานุโยค และอัตตakilมถานุโยค^{๔๗}

๑. สัมมาทิฏฐิ ปัญญาเห็นชอบเห็นถูกต้อง คือเห็นแจ้ง อริยสัจ ๔ ได้แก่

ทุกข์ คือ ตัวทุกข์ ได้แก่ ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตาย ความเศร้าโศก

สมุทัย คือเหตุให้เกิดทุกข์ ได้แก่ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน อันเป็นกิเลส

นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ได้แก่ดับกิเลสตัณหาด้วยอริยมรรค

มรรค คือ หนทางแห่งการดับทุกข์ ได้แก่อริยมรรคมีองค์ ๘ มีปัญญาเห็นชอบ

เป็นต้น

^{๔๕} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตพัฒนานุยุต, เจ้าอาวาสวัดพระธาตุเสด็จ เจ้าคณะตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

^{๔๖} อภิ.วิ. (ไทย) ๑๑/๔๘๖/๓๓๑.

^{๔๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม , พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๒๕๑-๒๕๒.

๒. สัมมาสังกัปปะ คำริชชอบ คือ ความคิดที่ถูกต้อง คือมโนสุจริต ๓ คือคิดออกจากกาม จากตัวทุกข์คิด ไม่พยาบาทผู้อื่น คิดไม่เบียดเบียนผู้อื่นทั้งสองข้อนี้จัดเป็น ปัญญา (Wisdom) (อริ ปัญญาสิกขา)^{๕๒} ได้แก่การศึกษาเรื่องปัญญา พัฒนาความคิดให้เข้าใจแจ่มแจ้งแล้วนำไปใช้ให้ถูกต้อง เพราะปัญญาเป็นแสงสว่างของใจ และเป็นศัตรูโดยตรงกับความโง่ (อวิชชา) ปัญญามี ๓ ทางคือ จิน ตามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการพิจารณาเหตุผล สุตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการฟัง การศึกษาเล่าเรียน ภวานามยปัญญา ปัญญาเกิดจาก ฝึกรอบรมลงมีปฏิบัติจริง^{๕๓}

๓. สัมมาวาจา เจรจาชอบ ได้แก่ วาสุจริต ๔ คือไม่พูดเท็จหลอกลวง ไม่พูดต่อเสียดยุ แหย่ให้แตกกัน ไม่พูดหยาบคายเสียหาย ไม่พูดเพื่อเจ้า เหลวไหล ไร้สาระไม่มีประโยชน์

๔. สัมมากัมมันตะ ประพฤติชอบ ได้แก่กายสุจริต ๓ คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่เบียดเบียน ไม่ลักทรัพย์ ไม่ขโมยของใคร ไม่ประพฤติดนินดาคู่ครอง ไม่นอกใจคนรัก

๕. สัมมาอาชีวะ การงานชอบ ได้แก่ ประกอบการงานในทางสุจริตชอบธรรม เว้น มิฉลาดชีพที่ผิดศีลธรรมผิดกฎหมาย ประกอบสัมมาชีพที่ต้องทำตามกฎหมาย

ทั้ง ๓ ข้อนี้จัดเป็น ศีล (อริศีลสิกขา) ^{๕๔} ได้แก่ การศึกษาอบรมฝึกฝนเกี่ยวกับความประพฤติ เรียบร้อย

๖. สัมมาวายามะ พยายามชอบ ได้แก่ ความเพียรพยายามแต่ในสิ่งที่ดีงามมีประโยชน์ ได้แก่ เพียรระวังป้องกัน อกุศล ความชั่วเพียรละอกุศลเพียรเจริญกุศลความดี เพียรรักษากุศล

๗. สัมมาสติ ระลึกรชอบ ได้แก่ การมีสติระลึกได้กำกับดูแลตนเองตั้ง สติกำหนด พิจารณาความเป็นไปแห่งร่างกาย เวทนาการเสวยอารมณ์ จิตการคิดอารมณ์ ธรรมสภาพที่เป็นรูป นาม

๘. สัมมาสมาธิตั้งใจชอบ ได้แก่ ความมีจิตตั้งมั่นแน่วแน่ จิตใจที่ดำเนินอยู่ในกิจการ งานหรืออารมณ์ที่กำหนดได้อย่างสม่ำเสมอ มั่นคงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รู้เท่าทันความคิด ทั้ง ๓ ข้อนี้ จัดเป็น สมาธิ (สมาธิสิกขา) บางทีเรียกว่า อริจิตสิกขา^{๕๕} ได้แก่การศึกษาเกี่ยวกับจิต ความตั้งใจ มั่น การอบรมฝึกฝน การรวมกระแสจิต ให้แน่วแน่ในอารมณ์ สมาธิ คือ ความตั้งมั่นแห่งจิต ภาวะ ที่จิตสงบนิ่งจับอยู่ที่อารมณ์ อันเดียว มี ๓ ระดับ คือ ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ และอัปปนาสมาธิ^{๕๖}

^{๕๒}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๔๕/๓๓.

^{๕๓}พระมหาวรเดชา อุกคเตโช (พรหมเสนา) , “ทางสายกลางในฐานะเป็นเครื่องมือในการพัฒนา เศรษฐกิจในปัจจุบัน”, พุทธจักร, ปีที่ ๖๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๕๓): ๑๐.

^{๕๔}วิ. มหา. (ไทย) ๑/๔๕/๓๓.

^{๕๕}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓.

^{๕๖}ม.มู. (ไทย) ๑/๓๔/๑๒๒.

สรุปได้ว่า ยันต์เทียบล้านนามีหลักพุทธธรรมปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งหลักพุทธธรรมทั้งหมด คนล้านนาสมัยโบราณได้นำเอาส่วนที่สำคัญสรุปย่อ เขียนเป็นยันต์เทียบขึ้นมา ก็เพื่อเป็นอุบายวิธีในการเผยแผ่ธรรม แต่มีหลักพุทธธรรมบางหมวด เช่น ไตรสิกขา บุญกิริยาวัตถุ ฌราวาสธรรม สังคหวัตถุ ๔ พรหมวิหาร ๔ และอริยมรรคมีองค์ ๘ ที่ไม่ได้เขียนแทรกไว้ในยันต์เทียบโดยตรง แต่จะปรากฏกับยันต์เทียบโดยทางอ้อม ถือเป็นข้อกำหนดสำหรับผู้ทำยันต์เทียบ และผู้จุดบูชายันต์เทียบต้องปฏิบัติตาม เมื่อทำยันต์เทียบและเมื่อจุดบูชายันต์เทียบ เพราะในการทำยันต์เทียบนั้นผู้ทำจะต้องเป็นผู้มีศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นหลัก ไตรสิกขา จึงจะทำยันต์เทียบให้มีประสิทธิผลมาก ในส่วนของผู้ที่นำยันต์เทียบไปจุดบูชา นั้น จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดที่โบราณจารย์ได้ตั้งไว้ เช่น เมื่อได้บูชาเทียบแล้ว ต้องเป็นผู้ที่มีทาน ศีล และหมั่นภาวนา ซึ่งเป็นหลัก บุญกิริยาวัตถุ หรือ เป็นผู้ที่มีสัมมาทิฐิ เห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ คำริชอบ สัมมาวาจา เจริญชอบ สัมมากรรมันตะ ทำการชอบ สัมมาอาชีพะ เลี้ยงชีพชอบ สัมมาวายามะ เพียรชอบ สัมมาสติ ระลึกชอบ สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ ซึ่งเป็นหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ เพราะว่า ถ้าผู้ทำยันต์เทียบไม่ตั้งอยู่ในไตรสิกขา ยันต์เทียบนั้นก็ไม่มีประสิทธิผลใดๆ ผู้นำยันต์เทียบไปจุดบูชาถ้าไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในธรรม คือไม่ตั้งอยู่ในบุญกิริยาวัตถุ อริยมรรค หรือฌราวาสธรรม ก็เหมือนกับการเผาเศษกระดาษทิ้งไปโดยไร้ค่าไม่มีประโยชน์ใด ๆ

ดังนั้นหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียบ จึงเป็นเสมือนแก่นธรรมที่ซ่อนอยู่ข้างใน โดยมีโครงสร้างคือยันต์เทียบห่อหุ้มเก็บไว้ รอวันหรือเวลาที่ใครจะนำไปใช้ให้ถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด ในยันต์เทียบไม่เพียงแต่หลักพุทธธรรมเท่านั้น เพราะยังมีคุณค่าและความสำคัญที่ปรากฏอยู่อีกมาก ซึ่งจะได้อธิบายในบทที่ ๔ ต่อไป

บทที่ ๔

ความสำคัญและคุณค่าของยัณฑ์เทียบกับวิถีชีวิตของคนล้านนา

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึง ความสำคัญและคุณค่าของยัณฑ์เทียบกับวิถีชีวิตของคนล้านนา ซึ่งเป็นยัณฑ์เทียบที่ได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลสัมภาษณ์ท่านผู้รู้เกี่ยวกับการทำยัณฑ์เทียบในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และจากตำราเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญของการศึกษา ดังต่อไปนี้

๔.๑ วิถีชีวิตของคนล้านนา : เขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในแต่ละภูมิภาคขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ สภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติ รากฐานทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มคนในภูมิภาค การรับวัฒนธรรมจากภายนอก และลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลทำให้ลักษณะการดำเนินชีวิตหรือวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนไทยในภูมิภาคต่าง ๆ มีเอกลักษณ์เฉพาะตน

คนลำปางมีลักษณะเหมือนคนล้านนาทั่วไป ที่เรียกตนเองว่า “คนเมือง” มีภาษาพูดและเขียนที่เป็นภาษาถิ่นของตัวเอง หรือที่เข้าใจกันว่า “คำเมือง” ภาษาไทยเหนือมีระบบตัวอักษรบันทึกที่เรียกว่า “อักษรธรรมล้านนา” บันทึกเรื่องราวทางพุทธศาสนา คัมภีร์ต่าง ๆ ตลอดจนกฎหมายและความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้าน อักษรล้านนาคัดแปลงมาจากอักษรมอญเดิม มีอายุรุ่นเดียวกับอักษรพ่อขุนรามคำแหง หรืออาจเก่ากว่านั้นอีก

สังคมของชาวล้านนา ลำปางเป็นสังคมที่อยู่ท่ามกลางความหลากหลายทางธรรมชาติ เนื่องด้วยปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ที่ถูกโอบล้อมด้วยเทือกเขา โดยปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และภาษา ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ คือ ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงภาพลักษณ์ที่ปรากฏออกมา ทำให้ทราบว่าคุณค่าที่มีลักษณะดังเช่นว่านั้นเป็นสมาชิกในสังคมล้านนาลำปาง ความรู้ของชาวล้านนาลำปางจึงเป็นสิ่งที่ได้มาจากสิ่งแวดล้อมทางด้านภูมิศาสตร์อันเป็นการดำเนินชีวิตท่ามกลางขุนเขา แมกไม้ และสายธารอย่างแท้จริง ทั้งนี้แล้วความรู้ของชาวล้านนาในอดีตทั้งจากคำบอกเล่าหรือการบันทึกก็นับได้ว่าเป็นมรดกที่ทรงคุณค่าที่ชาวล้านนา ลำปาง ได้สั่งสมและถ่ายทอดมาสู่อนุชนรุ่นหลัง แม้ว่าสถานการณ์ในปัจจุบันจะแปรเปลี่ยนไปแต่ความรู้เหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่ควรนำมาศึกษาเพื่อเรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตและแนวทางการแก้ปัญหา ตลอดจนผลแห่งการตัดสินใจนั้น

คนไทยในอาณาจักรล้านนามีชีวิตและความเป็นอยู่โดยการประกอบอาชีพการเกษตรกรรมเป็นหลัก ° พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา หุบเขา มีพื้นที่ราบจำนวนน้อย คือ ประมาณ ๑ /๔ ของพื้นที่ทั้งหมด ชาวบ้านทำนาแบบนาตม น้ำ พื้นที่สูงปลูกข้าวไร่ พื้นที่ที่ราบในแอ่งเขาอุดมสมบูรณ์ ปลูกข้าว และพืชอื่น ๆ ได้ดี คือ พื้นที่ราบแอ่งเชิงใหม่ ลำพูน และแอ่งเชิงราย ส่วนลำปาง แพร่ น่าน ผลิตข้าวได้น้อย ระบบเศรษฐกิจเป็นแบบผลิตเพื่อให้พออยู่พอกิน การติดต่อค้าขายระหว่างกันก็จะเป็นประเภทวัวต่าง สินค้ามีของป่า กลือ ผ้า อัญมณี เป็นต้น ส่วนการค้าขายในหมู่บ้านก็จะมี “กาดมั่ว” ใครมีของอะไรก็นำมาวางขายได้

ดังคำสัมภาษณ์พ่อหนานศรี วรรณศรี ได้ให้ข้อมูลว่า “คนลำปางนิยมทำบ้านอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่บ้าน แต่ละหมู่บ้านหรือชุมชน จะมีการตั้งศาลหรือหอผีประจำบ้าน ในแต่ละปีจะมีการเลี้ยงผีบรรพบุรุษร่วมกัน โดยเฉพาะในอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จะทำกันที่ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองทุกปี ในส่วนของบ้านเรือนในเมืองลำปางส่วนใหญ่จะมี ลักษณะเป็นบ้านไม้ยกสูง มีใต้ถุนโล่ง เป็นที่เก็บของเครื่องมือทำเกษตร และเป็นที่ทำงานหรือพักผ่อนยามว่างได้ด้วย”^๒ ถัดจากบ้านก็จะเป็นขุ้งข้าวขนาดใหญ่เล็กตามฐานะ นอกจากนั้นก็มีสัตว์เลี้ยง เช่น ไก่ เป็ด วัว ควาย ม้า ถัดบ้านก็เป็นสวนผลไม้ซึ่งรวมถึงพืชผักที่ใช้ประกอบอาหารด้วย

อำเภอเมืองลำปาง เป็นอำเภอศูนย์กลางการบริหาร ศูนย์กลางธุรกิจ และวัฒนธรรมของจังหวัดลำปาง นับเป็นหนึ่งในอำเภอเมืองที่มีความเจริญมากที่สุดในภาคเหนือตอนบน นอกเหนือจากอำเภอเมืองเชียงใหม่และอำเภอเมืองเชียงราย ในอดีตเคยเป็นที่ตั้งของเมืองโบราณที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน ทั้งที่เป็นตำนานหรือพงศาวดาร ยังได้บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองของเมืองนครลำปางในอดีต เป็นเมือง สำคัญในสมัยอาณาจักรล้านนามีขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นคล้ายกับเมืองอื่น ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ลำปาง ประชากรส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจาก ไทยยวน หรือโยนก มีวัฒนธรรมประเพณี ระบบการนับวันเดือนปี ภาษาพูด และภาษาเขียนตลอดจนค่านิยมต่าง ๆ เป็นเอกลักษณ์ของตนเองเฉพาะในอำเภอเมืองลำปางแล้วแต่ละเดือนจะมีประเพณีต่าง ๆ ที่ยึดถือปฏิบัติสืบกันมา ดังนี้

° อุดม รุ่งเรืองศรี , วรรณกรรมล้านนา , (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๖). หน้า ๗.

^๒ สัมภาษณ์ พ่อหนานศรี วรรณศรี, บ้านท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

ประเพณีในรอบ ๑๒ เดือน ^๓

เดือน ๓ (เดือน ๕ ใต้) ประมาณเดือนเมษายน ประเพณีบวชลูกแก้ว ปอยหลวง ฟ้อนผี
ปู้ย่า ขอคุณแม่น้ำวัง สักการะเจ้าพ่อพญาคำลือ สักการะเจ้าพ่อประตูลา สักการะเจ้าพ่อหลักเมือง ปี่
ใหม่เมือง สืบชะตา

เดือน ๘ (เดือน ๖ ใต้) ประมาณเดือนพฤษภาคม ประเพณีบวชลูกแก้ว ปอยหลวง ฟ้อนผี
ปู้ย่า ไหว้พระธาตุพระแก้วดอนเต้า จีบอกไฟ สักการะเจ้าพ่อทิพย์ช้าง ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า

เดือน ๙ (เดือน ๗ ใต้) ประมาณเดือนมิถุนายน ประเพณีปอยหลวง บวช - เป็ก ฟ้อนผี
ปู้ย่า ฟ้อนผีอื่น ๆ เลี้ยงผี

เดือน ๑๐ (เดือน ๘ ใต้) ประมาณเดือนกรกฎาคม ประเพณีเข้าพรรษา ถวายผ้าอาบน้ำฝน
ถวายเทียนเข้าพรรษา แสกนา ตานขันข้าว

เดือน ๑๑ (เดือน ๙ ใต้) ประมาณเดือนสิงหาคม ประเพณีฟังเทศน์ฟังธรรม เอามือ สู้
ขวัญควาย

เดือน ๑๒ (เดือน ๑๐ ใต้) ประมาณเดือนกันยายน ตานก้วยสลาก ชนกว่าง

เดือนเกี๋ยง (เดือน ๑๑ ใต้) ประมาณเดือนตุลาคม ตานก้วยสลาก ออกพรรษา ทอดกฐิน
ทอดผ้าป่า เปดพลี

เดือนยี่ (เดือน ๑๒ ใต้) ประมาณเดือนพฤศจิกายน ประเพณีล่องสะเปา ตั้งธรรมหลวง
ปอยหลวง(เทศน์มหาชาติ) ไหว้พระธาตุลำปางหลวง

เดือน ๓ (เดือนอ้ายใต้) ประมาณเดือนธันวาคม ประเพณีเทศน์มหาชาติ สู้ขวัญข้าว เข้า
กรรม (เข้ารุกขมูล)

เดือน ๔ (เดือน ๒ ใต้) ประมาณเดือนมกราคม ประเพณีเทศน์มหาชาติ ปอยหลวง ฟ้อน
ผีปู้ย่า ตานหัวหิ้งพระเจ้า ตานข้าวจี๋ข้าวหลาม สืบชะตาบ้าน ชะตาเมือง

เดือน ๕ (เดือน ๓ ใต้) ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ ประเพณีมาฆบูชา บวชลูกแก้ว ปอย
หลวง ฟ้อนผีปู้ย่า ปลงศพพระ

เดือน ๖ (เดือน ๔ ใต้) ประมาณเดือนมีนาคม ประเพณีบวชลูกแก้ว ปอยหลวง ฟ้อนผี
ปู้ย่า ไหว้พระธาตุดอยม่วงคำ

ประเพณีในรอบ ๑๒ เดือน ที่กล่าวมานี้ ชาวลำปางนิยมทำย่นต์เทียนและบูชาเทียนมาก
คือเดือน ๓ (เดือน ๕ ใต้) ประมาณเดือนเมษายน ซึ่งถือเป็นเดือนแห่งการขึ้นศักราชใหม่ หรือที่ชาว

^๓ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง,พิมพ์
ครั้งที่ ๒,ประเพณีสิบสองเดือนจังหวัดลำปาง, (ลำพูน: หสม.ณัฐพลการพิมพ์, ๒๕๔๘).

ล้านนา เรียกว่า “ปีใหม่เมือง” โดยเฉพาะในวันพญาวันคนล้านปางจะบูชาเทียนกันมาก เพราะเชื่อว่าเมื่อเริ่มต้นปีใหม่แล้ว ควรจะทำอะไรที่เป็นมงคลกับชีวิตเพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างราบรื่น และมีความสุขในปีใหม่ และจะเห็นได้ว่าประเพณีในแต่ละเดือนของชาวล้านปางส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเป็นหลัก

คนล้านปางส่วนใหญ่ก็เหมือนกับจังหวัดอื่นในล้านนา ที่มีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ปัจจุบันเรียกว่า “คนเมือง” หรือ “คนล้านนา” ตามชื่อของอาณาจักรที่มีการปกครองแบบนครรัฐที่ตั้งขึ้นในพุทธศตวรรษที่ ๑๘ โดยพญามังราย ซึ่งมีศูนย์กลางอาณาจักรอยู่ที่เมืองนพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่ “ถึงแม้ล้านปางจะประกอบด้วยวัฒนธรรมท้องถิ่นที่แยกย่อยออกไป แต่องค์ประกอบที่สำคัญก็ยังคงมีความคล้ายคลึงกันอยู่มาก โดยเฉพาะเรื่องการดำรงชีวิตแบบเกษตรกร การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์และวิญญาณของบรรพบุรุษที่เรียกว่า “ผี” ความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเถรวาท และการแสดงความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์โดยผ่านภาษา วรรณกรรม ดนตรี และงานฝีมือ^๕

๔.๒ ความหมายของคำว่า “ความสำคัญ” และ “คุณค่า”

ความหมายของคำว่า “ความสำคัญ” ในพจนานุกรมภาษาไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ หมายถึง เป็นพิเศษกว่าธรรมดา เช่น เรื่องสำคัญ , มีคุณค่า หรือ สิ่งใด ๆ ที่เราให้คุณค่าหรือเห็นคุณค่าของมัน สิ่งที่สำคัญมักจะมีประโยชน์และสิ่งที่เป็นประโยชน์มักจะมีค่า แต่ที่ใครจะเห็นอะไรว่าสำคัญมากสำคัญน้อยนั้นเป็นเรื่องของส่วนบุคคล^๖

ความหมายของคำว่า “คุณค่า” ในพจนานุกรมภาษาไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ หมายถึง สิ่งที่มีประโยชน์หรือมีมูลค่าสูง^๗ หรือลักษณะที่พึงประสงค์ คุณค่าเป็นนามธรรม อันเกิดจากการประเมินข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติและวิทยาศาสตร์สังคม ข้อเท็จจริงเป็นเพียงปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมที่สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส ส่วนคุณค่ามีลักษณะที่อาศัยข้อเท็จจริงว่าควรจะเป็นอย่างไร และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น คุณค่าเกิดจากการประเมินไม่ใช่วัด เพราะคุณค่าเป็นนามธรรม คุณค่าเป็นสิ่งที่กำหนดเองไม่ได้ต้องมติดของคนส่วนใหญ่ เป็นที่ยอมรับของคนส่วนมาก

^๕อรุณี ดันศิริ, วัฒนธรรมถิ่น วัฒนธรรมไทย , พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์วัฒนาพานิช,๒๕๔๕), หน้า ๘๔.

^๖เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๔.

^๗ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕ ๔๒, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๒๒.

^๘เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๔.

ความหมายของคำว่า “คุณค่า” ในพจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมาย คำว่า คุณค่า ไว้ดังนี้ “value ค่า, คุณค่า : คุณสมบัติที่ได้จากการประเมินสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ความงาม เป็นค่าทางศิลปะ ความดีเป็นค่าทางจริยธรรม” ทั้งยังแสดงให้รู้ถึงประเภทของคุณค่าไว้ ๓ ประเภทใหญ่ๆ ด้วยกัน คือคุณค่าทางสุนทรียภาพ (aesthetic value) ค่านอกตัว (extrinsic value) และค่าในตัว (intrinsic value)

๑. คุณค่าทางสุนทรียภาพเป็นการให้คุณค่าแก่สิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการตัดสิน เช่น สุนทรียภาพ อันหมายถึงการตัดสินใจในขอบข่าย “๓ ลักษณะ คือ สวย ดิศดาดใจ และเลอเลิศ

๒. คุณค่านอกตัว (Extrinsic Value) เป็นคุณค่าที่อยู่นอกตัวสิ่งหรือการกระทำนั้น ๆ เป็นเพียงวิถีทางหรืออุปกรณ์ที่จะนำไปสู่จุดหมายสุดท้าย ไม่มีคุณค่าในตัว แต่คุณค่าของมันอยู่ที่ผู้กระทำปรารถนา เช่น เงิน เป็นสิ่งที่มีค่า เป็นคุณค่านอกตัว เพราะมีเงินต้องนำไปซื้อ เพื่อให้สำเร็จตามความมุ่งหมาย

๓. คุณค่าในตัว (Intrinsic Value) เป็นคุณค่าที่ตรงกับจุดหมายสุดท้ายคือเป้าหมายของสิ่งหรือการกระทำนั้นอยู่ในตัวเอง ไม่เป็นวิถีหรืออุปกรณ์นำไปสู่สิ่งอื่นอีก เช่น นักเรียนขยันเรียน เพราะเขาเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดี การขยันเรียนมีจุดหมายในตัวเอง นักปรัชญาเรียกคุณค่าประเภทนี้ว่า คุณค่าที่แท้จริง

การศึกษาวิจัยนี้เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของย่นต์เทียนที่มีต่อวิถีชีวิตของคนล้านนา

๔.๓ ความสำคัญของย่นต์เทียนล้านนา

จากการศึกษาในด้านความสำคัญของย่นต์เทียนล้านนา พบว่าย่นต์เทียนล้านนามีความสำคัญอยู่หลายอย่างด้วยกัน ดังต่อไปนี้

๔.๓.๑ ย่นต์เทียนในฐานะเป็นเครื่องบูชา

เครื่องบูชา หมายถึง วัตถุหรือสิ่งของที่ใช่ในการให้ด้วยความนับถือ หรือให้เพื่อแสดงความเคารพเทิดทูน ในทางพระพุทธศาสนาเครื่องบูชาถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง ที่คอยเป็นสื่อ เชื่อมนำคนเข้าหาธรรมะ ถึงแม้จะเป็นการบูชาด้วยอามิสก็ตาม ย่นต์เทียน จึงเป็นเครื่องบูชาอย่างหนึ่งที่คนล้านนาส่วนใหญ่รู้จักกันดี และใช้ในการบูชาในกาลต่างๆ แน่แน่นอนว่าในสมัยอดีตความเจริญทางด้านเทคโนโลยีไม่ได้มีเหมือนกับยุคสมัยนี้ แสงสว่างที่ได้ก็เกิดจากการจุดไฟด้วยเทียน

^๕ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๐๔ .

เป็นส่วนใหญ่ การสักการบูชาสิ่งต่างๆไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา หรือพิธีกรรมความเชื่ออื่นๆ ก็ต้องอาศัยเทียนเป็นสำคัญ

การบูชาในพระพุทธศาสนา มี ๒ ประการ คือ อามิสบูชา บูชาด้วยอามิส คือด้วยวัตถุสิ่งของ และธรรมบูชา บูชาด้วยธรรม คือด้วยการปฏิบัติให้บรรลุจุดหมายที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรมไว้^๕ ในอรรถกถาแห่งมงคลสูตรท่านกล่าวถึงบูชา ๒ อย่างเป็น อามิสบูชา และปฏิบัติบูชา (บูชาด้วยการปฏิบัติ คือ บูชาพระพุทธเจ้าด้วยศรัทธา การรับสีกขาบทมารักษาเพื่อให้เป็นผู้มีศีล การถืออุโบสถ และคุณความดีต่างๆของตนมีปริสุทธศีล ๔ เป็นต้น ตลอดจนการเคารพดูแล มารดาบิดา และปุชนียบุคคลทั้งหลาย) โดยเฉพาะปฏิบัติบูชานั้น ท่านอังกุรพจนันท์ในมหาปรินิพานสูตร ที่ตรัสว่า “ดูกรอานนท์ ผู้ใดแล จะเป็นภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก หรืออุบาสิกา ก็ตามเป็นผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตามธรรมอยู่ ผู้นั้นชื่อว่าสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ตลาคต์ด้วยการบูชาอย่างยิ่ง”^๖ กล่าวย่อ ปฏิบัติบูชา ได้แก่ ธรรมานุธรรมปฏิบัติ^๗

ยันต์เทียนถ้ามองดูแต่เปลือกนอกก็เป็นแค่ “อามิสบูชา” คือเป็นการบูชาโดยวัตถุเท่านั้น แต่แท้ที่จริงแล้วเนื้อที่อยู่ข้างในยันต์เทียนนั้น มีนัยยะสัมพันธ์กับพุทธธรรมโดยตรง ซึ่งในคาถาและพระคัมภีร์ต่างๆ จะถอดมาจากพระสูตรและพระเวท อีกทั้งระหว่างที่ลงอักขระจะทำให้เกิดการเพ่งสมาธิ เกิดสติ และช่วยขัดเกลาจิตใจของมนุษย์ให้เป็นหนึ่งเดียวกับสภาวะธรรม จนในที่สุดจะสามารถถ่ายถอนตัวตนออกจากความไม่เที่ยงแท้ เข้าสู่ความว่าง และมองเห็นถึงสัจธรรมที่แท้จริงได้ ดังนั้นยันต์เทียนจึงเป็นเครื่องบูชาที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตคนล้านนามาก โดยเฉพาะในอำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง เป็นเมืองที่มีพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ประกอบด้วยมีความเชื่อเรื่องยันต์เทียนเป็นตัวเชื่อมประสาน จึงทำให้ประชาชนอยู่อย่างมีความสุข เมื่อได้บูชายันต์เทียน

๔.๓.๒ ยันต์เทียนในฐานะเป็นภูมิปัญญาทางประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง ความสามารถในการใช้พื้นความรู้สร้างสรรค์งานเพื่อพัฒนาและดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาเป็นพัฒนาการของการปรับตัว ปรับวิถีชีวิตของคนไทโยนก (ไทวน) และชนชาติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกันให้เข้ากับธรรมชาติแวดล้อมแล้วสร้างสรรค์ สิ่งสม และสืบสานประสพการณ์เหล่านั้นเป็นเวลาหลายศตวรรษต่อเนื่องกัน ทำให้ธรรมชาติแวดล้อมรวมทั้งพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมของล้านนามี

^๕ อ.ทก. (ไทย) ๒๐/๔๐๑/๑๑๓.

^๖ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๒๕/๑๖๐.

^๗ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๘๒-๑๘๓.

ลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น^{๑๒} หลายอย่างด้วยกัน จึงทำให้คุณค่าทางภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาเป็นที่สนใจจากคนส่วนใหญ่ ที่มาศึกษาและเรียนรู้

พระยาอนุমানราชชน ได้ให้ความหมายของคำว่าประเพณีไว้ว่า ประเพณี คือ ความประพฤติที่ชนหมู่หนึ่งอยู่ในที่แห่งหนึ่งถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกัน และสืบทอดกันมานาน ถ้าใครในหมู่ประพฤติดอกนอกแบบก็ผิดประเพณี หรือผิดจารีตประเพณี^{๑๓}

คำว่าประเพณี ตามพจนานุกรมภาษาไทยฉบับบัณฑิตยสถาน ได้กำหนดความหมายประเพณีไว้ว่า ขนบธรรมเนียมแบบแผน ซึ่งสามารถแยกคำต่างๆ ออกได้เป็น ขนบ มีความหมายว่าระเบียบแบบอย่าง ธรรมเนียมมีความหมายว่า ที่นิยมใช้กันมา และเมื่อนำมารวมกันแล้วก็มี ความหมายว่า ความประพฤติที่คนส่วนใหญ่ ยึดถือเป็นแบบแผน และได้ทำการปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นต้นแบบที่จะให้คนรุ่นต่อๆ ไปได้ประพฤติปฏิบัติตามกันต่อไป

ประเพณี หมายถึง ความประพฤติที่สืบทอดกันมาจนเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในหมู่คณะ เป็นนิสัยสังคม ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ต้องเอาอย่างบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตน หากจะกล่าวถึงประเพณีไทยก็หมายถึง นิสัยสังคมของคนไทยซึ่งได้รับมรดกตกทอดมาแต่ดั้งเดิม และยังสามารถมองเห็นได้ในทุกภาคของไทยด้วย^{๑๔}

โดยสรุปแล้ว ประเพณี หมายถึง ระเบียบแบบแผนที่กำหนดพฤติกรรมในสถานการณ์ต่างๆ ที่คนในสังคมยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมา ถ้าคนใดในสังคมนั้นๆฝ่าฝืนมักถูกตำหนิจากสังคม ลักษณะประเพณีในสังคมระดับประเทศชาติ มีทั้งประสมกลมกลืนเป็นอย่างเดียวกัน และมีผิดแผกกันไปบ้างตามความนิยมเฉพาะท้องถิ่น แต่โดยมากย่อมมีจุดประสงค์ และวิธีการปฏิบัติเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีเฉพาะส่วนปลีกย่อยที่เสริมเติมแต่งหรือตัดทอนไปในแต่ละท้องถิ่น สำหรับประเพณีไทยมักมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อในคติพระพุทธศาสนาและพราหมณ์มาแต่โบราณ

วัฒนธรรม หมายถึงลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมกลืนเกี้ยวก้าวน้ำของชาติและศีลธรรม วัฒนธรรม แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ

๑. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Culture) ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีต่างๆ ที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ และการประดิษฐ์คิดค้นของมนุษย์

^{๑๒}เอกวิทย์ ฌ ถกลาง, ภูมิปัญญาล้านนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๔), หน้า ๒๑.

^{๑๓}พระยาอนุমানราชชน, วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆของไทย, (พระนคร : คลังวิทยา, ๒๕๑๔), หน้า ๓๗.

^{๑๔}อรุณี ต้นศิริ, วัฒนธรรมถิ่น วัฒนธรรมไทย, หน้า ๒๕.

๒. วัฒนธรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุ ได้แก่ ค่านิยม อุดมการณ์ แนวความคิด หรือแบบแผนปฏิบัติต่างๆ ที่เป็นที่ยอมรับของกลุ่มว่ามีความเหมาะสม อาจเรียกว่า วัฒนธรรมทางจิตใจ ก็ได้ ประเพณีและวัฒนธรรม เมื่อว่าโดยเนื้อความก็เป็นสิ่งอย่างเดียวกัน คือ เป็นสิ่งที่ไม่ใช่มีอยู่ในธรรมชาติโดยตรง แต่เป็นสิ่งที่สังคมหรือคนในส่วนรวมร่วมกันสร้างให้มีขึ้น แล้วถ่ายทอดให้แก่กันได้ด้วยลักษณะและวิธีการต่างๆ โดยเนื้อหาของประเพณีและวัฒนธรรมที่อยู่ในจิตใจของประชาชนเกี่ยวกับเรื่องความคิดเห็น ความรู้สึก ความเชื่อ ซึ่งสะสมและสืบต่อร่วมกันมานานใน ส่วนรวม จนเกิดความเคยชิน เรียกว่า นิสัยสังคมหรือประเพณี^{๑๕}

ล้านนาเคยเป็นราชอาณาจักรที่รุ่งโรจน์ด้วยศิลปวัฒนธรรมมาแต่โบราณกาล แม้ต่อมา ระยะเวลาจะได้เข้าร่วมกับไทยภาคกลาง วัฒนธรรมประเพณีของบรรพบุรุษก็ยังปฏิบัติกันมาไม่ขาดสาย ^{๑๖} เป็นดินแดนที่ตั้งสมประเพณีและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมไว้มากมาย เนื่องด้วยเป็นบริเวณที่ตั้งอาณาจักรอันรุ่งเรืองหลายอาณาจักรด้วยกัน ^{๑๗} โดยเหตุที่ล้านนาอยู่ทางตอนเหนือของประเทศ ไทย มีสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์แตกต่างจากภาคกลางและภาคอื่น มีลักษณะพื้นที่เป็นแบบมี ป่าเขา มีอากาศค่อนข้างหนาวมากในฤดูหนาวการทำมาหากินของประชาชน ได้แก่ การทำนา ทำสวน หางของป่า และมีอุตสาหกรรมแบบครัวเรือน เคยมีฐานะเป็นอาณาจักรที่รุ่งเรืองแห่งหนึ่ง มี กษัตริย์ปกครองมาเป็นเวลานานเคยเป็นเมืองขึ้นของพม่า เคยเป็นสถานที่ที่มีการสังคายนา พระพุทธศาสนาครั้งที่แปดของโลก พระสงฆ์มีความรู้ในภาษาบาลีถึงขั้นแต่งตำราที่ดีๆ มากมาย สิ่งเหล่านี้จะมีส่วนทำให้สภาพสังคมและวัฒนธรรมแตกต่างจากภาคอื่นไม่มากนัก^{๑๘} ล้านนามี ประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อเรื่องของอำนาจเร้นลับมากมาย หนึ่งในความหลากหลายทางความ เชื่อนั้น คือคาถาอาคมและอักขระเลขยันต์ เครื่องรางของขลังเป็นหนึ่งในความเชื่อในด้าน นามธรรมของคนล้านนา

ยันต์เขียนเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของคนล้านนาสมัยโบราณ ที่เป็นกุศโลบายให้ คนมุ่งเข้าหาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา คนล้านนาส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตที่เนื่องด้วย หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ควบคู่กับความเชื่อดั้งเดิม เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต

^{๑๕} เสถียรโกเศศ, ประเพณีเบ็ดเตล็ด , (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย), คำนำ.

^{๑๖} สีม่า อุนรัถย์, ผศ.ประชิด สกุนพัฒนา, มรดกคนล้านนาประเพณีและวิถีชีวิต , (พิมพ์ที่ หจก. ซี แอนด์ เอ็น, ๒๕๕๑), หน้า ๑๘.

^{๑๗} เฉลิม รัชชกุล, สืบสานวัฒนธรรมลำปาง , (กิจเสริการพิมพ์ในโรงเรียนลำปางพณิชยการและ เทคโนโลยี่, ๒๕๓๗), หน้า ๒๓.

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓.

และยังเป็นมรดกภูมิปัญญาของคนล้านนาที่มีการผสมผสานกันระหว่างความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ กับศาสนาพุทธ พราหมณ์ ฮินดู และประกอบกับหลักความเชื่อทางพิธีกรรมต่างๆ ที่ผสมกันได้ อย่างกลมกลืนมาจนถึงปัจจุบัน แต่ยุคปัจจุบันที่ทุนนิยมครอบงำสังคมไทย ภูมิปัญญาเหล่านี้กลับ ถูกมองว่าเป็นเรื่องงมงาย ไร้สาระ มอมเมา เพราะคนไทยหันไปเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์มากกว่า ความเชื่อดั้งเดิมที่สัมพันธ์กับการฝึกจิตตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ทั้งๆ ที่องค์ความรู้เหล่านี้ มีความสอดคล้องกับทฤษฎีฟิสิกส์สมัยใหม่ที่นักวิทยาศาสตร์ทั่วโลกกำลังให้ความสนใจ น่าเสียดาย ว่าคนในยุคสมัยปัจจุบันกลับไม่สนใจที่จะค้นหาและสืบทอดแก่นที่แท้จริงวิชาความรู้เหล่านี้ ทั้งผู้ที่ จัดสร้างและผู้ที่น่าไปบูชา โดยหันไปมุ่งเน้นในเรื่องผลที่จะได้รับหรือผลด้านไสยศาสตร์ และ ผลประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ทำให้ภูมิปัญญาที่เชื่อมโยงกับหลักคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนาที่มี คุณค่ากลายเป็นความเชื่อที่งมงายไร้สาระ แต่ที่จริงแล้วยันต์เทียบไม่ใช่ไสยศาสตร์ แต่ซ่อน หลัก “พุทธธรรม” อยู่ภายใน

การทำยันต์เทียบหรือการบูชาเทียบเป็นประเพณีที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของคนล้านนาอย่าง แน่นแฟ้นสืบทอดกันมาแต่โบราณกาลไม่สามารถแยกออกจากสังคัมวัฒนธรรมของชาวเหนือหรือ คนเมืองไปได้ เพราะมีความเชื่อมั่นว่าการบูชาเทียบนี้เป็นการต่ออายุทั้งของตนเองและญาติพี่น้อง บริวาร หรือก่อให้เกิดความสุขความเจริญอีกทั้งเป็นการขจัดภัยอันตรายต่างๆ ที่จะบังเกิดขึ้น ให้ แคล้วคลาดจากบาปเคราะห์และสิ่งชั่วร้ายทั้งหมด ก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการดำรงชีวิต

การบูชาเทียบเป็นประเพณีสำคัญอย่างหนึ่ง ที่ชาวล้านนาไทยนิยมทำกันหลายโอกาส เช่น เมื่อเจ็บไข้ไม่สบาย มีความเดือดร้อนทั้งทางกายและทางใจ ส่วนมากแล้วมักจะทำกันในวัน ขึ้นปีใหม่ เพราะมีความเชื่อว่าเมื่อได้บูชาเทียบแล้ว จะทำให้แคล้วคลาดจากโรคภัยและอยู่ด้วย ความสวัสดิคติต่อไป

เนื่องด้วยพระพุทธศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองในอาณาจักรล้านนามาช้านาน ประกอบกับ บรรพบุรุษของชาวล้านนาเองมีความศรัทธาปราสาทะต่อพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ได้ศึกษา พระธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนแตกฉานลึกซึ้ง มีความฉลาดอย่างล้ำลึก มี กุศโลบายที่จะทำให้คนในสังคมอาศัยอยู่อย่างเป็นสุข มีความมั่นคงในการดำรงตนอยู่ในศีลธรรม อันดี จึงนำเอาพุทธานุภาพ ธรรมมานุภาพ สังฆานุภาพ มาผสมผสานประกอบเป็นยันต์เทียบ ทั้งนี้เพื่อช่วยบรรเทาความทุกข์ใจความกังวลใจต่อบาปเคราะห์ต่างๆ ของมนุษย์ให้จางหายไป ให้ ประสบแต่ความสุขความเจริญ^๕

^๕ สำนักงานคณะกรรมการสหวิทยาลัยล้านนา , ประเพณีท้องถิ่นภาคเหนือ , (กรุงเทพมหานคร : กิจ เสรีการพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๑๕๒.

ลำปาง เป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ในอาณาจักรล้านนา ฉะนั้นจึงมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีเหมือนดังเช่นจังหวัดอื่นๆ ในล้านนา จะแปลกแตกต่างกันออกไปบ้างก็จะเป็นใน รายละเอียดของวิถีการดำเนินชีวิตหรือการนำเสนอในรูปแบบลักษณะปลีกย่อยเท่านั้น ส่วนใน ภาพรวมแล้วจะเหมือนกัน^{๒๐} โดยสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมและวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ในแต่ละยุค แต่ละสมัย

๔.๓.๓ ยันต์เทียบในฐานะเป็นกุศโลบายในการเผยแพร่ธรรม

การเผยแพร่พระพุทธศาสนาสิ่งที่สำคัญ คือ พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า หรือ ที่เรียกว่า “พุทธธรรม” ที่จะนำไปเผยแพร่แก่คนทั้งหลายจะต้องมีวิธีการใน การเผยแผ่อย่าง ถูกต้องและเหมาะสม

ในอดีตดินแดนล้านนาก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเข้ามานั้น ได้มีการนับถือลัทธิความเชื่อ อันเป็นหลักในการดำเนินชีวิตอยู่ก่อนแล้ว เช่น การนับถือผีบรรพบุรุษ นับถือผีเจ้าที่ เทวดาอารักษ์ ตลอดจนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ และในขณะเดียวกันนั้นลัทธิความเชื่อจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู อาจจะเข้ามาก่อนแล้ว ดังนั้นเมื่อผู้ที่นำพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแผ่สู่ดินแดนล้านนาจำเป็นจะต้องมีวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในการเผยแผ่ธรรมเพื่อให้ประชาชนได้หันมานับถือพระพุทธศาสนา เพราะ ถ้านำแต่หลักธรรมมาเผยแผ่แก่ประชาชน โดยตรงเกรงว่าจะไม่ได้ผลตามต้องการ และเป็นการยากที่จะให้ชาวล้านนาหันมานับถือพระพุทธศาสนา เพราะคนล้านนา ในสมัยนั้น มีความเชื่อดั้งเดิมอยู่ แล้ว ดังนั้นจึงคิดหาวิธีการที่จะเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้เข้าถึงจิตใจคนล้านนา โดยการนำเอา ความเชื่อท้องถิ่นที่มีอยู่ก่อนแล้วเข้ามาผสมผสานกับหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งก็คือ การใช้อักขระเลขยันต์เป็นตัวผสานระหว่างแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเข้ากับความเชื่อแบบดั้งเดิม ในรูปของยันต์เทียบ เป็นการนำเอาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาหรือที่เรียกว่า “หลักพุทธ ธรรม” มาเขียนในรูปแบบของอักขระเลขยันต์ โดยย่อเอาแต่หัวใจสำคัญของหลักพุทธธรรมมาลง เป็นยันต์ วิธีการนี้ถือเป็นแนวคิดในการเผยแผ่หลักพุทธธรรมที่ชาญฉลาดของคนล้านนาโบราณ ที่ จะนำคนให้เข้าถึงแก่นธรรมได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งบางครั้งจะมองว่าเป็นเรื่องของไสยศาสตร์ เป็นความ เชื่อที่มกมายก็ตาม แต่เมื่อศึกษาให้ดีและละเอียดแล้วจะพบว่า ไม่ใช่เรื่องของไสยศาสตร์ หรือเป็นสิ่ง ที่มกมาย ดังคำสัมภาษณ์ พระมหาอินจันทร์ คุณะสโก ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “ ในยันต์เทียบนั้นมีหลัก พุทธธรรมปรากฏอยู่เป็นจำนวนมากที่เป็นทั้งแก่นสาระและประโยชน์ ที่จะนำบุคคลเข้าถึงแก่น

^{๒๐}เฉลิม รัชชนกุล, สืบสานวัฒนธรรมลำปาง, หน้า ๒๔.

ธรรมได้อย่างแท้จริงอีกทางหนึ่ง หลักพุทธธรรมเหล่านั้นก็มาจากในพระไตรปิฎกทั้งสิ้น^{๒๑} เนื้อหาแก่นแท้ของยันต์เขียนมีนัยยะสัมพันธ์กับพุทธธรรมโดยตรง ซึ่งในยันต์เขียนต่างๆ มีคาถา, บทสวด, ข้อธรรม ต่างๆ ฯลฯ อีกทั้งระหว่างที่ลงอักขระจะทำให้เกิดการเพ่งสมาธิ เกิดสติ และช่วยขัดเกลาจิตใจของมนุษย์ให้เป็นหนึ่งเดียวกับสภาวะธรรม จนในที่สุดจะสามารถถ่ายถอนตัวตนออกจากความไม่เที่ยงแท้ เข้าสู่ความว่าง และมองเห็นถึงสัจธรรมที่แท้จริงได้ และจากการศึกษาได้พบว่าในยันต์เขียนล้านนานั้นโดยมากเมื่อถอดคาถาที่ลงในยันต์นั้นๆ ออกมาแปลดูแล้วจะพบว่าเป็นคำสั่งสอนให้ประพฤติชอบ ปฏิบัติดีมีศีลธรรมบ้าง เป็นคำอวยพรให้อยู่ดีมีสุข ปราศจากโรคภัยอันตรายบ้าง เป็นคำขอพร โดยขอคุณพระรัตนตรัยช่วยปก ป้องคุ้มครองให้เจริญรุ่งเรืองบ้าง จะเห็นได้ว่าครูบาอาจารย์แต่กาลก่อนนั้น เป็นผู้รู้ลึกลึก และฉลาดในการ “อนุเคราะห์คน” โดยเอาธรรมแฝงเข้าไปให้ถึงตัวคน ใจคน และห่อเรือนของคน^{๒๒}

ยันต์เขียนล้านนาซึ่งสืบทอดมาแต่สมัยบรรพกาลนั้น แท้จริงล้วนแล้วแต่สะท้อนถึงแก่นธรรมด้วยกันแทบจะทั้งสิ้น เพราะยันต์เขียนเกิดจากการบูรณาการแนวคิดทางพระพุทธศาสนา เข้ากับเลขยันต์จนกลายเป็นแบบแผนเฉพาะตัวที่ซ่อนนัยยะอันลึกซึ้ง ปัจจุบันคนส่วนใหญ่มองยันต์เขียนว่าเป็นเรื่องไร้สาระ เป็นเรื่องของคนที่ขาดปัญญา ต้องมองเสียใหม่อย่างใจเป็นธรรม ที่สำคัญคือให้ความยุติธรรมกับบูรพาจารย์ที่คิดประดิษฐ์ยันต์เขียนเอาไว้ เพราะอันที่จริงแล้วมีหลักพุทธธรรมที่ซ่อนอยู่ในยันต์นั้นลึกซึ้งเกินกว่าที่ คนสมัยใหม่จะเข้าใจได้เสียมากกว่า

เรือนยันต์ที่ขีดเขียน หรือ อักขระล้านนาที่เหมือนจะคุ้นตาแต่อ่านไม่ออกนั้น จริงๆ แล้วคือการย่อหัวใจของพระพุทธศาสนาลงมาใส่ไว้เพื่อสืบทอดมิให้พุทธศาสนาตกหล่น สูญหายไป โดยใช้ความศักดิ์สิทธิ์และอภินิหารมาเป็นสิ่งล่อใจ ยันต์เขียนนั้นแฝงไปด้วยปรัชญาอันลึกซึ้งที่สะท้อนถึงคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน เช่น คัมภีร์ปรัชญาปารมิตาหฤทัยสูตรในตอนท้าย บทสรุปที่เป็นมนตร์สำหรับใช้ท่อง แท้ที่จริงก็คือ อูบายล่อใจให้ผู้มีศรัทธาสนใจในพระสูตร เพราะพระสูตรกล่าวถึงความศักดิ์สิทธิ์และอภินิหารที่ผู้ท่องนี่ถือว่าเป็นมนต์ หรือคาถา แต่หากเข้าใจในเนื้อความของพระสูตรได้ จิตของผู้ท่องบ่นย่อมดำรงอยู่ในกุศลธรรม

เมื่อพิจารณายันต์เขียนต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะใช้สัญลักษณ์และอักขระที่สอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนา สันนิษฐานว่ายันต์เขียนบางชนิดอาจจะมีอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งเป็นลักษณะแบบวิญญานนิยมดั้งเดิม แต่ภายหลังได้รับอิทธิพลทางพระพุทธศาสนาจึงได้มีการพัฒนารูปแบบ

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระมหาอินจันทร์ คุณะโสโก, รองเจ้าคณะอำเภอเมือง วัดพระเจดีย์ซาวหลัง อำเภอเมืองจังหวัดลำปาง, ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

^{๒๒} อินสม ไชยชมภู, ยันต์และคาถาของดีเมืองเหนือ, (ลำพูน:ร้านกัญญา, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

ให้สอดคล้องกับมโนทัศน์ของชาวพุทธ^{๒๐}หนึ่ง การที่ยันต์เขียนล้านนาได้ซ่อนแนวคิดพุทธธรรมอันลึกซึ้งเอาไว้แต่ในปัจจุบันก็ยากที่จะมีคนสนใจในเรื่องดังกล่าว เนื่องจากมีความยุ่งยากและซับซ้อน คนทั่วไปจึงเน้นที่ตัวรูปแบบและอิทธิปาฏิหาริย์มากกว่า ทำให้ยันต์เขียนล้านนาเริ่มสูญหายไปมาก

ยันต์เขียนล้านนามีทั้งประโยชน์และให้โทษหากไม่รู้จักรวธีการใช้อย่างเหมาะสม เช่นนั้นจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยสองประการ คือผู้ทำและผู้นำไปใช้ กล่าวคือ ผู้สร้างต้องมีความรู้ความเข้าใจเสียก่อน และมีปัญญาในการใช้ยันต์เขียนเหล่านั้นเป็นเครื่องมือเพื่อชักนำประชาชนให้เข้าหาศาสนา ยันต์เขียนเป็นเพียงพิธีการ ผู้สร้างจะต้องมีกุศโลบายในการเผยแพร่ธรรม เช่น บอกข้อปฏิบัติสำหรับผู้นำไปใช้ ให้อยู่ในศีล ในธรรม ต้องไหว้พระสวดมนต์ จึงจะทำให้การบูชาเขียนตำ ρείαผลตามใจปรารถนา แต่ความจริงแล้วการบูชาเขียนจะได้ผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตามข้อปฏิบัติเป็นสำคัญคืออยู่ในศีลในธรรมนั่นเอง ส่วนผู้นำไปใช้ก็ต้องมีมโนสิการถึงสิ่งเหล่านั้นว่าเป็นสิ่ง ที่ช่วยในด้านจิตใจเป็นสำคัญ เมื่อจิตมีสมาธิเข้มแข็งขึ้นก็สามารถประกอบกิจการต่างๆ ได้ดีตามไปด้วย ยันต์เขียนจึงเป็นเครื่องช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจเอาไว้ หากสามารถเข้าใจได้ตามนี้ ยันต์เขียนก็น่าจะมีคุณมากกว่าโทษ และยังช่วยให้นำประชาชนเข้าถึงแก่นธรรมได้อีกวิธีหนึ่ง

ยันต์เขียนล้านนาเปรียบดัง “เปลือกหุ้มแก่น” คือห่อหุ้มหลักธรรมคำสั่งสอนเอาไว้ข้างใน เพื่อล่อใจให้เกิดความสนใจโดยการกล่าวถึงความศักดิ์สิทธิ์และอภินิหาร เมื่อได้ทำและใช้ตามที่โบราณจารย์กำหนดได้ จิตของผู้กระทำและผู้นำไปใช้ย่อมดำรงอยู่ในกุศลธรรม ลักษณะดังกล่าวเป็นการอาศัยคนที่มากด้วยศรัทธาช่วยรักษาคำสอนที่ลึกซึ้งเอาไว้เพื่อประโยชน์แก่ผู้ที่มีปัญญาได้เข้ามาศึกษาและถือปฏิบัติในส่วนของผู้นำไปใช้ที่ไม่รู้ความหมายของยันต์เขียน ก็สามารถได้รับคุณประโยชน์จากการปฏิบัติธรรมคือข้อปฏิบัติตามหลักกำหนดนั้นๆ

กล่าวโดยสรุปยันต์เขียนที่มีมาตั้งแต่อดีต และสืบทอดมาถึงปัจจุบัน เป็นกุศโลบายในการฝึกจิตของผู้กระทำ และเป็นอุบายในการระลึกถึงคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และปฏิบัติธรรมของผู้ที่นำไปใช้ เพื่อที่จะไม่ให้หลักพุทธธรรมสูญหายและถูกทำลายโดยสิ้นเชิง โบราณจารย์จึงมักสอดแทรกรายละเอียดเกี่ยวกับความขลังและความศักดิ์สิทธิ์เอาไว้คู่กับหลักพุทธธรรมในยันต์เขียนด้วยเสมอ และในการเผยแพร่ธรรมนั้นมีวิธีการคือโบราณจารย์ได้นำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาย่อหรือสรุปเอาเฉพาะสาระสำคัญเขียนเป็นอักขระคาถาบรรจุลงในยันต์เขียนเพื่อเผยแพร่สั่งสอนธรรม โดยให้ผู้ที่นำยันต์เขียนไปบูชาจะต้องปฏิบัติตามหลักศีลธรรมที่กำหนดให้ ดังนั้นการเผยแพร่ธรรมโดยวิธีนี้จึงได้ผลทำให้ประชาชนหันมานับถือพระพุทธศาสนา มากขึ้น และยังเป็นการรักษาพุทธธรรมไว้ไม่ให้สูญหายสืบมาจนถึงปัจจุบัน

^{๒๐} ธีรชัย มณีรัตน์, วารสารมิวเซียมสยาม, เลขยันต์ แผนผังอันศักดิ์สิทธิ์, (กรุงเทพมหานคร:สถาบันพิพิธภัณฑการเรือนรู้งแห่งชาติ, ๒๕๕๒), หน้า ๑๗๑.

๔.๓.๔ ยันต์เทียนในฐานะเป็นเครื่องช่วยอนุเคราะห์ชาวบ้าน

การสงเคราะห์คน โดยการนำเอายันต์เทียนมาเป็นสื่อกลางนั้นส่วนใหญ่จะเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์เป็นผู้กระทำ เพราะหนึ่งในกิจของพระสงฆ์คือการสงเคราะห์ชาวบ้านโดยการแสดงธรรมและสั่งสอนธรรม ไม่เพียงเท่านั้นพระสงฆ์ยังเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณแก่ชาวบ้านอีกด้วย

พระสงฆ์ ซึ่งเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ศึกษาปฏิบัติธรรม เผยแผ่คำสั่งสอน สืบต่อพระพุทธศาสนา มีคุณธรรมและหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติตามกมมาย แต่ในที่นี้เราจะแสดงไว้เฉพาะหน้าที่ที่สัมพันธ์กับชาวบ้านซึ่งเป็นการอนุเคราะห์ชาวบ้าน โดยใช้ยันต์เทียนเป็นสื่อกลาง การอนุเคราะห์หรือสงเคราะห์ชาวบ้าน พระสงฆ์อนุเคราะห์คฤหัสถ์ตามหลักปฏิบัติในฐานะที่ตนเป็นเสมือน ทิศเบื้องบน^{๒๔} ดังนี้

๑. ห้ามปรามสอนให้เว้นจากความชั่ว
๒. แนะนำสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในความดี
๓. อนุเคราะห์ด้วยความปรารถนาดี
๔. ให้ได้ฟัง ได้รู้สิ่งที่ยังไม่เคยรู้ไม่เคยฟัง
๕. ชี้แจงอธิบายสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
๖. บอกทางสวรรค์ สอนวิธีดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จความสุขความเจริญ^{๒๕}

โดยหลักการพระสงฆ์ถือความอนุเคราะห์ต่อสรรพชีวิตเป็นหลัก พระสงฆ์คือผู้ช่วยเหลือชาวบ้าน ยันต์เทียนจึงเป็นอุบายช่วยผู้คนที่กำลังตกทุกข์ได้ยากด้วยวิถีพุทธ แต่เนื่องจากการแสดงธรรมชั้นสูงเหมาะแก่ผู้มากด้วยปัญญา หากคนส่วนใหญ่ปัญญายังไม่กล้าแข็ง และมีภาระทางโลกอยู่มาก ก็จำเป็นต้องอาศัยอุบายวิธีที่ชาญฉลาดสังคฺเคราะห์ให้พ้นทุกข์เฉพาะหน้าไปก่อน^{๒๖} ดังนั้นยันต์เทียนจึงตอบสนองกับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งได้แก่ความปลอดภัย ความรักและความเมตตาจากผู้อื่น ความอยู่ดีกินดี และความอุดมสมบูรณ์

การทำยันต์เทียนเป็นพิธีกรรมเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อของมนุษย์ เป็นการทำให้พิธีทางไสยศาสตร์อีกทั้งยังได้ประยุกต์เอาคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาเข้าไปสอดผสานกับพิธีดังกล่าวได้อย่างกลมกลืนแนบเนียน นับเป็นความชาญฉลาดของนักปราชญ์ล้านนาโบราณที่ได้นำเอาส่วนที่ดึงมาทั้งความเชื่อฝ่ายพราหมณ์คือการนับถือผีสังเทวดาและเจ้าพิธีกรรมต่างๆ รวมกับบทพุทธมนต์ทาง

^{๒๔}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๐๔/๒๐๖.

^{๒๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม**, พิมพ์ครั้งที่ ๕๗ (ฉบับพกพา ครั้งที่ ๒-ธันวาคม ๒๕๕๖), หน้า ๑๐๕.

^{๒๖} ฌฐธัญ มณีรัตน์, “อิทธิพลของพุทธศาสนาหายานที่มีต่อระบบยันต์ในประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๕๐ .

ฝ่ายพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาใช้ให้เป็นที่พึ่งและก่อให้เกิดกำลังใจแก่ผู้เจ็บป่วยหรือที่เชื่อว่าตนเอง กำลังมีเคราะห์ร้าย ให้เกิดศรัทธาความเชื่อมั่น ทำให้เกิดขวัญและกำลังใจในการประกอบ สัมมาชีพเพื่อที่จะดำรงชีวิตในสังคมต่อไปได้อย่างมีคุณภาพ

เป็นที่น่าสังเกตว่าทำไมพิธีกรรมอย่างนี้ยังคงยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึง ปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะลดบทบาทลงไปบ้างตามสภาพความเจริญก้าวหน้าวิทยาการในยุคใหม่ไปบ้าง ก็ตาม ทั้งนี้ก็คงเป็นเพราะการสงเคราะห์คงจะมองเห็นจากการปฏิบัติให้ได้ชัดเจนทางด้านรูปธรรม ได้รวดเร็วและดีกว่าการปฏิบัติธรรมซึ่งมีผลทางใจอันเป็นลักษณะของนามธรรมซึ่งต้องอาศัยระยะเวลา นานกว่าก็เป็นได้ เพราะบางครั้งบางกรณีการทำพิธีนี้ผู้เจ็บป่วยหรือผู้มีเคราะห์ร้ายหรือต้องคดี ความต่างๆ ก็หายจากอาการเจ็บป่วยหรือแคล้วคลาดจากเคราะห์ร้ายหรือคดีความเหล่านั้นไปได้ อย่างน่าอัศจรรย์ใจ การทำพิธีต่างๆ ลักษณะกึ่งพุทธกึ่งพราหมณ์ได้ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน ไม่ว่าจะเป็นสังคมของชาวล้านนาเองหรือสังคมของคนไทยที่อาศัยอยู่ในภาคอื่นๆ ก็ตามจนมี คำกล่าวว่ “พุทธกับไสยไปด้วยกัน”^{๒๓} ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการที่จะทำใ้คนในสังคมมีภู มิระเบียบ และมีความประพฤติอันดีงามเปรียบพร้อมไปด้วยคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อที่จะให้คนเข้าถึง แก่นแท้ของพุทธศาสนา อันเป็นผลที่เกิดจากการปฏิบัติตามพระธรรมคำสอน ซึ่งเป็นสิ่งที่ยาก ได้ อย่างลึกซึ้ง บางครั้งก็ต้องอาศัยพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นของฝ่ายพราหมณ์เข้าช่วยด้วยจนไม่ สามารถแบ่งแยกออกจากกันได้

การทำยันต์เทียนของชาวล้านนาจะมีปรากฏใช้กันมาตั้งแต่สมัยไหนนั้น ไม่มีหลักฐาน ระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพียงแต่สันนิษฐานกันว่ายันต์เทียนล้านนามีมาแต่ครั้งที่มีการนับถือผี สางเทวดาของกลุ่มชนที่ได้มาตั้งถิ่นฐานในแคว้นล้านนาในยุคแรกเริ่มแล้ว และยันต์เทียนนี้ สามารถกระทำได้ทุกชนชั้นไม่จำกัดเฉพาะเจ้าขุนมูลนาย สะท้อนให้เห็นถึงประเพณีความเชื่อและ ความศรัทธาต่ออำนาจลึกลับเหนือคำอธิบายตั้งแต่ระดับชาวบ้านจนถึงระดับชนชั้นผู้ปกครองได้เป็น อย่างดี^{๒๔} โอกาสที่จะบูชาเทียนนี้ คนล้านนาจะทำเมื่อมีผู้หนึ่งผู้ใดเจ็บป่วยที่รักษาไม่หายหรือมี เคราะห์ร้ายประการใด ประการหนึ่ง โดยมีความเชื่อว่าเมื่อได้กระทำพิธี “บูชาเทียน”แล้วจะทำให้ ความเจ็บป่วยหรือเคราะห์ร้ายอย่างใด อย่างหนึ่งนั้นให้บรรเทาหรือหลุดพ้นจากอันตรายหรือ เคราะห์ร้ายที่เกิดขึ้นนั้นได้

ดังคำสัมภาษณ์นายจวน โนกุล ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “ ยันต์เทียนเป็นกลวิธีหรืออุบายช่วย ผู้คนที่กำลังมีความทุกข์ด้วยวิถีพุทธ แต่เนื่องจากการแสดงธรรมชั้นสูงเหมาะแก่ผู้มากด้วยปัญญา หากคนส่วนใหญ่ปัญญายังไม่กล้าแข็งและมีภาระทางโลกอยู่มากก็จำเป็นต้องอาศัยอุบายวิธีที่ชาญ

^{๒๓} สหวิทยาลัยล้านนา ประเพณีท้องถิ่นล้านนา, หน้า ๑๓๕.

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๕.

ฉลาดสงค้เคราะห์ให้พ้นทุกข์เฉพาะหน้าไปก่อน”^{๒๕} ดังนั้นยันเทียนจึงตอบสนองกับความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งได้แก่ ความปลอดภัย ความรักและความเมตตาจากผู้อื่น ความอยู่ดีกินดี และความอุดมสมบูรณ์

ยันเทียนล้านนาส่วนใหญ่มีพื้นฐานความคิดมาจากพระพุทธศาสนา ดังเช่น ยันต์เทียนพระเจ้าเอามแม่ข้ามน้ำ ยันต์เทียนสิมพลี (ดูในภาคผนวก กรูปีที่ ๕) ฯลฯ ยันต์เทียนเหล่านี้ถือเป็นอุบายในการดึงคนเข้าหาพระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี

๔.๓.๕ ยันต์เทียนในฐานะเป็นพิธีกรรมความเชื่อท้องถิ่น

พิธีกรรม คือ การกระทำที่คนเราสมมติขึ้น เป็นขั้นเป็นตอน มีระเบียบวิธี เพื่อให้เป็นสื่อหรือหนทางที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จในสิ่งที่คาดหวังไว้ ซึ่งทำให้เกิดความสบายใจ และมีกำลังใจที่จะดำเนินชีวิตต่อไป เช่น พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา มีพุทธบริษัทเป็นผู้ร่วมประกอบพิธี โดยแฝงปรัชญาธรรมไว้เป็นหลักการของพิธีกรรมนั้นด้วย โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้คนเข้าใจหลักธรรม โดยไม่รู้ตัว ดังคำสัมภาษณ์สัมภาษณ์ พระครูอนุศาสน์กัณฑ์ธรรม ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “ดังจะเห็นได้จากพิธีการบูชาเทียนของชาวล้านนา ก็จะมีหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่ด้วย”^{๒๖}

ความเชื่อ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของคนในอดีตที่สืบทอดต่อกันมา และมีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มชน โดยไม่คำนึงถึงเหตุผล ความเชื่อจะมีลักษณะสอดคล้องกับสภาพสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น ความเชื่ออาจแบ่งได้หลายแบบตามวิธีการพิจารณา ถ้าจำแนกตามหลักเหตุผลแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือความเชื่อที่มีเหตุผลและความเชื่อที่ไม่มีเหตุผล^{๒๗} ความเชื่อเป็นด่านแรกแห่งคุณธรรม และแนวปฏิบัติทั้งหลายเมื่อทุกคนเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เห็นเป็นของมีค่าและนำมาปฏิบัติสืบไปจนชั่วลูกชั่วหลาน สิ่งเหล่านั้นกลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี

ความเชื่อและการถือของชาวล้านนาไทยแต่ละท้องถิ่น มีความแตกต่างกันไปตามพื้นฐานของความรู้ที่ได้รับสืบๆ มาจากบรรพบุรุษของตน หากจะกล่าวถึงความเชื่อแต่ดั้งเดิมมานั้น ชาวล้านนาเชื่อว่า “ในจักรวาลนี้มีโลกหนึ่งเรียกว่า โลกธาตุ” คือที่อยู่ของคนเรานี้เข้าใจกันว่า โลก

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายจวน โนกุล, บ้านดั้นมัน อำเภอมือง จังหวัดลำปาง, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูอนุศาสน์กัณฑ์ธรรม, รองเจ้าอาวาสวัดบุญญาวิทยาร เจ้าคณะอำเภอมือง จังหวัดลำปาง, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

^{๒๗} คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เทศการและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา ๑, (พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๒๒๑.

เป็นแกนกลาง มีทางเดินไปสู่คอบจักรวาลมีพระอาทิตย์ พระจันทร์ เป็นบริวารอยู่ในจักรวาล
ร่วมกัน^{๓๒}

ความเชื่อของชาวล้านนาอีกประการหนึ่ง คือ การบูชาเทียนเพื่อเสาะเคราะห์ สืบชะตา
และรับโชค ยันต์เทียนเป็นหนึ่งในพิธีกรรมอันทรงคุณค่าที่ สืบทอดมาอย่าง ยาวนาน ช่วยส่งเสริม
และรักษาเอกลักษณ์ที่ดั้งเดิม เป็นการสร้างสมวัฒนธรรมล้านนาให้คงอยู่ต่อไป

โดยมากเมื่อถอดคาถาที่ลงในยันต์นั้นๆ ออกมาแปลดูแล้วจะพบว่าเป็นคำสั่งสอนให้
ประพฤติชอบ ปฏิบัติดีมีศีลธรรมบ้าง เป็นคำอวยพรให้อยู่ดีมีสุข ปราศจากโรคภัยอันตรายบ้าง
เป็นคำขอพร โดยขอคุณพระรัตนตรัยช่วยปกคุ้มคุ้มครองให้เจริญรุ่งเรืองบ้าง จะเห็นได้ว่าครูบา
อาจารย์แต่กาลก่อนนั้น เป็นผู้รู้ลึกลึก และฉลาดในการ “อนุเคราะห์คน” โดยเอาธรรมแฝงเข้าไปให้
ถึงตัวคน ใจคน และห่อเรื้อนของคน^{๓๓}

ความเชื่อที่มีอยู่ในสังคมไทยอย่างเหนียวแน่นนับแต่โบราณมาจนถึงปัจจุบันนี้ ได้แก่
เรื่องไสยศาสตร์และโหราศาสตร์ ทั้งสองศาสตร์นี้มีความใกล้ชิดกัน และใกล้ชิดกับชีวิตของคน
ไทยมาก ไม่ว่าจะอยู่ในสังคมชนบท หรือสังคมเมือง หรือสังคมทันสมัย ^{๓๔}คนล้านนาส่วนใหญ่มี
พื้นฐานความเชื่อมาจากพระพุทธศาสนา มีความเชื่อแบบจิตนิยม มีใจเป็นหัวหน้า ใจเป็นนายกาย
เป็นบ่าว ใจสำคัญกว่ากาย ให้คุณค่าทางจิตใจมากกว่าความสุขสบายที่ได้จากวัตถุ และเชื่อว่าคนจะดี
หรือเลวขึ้นอยู่กับสภาพจิตใจมากกว่าสิ่งแวดล้อม^{๓๕}

ความเชื่อและการนับถือของชาวล้านนาไทยแต่ละท้องถิ่น มีความแตกต่างกันไปตาม
พื้นฐานของความรู้ที่ได้รับสืบๆ มาจากบรรพบุรุษของตน^{๓๖} ยันต์เทียนไม่เพียงแต่เป็นความเชื่อทาง
พิธีกรรมเท่านั้น แต่ยังสามารถแฝงไปด้วยคุณค่าด้านความเชื่ออีกด้วย กล่าวคือ ความเชื่อเป็นธรรมชาติที่
เกิดกับมนุษย์ทุกรูปนาม เป็นของคู่กันกับความไม่เชื่อ ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ศรัทธา^{๓๗}

ยันต์เทียน คือ การเชื่อหรือกลัวในสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติหรือสิ่งลึกลับ ซึ่งไม่สามารถ
พิสูจน์ด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ ประกอบไปด้วยคาถาและเวทมนต์ การที่คนเชื่อในเรื่องยันต์

^{๓๒} มณี พยอมยงค์, ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย, หน้า ๒.

^{๓๓} อินสม ไชยชมภู, ยันต์และคาถาของดีเมืองเหนือ, หน้า ๑.

^{๓๔} อรุณี ดันศิริ, วัฒนธรรมถิ่น วัฒนธรรมไทย, หน้า ๑๑๑.

^{๓๕} คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เทศการและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา, หน้า
๒๒๑.

^{๓๖} มณี พยอมยงค์, ประเพณีสิบสองเดือน ล้านนาไทย, หน้า ๒.

^{๓๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑.

เทียนหรือการบูชาเทียนย่อมสะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของคนๆนั้นหรือในสังคมนั้นที่ไม่แน่นอนและไม่มั่นคงของชีวิตและสังคม

ดังคำสัมภาษณ์นายพิจนันทน์ ยศยิ่ง ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “ยันต์เทียนนั้นเกิดจากความเชื่อที่ได้สั่งสมมารุ่นต่อรุ่นอย่างยาวนานและสืบทอดรุ่นต่อ ๆ ไปอย่างไม่จบสิ้นในด้านที่ว่าการทำยันต์เทียนนั้นเชื่อว่าทำให้เกิดฤทธิ์เดช อำนาจ กู้มครอง ป้องกันติดต่อก ขอบความช่วยเหลือต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือบางสิ่งบางอย่าง ที่อยู่เหนือตัวเรา หรือมีอำนาจที่ช่วยให้กระทำการใดก็ตามที่เป็นความต้องการของปวงชนได้ โดยผ่านผู้ที่ศึกษา สืบทอด มีความรู้ของการสร้างยันต์เทียน”^{๓๘} ยันต์เทียนไม่ได้เป็นความเชื่อที่มวงาย แต่เป็นกุศโลบายในการดึงคนให้เข้าสู่ธรรมะเบื้องสูง อย่างยันต์ที่เขียนว่า อุ อา กะ สะ คือคาถาหัวใจเศรษฐีที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำไว้ อุ ย่อมาจากคำว่า อุดหนุน สัมปทา แปลว่า ให้ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร อา ย่อมาจากคำว่า อารักขาสัมปทา แปลว่า ให้ถึงพร้อมด้วยการรักษาคุ้มครองทรัพย์สินเงินทองที่หามาได้ กะ ย่อมาจากคำว่า กัลยาณมิตตตา แปลว่า การมีเพื่อนเป็นคนดี ไม่คบคนชั่ว สะ ย่อมาจากคำว่า สมชีวิตา แปลว่า การเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้ ซึ่งถ้าหากไม่ปฏิบัติตามหลักธรรมทั้ง ๔ ประการนี้ก็ไม่มีการรวยได้ ครูบาอาจารย์ในสมัยโบราณท่านจะสอนเพื่อให้คนได้เข้าถึงธรรมะ

จากความเชื่อและความศรัทธาในยันต์เทียนนี้ ถือเป็นสิ่งเคารพบูชาอันล้ำค่า และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนในด้านอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ และคุณประโยชน์นานัปการ ที่ได้ผลอย่างน่าอัศจรรย์ยิ่ง แต่คุณค่าทางความเชื่อที่มีปรากฏในยันต์เทียนถือเป็นคุณค่าที่สำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนล้านนาในยุคต่างๆ กล่าวคือ เมื่อคนล้านนาอยู่กันอย่างมีความสุข ไม่มีเหตุภัยอันใดเกิดขึ้น ก็จะไม่มีการทำยันต์เทียนเพื่อบูชา แต่ในทางกลับกันถ้าเกิดเหตุหรือภัยที่ไม่ดีอันใดแก่ใครคนใดคนหนึ่งคนในล้านนา ก็จะมีการทำยันต์เทียนนำไปบูชา เพราะเชื่อว่าถ้าได้บูชาเทียนแล้วสิ่งที่ไม่ดีต่างๆ ที่เกิดขึ้น ก็จะบรรเทาและค่อยๆหายไปในที่สุด ถึงแม้ว่าความเชื่อของคนล้านนาจะมีการผสมผสานไปด้วยกันระหว่างพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ก็ตาม แต่สิ่งเหล่านั้นก็สามารถรวมกันได้อย่างกลมกลืนและสืบทอดมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน

เรื่องเกี่ยวกับยันต์ เป็นที่นิยมในหมู่สังคมล้านนามาอย่างยาวนานเป็นความเชื่อทั้งทางดีและทางร้าย มีความต้องการ ๒ ประการ คือ

๑. ปิยะ ทำให้เกิดความรัก ความโชคดี สำเร็จประโยชน์ มีความสุขปลอดภัย
๒. กายะ เป็นเครื่องทำลาย เครื่องป้องกัน กำจัดอุปมงคลต่างๆ ให้หมดสิ้นไป^{๓๙}

^{๓๘} สัมภาษณ์ นายพิจนันทน์ ยศยิ่ง, บ้านปงสนุก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๑.

^{๓๙} มณี พยอมยงค์, ประเพณีสิบสองเดือน ล้านนาไทย, หน้า ๘.

จะเห็นได้ว่ายันต์เทียนล้านนานั้นมีคุณค่าทางด้านความเชื่อที่แฝงไปด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือที่เรียกกันว่า “หลักพุทธธรรม” และคุณค่าของยันต์เทียน ยังมีผลทางด้านความเชื่อต่อบุคคลผู้บูชาเทียน พอสรุปได้ คือ

๑. ทำให้เกิดความสบายใจขึ้น
๒. มีกำลังใจในการดำเนินชีวิต
๓. ทำให้เป็นคนไม่ประมาท เพราะได้ปฏิบัติตามหลักธรรมที่กำหนดไว้

๔.๔ คุณค่าของยันต์เทียนล้านนา

จากการศึกษาถึงคุณค่าของยันต์เทียนล้านนา พบว่ายันต์เทียนล้านนามีคุณค่า ต่อวิถีชีวิตของคนล้านน่ายุ่มาหลายอย่างด้วยกัน ดังต่อไปนี้

๔.๔.๑ คุณค่าของยันต์เทียนที่มีต่อประวัติศาสตร์และสังคม

ประวัติศาสตร์ หมายถึง เหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในอดีต และสิ่งที่มนุษย์ได้กระทำ หรือสร้างแนวความคิดไว้ทั้งหมด รวมถึงเหตุการณ์ที่เกิดจากเจตจำนงของมนุษย์ ตลอดจนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยบังเอิญ หรือธรรมชาติที่มีผลต่อมนุษยชาติ

ดังคำสัมภาษณ์พระครูอนุศาสน์กัรรธรรม ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า คุณค่าของยันต์เทียนที่มีต่อประวัติศาสตร์ คือทำให้ทราบถึงประวัติความรุ่งเรือง และ ความเป็นไปของบรรพบุรุษในอดีต ทั้งการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ ซึ่งเป็นรากฐานที่ทำให้เกิดสังคมล้านนาในทุกวันนี้ ประวัติศาสตร์ทำให้เรารู้อดีต แล้วนำมาใช้ประโยชน์ในปัจจุบันและอนาคต ปัจจุบันแม้ความเชื่อและคุณประโยชน์ของยันต์จะลดน้อยลงไปตามความเจริญของโลกก็ตาม แต่ยันต์เทียนต่างๆ เหล่านี้ก็ยังทรงคุณค่าในด้านประวัติศาสตร์ ความงามแห่งศิลปะจากความศรัทธาที่บรรพบุรุษของผู้คนในดินแดนล้านนาได้ฝากไว้ ให้อนุชนรุ่นหลังได้ค้นคว้าศึกษาและชื่นชมในภูมิปัญญาของบรรพชนในอดีต ที่ยังคงเป็นความลึกลับและยิ่งใหญ่แห่งพลังที่เหนือคำอธิบาย จากอดีตจวบจนปัจจุบัน อันจะปรากฏอยู่บนโลกใบนี้ตราบชั่วกาลนาน^{๔๐}

สังคม หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์กัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีระเบียบกฎเกณฑ์ และความเชื่อถือที่สำคัญๆ ร่วมกัน ตลอดจนมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกันเอง และระหว่างบุคคลกับกลุ่มสังคม

^{๔๐}สัมภาษณ์ พระครูอนุศาสน์กัรรธรรม, รองเจ้าอาวาสวัดบุญญาพัชรวิหาร เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

สภาพสังคมในอาณาจักรล้านนา

เมื่อพระยามังรายได้ขยายอาณาจักรล้านนาและมาสร้างเมืองที่เชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางการปกครอง สภาพทางสังคมของอาณาจักรล้านนา เป็นสังคมเกษตรที่มีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิด มีการช่วยเหลือเกื้อกูลในการอยู่ร่วมกัน มีสภาพความเป็นอยู่ไม่แตกต่างกัน ตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคมล้านนา เป็นกลุ่มคนไทยที่มาอยู่ร่วมกัน โดยมีคนที่อาศัยอยู่ดั้งเดิม เช่น เผ่าลัวะ หรือ ละว้า กลุ่มที่อพยพมาพร้อมกับพระยามังรายที่มาตั้งถิ่นฐานใหม่ ได้แก่ พวก ไทลื้อ และเมื่อมีการสู้รบ ก็มีการกวาดต้อนผู้คนจากถิ่น ต่าง ๆ มาอยู่ร่วมกัน เช่น มอญ พม่า และชนเผ่าอื่น ๆ มาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมเดียวกัน

สังคมล้านนาจึงเป็นสังคมจึงมีการหล่อหลอมอาณาจักรของผู้คนหลายแหล่งมาอยู่ร่วมกัน และมีการสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะเครือญาติและมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิด เมื่อมีการก่อสร้างบ้านเมืองขึ้นมา เป็นอาณาจักร แต่ละเมืองก็มีการปกครองกันเอง และมีความสัมพันธ์ระหว่างเมืองต่าง ๆ เป็นเครือญาติร่วมสังคมในแต่ละสังคม จะประกอบด้วยผู้คนที่มียศต่าง ๆ กันในสังคม ซึ่งในแต่ละเมืองก็จะประกอบด้วย เจ้าเมือง (กษัตริย์) ขุนนาง และพระสงฆ์ นอกเหนือจากนั้นคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองและปริมณฑล ได้แก่ พวกไพร่ ทาส ที่ กษัตริย์ให้ตั้งบ้านแปงเมืองอยู่โดยรอบ

ดังคำสัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์สุพรรณ สิริทนต์ ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า “ สังคมปัจจุบัน เชื่อเรื่องยันต์เขียนเพียงแค่ว่าจะมีโชคลาภหากนำมาบูชา แต่ไม่มีใครเลยที่จะรู้ว่าหัวใจของยันต์เขียนนั้นคืออะไร ซึ่งอักขระหรือตัวเลขที่เขียนอยู่ในยันต์เขียนนั้นแท้ที่จริงแล้วเป็นภูมิปัญญาของคนโบราณที่ยึดหลักธรรมคำสอนตามหลักพระพุทธศาสนาเอาไว้ เช่นคำว่า นะ โม พุท ธา ยะ ก็เป็นอักขระที่ย่อมาจากคาถาหัวใจพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ ”^{๔๐} ซึ่งหมายถึงชื่อย่อของพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ ในภัทรกัปนี้ หรือแทนชั้นทั้ง ๕ หมายถึงความว่างเปล่า ไม่มีตัวตนเป็น รวมไปถึงคาถาจากคัมภีร์ต่างๆ ที่ใช้ก็นำมาจากพระสูตร แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนโบราณ ที่สามารถอธิบายได้ในเชิงวิชาการ

ยันต์เขียนจึงเป็นเหมือนภาพสะท้อนวิถีชีวิตของสังคมล้านนา คือรู้ว่าเมื่อใดที่สังคมอยู่ไม่เป็นสุขคนล้านนาจะพากันไปบูชาเขียนเพื่อคลายทุกข์เหล่านั้น ยันต์เขียนจึงมีบทบาทมากในสังคมเมื่อเกิดความเดือดร้อน แต่ในสังคมปัจจุบันยันต์เขียนมีบทบาทน้อยลง เพราะคนหันไปพึ่งความสุขทางโลก คือเทคโนโลยีมากกว่า และยังไปกว่านั้นยันต์เขียนได้กลายเป็นการค้าขาย หรือที่เรียกว่า “พุทธพาณิชย์” ไป จึงทำให้ประสิทธิ์คุณที่อยู่ในยันต์เขียนนั้นลดลงไปด้วย

^{๔๐}สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์สุพรรณ สิริทนต์, วัดพระเจดีย์ขาวหลัง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง , ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

๔.๔.๒ คุณค่าของยันต์เทียนที่มีต่อศาสนา

ศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญควบคู่กับสังคมมนุษย์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ ไม่ว่าจะเป็นสังคมของชนชาติใดหรือภาษาใดเพราะ ศาสนาเป็นสิ่งที่มาพร้อมกับชีวิตมนุษย์ทุกคนและมีความสัมพันธ์ต่อปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคมมนุษย์เป็นอย่างมาก เนื่องจากศาสนาเป็นสื่อระหว่างมนุษย์กับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ฉะนั้นศาสนาจึงเป็นที่รวมของความเคารพนับถือสูงสุดของมนุษย์ เป็นที่พึ่งทางด้านจิตใจ และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เข้าถึงสิ่งสูงสุดตามอุดมการณ์หรือความเชื่อนั้นๆ ^{๔๒}

คนล้านนาผูกพันกับพระพุทธศาสนามาเป็นเวลานานนับพันปี ^{๔๓}คนล้านนามีความเคารพและศรัทธาในพระพุทธศาสนาตั้งฝังอยู่ในสายเลือดมาตั้งแต่เกิดจนตาย พระพุทธศาสนาจึงจำเป็นต่อสังคมล้านนาเป็นอย่างมาก พระพุทธศาสนาได้ฝังรากลงในจิตใจของคนล้านนาไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน คนล้านนาจึงได้สื่อความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาแทรกลงไปทางวัฒนธรรมทางวัตถุ อันเป็นคติความเชื่อ คือยันต์เทียนล้านนา โดย ในสมัยเริ่มแรกพุทธศาสนายังไม่เข้ามาสู่ดินแดนล้านนา คนล้านนาสมัยนั้นมีการนับถือความเชื่อดั้งเดิมอยู่ เช่น มีการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทวดา ผีบรรพบุรุษ เจ้าที่ เป็นต้น ต่อมาเมื่อมีผู้นำเอาพระพุทธศาสนาเข้ามาเผยแพร่ในล้านนาเกรงว่าจะไม่ได้ผล เพราะมีการนับถือความเชื่อดั้งเดิมอยู่แล้ว ต่อมาได้คิดหาวิธีที่จะนำหลักคำสอนเข้าสู่จิตใจของคนล้านนาค้น จึงนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแทรกเข้าไปกับเอาความเชื่อดั้งเดิมนั้น และก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเข้ามานั้นคงจะมีศาสนาพราหมณ์เข้ามาก่อนแล้ว เพราะศาสนาพราหมณ์เกิดขึ้นก่อนพระพุทธศาสนา ในลัทธิความเชื่อของพราหมณ์นั้น มีการบูชาด้วยพิธีเป็นการบูชาในลักษณะของเส้นสรวงหรือสังเวद्यด้วยมนุษย์ แต่ก็มีเรื่องของเวทมนต์คาถาอยู่เช่นกัน ยันต์ในยุคนี้คงเป็นอักขระคาถาของพราหมณ์ทั้งหมด ต่อมาผู้ที่เผยแพร่พุทธศาสนาจึงนำเอาคาถาและเวทมนต์ของพราหมณ์ออก แล้วนำเอาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้าไปแทน โดยการเขียนเป็นตัวอักขระเลขยันต์เหมือนเดิม เพื่อเป็นกลอุบายวิธีในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาอีกทางหนึ่ง

ย่อมเป็นที่ทราบกันอยู่ทั่วไปแล้วว่า ชาวไทยเรานั้นนอกจากจะมั่นคงในพระพุทธศาสนาแล้ว ยังยึดถือมั่นในคติประเพณีที่มาจากศาสนาพราหมณ์อีกประการหนึ่ง และพระพุทธศาสนาของเรานั้น พื้นฐานเดิมก็มาจากศาสนาพราหมณ์ แต่เดิมพุทธศาสนิกชนเรานั้นมั่นคงเลื่อมใสอยู่ในศาสนาพราหมณ์มาก่อน ครั้นต่อมาภายหลังจึงหันมาเลื่อมใสในพุทธศาสนา แม้ว่าการเชื่อถือในศาสนาพราหมณ์จะค่อยๆ เลือนหายไปจากการเชื่อถือศรัทธา แต่ทว่า ก็ยัง

^{๔๒}อรุณี ตันศิริ, วัฒนธรรมถิ่น วัฒนธรรมไทย, หน้า ๑๐๖-๑๐๗.

^{๔๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๗.

คงเหลือวันหลงเอาไว้ มิได้หมดสิ้นไปทีเดียว ยังคงนับถือปฏิบัติควบคู่กัน ไปจนกระทั่งในปัจจุบันนี้ เรามิอาจจะแยกกันให้ออกไปได้ว่า อย่างไรเป็นพราหมณ์ อย่างไรเป็นพุทธ เพราะพระพุทธศาสนาแพร่ไปถึงไหน ก็มีคตินิยมในศาสนาพราหมณ์แผ่ตามไปด้วย

การนับถือศาสนานั้น ชาวล้านนาไทยได้รับศาสนาจากพระพุทธศาสนาผ่านมอญ พม่า ลังกา หรือจากอินเดีย ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดพระพุทธศาสนาโดยตรงก็มี และก่อนจะนับถือพระพุทธศาสนา ประชาชนในแหลมทองซึ่งมีไทยหรือล้านนาอยู่ด้วยเผ่าหนึ่ง ก็นับถือศาสนาไสยศาสตร์ หรือศาสนาพราหมณ์มาก่อนแล้ว กล่าวคือ พุทธศตวรรษที่ ๑๓ ศาสนาพราหมณ์ได้เข้ามาพร้อมกับการอพยพครั้งใหญ่ ชาวอินเดียโบราณจากแคว้นกาลิงคะหรือแคว้นอื่นๆ ภาคตะวันออกของอินเดีย ถูกพระเจ้าอโศกมหาราชโจมตีเพื่อแผ่เดชานุภาพ รวมบ้านน้อยใหญ่เข้าไว้เป็นประเทศเดียวด้วยแสนยานุภาพทางทหาร ทำให้ประชาชนล้มตายเป็นอันมาก พวกที่ทนการกดขี่จากผู้ชนะไม่ไหว บางพวกก็พากันอพยพหนีมาสู่สุวรรณภูมิ ซึ่งมีมอญ พม่า ไทย ลาว และกัมพูชา อยู่กันในภูมิภาคนี้พวกพราหมณ์จากอินเดียเหล่านี้เป็นชาติที่มีศิลปวัฒนธรรมสูงอยู่แล้วได้นำเอาลัทธิความเชื่อถือมาเผยแพร่ให้ชนชาวพื้นบ้าน ซึ่งมีความป่าเถื่อนและล้าหลังให้เรียนรู้และถือปฏิบัติสืบมา ศาสนาพราหมณ์จึงเข้ามามีอิทธิพลต่อการเชื่อถืออย่างแน่นแฟ้นมาช้านานหลายสิบศตวรรษ ในพิธีกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพิธีหลวงหรือพิธีราษฎร์จะมีชัยพิธีของศาสนาพราหมณ์ปนอยู่ แยกกันไม่ได้เพราะมีลักษณะผสมกลมกลืนกันหมดแล้ว^{๔๔}

ในราวพุทธศตวรรษที่ ๖-๗ พุทธศาสนาในลัทธิมหายานเข้ามามีบทบาทในสุวรรณภูมิ ประชาชนในถิ่นนี้รับเอาอิทธิพลของความเชื่อถือไว้ เช่น พระสงฆ์ภาคเหนือนิยมสวมหมวก ในหน้าหนาวเรียกว่า “ว่อม” บางแห่งนิยมฉันอาหารเย็นด้วย ถือว่า ไม่ผิดวินัยแต่อย่างใด

พุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๔ ศาสนาพุทธลัทธิลังกาวงศ์ หรือทักษิณิกายเข้ามาสู่ไทยทางนครศรีธรรมราชและแผ่มาถึงกรุงเทพฯ ทั่วยุทธราชธานีสำหรับล้านนาไทยสืบสายเข้ามาทางเมืองมอญและเข้ามาสู่นครหริภุญชัย และนครเงินยาง ของล้านนาไทยทำให้ประชาชนในถิ่นนี้รับนับถือพระพุทธศาสนาอีกลัทธิหนึ่ง และถือมากระทั่งปัจจุบันนี้^{๔๕}

การที่พุทธศาสนาเข้าสู่ล้านนาไทยครั้งแรกนั้นมีหลักฐานที่ชัดเจนที่สุดคือตอนที่พระนางจามเทวีเคลื่อนพลจากเมืองละโว้เข้าครองหริภุญชัยเมื่อ พ.ศ. ๑๒๐๖ นั้น นางได้พากิจผู้ทรงพระไตรปิฎกมาด้วยถึง ๕๐๐ รูป และพระพุทธศาสนาดังกล่าวก็ได้เจริญขึ้นมาโดยลำดับดังที่มีการสร้างพระเจดีย์หลวงหริภุญชัยในสมัยพระเจ้าอริยราชเมื่อ พ.ศ. ๑๕๘๖ และเมื่อถึงยุคของพระเจ้าอนุรุทธของพม่ามีอำนาจแล้วก็ได้ประกาศตนเป็นพุทธศาสนูปถัมภก ซึ่งก็คงช่วยสนับสนุนพุทธ

^{๔๔} เถลิ้ม รัชชนกุล, สืบสานวัฒนธรรมลำปาง, หน้า ๒๔.

^{๔๕} ผศ. มณี พยอมยงค์, วัฒนธรรมล้านนาไทย, หน้า ๔.

ศาสนาให้แพร่หลายในล้านนามากยิ่งขึ้น ครั้นพระญามังราย ได้เมืองหริภุญชัยเมื่อ พ.ศ.๑๘๒๔ แล้ว ก็คงจะยอมรับพระพุทธศาสนาไปด้วย แม้พระพุทธศาสนาของล้านนาจะเป็นแบบหินยาน แต่ก็ยังคงมีร่องรอยของพระพุทธศาสนาแบบมหายานอีกด้วย คือ

๑. จากการขุดค้นที่อำเภอเชียงแสนนั้น ได้พบหลายเงินมีอักษรจารึกขรรค์มนตร์ตามแนวของสาขามันทรยานในนิคายมหายาน

๒. ได้พบพระเจดีย์ที่วัดพระรอดและวัดป่าสัก อำเภอเชียงแสนที่เป็นศิลปะแบบมหายาน

๓. มีหลักฐานระบุว่าในรัชสมัยพระเจ้ากือนาของเชียงใหม่ นั้น ภิกษุชื่อ จันทเถระ ได้สาธยายมนตร์ข่อมหาโยคีมนตร์ประเภทแบบมหายานบนคอยสุเทพด้วย

๔. ประเพณี “พอยเข้าสังข์-ปอยข้าวสังข์” ซึ่งเป็นการอุทิศให้คนตายนั้นก็คล้ายพิธีกงเต็กของจีน

แต่ทั้งนี้ก็ไม่สามารถระบุได้ว่า ล้านนายอมรับนับถือพุทธศาสนาแบบมหายานในยุคใดหรือสมัยใดให้เป็นที่แน่นอนชัดเจนได้^{๕๖}

สมัยล้านนา ปี พ.ศ. ๑๘๓๕ พระญามังราย ทรงสร้างราชธานีขึ้น ชื่อว่า "นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่" ได้ตั้งถิ่นฐาน ณ ลุ่มแม่น้ำปิง ได้สร้างเมือง สร้างวัง และวัดขึ้น ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ได้สร้างวัดต่าง ๆ มากมาย ทั้งที่เป็นฝ่ายคามวาสี และอรัญญวาสี จนพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง เมืองต่าง ๆ ในอาณาจักรล้านนา เช่น เชียงรายลำพูนลำปางแพร่่านพะเยา และ ศรีนครินทร์ ต่างก็มีความเจริญรุ่งเรือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านพระพุทธศาสนา พิธีกรรมและความเชื่อทางศาสนามีอิทธิพลต่อชาวล้านนาอย่างมาก ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชแห่งเชียงใหม่ ได้ทำการสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งแรกในดินแดนประเทศไทยปัจจุบันขึ้น ณ วัดมหาโพธาราม (วัดเจ็ดยอด) เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๐๒๐ ดังคำสัมภาษณ์ พ่อหนานศรี วรรณศรี ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า ในสมัยล้านนา ได้เกิดมีพระเถระนักปราชญ์ชาวล้านนาหลายรูป ท่านเหล่านั้นได้รับงานคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาไว้เป็นจำนวนมาก ได้แก่ พระสิริมังคลาจารย์พระญาณกิตติเถระพระรัตนปัญญาพระโพธิ์รังษีพระนันทาจารย์ และพระสุวรรณรังสี^{๕๗}

ยันต์เทียนล้านนานั้น ได้มีหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาปรากฏอยู่ จึงทำให้เกิดคุณค่าทางศาสนาอย่างมาก ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับการนำไปใช้

^{๕๖} ศาสตราจารย์ ดร. อุดม รุ่งเรืองศรี, วรรณกรรมล้านนา, หน้า ๑๘๖.

^{๕๗} สัมภาษณ์พ่อหนานศรี วรรณศรี, บ้านท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๐ พฤศจิกายน

พระพุทธศาสนานี้มีคุณค่ามากต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนล้านนา ตั้งแต่การเกิดจนถึงตาย และเพื่อความสะดวกในการศึกษาจึงแยกออกเป็นตอน ๆ ดังนี้

๑. พระพุทธศาสนา ก่อนสมัยพระเจ้ามังราย เชื่อว่ามีพระพุทธศาสนาแบบมหายานปะปนอยู่บ้าง เหตุผลคือ คนไทยเคยอยู่ทางตอนใต้ของจีน เมื่ออพยพลงมาสู่ล้านนา คงจะนำพระพุทธศาสนาแบบจีนลงมาด้วย และมหายานของขอมในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ ๗ นั้นรุ่งเรืองมหายานอาจจะแพร่เข้ามายังแคว้นโยนกได้ ยังมีร่องรอยพระพุทธศาสนาหลงเหลืออยู่ในอาณาจักรล้านนาในสมัยต่อมา ชาวพุทธในบริเวณนี้ ทั้งพระและฆราวาสที่เคร่งครัดในศาสนาจะไม่นับถือสัตว์ ถือว่าการรับประทานเนื้อสัตว์เป็นผู้ไร้เมตตาปราณี เป็นการบำรุงกิเลสไม่สมควรที่เป็นพระโพธิสัตว์ ส่วนหินยานไม่ถือเรื่องนี้ เพียงถือเอาตามพระวินัยว่า ไม่เห็น ไม่ได้ยิน และไม่สงสัยว่าเนื้อนั้นเขาฆ่าเพื่อเรา เราไม่ผิด เราไม่เป็นอาบัติ พระฉันได้ ฆราวาสก็รับประทานได้ และพิธีกรรมทางศาสนา คือ พิธีกตึก ก็เป็นของมหายาน สมัยก่อนพระภิกษุสามารถฉันผลไม้ได้ และเมียงคำได้ หลังเที่ยงวันปัจจุบันหายไปเกือบหมดแล้ว พระพุทธศาสนาส่วนใหญ่ในสมัยนี้เป็นมหายาน

๒. พระพุทธศาสนา สมัยพระญามังราย พระองค์ปราบหริภุชไชยแล้ว ทรงพบพระพุทธรูปที่วิหารหลังหนึ่งในเมือง ซึ่งไม่ถูกไฟไหม้ ทรงทราบว่า พระพุทธรูปองค์นั้น คือ พระเสด็จมณี (พระแก้วขาว) เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของหริภุชไชย (มอญ) ซึ่งพระนางจามเทวีอัญเชิญมาจากละโว้ พระองค์เลื่อมใสมากเมื่อประทับที่ใด ก็โปรดให้นำไปทุกครั้ง

๓. พระพุทธศาสนา สมัยพระเจ้าสามฝั่งแกน สมัยนี้พระสถูปใหญ่องค์หนึ่ง ณ เมืองเชียงรายต้องอสถินบาดพังทลายลงมา พบพระแก้วมรกต จากนั้นพระองค์จึงทรงโปรดให้นำไปประดิษฐาน ณ วัดพระแก้ว

๔. พระพุทธศาสนา สมัยพระเจ้าติโลกราช พระองค์ทรงผนวชชั่วคราว ณ วัดป่าแดง เป็นตัวอย่างให้ข้าราชการและประชาชนนำไปประพฤติปฏิบัติตาม ผลงานของท่านมีการบำเพ็ญกุศลบวชพระชาวเชียงใหม่ ๕๐๐ รูป สร้างสถูปบรรจุพระอัฐิของพระบิดา สร้างอารามต่าง ๆ ทรงอุปถัมภ์การสังคายนาครั้งที่ ๘ เพื่อชำระพระไตรปิฎกให้ถูกต้อง

๕. วรรณคดีพระพุทธศาสนา สมัยล้านนา พระสงฆ์ในอาณาจักรล้านนามีหลายคณะทั้งลังกา รามัญ คณะเดิมชาวพื้นเมือง แต่ไม่มีการขัดแย้ง แข่งขันกัน ต่างคนต่างภาษา คณะสงฆ์ในล้านนาจึงแตกฉานในพระไตรปิฎก จนสามารถแต่งคัมภีร์ต่าง ๆ ได้มากมาย เช่น มังคลัตถปิณี จักวาฬปิณี เวสสันดรปิณี และสังขยาปกาสะกฏิกา ที่พระสิริมงคลอาจารย์เป็นผู้แต่งคัมภีร์ จามเทวีวงศ์ และสิหิงคินิทาน พระโพธิรังสี เป็นผู้แต่ง คัมภีร์ชินกาลมาลีปกรณ์ พระรัตนปัญญาเถร เป็นผู้แต่ง คัมภีร์สารัตถปิณี พระนันทาจารย์ เป็นผู้แต่ง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีบทสวดมนต์ชนิดต่าง ๆ อีก

หลายบท เช่น บทสวดพาหุง ซึ่งเรียกว่า บทถวายพรพระ พระชาวล้านนาเป็นผู้นำมาสวด บางเรื่อง แปลเป็นภาษาต่าง ๆ เช่น เป็นภาษาไทยบ้าง ลังกาบ้าง ภาษาอังกฤษบ้าง^{๔๘}

๔.๔.๓ คุณค่าของยันต์เขียนที่มีต่อจิตใจ

การบูชาเขียนเป็นความเชื่อถือของคนล้านนาไทยมาช้านานแม้จะมีพราหมณ์ปะปนอยู่บ้างแต่มีคนทดลองมามากต่อมากแล้ว กล่าวกันว่าได้ผลทางด้านจิตใจอย่างไม่น่าเชื่อ สิ่งเร้นลับเหล่านี้จะอยู่ที่ความเชื่อศรัทธาหรือไม่อย่างไร เมื่อต้องการบูชาเขียนจะทำเองหรือให้ผู้อื่นทำก็ได้เพื่อบูชาในโอกาสต่างๆ ที่นิยมกันมากเช่น ครบรอบวันเกิด วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันเดือนขึ้นยี่เป็ง หรือต้องการเสาะเคราะห์ รับโชค เดินทางไกล ทำธุรกิจติดต่อ ค่าขายไม่คล่องตันหายกำไรหมด ไม่สดชื่นแจ่มใส เจ็บไข้ได้ป่วยออกๆ แอดๆ ได้รับเคราะห์กรรมคนชี้โทษใส่ มีคนปองร้าย หมายฆาต สิ่งที่ไม่ควรได้ก็ไม่ได้ สิ่งที่ไม่ควรเสียกลับเสีย เป็นถ้อยความขึ้นศาลขึ้นโรง ทำสิ่งใดก็ล้มเหลวเหล่านี้ก็นิยมบูชาเขียนเพื่อความสะดวกประหยัดควรรหาเขียนขึ้นสิ่งเล่มขนาดตามที่เห็นสมควร^{๔๙}

ยันต์เขียนนั้นมุ่งเน้นเรื่องจิตใจเป็นสำคัญ คือจุดมุ่งหมายใหญ่ ทำเพื่อให้เกิดความสบายใจ เกิดกำลังใจ สาเหตุที่ทำให้เพราะเกิดความเชื่อในอำนาจสิ่งเหนือธรรมชาติที่ใจเท่านั้นสัมผัสได้

ดังคำสัมภาษณ์ พระครูโสภิตพัฒนานุยุต ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า บูชาเขียนหรือบูชาเขียนเป็นประเพณีการสะเดาะเคราะห์อีกแบบหนึ่ง เพื่อบูชาหลักเคราะห์ภัยต่าง ๆ ที่มีมาถึงตนเองและครอบครัวรวมทั้งญาติพี่น้อง นิยมประกอบพิธีในวันเข้าพรรษา ออกพรรษา และเทศกาลสงกรานต์ แต่ในวันอื่น ๆ ก็สามารถทำได้ตลอดทั้งปี บางคนทำพิธีเพื่อความมีโชคลาภ บางคนทำเพื่อแผ่เมตตา มหานิยม เพื่อปิดโรคร้ายให้พ้นโรคพยาธิ บางคนทำเพื่อ เสาะเคราะห์ก็มี เพราะแสงสว่างของเขียนทำให้รุ่งโรจน์ตามความเชื่อ ^{๕๐} เขียนที่ใช้บูชา ใช้เขียน หรือเขียนขึ้นสิ่งธรรมดา ผู้ประกอบพิธีได้แก่ พระสงฆ์สามเณรหรือหนาน(คนที่เคยบวชเรียนมาแล้ว) เขียนคาถาเป็นอักขระพื้นเมือง ล้านนาลงบนเขียนไข วิธีเขียนทำได้ ๔ คือ บูชาเพื่อสะเดาะเคราะห์ บูชาเพื่อรับโชค บูชาเพื่อสืบชะตา และ บูชาเพื่อพ้นโรคพยาธิ

^{๔๘} คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประวัติพระพุทธศาสนา , พิมพ์ครั้งที่๓, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๑๘๖-๑๘๘.

^{๔๙} ญาณสมปยุตโน, คู่มือสมาธิ, (ลำพูน:ร้านกัญญา, ๒๕๕๒), หน้า ๑๑๕-๑๒๐.

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระครูโสภิตพัฒนานุยุต, เจ้าอาวาสวัดพระธาตุเสด็จ เจ้าคณะตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

การบูชาเทียมนี่ เป็นการเสริมกำลังใจให้แก่ตนเอง และครอบครัว การทำพิธีสามารถทำแทนกันได้เป็นการส่งจิตใจถึงกันเพื่อสร้างความอบอุ่นให้กับครอบครัว ตามธรรมชาติของมนุษย์เรานั้น เป็นผู้มีจิตใจสูง เมื่อเกิดทุกข์ภัยขึ้นก็ย่อมแสวงหาที่พึ่งที่อาศัย เพื่อให้รอดพ้นจากทุกข์ที่เกิดขึ้นนั้น เหตุใดมนุษย์เราจึงจำต้องหาที่พึ่ง เรื่องที่พึ่งนี้มนุษย์เราได้ค้นคว้าหากันมาแต่เด็กคำบรรพ์แล้ว เพราะมนุษย์เราตั้งแต่เริ่มเกิดมา ก็พกเอาความกลัวประจำติดตัวมาด้วย ความกลัวของมนุษย์มีมากเท่าไร เป็นเหตุให้แสวงหาที่พึ่งมากเท่านั้น ในที่สุดแม้กระทั่งต้นไม้และภูเขา ก็กลายเป็นที่พึ่งของมนุษย์เราได้ตามเหตุการณ์ สำหรับที่พึ่งทางพุทธศาสนานั้น ที่พึ่งที่ดียิ่งแท้จริงและมั่นคงนั้น ได้แก่ พระรัตนตรัย คือ พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสังฆเจ้า จัดว่าเป็นที่พึ่งอันดีเลิศ สามารถช่วยให้หมดทุกข์หมดภัย ตามข้อความในพุทธภาษิตยืนยันเอาไว้ว่า

พาหุง เว ยันติ.....ปีพพะตานิ วนานะ จะ
 อารามะรุกขะ เจตยะนิ.....มะนุสสา ภัยัตถชิตา
 เนตัง โข สระระณัง เขมมัง..... เนตัง สระระณะ มุตตะมัง
 เนตัง สระระณะ มาคัมมะ.....สัพพะทุกขา ปะมุจจะติ

พวกมนุษย์ถูกภัยคุกคาม พวกกันยึดถือวัตถุเป็นอันมาก คือ ภูเขาทั้งหลายบ้าง ป่าไม้ทั้งหลายบ้าง อารามพฤกษาและเจดีย์ทั้งหลายบ้าง เป็นสรณะที่พึ่ง วัตถุมีภูเขาเป็นต้นนั้น มิใช่ที่พึ่งอันปลอดภัย โปร่ง มิใช่ที่พึ่งอันสูงสุด มนุษย์จะมาพึ่งภูเขา ว่าเป็นสรณะที่พึ่งแล้ว จะพ้นจากทุกข์หาได้ไม่

โย จะ พุทธัญ จะ รัมมัญ จะ สังฆัญ ตะ สระระณัง คะโต
 จัตตารี อะริยะ สัจจานิ สัมมะปะญญาเย ปัสสะติ
 ทุกขัง ทุกขะ สะมุบปาตัง ทุกขัสสะ จะ อะตักกะมัง
 อะริยัญ จัญญังคักัง มะคะคัง ทุกขุปะสะมะคามินัง
 เอตัง โข สระระณัง เขมมัง เอตัง สระระณะมุต ตะมัง
 เอตัง สระระณะมาคัมมะ สัพพะทุกขา ปะมุจจะติ

ส่วนบุคคลใดถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นสรณะที่พึ่ง บุคคลนั้นย่อมเห็นอริยสัจทั้ง ๔ คือ ทุกข์เหตุเป็นแดนเกิดขึ้นพร้อมแห่งทุกข์ การก้าวล่วงทุกข์เสียได้ และหนทางมีองค์ ๘ ที่ได้ดำเนินถึงความดับทุกข์ได้ด้วยปรีชาอันชอบ พระรัตนตรัย มีพระพุทธเจ้า เป็นต้น และเป็นที่พึ่งอันปลอดภัย เป็นสถานที่พึ่งอันสูงสุด มนุษย์มาถึงพระพุทธเจ้า เป็นต้นว่า เป็นสรณะที่พึ่งแล้ว ย่อมพ้นจากทุกข์ได้

ด้วยเหตุนี้ท่าน โบราณคณาจารย์จึงได้หาทางดับความหวาดกลัว อันเป็นสัญชาตญาณประจำตัวของมนุษย์เราทุกคน ด้วยการผูกประพันธ์คาถาคำสรรเสริญคุณพระรัตนตรัยด้วยประการ

ต่างๆ เพื่อให้เรารำลึกถึงมั่นคงอยู่ในพระคุณพระรัตนตรัย จะได้เป็นเครื่องคุ้มภัยระงับอันตรายทั้งปวง เป็นมูลเหตุให้เกิดการใช้คาถาบริกรรมภาวนาขึ้น

ยันต์เทียบเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนล้านนาได้ดีที่สุดอีกอย่างหนึ่ง เพราะเมื่อใดที่เกิดความไม่สบายทั้งกายและใจต่อคนและครอบครัว ก็จะหาที่พึ่งที่เชื่อว่าสามารถเป็นที่พึ่งได้และจะทำให้สิ่งที่ไม่ดีบรรเทาลงและหายไปนอกจากที่พึ่งที่เป็นพื้นฐานแห่งชีวิตคือพระพุทธศาสนาแล้ว คนล้านนายังมีความเชื่อต่อสิ่งที่เร้นลับหรือสิ่งที่เหนือธรรมชาติอีกทางหนึ่ง การที่คนในสังคมสนใจในเรื่องยันต์เทียบย่อมสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนและไม่มั่นคงของสังคมด้วย เช่น เมื่อบุคคลเกิดความรู้สึกว่าชะตาชีวิตหรือทรัพย์สินของตนอยู่ในภาวะที่ไม่แน่นอนหรือไม่มั่นคงมากยิ่งขึ้นเท่าใด บุคคลเหล่านั้นจะแสวงหาทุกสิ่งทุกอย่าง รวมทั้งยึดถือไสยศาสตร์เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจมากยิ่งขึ้นเท่านั้น^{๕๐}

ส่วนใหญ่คนล้านนาต่างก็เชื่อในเรื่องยันต์เทียบ เพียงแต่หาคำอธิบายไม่ได้ ซึ่งถ้ามองว่ายันต์เทียบเป็นแค่เปลือกกระพี้หรือกาฝากของพุทธศาสนา แต่ขณะเดียวกันก็เป็นเปลือกที่ห่อหุ้มแก่นแกนของพระธรรมเอาไว้อย่างเหนียวแน่น

ยันต์เทียบเป็นเสมือนเปลือกของต้นไม้ที่ห่อหุ้มแก่นเอาไว้ก็คือพุทธธรรม ซึ่งคนไทยในปัจจุบันมีความเข้าใจในยันต์เทียบน้อยมาก โดยเชื่อเรื่องยันต์เทียบไปในทางไสยศาสตร์มากกว่าเหตุผล ทั้งๆที่ครูบาอาจารย์ครั้งโบราณ จะมุ่งเน้นการฝึกจิตให้มีศีล สมาธิและปัญญา

คุณค่าของยันต์เทียบมีผลทางด้านจิตใจต่อบุคคลผู้บูชาเทียบ พอสรุปได้ คือ

๑. ทำให้เกิดความสบายใจ
๒. มีความเชื่อมั่นในตนเอง

การที่คนในสังคมสนใจในเรื่องยันต์เทียบย่อมสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ที่ไม่แน่นอนและไม่มั่นคงของสังคมด้วย เช่น เมื่อบุคคลเกิดความรู้สึกว่าชะตาชีวิตหรือทรัพย์สินของตนอยู่ในภาวะที่ไม่แน่นอนหรือไม่มั่นคงมากยิ่งขึ้นเท่าใด บุคคลเหล่านั้นจะแสวงหาทุกสิ่งทุกอย่าง รวมทั้งยึดถือไสยศาสตร์เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจมากยิ่งขึ้นเท่านั้น

ดั่งคำสัมภาษณ์พระสมุห์คำมูล มุนิวโส ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า ยันต์เทียบล้านนา มีทั้งฝ่ายขาวและฝ่ายดำ ซึ่งแทรกอยู่ในวิถีชีวิตของคนล้านนามาทุกยุคสมัย ซึ่งไม่อาจจะระบุได้ว่ามีประวัติการสร้างมาแต่ยุคสมัยไหน แต่ที่รู้แน่ชัดคือ ไม่ว่าจะเป็เทศกาลอะไร วันปีใหม่ วันปากปี วันเดือนเป็งเดือนดับ ชาวบ้านนิยมจุดเทียนบูชาพระเจ้า เพื่อหวังให้ตนมีความสุข ความเจริญ หน้าที่การงาน มีโชคลาภ สอบบรรจุได้ ผัวหนีเมียหน่ายให้กลับมา เป็นต้น ชาวบ้านก็จะเข้าหาพระสงฆ์ให้ท่านช่วยทำให้ หรือพ่อน้อย พ่อหนาน ทำให้ ในตารางยันต์ที่เขียนในกระดาษสาจะระบุ วันเดือนปีเกิดของผู้

^{๕๐}อรุณี ดันศิริ, วัฒนธรรมถิ่น วัฒนธรรมไทย, หน้า ๑๑๒.

บูชา และคำปรารภของคนๆ นั้น แล้วลีเป็นไล้ แล้วลีกับจีผึ่งให้เป็นเล่มเทียน แต่สมัยนี้ นิยมชูปเอา ถ่ายเอกสารยันต์ ซึ่งมันก็จะเทียนที่ไม่สมบูรณ์ จุดไปก็ยากที่จะมีผล แต่การจุดต้องระวังด้วย เพราะน้ำตาเทียนที่อยู่ในขดเทียนนั้นอาจลุกไหม้ เกิดไฟไหม้ได้ ถ้าไม่ระวัง^{๕๒}

ปัจจุบันการทำยันต์เทียนของคนล้านนาอยู่ในภาวะที่น่าเป็นห่วงและกำลังจะเสื่อมสูญไปจากสังคม อีกทั้งถูกลดทอนคุณค่าลง เนื่องจากกระแสพาณิชย์และวัตถุนิยมเข้าครอบงำ โดยคนส่วนใหญ่ยึดถือแต่เพียงเรื่องความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ และอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ จนทำให้ภูมิปัญญาของบรรพชนด้อยค่าลง เหตุที่ยันต์เทียนถูกมองว่าเป็นเรื่องล้าหลัง งามาย และมอมเมาประชาชนให้ลุ่มหลงไสยศาสตร์ เพราะเป็นสิ่งที่ยังไม่มีใครพิสูจน์ได้ ทั้งที่พระเถระชั้นผู้ใหญ่สืบทอดกันมาชยาวนานหลายร้อยปี ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาวิเคราะห์ศาสตร์ด้านนี้อย่างถ่องแท้และลึกซึ้งมากขึ้น เพื่อหาคำตอบที่แท้จริงและสืบทอดมรดกทางปัญญาต่อไป

ยันต์เทียนล้านนาปัจจุบัน อาศัยเค้าโครงมาจากไสยศาสตร์ของพราหมณ์มาแต่ครั้งเดิมเท่านั้น ส่วนเนื้อแท้ที่จริงก็คือ มาจากพุทธศาสนานั้นเอง ไม่ใช่ไสยศาสตร์ที่ใช้กันในลัทธิพราหมณ์ เป็นสิ่งที่พึงควรเคารพ ไม่ใช่สิ่งเหลวไหล และเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ เพราะเป็นสิ่งที่สามารถระงับความกลัว อันมีประจำอยู่ในกายมนุษย์เราทุกคนให้สูญสิ้นไปได้

๔.๔.๔ คุณค่าของยันต์เทียนที่มีต่ออักษรภาษา

อาณาจักรล้านนามีความเจริญรุ่งเรืองมาเป็นเวลายาวนาน มีการสั่งสมภูมิปัญญาจนกลายเป็นวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน ไม่ว่าจะเป็นด้านขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต ศิลปกรรม ภาษา ฯลฯ โดยเฉพาะภาษา มีทั้งภาษาพูด และตัวอักษร ในด้านตัวอักษรนั้นมีหลักฐานเอกสาร โบราณ และจารึก พบว่าในดินแดนล้านนามีการใช้ตัวอักษรในการบันทึกถึง ๔ ชนิดด้วยกันคือ

๑. อักษรธรรมล้านนา หรือตัวเมือง เป็นตัวอักษรที่ใช้กันมาในล้านนามานานแล้ว สันนิษฐานว่ามีต้นกำเนิดมาจากภาษามอญโบราณ อักษรชนิดนี้มักใช้บันทึกคัมภีร์โบราณ ปืบสา โดยเฉพาะเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนา เช่น ตำราภาษาบาลี ชาดก ตลอดจนเรื่องราวการกัณฑ์ ไทยทานแก้วดี การใช้ตำราโหราศาสตร์ ตำราแพทย์ บทกวีนิพนธ์ และคร่าวขอ เป็นต้น

๒. อักษรสุโขทัย เริ่มปรากฏในดินแดนล้านนาในสมัยพญากือนา กษัตริย์ล้านนาองค์ที่ ๖ เพราะในสมัยนั้นมีการนิมนต์พระสุมนเถระจากสุโขทัยขึ้นมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในล้านนา

^{๕๒} สัมภาษณ์ พระสมุห์คำมูล มุนีวิโส, วัดกะตึกเชียงมั่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๗ ธันวาคม

จึงมีการใช้ตัวอักษรสุโขทัยขึ้นในล้านนา ดังปรากฏหลักฐานในจารึก ลพ. ๓๘ พบที่วัดพระยืน จังหวัดลำพูน

๓. อักษรฝักขาม เป็นตัวอักษรที่นำเอาอักษรวิธีบางประการของอักษรธรรมล้านนามา ผสมเข้ากับอักษรสุโขทัย ใช้ในการบันทึกข้อความลงบนแผ่นหิน แผ่นโลหะ ฯลฯ พบการใช้อักษรฝักขามในช่วง พ.ศ. ๑๕๔๕ เป็นต้นมา แต่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๓ ไม่พบจารึกอักษรฝักขาม แต่มาพบในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๔ อีก ๔ หลัก

๔. อักษรไทยนิเทศ เป็นอักษรผสมระหว่างอักษรธรรมล้านนากับอักษรฝักขาม รูปแบบตัวอักษรเกือบทั้งหมดมีลักษณะคล้ายตัวอักษรฝักขาม แต่รูปทรงจะไม่พอมสูงเหมือนอักษรฝักขาม หากจะกลมป้อมเหมือนอักษรธรรมล้านนา^{๕๓}

อักษรล้านนา หมายถึง อักษรธรรมล้านนา หรือ ตัวเมือง (คำเมือง: ตัวเมือง) พัฒนามาจากอักษรมอญ เช่นเดียวกับอักษรพม่า อักษรล้านนาใช้ในอาณาจักรล้านนาเมื่อราว พ.ศ. ๑๘๐๒ จนกระทั่งถูกพม่ายึดครองใน พ.ศ. ๒๑๐๑ ปัจจุบันใช้ในงานทางศาสนา พบได้ทั่วไปในวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย (ส่วนที่เป็นเขตอาณาจักรล้านนาเดิมและเขตที่ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมล้านนาบางแห่ง) นอกจากนี้ยังแพร่หลายถึงไปถึงเขตรัฐไทยใหญ่แถบเมืองเชียงตุง ซึ่งอักษรที่ใช้ในแถบนั้นจะเรียกชื่อว่า "อักษรไทจีน" มีลักษณะที่เรียบง่ายกว่าตัวเมืองที่ใช้ในแถบล้านนา

อนึ่ง อักษรธรรมล้านนายังได้แพร่หลายเข้าไปยังอาณาจักรล้านช้างเดิมผ่านความสัมพันธ์ทางการทูตและทางศาสนาระหว่างล้านนากับล้านช้างในช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๑ ร่วมสมัยกับพระเจ้าโพธิสารราชและพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชแห่งล้านช้าง เป็นต้นคำของการวิวัฒนาการของแบบอักษรที่เรียกว่าอักษรธรรมลาว (หรือที่เรียกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยว่า "อักษรธรรมอีสาน") ในเวลาต่อมา

ยันต์เขียนเป็นการบ่งบอกถึงคุณค่าทางด้านอักษรล้านนาที่เป็นเอกลักษณ์ของความ เป็นล้านนาอย่างแท้จริง ซึ่งในการเขียนหรือลงยันต์เขียนนั้นจะใช้อักษรล้านนา ทั้งสิ้น ยันต์เขียนมีคุณค่าต่ออักษรล้านนาเพราะเป็นการจารึกอักษรล้านนาไว้เป็นยันต์ในกระดาษ หรือปับสาทำให้ อักษรจะมีการสืบทอดมาและไม่สูญหายไปไหน ถึงแม้ปัจจุบันจะไม่มีผู้ที่สามารถอ่านเขียนได้มากก็ตาม

ภาษาล้านนา หรือคำเมือง เป็นภาษาอาณาจักรล้านนามาเป็นระยะเวลาตามประวัติศาสตร์ล้านนา มีหลักฐานจารึกอักษรล้านนาเมื่อประมาณ ๕๐๐ กว่าปีที่ผ่านมา แต่ตามความเป็นจริงสันนิษฐานว่า ภาษาล้านนาเป็นภาษาที่เกิดขึ้นมานานนับพันปีเลยทีเดียว ภาษาล้านนามีทั้ง

^{๕๓}วีรศักดิ์ ของเดิม , เรียบเรียง , “งานเอกสาร โบราณล้านนา: ภูมิปัญญาจากบรรพชน ”, เจ้าหน้าที่ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดลำปาง, ๒๕๕๒, (เอกสารเข้บเล่ม), หน้า ๑.

ภาษาพูด ภาษาเขียน ในสมัยโบราณการบันทึกสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นข้อมูลความรู้ด้านต่าง ๆ จะมีการประดิษฐ์อักษรใช้แตกต่างกัน ภาษาล้านนาเป็นภาษาที่มีสัทฐานกลมป้อม คล้ายอักษรมอญ มีเสียงสระภายในตัว ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันในอดีต ภาษาล้านนาเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ความเป็นชนชาติที่มีอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่

ปราชญ์พื้นบ้าน และปราชญ์ราชสำนัก สามารถอ่านออกเขียนได้ มีการให้การสนับสนุนการเรียนภาษาล้านนาทั้งฝ่ายอาณาจักร และฝ่ายศาสนจักร สิ่งที่เป็นวิถีชีวิตพื้นบ้าน ความเป็นอยู่ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม หลักการสอนทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของบ้านเมืองในอดีต กฎหมายต่าง ๆ วรรณกรรมพื้นบ้าน ดารายา สมุนไพรรักษาโรค โหราศาสตร์ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ได้ถูกบันทึกไว้ลงบนใบลาน ปับสา ข่อย ศิลาจารึก ฝาผนังภาพโบราณในที่ต่าง ๆ

วรรณกรรมต่าง ๆ ที่มีการบันทึกเป็นภาษาล้านนา เช่น จามเทววงศ์ สิหิงคนิทาน พงศาวดารโยนก ตานานพื้นเมืองเชียงใหม่ จักรवालทีปนี มังคลัตถทีปนี นิราศหริภุญชัย (กะโลเมิงเป้า) ซึ่งเป็นนิราศอายุเก่าแก่ที่สุดในเมืองไทย ลิลิตพระลอ ปัญญาสชาดก นิทานพื้นบ้านที่แต่งโดยปราชญ์พื้นบ้าน เป็นชาดกหลาย ๆ เรื่อง เช่น อุสาบารส หงส์หิน กินรี สุวรรณสาม อมราพิทวาสะฯ กฎหมายมังรายศาสตร์อวหาร ๒๕ กฎหมายเขานา ที่มีความยิ่งใหญ่ที่สุด คือ การที่มีการใช้อักษรล้านนาจารึกพระไตรปิฎกในการสังคยานาพระไตรปิฎกครั้งที่ ๘ ของโลก ในปีพุทธศักราช ๒๐๒๐ ณ วัดมหาโพธาราม (วัดเจ็ดยอด) ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชมหาราช แห่งราชวงศ์มังราย ช่วงนั้นถือว่าเป็นยุคทองของภาษาและวรรณกรรมล้านนาเป็นอย่างมาก

ปัจจุบันถึงแม้จะไม่มีใครสนใจในเรื่องราวยันต์เขียนมากนัก แต่ก็เป็นที่น่ายินดีว่าในแผ่นดินล้านนาเรา ยังคงหลงเหลือไว้ซึ่งวัฒนธรรมทางความเชื่อและภาษาที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์และความดีงามเป็นที่เล่าขานอย่างภาคภูมิใจสืบไป

ยันต์เขียนล้านนาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและคุณค่ามากมาย ที่อยู่คงคู่กับวิถีชีวิตของคนล้านนามาเป็นเวลายาวนาน ไม่ว่าจะเป็ เครื่องสักการบูชา เป็นภูมิปัญญาทางประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นกุศโลบายในการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เป็นเครื่องช่วยสงเคราะห์หรืออนุเคราะห์คนในเวลาไม่สบาย เป็นพิธีกรรมความเชื่อท้องถิ่นที่สืบมาแต่โบราณ ไม่นานนั้น ยันต์เขียนล้านนายัง มีคุณค่าต่อประวัติศาสตร์และสังคม ทำให้ทราบถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมในอดีต และยังเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงสังคมในปัจจุบันได้ดีอีกด้วย คุณค่าของยันต์เขียนมีต่อศาสนา เปรียบเสมือนเป็นแรงพลังดึงดูดให้คนเข้าถึงศาสนา และยันต์เขียนยังมีคุณค่าต่ออักษรภาษา โดยเฉพาะอักษรธรรมล้านนา หรือที่เรียก ว่า “ตัวเมือง” ไม่ให้สูญหายไปจากผืนแผ่นดินล้านนา และให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้สืบต่อไป

บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาหลัก พุทธ ธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา : กรณีศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา ประเภท จุดประสงค์ในการทำและใช้ยันต์เทียน และเพื่อศึกษาหลัก พุทธ ธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา และเพื่อศึกษาความสำคัญและ คุณค่าของยันต์เทียนกับวิถีชีวิตของคนล้านนา :กรณีศึกษาเฉพาะใน เขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นการ ดำเนินการ วิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจาก แหล่งข้อมูล คือ พระไตรปิฎก ปืบสาล้านนาโบราณ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเก็บ รวบรวมข้อมูลโดยใช้ วิธีการสัมภาษณ์ ท่านผู้รู้เกี่ยวกับยันต์เทียนล้านนาในอำเภอเมือง จังหวัด ลำปาง จำนวน ๓๐ คน แบ่งเป็น พระสงฆ์ ๑๕ รูป และชาวบ้าน ๑๕ คน ซึ่งจะสรุปเนื้อหา สารสำคัญของ การวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษามีเนื้อหาสาระสำคัญสรุปได้ ดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ กำเนิดและวิวัฒนาการยันต์เทียนล้านนา

ความเป็นมาของยันต์เทียนจากการศึกษาพบว่า ยันต์เทียน หมายถึง การเขียนรูปต่างๆ ทั้งที่เป็นลายเส้น อักษร ตัวเลข หรือภาพสัญลักษณ์ ลงบนแผ่นกระดาษแล้วนำไปม้วนทับด้วยจี๊ฟี่ เป็นเล่มเทียน มีการปลุกเสกด้วยคาถาต่างๆ เพื่อนำไปจุดบูชาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ส่วนที่มี คำว่า “ล้านนา” ต่อท้ายเป็น “ยันต์เทียนล้านนา” หมายถึง อักษรที่ใช้เขียนคืออักษรธรรมล้านนา

ยันต์เทียนเป็นพิธีกรรมทางความเชื่อของคนล้านนาที่สืบทอดมาแต่โบราณ ซึ่งไม่ สามารถระบุให้แน่ชัดได้ว่า ยันต์เทียนเกิดขึ้นมาแต่เมื่อใด ซึ่งมีเพียงการสันนิษฐานว่ายันต์เทียน อาจจะมีพัฒนาการสืบทอดมาหลายยุค ตั้งแต่ ยุคพระเวทย์ ยุครอยต่อระหว่างพราหมณ์กับพุทธ จนถึงยุคมอญพม่าและล้านนาไทย

ยันต์เทียนล้านนาแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ ประเภทที่หวังผลทางดี หรือฝ่ายขาว และ ประเภทที่หวังผลทางร้าย หรือฝ่ายดำ และทั้งสองประเภทยังแบ่งออกได้หลายอย่างด้วยกัน ดังต่อไปนี้

๑. ประเภทหวังผลทางดี ได้แก่ ยันต์เทียน ลดเคราะห์ ยันต์เทียนสืบชาติ และยันต์ เทียนรับโชค เป็นต้น ซึ่งเป็นที่นิยมกันมากในปัจจุบัน

๒. ประเภทหวังผลทางร้าย ได้แก่ ยนต์เทียบผ่าจ้าน เป็นยนต์เทียบสำหรับใช้ทำให้ เลิกแลกกัน ยนต์เทียบแข่ง เป็นยนต์เทียบสำหรับใช้แข่งคนที่ไม่ชอบพอกัน ยนต์เทียบเสน่ห์ เป็น ยนต์เทียบสำหรับใช้ เรียกผิวเมียที่แยกกันกลับมารักกัน เป็นต้นซึ่งเป็นยนต์เทียบที่ไม่เป็นที่นิยม มากเพราะ จะนำภัยมาสู่ตัวเอง

ยนต์เทียบล้านนานั้นมีจุดประสงค์ในการทำและใช้ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ในการทำนั้นเพื่อเป็นการช่วยสงเคราะห์หรืออนุเคราะห์ชาวบ้านที่มาขอความช่วยเหลือ ในเมื่อเกิดความทุกข์ขึ้น

ในการใช้นั้นมีจุดประสงค์หลัก ๓ ประการ คือ

๑. บูชาเทียบ หลีกเคราะห์ ถือว่าทุกคนมีทั้งเคราะห์ดีและเคราะห์ร้าย เคราะห์ดีเรียกว่า โสมะ เคราะห์ร้ายเรียกว่า ปาปะ ปาปะให้ผลเป็นทุกข์ จึงต้องมีการบูชาเพื่อหลีกปาปะ การบูชาแบบ นี้คือบูชาเทียบหลีกเคราะห์ ดังข้อความ “เคราะห์เจ็บ เคราะห์โหม้ เคราะห์ไข้ เคราะห์หนาว เคราะห์ เมื่อเย็นเมื่อเดียว”

๒. บูชา เทียบ รับ โชค ถือกันว่าเคราะห์กับโชคเป็นของกลุ่มกัน เมื่อคนประสบเคราะห์ กรรมแล้วมักจะมีโชค หรือคนได้รับโชคมากๆ มักจะมีเคราะห์ คนโบราณท่านจึงทำเทียบไว้เพื่อ บูชาพระเคราะห์ของตน คือ พระอาทิตย์พระจันทร์ พระอังคาร พระพุธ พระพฤหัสบดี พระศุกร์ พระ เสาร์ และพระเกตุ รวมเรียกว่านพเคราะห์

๓. บูชา เทียบ อยู่ผู้ดำริญ หรือ เสริมดวงชะตา บางที่เรียกว่าเทียบสืบชะตา เทียบนี้ มักจะทำด้วยขี้ผึ้งแท้ สีสาย คือเส้นด้ายที่ทำเป็นไส้เทียบและจะใช้ไส้เทียบเท่ากับอายุของผู้บูชา

๕.๑.๒ หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยนต์เทียบล้านนา

จากการศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยนต์เทียบล้านนา พบว่ายนต์เทียบล้านนามี หลักพุทธธรรมปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก โดยมีเนื้อหาสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

หลักพุทธธรรม คือธรรมของพระพุทธเจ้า หมายถึงหลักคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงค้นพบและตรัสสั่งสอนแก่มวลหมู่สรรพสัตว์ทั้งหลาย แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ ๑. แสดงหลักความจริงสายกลาง ๒. แสดงข้อปฏิบัติสายกลาง หรือ จัดเป็นจริยธรรม และศีลธรรม

การปรากฏของหลักพุทธธรรมในยนต์เทียบ สรุปได้ ๒ ลักษณะ คือ ๑. ลักษณะ รูปธรรม เป็นการปรากฏในยนต์เทียบโดยตรง ๒. ลักษณะนามธรรม เป็นการปรากฏในยนต์เทียบ โดยทางอ้อม คือเป็นคำสั่งสอนให้ผู้ทำยนต์เทียบและผู้จุดบูชายนต์เทียบปฏิบัติตาม

หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา ผู้วิจัยจำแนกได้ ดังต่อไปนี้

๑. พุทธธรรมในยันต์เทียน ได้แก่

ก. ไตรสรณคัมภ์ ปรากฏในลักษณะการเขียนเป็นอักขระ “อักษรธรรมล้านนา” ลงในยันต์เทียน ว่า “พุทธัง สรณัง คัจฉามิ ัมมัง สรณัง คัจฉามิ สัมมัง สรณัง คัจฉามิ”

ข. ไตรลักษณ์ ปรากฏในลักษณะการเขียนเป็นอักขระ “อักษรธรรมล้านนา” ลงในยันต์เทียน ว่า “อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา”

ค. อริยสัจ ๔ ปรากฏในลักษณะการเขียนเป็นอักขระ “อักษรธรรมล้านนา” ย่อสรุปลงในยันต์เทียน ว่า “ทุ ส นิ ม”

ง. ทฤษฎีธรรมมีกัตถะ ปรากฏในลักษณะการเขียนเป็นอักขระ “อักษรธรรมล้านนา” ย่อสรุปลงในยันต์เทียน ว่า “อุ อาก ส”

จ. โปชนงค์ ๗ ปรากฏในลักษณะการเขียนเป็นอักขระ “อักษรธรรมล้านนา” ย่อสรุปลงในยันต์เทียน ว่า “สะ ฐ วิ ปี ป สะ อุ”

ฉ. พุทธคุณ ๘ ปรากฏในลักษณะการเขียนเป็นอักขระ “อักษรธรรมล้านนา” ย่อสรุปลงในยันต์เทียน ว่า “อะ สัง วิ สุ โล ปุ สะ พุ ณะ”

ช. บารมี ๑๐ ปรากฏในลักษณะการเขียนเป็นอักขระ “อักษรธรรมล้านนา” ลงในยันต์เทียน ว่า “ทานบารมี อิติปิโสภควา สีลบารมีอิติปิโสภควา เนกขัมมบารมีอิติปิโสภควา ปัญญาบารมีอิติปิโสภควา วิริยบารมีอิติปิโสภควา ขันติบารมีอิติปิโสภควา สัจจบารมีอิติปิโสภควา อธิษฐานบารมีอิติปิโสภควา เมตตาบารมีอิติปิโสภควา อุเบกขาบารมีอิติปิโสภควา”

ซ. ความไม่ประมาท ปรากฏในลักษณะการเขียนเป็นอักขระ “อักษรธรรมล้านนา” ลงในยันต์เทียน ว่า “อัปปะมานะทิสสะ”^๑

๒. พุทธธรรมสำหรับผู้ทำยันต์เทียนและผู้บูชายันต์เทียน ได้แก่

ก. ไตรสิกขา ปรากฏในลักษณะเป็นคำสั่งสอนสำหรับผู้ทำยันต์เทียนและผู้บูชายันต์เทียนนำไปปฏิบัติ

ข. บุญกิริยาวัตถุ ปรากฏในลักษณะเป็นคำสั่งสอนสำหรับผู้บูชาเทียนนำไปปฏิบัติ

ค. ฆราวาสธรรม ปรากฏในลักษณะเป็นคำสั่งสอนสำหรับผู้บูชาเทียนนำไปปฏิบัติ

ง. สังคหวัตถุ ๔ ปรากฏในลักษณะเป็นคำสั่งสอนสำหรับผู้บูชาเทียนนำไปปฏิบัติ

จ. พรหมวิหาร ๔ ปรากฏในลักษณะเป็นคำสั่งสอนสำหรับผู้บูชาเทียนนำไปปฏิบัติ

^๑อัปปะมานะทิสสะ เขียนเป็นบาลี คือ อัปปมาเทน สัมปาเทถ

จ. อริยมรรคมีองค์ ๘ ปรากฏในลักษณะเป็นคำสั่งสอนสำหรับผู้ชานาเถียนนำไปปฏิบัติ

๕.๑.๓ ความสำคัญและคุณค่าของย่นต์เทียบกับวิถีชีวิตของคนล้านนา

จากการศึกษาความสำคัญและคุณค่าของย่นต์เทียบกับวิถีชีวิตของคนล้านนา พบว่าย่นต์เถียนล้านนามีความสำคัญและคุณค่าอยู่เป็นจำนวนมาก โดยผู้วิจัยได้สรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

ก. ความสำคัญของย่นต์เถียนล้านนา

๑. ย่นต์เถียนในฐานะเป็นเครื่องบูชา

ย่นต์เถียนเป็นเครื่องบูชาที่สำคัญมากอย่างหนึ่ง เพราะเป็นทั้งอามิสบูชา และธรรมบูชา กล่าวคือ เปลือกนอกเป็นอามิสบูชา คือวัตถุที่ใช้บูชา แต่ข้างในนั้นเต็มไปด้วยธรรมบูชาคือการปฏิบัติธรรมพร้อมด้วยการบูชาเถียน ตามข้อกำหนดที่ครูอาจารย์ได้ตั้งวางไว้ เพื่อความสำคัญผลในการบูชาเถียน

๒. ย่นต์เถียนในฐานะเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

ย่นต์เถียนเป็นภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ท้องถิ่น ของคนล้านนา ที่สืบทอดมาแต่โบราณกาล ซึ่งเป็นสิ่งบ่งบอกถึงสภาพวิถีชีวิตของชาวล้านนาได้เป็นอย่างดี ไม่เพียงเท่านั้นยังเป็นมรดกภูมิปัญญาของคนล้านนาที่มีการผสมผสานกันระหว่างความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณกับศาสนาพุทธ พราหมณ์ ฮินดู และประกอบกับหลักความเชื่อทางพิธีกรรมต่างๆ ที่ผสมกันได้อย่างกลมกลืนมาจนถึงปัจจุบัน

๓. ย่นต์เถียนในฐานะเป็นกุศโลบายในการเผยแผ่ธรรม

ย่นต์เถียนล้านนาเป็นเสมือนสื่อกลางที่เชื่อมประสานจิตใจคนให้เข้าสู่ธรรม จึงเป็นดั่ง “กุศโลบาย” ในการเผยแผ่หลักพุทธธรรม เปรียบดั่ง “เปลือกหุ้มแก่น” คือห่อหุ้มหลักธรรมคำสั่งสอนเอาไว้ข้างใน เพื่อล่อใจให้เกิดความสนใจโดยการกล่าวถึงความศักดิ์สิทธิ์และอภินิหารย์ เมื่อได้ทำและใช้ตามที่โบราณจารย์กำหนดได้ จิตของผู้กระทำและผู้นำไปใช้ย่อมดำรงอยู่ในกุศลธรรม

๔. ย่นต์เถียนในฐานะเป็นเครื่องช่วยอนุเคราะห์ชาวบ้าน

ย่นต์เถียนเป็นสื่อกลางในการอนุเคราะห์ชาวบ้านเมื่อมีผู้มาขอความช่วยเหลือ ส่วนใหญ่การทำย่นต์เถียน จะเป็นพระสงฆ์ หรือฆราวาสที่มีความรู้เกี่ยวกับย่นต์เถียนเป็นผู้ทำ เพื่อช่วยให้ชาวบ้านได้มีกำลังใจขึ้น ในการดำรงชีวิต

๕. ย่นต์เถียนในฐานะเป็นพิธีกรรมความเชื่อท้องถิ่น

ย่นต์เถียนเป็นพิธีกรรมความเชื่อท้องถิ่น เชื่อที่แฝงไปด้วยหลักธรรม ถือเป็นสิ่งเคารพบูชาอันล้ำค่า และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้คนในด้านอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ และคุณประโยชน์

น่านปการ ที่ได้ผลอย่างน่าอัศจรรย์ยิ่ง ถึงแม้ว่าความเชื่อของคนล้านนาจะมีการผสมผสานไป ด้วยกันระหว่างพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ก็ตาม แต่สิ่งเหล่านั้นก็สามารถรวมกันได้อย่างกลมกลืนและสืบทอดมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน

ข. คุณค่าของยันต์เทียนล้านนา

๑. คุณค่าของยันต์เทียนที่มีต่อประวัติศาสตร์และสังคม คือทำให้รู้ถึงสภาพสังคมและวิถีชีวิตของคนล้านนาในสมัยนั้นว่ามีความเป็นอยู่อย่างไร

๒. คุณค่าของยันต์เทียนที่มีต่อศาสนา ยันต์เทียนเป็นตัวผสมกับพระพุทธรูปศาสนาให้คู่มืออิทธิปาฏิหาริย์ เป็นตัวล่อให้คนเข้าหาธรรม

๓. คุณค่าของยันต์เทียนที่มีต่อจิตใจ เมื่อได้บูชายันต์เทียนแล้วสภาพจิตใจที่เคยทุกข์เศร้าหมอง ก็จะกลับกลายมาเป็นปกติสุขได้

๔. คุณค่าของยันต์เทียนที่มีต่ออักขระภาษา อักษรที่ใช้เขียนยันต์เทียนคืออักษรล้านนาหรือ “อักษรธรรมล้านนา” ทำให้คู่มือมีความเข้มขลังศักดิ์สิทธิ์ และเป็นการรักษาอักษรล้านนาไม่ให้สูญหายไป

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาหลักพุทธธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา ตลอดถึงความเป็นมา ประเภท วิธีการทำและใช้ยันต์เทียน จากการสรุปผลการศึกษาทำให้ได้รู้ถึงหลักพุทธธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา ตลอดถึงความเป็นมา ประเภท วิธีการทำ และใช้ยันต์เทียน แต่ไม่ได้วิเคราะห์เจาะลึกลงไปในแต่ละประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ยังมีประเด็นอื่นที่น่าศึกษาอยู่อีกมาก ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าน่าจะมีการศึกษาให้เข้าใจอย่างละเอียดชัดเจน ดังนั้น ผู้วิจัยได้ตั้งเป็นข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรมีการศึกษา “วิเคราะห์อักขระคาถาในยันต์เทียนล้านนา” หรือยันต์ประเภทอื่นๆ โดยเจาะรายละเอียดในประเด็นต่างๆ เช่น สัญลักษณ์ต่าง ๆ ในยันต์เทียนสื่อถึงอะไร อักขระคาถาในยันต์เทียนมีแหล่งที่มาจากไหน ตลอดถึงคาถาต่าง ๆ ที่อยู่ในยันต์เทียน มีความหมายว่าอย่างไร

๒. ควรมีการศึกษา “เปรียบเทียบความเชื่อเรื่องยันต์ที่ปรากฏในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย” ว่า แต่ละท้องถิ่นมีความเชื่อเรื่องยันต์เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร มีขั้นตอนอะไรบ้าง รวมไปถึงวิธีการทำและใช้ยันต์ของแต่ละท้องถิ่นว่ามีองค์ประกอบและขั้นตอนอย่างไร

๓. ควรมีการศึกษา “แนวคิดและมุมมองทางพระพุทธศาสนาที่มีต่อความเชื่อเรื่องยันต์” โดยเฉพาะยันต์ต่างๆที่ปรากฏในล้านนา เช่น ฝ่ายยันต์พุทธสังคัมภ์ หรือฝ่ายยันต์พระสังข์หลวงฯลฯ

เป็นต้น โดยเจาะลงในประเด็นต่างๆ เช่น ยันต์ต่างๆเหล่านั้นมีที่มาอย่างไร พระพุทธศาสนามี
แนวคิดและมุมมองต่อยันต์เหล่านั้นอย่างไร

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

เอกสารปีบสาอักษรธรรมล้านนา. ที่พบในจังหวัดลำปาง, (ม.ป.ป.).

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

ขุนชาญ โห้วประเทศ. คาถาอาคมไทย. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก, ๒๕๓๕.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ประวัติพระพุทธศาสนา . พิมพ์ครั้งที่ ๑.

กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

_____ . เทศกาลและพิธีกรรมพระพุทธศาสนา ๑. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

จ่านง ทองประเสริฐ. บ่อเกิดลัทธิประเพณีอินเดีย ภาค ๑. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๑๒.

ชาญคณิต อวรณ์. มินกะลาบา เมืองลำปาง. พิมพ์ครั้งแรก. อวรณ์การพิมพ์, ๒๕๔๗.

ญาณโชติ. คัมภีร์ไสยาศาสตร์ ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๓๕.

ณรงค์ สมิตธิธรรม. “ฟ่อนผีป่วนเมืองลำปาง”. ในสำนักคณะกรรมการสหวิทยาลัยล้านนา. ประเพณีท้องถิ่นภาคเหนือ. ลำปาง : กิจเสรีการพิมพ์, ๒๕๓๘.

ณัฐธัญ มณีรัตน์ . วารสารมิวเซียมสยาม . เลขยันต์ แผนผังอันศักดิ์สิทธิ์. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพิพิธภัณฑการเรียนรู้แห่งชาติ, ๒๕๕๒.

เต๋าวายุ คันเคียว. ตำนานอาถรรพณ์เวทย์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พลอยใส, ๒๕๕๓.

คนัย ไชยโยธา. ลัทธิศาสนาและความเชื่อกับประเพณีนิยมท้องถิ่น . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๘.

คามภ-เหม. พิธีกรรมไสยศาสตร์ ฟังหุ่นจาก ฟังหุ่นรัก ฟังหุ่นผูก . กรุงเทพมหานคร: ไพลินบุ๊คเน็ต , ๒๕๕๑.

ทวี เชื้อนแก้ว. ประเพณีเดิม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง, ๒๕๔๑.

ทองทวี ษพิมสาร. **อีตคนเมือง ฉบับตีพิมพ์เรื่องเมืองล้านนา** . พิมพ์ครั้งที่ ๘. ลำพูน : หสม.ณัฐ
พลการพิมพ์, ๒๕๕๑.

เทพ สาริกบุตร. **คัมภีร์หัวใจ ๑๐๘**. กรุงเทพมหานคร: เสริมวิทย์บรรณาการ, ๒๕๑๓.

_____ **คัมภีร์พุทธมนต์ไอศถ**. กรุงเทพมหานคร: เสริมวิทย์บรรณาการ, ๒๕๑๓.

_____ **คัมภีร์นะ ๑๐๘**. กรุงเทพมหานคร: เสริมวิทย์บรรณาการ, ๒๕๑๓.

_____ **ประชุมมหายันต์ ๑๐๘**. กรุงเทพมหานคร : เสริมวิทย์บรรณาการ, ๒๕๑๘.

นพคุณ ตันติกุล. **ล้านนาในมิติกาลเวลา**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. เชียงใหม่: The Knowledge Center, ๒๕๔๘.

นฤจร อธิธิระจรัส. **ความเชื่อในผีสาธเทวดา เวทมนต์ ชาวเหนือ พระพุทธศาสนาในล้านนา** .
เชียงใหม่ : บริพัทธการพิมพ์, ๒๕๑๕.

ปัญญา ใช้บางยาง **ในนามธรรมสภา และสถาบันบันลือธรรม. ธรรมาธิบาย หลักธรรมใน
พระไตรปิฎก** . พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบันลือธรรม ศูนย์หนังสือ
พระพุทธศาสนา, ๒๕๔๘.

บำเพ็ญ ะวิน. **มูลศาสนาสำนวนล้านนา**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์,
๒๕๑๘.

บุโรหิตา. **ปฐมแห่งมนตราและอาคม**. กรุงเทพมหานคร: ทีเพชกรการพิมพ์, ๒๕๔๕.

แปลก พรานนก. **ยันต์...ศาสตร์จริงกับความเชื่อ ?**. กรุงเทพมหานคร: ไพลินบุ๊คเน็ต, ๒๕๕๒.

พระครูใบฎีกาเทพย์ สิงห์รักษ์. **ตำราเพชรรัตน มหายันต์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศรีปัญญา.

พระธรรมโก ศาจารย์. (พุทธทาสภิกขุ). **ไสยศาสตร์กับพุทธศาสตร์ โหราศาสตร์กับพุทธศาสตร์** .
กรุงเทพมหานคร : แสงรุ่งเรืองการพิมพ์, ๒๕๒๕.

_____ **ธรวาสกับไสยศาสตร์**. พระนคร : การพิมพ์พระนคร, ๒๕๑๔.

พระธรรมปิฎก (ประยูร ฑุฑโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม** . พิมพ์ครั้งที่ ๑.
กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๑๕.

_____ **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม** . พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: โรง
พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

_____ **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : โรง
พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

_____ **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : โรง
พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

_____ **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุง ขยายความ** . พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

_____ .สถานการณ์พระพุทธศาสนากระแสไสยศาสตร์ . พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :
มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๘.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). ธรรมเนียมชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม. พิมพ์ครั้งที่ ๕๗.
ฉบับปกขาว ครั้งที่ ๒-ธันวาคม, ๒๕๔๖.

_____ .พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร:บริษัท
เอส. อาร์. ปรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

_____ .พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ . พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: มหา
จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

_____ .พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ . พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: มหา
จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

_____ .พระไตรปิฎก สิ่งที่ชาวพุทธต้องรู้. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร:บริษัท เอส. อาร์.พ
รินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๖.

_____ .พระพุทธศาสนาในเอเชีย . พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
๒๕๔๘.

พระยาอนุমানราชชน. วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆของไทย. พระนคร : คลังวิทยา, ๒๕๑๔.

พราหมณ์ บูรพา . พุทธมนต์ และยอดคาถาพระอรหันต์ . กรุงเทพมหานคร:ไทยควอลิตี้บุ๊กส์ .
๒๕๕๒.

พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ. ศาสนาสากล . พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อุษาการ
พิมพ์. ๒๕๔๖.

พินิจ จันท์. อมตะความเชื่ออันยุค . พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ บั๊สเอ็กเพรส,
๒๕๕๒.

ไพโรจน์ ไชยเมืองชื่น. ลำปางในมิติทางวัฒนธรรม. ลำปาง : สำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏ
ลำปาง, ๒๕๔๑.

มณี พยอมยงค์. ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย . พิมพ์ครั้งที่ ๔. เชียงใหม่ : ทรัพย์การพิมพ์,
๒๕๔๓.

_____ .วัฒนธรรมล้านนาไทย. กรุงเทพมหานคร : สหสินชัยวัฒนา, ๒๕๒๔.

_____ .ประวัติและวรรณคดีล้านนา. กรุงเทพมหานคร: มินตราการพิมพ์, ๒๕๑๖.

มณี พยอมยงค์, ศิริรัตน์ อาสนะ. เครื่องสักการะในล้านนา ไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๑. เชียงใหม่ : ส.ทรัพย์
การ พิมพ์, ๒๕๓๘.

มหาทวิ เขื่อนแก้ว. ขุมขุมพุทธมนต์คาถาและคำบูชาเทียนพื้นเมือง. ลำปาง:ทวิสังฆภัณฑ์, ๒๕๕๐.

รัชกาย ฐิติคิน. **ครบเครื่องเรื่องมงคล**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: หจก. บ้านหนังสือโกสินทร์, ๒๕๕๐.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

_____. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๑.

_____. **ราชบัณฑิตยสถาน . พจนานุกรม ศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน . พิมพ์ครั้งที่ ๑**. กรุงเทพมหานคร : นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๐.

ร้านลำปางสังฆภัณฑ์, **ตำราประเพณีเมืองเหนือของโบราณ** . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เลี้ยงเจียง, ๒๕๕๒.

ลำจูด ฮวบเจริญ. **เกร็ดพงศาวดารล้านนา**. กรุงเทพมหานคร: The Knowledge Center, ๒๕๕๐. วรรณคดี คำภีระ. **อมตะเครื่องราง แดนล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๑ เดือนเมษายน , ๒๕๕๒.

วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดลำปาง . หนังสือเสริมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. พิมพ์ครั้งที่ ๑, ๒๕๔๔.

ศรีเลา เกษพรหม. **ประเพณีชีวิตคนเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์นพบุรี, ๒๕๔๔.

ศักดิ์ รัตนชัย. **ของดินครลำปาง**. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดลำปาง, ๒๕๑๒ - ๒๕๑๓.

ส. ศิวลักษณ์.. **พุทธกับไสยในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทส่องสยาม จำกัด, ๒๕๓๘.

สงการ ศรีพรหม, วิชาชัย เพิ่มพล. **อภินิหารเครื่องราง** . กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะศรีพร, ๒๕๔๗.

สงวน โชติสุขรัตน์. **ตำนานเมืองเหนือ**. นครเชียงใหม่ : สำนักพิมพ์รัตนากร, ๒๕๕๗.

_____. **ตำราพิธีสงฆ์และอุบายทั่วไป**. เชียงใหม่: ประเทืองวิทยา, ม.ป.ป.

สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. **พจนานุกรมภาษาล้านนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. เชียงใหม่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๕๐.

สนั่น ธรรมธิ. **โชคกลางของขลัง อารักษ์**. เชียงใหม่: สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐.

สมณะ สวัสดิ์ปุตโต. **รวมคาถามหาเมฆของพระพุทธเจ้า** . พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บ้านธรรมะ, ๒๕๕๑.

สมาน ชมพูเทพ . **ตามรอยเก่าเล่าเรื่องล้านนา พระครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย** . องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ๒๕๕๐.

- สร้อยศรี อ่องสกุล. ประวัติศาสตร์ล้านนา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์
 พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๔.
- _____. ประวัติศาสตร์ล้านนา. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง,
 ๒๕๕๑.
- สำนักงานคณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยล้านนา. ประเพณีท้องถิ่นภาคเหนือ. กรุงเทพมหานคร : กิจเสริ
 การพิมพ์, ๒๕๓๘.
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำปาง. พิมพ์ครั้งที่ ๒. ประเพณีสิบสอง
 เดือนจังหวัดลำปาง. ลำพูน: หสม. ฌัฐพลการพิมพ์ (คณะบุคคล), ๒๕๔๘.
- สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคาร
 ไทยพาณิชย์, ๒๕๔๒.
- สิระ อาสาวิจิตร. ถอดอักษรมงคล ยันต์ - เจริญ - ตะกรุด เกจิอาจารย์ขลัง . กรุงเทพมหานคร:
 สำนักพิมพ์เพทาย, ๒๕๕๒.
- สีมา อรุณรักษ์. ผศ. ประชิด สกฤษพัฒนา. มรดกคนล้านนา ประเพณีและวิถีชีวิต . พิมพ์ที่ หจก. ซี
 แอนด์ เอ็น, ๒๕๕๑.
- สืบสานวัฒนธรรมลำปาง. กิจเสริการพิมพ์(ในโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี), ๒๕๓๗.
- สุกัญญา ภัทรชัย. วรรณคดีท้องถิ่นพินิจ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกร ฌ
 ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- สุรพล คำวิหกุล. แผ่นดินล้านนา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ, ๒๕๔๕.
- เสมา ท่าพระ. สูดยอดเครื่องรางของขลังเมืองสยาม . พิมพ์ครั้งที่ ๒ . กรุงเทพมหานคร : แสงดาว
 , ๒๕๕๓.
- เสฐียร โกเศศ. วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย. พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, ๒๕๐๖.
- เสถียร พันธรังสี. ศาสนาเปรียบเทียบ . พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ,
 ๒๕๔๒.
- เสิงสาง พยัคฆไพพร. มนต์ดำ พิธีกรรมเร้นลับ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ Love Books, ๒๕๕๒.
- หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดลำปาง . พิมพ์ครั้งที่ ๒. ลำพูน: โรงพิมพ์ฌัฐ
 พลการพิมพ์, ๒๕๔๔.
- อภิชัย โพธิ์ประสิทธิ์ศาสตร์. พระพุทธศาสนาหายาน . พิมพ์ครั้งที่ ๔. สภาการศึกษากรมหม่อมกุฎราช
 วิทยาลัย มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา. ๒๕๓๕.
- อรุณี ต้นศิริ. วัฒนธรรมถิ่น วัฒนธรรมไทย . พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วัฒนา
 พาณิช. ๒๕๔๕.

อานันท์ กาญจนพันธ์. “พิธีกรรมและความเชื่อล้านนา”. *ล้านนาในมิติทางวัฒนธรรม*. เอกสารประกอบการบรรยายวิชาสังคมและวัฒนธรรมภาคเหนือ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๕.

อินสม ไชยชมพู. *ยันต์และคาถา ของดีเมืองเหนือ*. ลำพูน:ร้านกัญญาโณ, ๒๕๕๒.

อุดม รุ่งเรืองศรี. *วรรณกรรมล้านนา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖.

_____. *วรรณกรรมล้านนา*. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มิตินราการพิมพ์, ๒๕๒๘.

_____. *พจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวง*. พิมพ์ครั้งที่ ๑. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์มิ่งเมือง, ๒๕๓๔.

อำนวยการ สุธาเดชมงคล. *คาถาอาคม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เอ็มทีบุ๊ก, ๒๕๕๓.

อำนวยการ กล่าวพิศ. *ประเพณีล้านนาไทยและพิธีกรรมต่างๆ*. เชียงใหม่ : ร้านประเทียงวิทยา.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. *ภูมิปัญญาล้านนา*. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๔๔.

เอมอร ชิตตโสภณ. *ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมล้านนากับวรรณกรรมประจำชาติ*. พิมพ์ครั้งที่ ๑. เชียงใหม่ : ธนบรรณการพิมพ์, ๒๕๓๓.

(๒) บทความในวารสาร :

พระมหาวรเดชา ออคคเตโช (พรหมเสนา) “ทางสายกลางในฐานะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบัน”, *พุทธจักร*. ปีที่ ๖๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๕๓): ๑๐.

(๓) วิทยานิพนธ์ / งานวิจัย:

เชิด เจริญรัมย์, พระมหา. “พระเครื่องกับสังคมไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีทัศนคติของนักวิชาการพุทธศาสนาในสถาบันอุดมศึกษา”. *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑.

ณัฐชัย มณีรัตน์. “อิทธิพลของพุทธศาสนamahayan ที่มีต่อระบบยันต์ในประเทศไทย”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.

ทัศนีย์ สุจินะพงษ์, เรืออากาศโท. “การใช้ไสยศาสตร์ในสภาพเรื่องขุนช้างขุนแผน”. *ปริญญาวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔.

ธีรศักดิ์ ทำบุญ. “กำเนิดอาณาจักรล้านนาไทย”. *วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

- ธีรชาย อักษรดิษฐ์. “การศึกษาศิลปกรรมล้านนา : รูปแบบและพัฒนาการของเครื่องประดับ
ล้านนา ในเขต จังหวัดเชียงใหม่ ”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘.
- ปริญญา กายสิทธิ์. “ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ในล้านนาไทยตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๑๒ – ๒๑๐๑”.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิ
โรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๘.
- พระประเสริฐ ชุตินฺธโร (สุนทรวัฒน์). “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องไสยศาสตร์ตามทัศนะของพระ
ธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต)”. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต . บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- พระมหา ชลทิศ จันทร์หอม . “การศึกษาวិเคราะห์พิธีสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- พระมหาประสพฤกษ์ จารุวาโท (รัตนรงค์). “การศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเรื่องการบูชาในพระ
พุทธศาสนา”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- พระมหาประศักดิ์ อุดกปญฺโญ (ซ่งแสง). “ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์กับกฎแห่งกรรมของชาวพุทธ
ไทยในปัจจุบัน”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- พระมหามนตรี วุฒโก (ป้อมสุข). “อิทธิพลของวัตถุมงคลที่มีต่อสังคมไทย ”. วิทยานิพนธ์พุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
, ๒๕๔๒.
- พระมหาอุคม ปญญาโก . “การศึกษาวิเคราะห์พุทธศิลป์เชิงสุนทรียศาสตร์: ศึกษากรณีเฉพาะ
พระพุทธรูปสมัยอยุธยา ”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต . บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- พระวิมาน คมภีร์ปญฺโญ (ตรีกลม). “ศึกษาอิทธิพลของต้นตระกูลที่มีต่อพระพุทธศาสนาเถรวาทใน
ประเทศไทย”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์, ถาวร เกียรติทับทิว. “พระเครื่องกับสังคมไทย : ศึกษาเฉพาะกรณี
ผลกระทบที่มีต่อภาวะความเป็นอยู่ทางสังคมไทย ”. รายงานการวิจัย . คณะวิทยาการ
จัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิโรจน์, ๒๕๔๑.

ภาสกร โทณวนิก. “การศึกษาประวัติศาสตร์นครลำปางจากหลักฐานทางโบราณคดี : ประวัติศาสตร์และโบราณคดีลำปาง”. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยล้านนา วิทยาลัยครู ลำปาง, ๒๕๒๔.

รอบทิศ ไวยสุศรี . “การศึกษาวิเคราะห์พระเครื่องในฐานะเป็นกุศโลบายในการปฏิบัติธรรม ”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต . บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

อภิสร่า พิทักษ์วงศ์. “ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลังกับความเชื่อใน พระพุทธศาสนาของประชาชนในอำเภอลำปางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๕.

(๔) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์ :

ชัชณะ ปิ่นเงิน. “เอกสารมรดกล้านนา : ความสำคัญทางด้านศาสนาและภาษา (ม.ป.ป.) ”. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (อัดสำเนา)

ฐาปกรณ์ เครือระยา. เรียบเรียง. “ลาวดลาล้านนา ”. นักวิชาการศูนย์โบราณคดีภาคเหนือ: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒. (เอกสารเย็บเล่ม)

วีรศักดิ์ ของเดิม. เรียบเรียง. “งานเอกสารโบราณล้านนา: ภูมิปัญญาจากบรรพชน ”. เจ้าหน้าที่ ศิลปะวัฒนธรรม : มหาวิทยาลัยโยนก จังหวัดลำปาง, ๒๕๕๒. (เอกสารเย็บเล่ม)

วรลัญจก์ บุญยสุรัตน์. เรียบเรียง. “สถาปัตยกรรมล้านนา ”. ภาควิชาศิลปไทยคณะจิตรศิลป์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒. (เอกสารเย็บเล่ม)

สรวิศ อ่องสกุล. “หลักฐานประวัติศาสตร์ล้านนาจากเอกสารคัมภีร์ใบลานและปับหนังสือ ”, ๒๕๓๖. (อัดสำเนา)

สรารุช รูปิน. เรียบเรียง . “สัญลักษณ์และความหมายของงานพุทธศิลป์ล้านนา ”. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒. (เอกสารเย็บเล่ม)

(๕) บทความ/สาระสังเขปออนไลน์:

ความเชื่อและศรัทธา - กำเนิดการสักยันต์ -เกจิอาจารย์ -นิตยสาร ผู้พิทักษ์ปวงชน [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.puepituk.comwebboardredirect.php?tid=96&goto=lastpost> [๕ ม.ค.๒๕๕๔].

ยันต์ คาถา อาคม [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.PaLungJit_comhttpboard.palungjit.com [๑๒ ม.ค.๒๕๕๔].

(๖) บทสัมภาษณ์:

ก. พระสงฆ์

สัมภาษณ์ พระกฤษณา ขนฺติโก, วัดปงสนุกเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

สัมภาษณ์ พระครูอนุศาสน์สุวรรณ, รองเจ้าอาวาสวัดบุญญาภิหาร เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์สุพรรณ สิริทนต์, วัดพระเจดีย์ขาวหลัง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

สัมภาษณ์ พระครูวิสุทธิศีลประสิทธิ์, เจ้าอาวาสวัดปงอ้อม เจ้าคณะตำบลเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

สัมภาษณ์ พระครูพุทธิธรรมโสภิต, เจ้าอาวาสวัดพระเจ้าพันใจ เจ้าคณะตำบลต้นธงชัย เขต ๑. อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

สัมภาษณ์ พระครูอาทรพัฒนกิจ, เจ้าอาวาสวัดมิ่งเมืองมูล อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

สัมภาษณ์ พระครูโสภิตพัฒนานุยุต, เจ้าอาวาสวัดพระธาตุเสด็จ เจ้าคณะตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

สัมภาษณ์ พระครูโสภิตขันตยาภรณ์, เจ้าอาวาสวัดปงสนุกเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

สัมภาษณ์ พระครูสังฆรักษ์สุริน ตัญญาบุญโย, วัดศรีบุญโยง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

สัมภาษณ์ พระครูวิทิตวรเวท, เจ้าอาวาสวัดประตูป่อง เจ้าคณะตำบลเวียงเหนือ เขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

สัมภาษณ์ พระครูอุดมสิริทัต, เจ้าอาวาสวัดท่าส้มป่อย เจ้าคณะตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

สัมภาษณ์ พระมหาอินจันทร์ กุณฺสโก, รองเจ้าคณะอำเภอเมือง วัดพระเจดีย์ขาวหลัง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.

สัมภาษณ์ พระสมุห์คำมูล มุนิวิโส, วัดคดเคี้ยวเชียงม่วน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๓.

สัมภาษณ์ พระอธิการอิน สุทธิโก, เจ้าอาวาสวัดวังเลียบ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

สัมภาษณ์ พระอริการหล้า อนุรกุโฆ, เจ้าอาวาสวัดแม่เฟือง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓

ข. ฆราวาส

- สัมภาษณ์ นายจวน โนกุล, บ้านต้นมัน อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.
 สัมภาษณ์ นายฉัฐพงษ์ จันทร์สาย, บ้านปงสนุก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.
 สัมภาษณ์ นายชวร ไชยอินปิ่น, บ้านสันบุญเรือง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓.
 สัมภาษณ์ พ่อน้อยดำ เครือระยา, บ้านวังหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.
 สัมภาษณ์ พ่อน้อยผัด เกินหน้า, บ้านทุ่งจี่ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓.
 สัมภาษณ์ พ่อน้อย ขะผูก, บ้านสบค่อม อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓.
 สัมภาษณ์ พ่อหนานศรี วรรณศรี, บ้านท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.
 สัมภาษณ์ พ่อหนานปิ่น กาวิวงศ์, บ้านท่าส้มป่อย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.
 สัมภาษณ์ พ่อหนานบุญธรรม ไชยวงศ์, บ้านปงวัง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๔
 สัมภาษณ์ พ่อหนานหวัน ยิ้มคำ, บ้านหัวทุ่งสามัคคี อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๓.
 สัมภาษณ์ พ่อหนานจันทร์ ปัญญาดี, บ้านวังหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.
 สัมภาษณ์ อาจารย์กมลชัย รัตนมณีอุดมเดช, อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๓.
 สัมภาษณ์ อาจารย์เกรียง ตีปประวงค์, อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔.
 สัมภาษณ์ อาจารย์พินันท์ ชัยยั้ง, บ้านปงสนุก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๓.
 สัมภาษณ์ อาจารย์เล็ก มีคุณ, บ้านท่าโทก อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๓.

๒. ภาษาอังกฤษ:

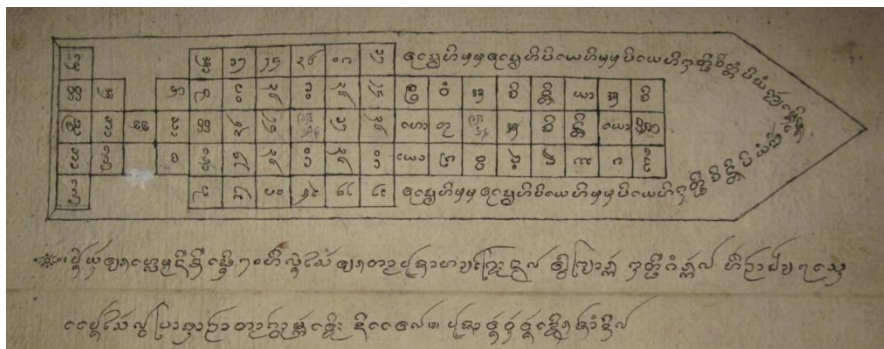
- N.N. Bhattacharyya. **History of the Tantric Religion** : Motilal Banarsidass. New Delhi. 1987.
 Wayman Alex. **The Buddhist Tantra** : (Light on Indo – Tibetan Esotericism)
 Motilal Banarsidass. New Delhi. 1990.
 Williams, M Monier. (1995). **A Dictionary English and Sanskrit**. New Delhi : Motilal Banarsidass.

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างรูปภาพยันต์เทียนล้านนา

ยันต์เทียบประเภทหวังผลทางดี

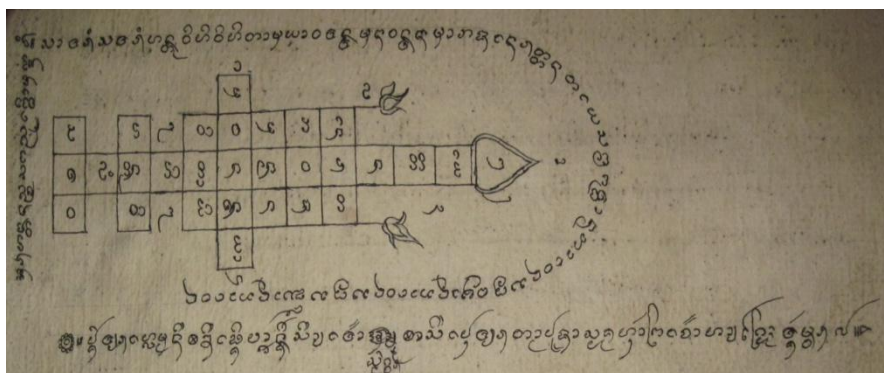
รูปที่ ๑ ยันต์เทียบลดเคราะห์

อธิบาย ยันต์เทียบเล่มนี้ เป็นยันต์เทียบลดเคราะห์ ให้ใช้ขี้ผึ้ง หนัก ๕ บาท สีสาย ๗ เส้น จุกนุชยามเมื่อมีเคราะห์ จักทำให้หายเคราะห์นาม เป็นที่รักแก่ท้าวพญา และอิติถินารี เวลาบูชา ให้ระลึกถึงพระรัตนตรัย และคุณบิดามารดา ตั้งจิตเป็นกุศลแล้วปรารถนาเอาตามความพอใจ ดีแท้ แล บูชาเป็นประจำยิ่งดีแล

ที่มา : เอกสารปืบสาอักษรธรรมล้านนาของครูบาอาโนชัยธรรมจินดามณี (อดีตเจ้าคณะจังหวัดลำปางรูปแรก) วัดปงสนุกเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

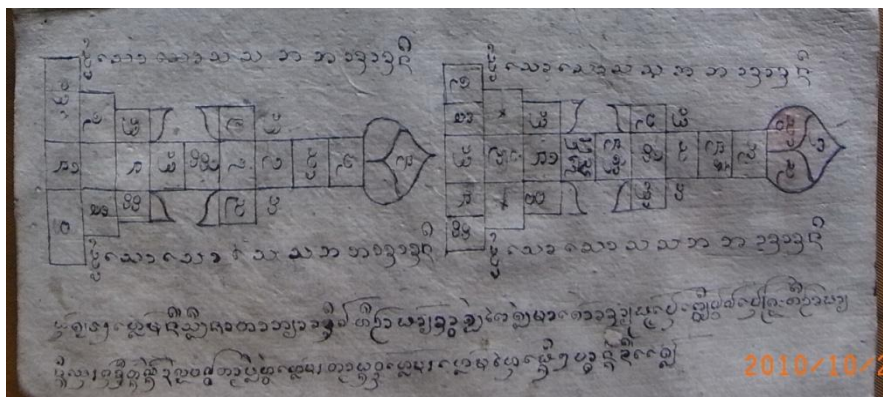
รูปที่ ๒ ยันต์เทียบลดเคราะห์

อธิบาย ยันต์เทียบเล่มนี้ เป็นยันต์เทียบลดเคราะห์ ใช้ขี้ผึ้ง หนัก ๑ บาท สีสายเท่าอายุ ทำเป็นเทียบจุกนุชชาติหน้าพระพุทธรูป ก่อนบูชาต้องไหว้พระสวดมนต์และสมาทานศีล จักหายเคราะห์ ทั้งมวลแล

ที่มา : เอกสารปืบสาอักษรธรรมล้านนาของครูบาอาโนชัยธรรมจินดามณี (อดีตเจ้าคณะจังหวัดลำปางรูปแรก) วัดปงสนุกเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

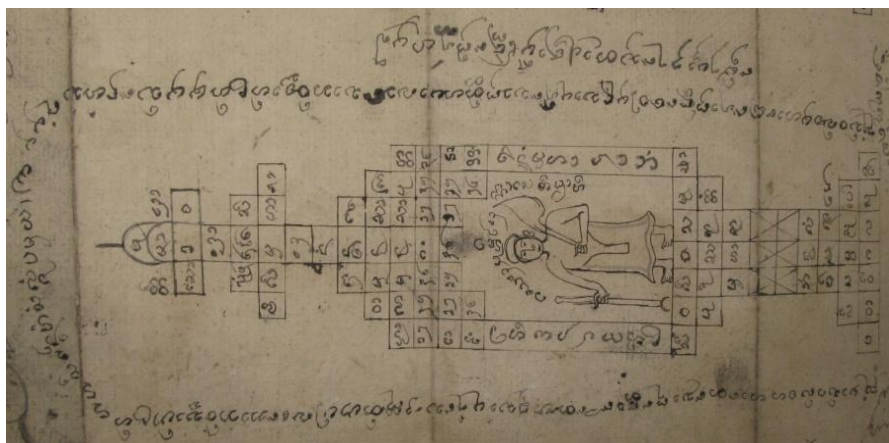
รูปที่ ๓ ยันต์เทียบสี่ชะตา

อธิบาย ยันต์เทียบ ๒ เล่มนี้ เป็นยันต์เทียบสี่ชะตา ชื่อว่า “สี่ชะตาพญาอินทร์” ให้เอาผ้าขาวพับไปพับมาเท่าอายุผู้เป็นพยาธิและเป็นเคราะห์ ให้เอาฝ้ายหนึ่งลาน พันขึ้นตั้งลง ๓ รอบ แล้วจุดบูชาบนหัวเล่มหนึ่ง จุดบูชายังวันเล่มหนึ่ง แต่ละเล่มใช้ขี้ผึ้งหนัก ๕ บาท ดีแท้แล

ที่มา : เอกสารปืบสาอักษรธรรมล้านนาของครูบาอาโนชัยธรรมจินตมุนี (อดีตเจ้าคณะจังหวัดลำปางรูปแรก) วัดปงสนุกเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

รูปที่ ๔ ยันต์เทียบรับโชค

อธิบาย ยันต์เทียบสิมพลีเล่มนี้จุดบูชาเอาโชคลาภ ใช้ขี้ผึ้งหนัก ๓ บาท หรือหนัก ๑ บาท ขึ้นตั้ง หมาก ๓ พัน พู ๕ สวย มะพร้าว ๑ เครือ กล้าย ๒ หวี จุดบูชาต่อหน้าพระพุทธรูป เวลาจุดบูชาให้นั่งภาวนาไปด้วย และปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม ถ้าเป็นบรรพชิตให้ ตั้งอยู่ใน ไตรสิกขา ฆราวาส ให้ตั้งอยู่ใน ฆราวาสธรรม อย่าให้ขาด จักสมความปรารถนาทุกประการแล

ที่มา : เอกสารปืบสาอักษรธรรมล้านนาของพ่อหนานศรี วรรณศรี บ้านท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

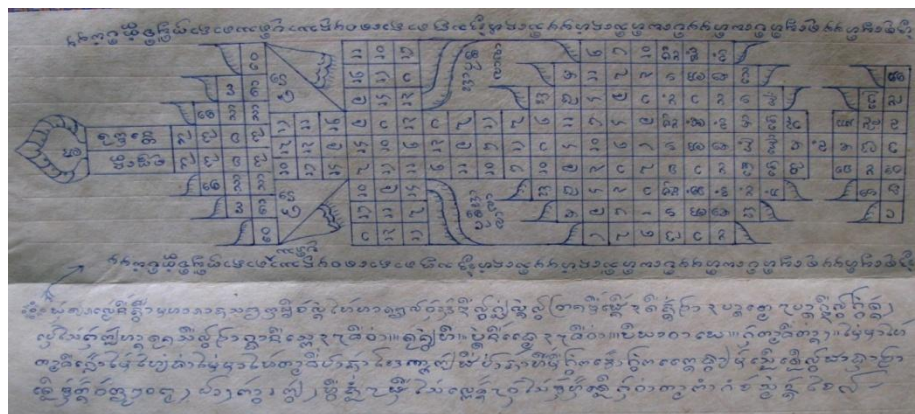
รูปที่ ๕ ยันต์เทียบลิมพลี

อธิบาย ยันต์เทียบเล่มนี้บูชาเอาโชคลาภ ใช้จี๊ฟั้ง หนัก ๑ บาท หรือ ๓ บาท และสี่สาย
 เท้าอายุ แล ในขณะที่บูชาหรือบูชาแล้วก็ตามให้ปฏิบัติตนตามหลัก “บุญกิริยาวัตถุ” คือ ทาน ศีล และ
 ภาวนา เป็นประจำ จึงจะทำให้การบูชาเทียบสัมฤทธิ์ผลตามความปรารถนา

ที่มา : เอกสารปีบสาอักษรธรรมล้านนาของพ่อหนานศรี วรรณศรี บ้านท่ามะโอ อำเภอ
 เมือง จังหวัดลำปาง

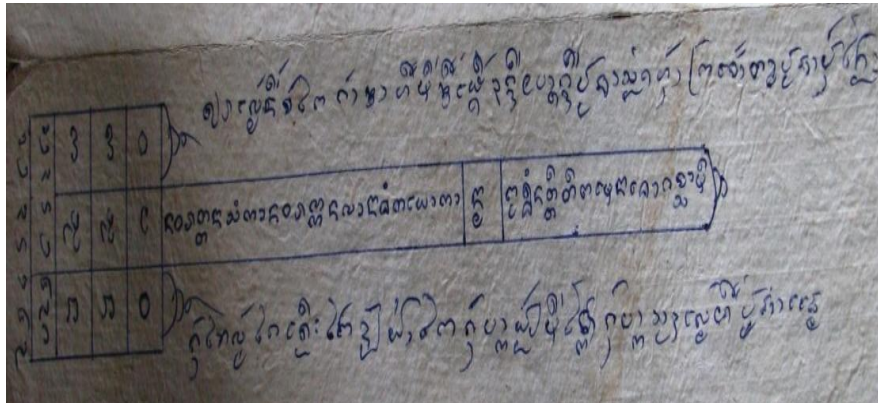
รูปที่ ๖ ยันต์เทียบมหานิยม

อธิบาย ยันต์เทียบเล่มนี้เชื่อว่าหาราชศัพท์พะอิตถิ จักทำให้หาฤกษ์ยามอันดี ใช้จี๊ฟั้ง ๓
 บาท สี่สายเท้าอายุพันกับหางตุง เอาคานานี้เสก ๓๗ ที่ว่า “ปียาวาเย” เวลาจุดบูชาพึงตั้งจิตให้เป็น
 กุศล แผ่เมตตาให้แก่สรรพสัตว์ทั้งหลายด้วย หลังจากจุดบูชาเสร็จแล้วให้ตั้งอยู่ให้ความเมตตา จัก
 สำเร็จตามความปรารถนา

ที่มา : เอกสารปีบสาอักษรธรรมล้านนาของพ่อหนานศรี วรรณศรี บ้านท่ามะโอ อำเภอ
 เมือง จังหวัดลำปาง

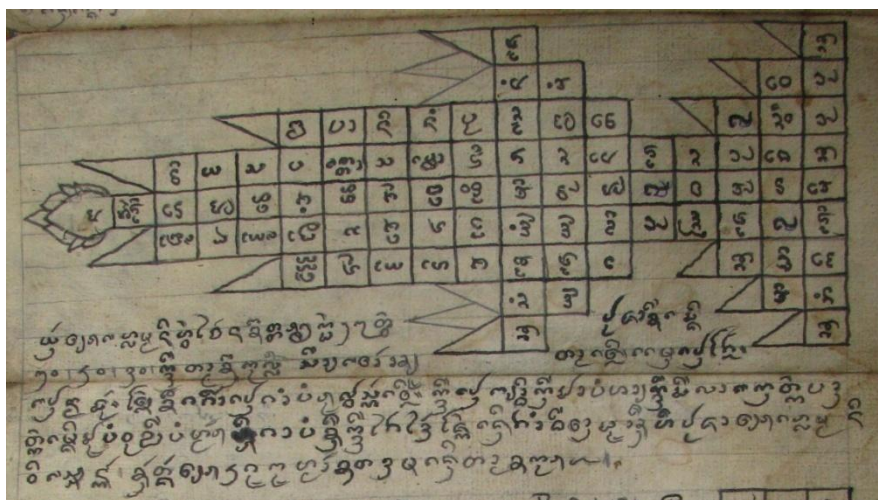
รูปที่ ๗ ยันต์เทียบเสดาะเคราะห์

อธิบาย เทียนเล่มนี้จักไปค้าขาย ให้ใช้จี๊ผึ้ง หนัก ๓ หรือ ๕ บาท ทำเป็นยันต์เทียบ
จุดบูชาต่อหน้าพระพุทธรูป จักพ้นเคราะห์แล

ที่มา : เอกสารปืบสาอักษรธรรมล้านนาของพ่อหนานศรี วรรณศรี บ้านท่ามะโอ อำเภอ
เมือง จังหวัดลำปาง

รูปที่ ๘ ยันต์เทียบหัวใจนักขัตฤกษ์ ๒๗ ตัว

อธิบาย ยันต์เทียบเล่มนี้ชื่อว่าหัวใจ นักขัตฤกษ์ ๒๗ ตัว บูชาใช้จี๊ผึ้ง หนัก ๕,๔,๓บาท ก็
ดี สีสายเท่าอายุ จุดบูชาแม่เป็นเคราะห์ เป็นนาม ทุกข์โทษ ก็ไม่รู้หายก็ดี เป็นพยาธิกินยาก็ไม่หายก็
ดี จี๊ลาเพนตกบ้านตมเมืองอยู่ไม่วุฒิ ไม่หมั่น อยากได้โชคเงินค่าที่ทานผู้อื่น ให้บูชาเทียนเล่มนี้วิเศษ
ดีนักแล ขึ้นตั้งเทียบ ๔ คู่ พู หมาก ๓ ขด

ที่มา : เอกสารปืบสาอักษรธรรมล้านนาของครูบ้านันตา นัน โท วัดทุ่งม่านใต้ อำเภอ
เมือง จังหวัดลำปาง

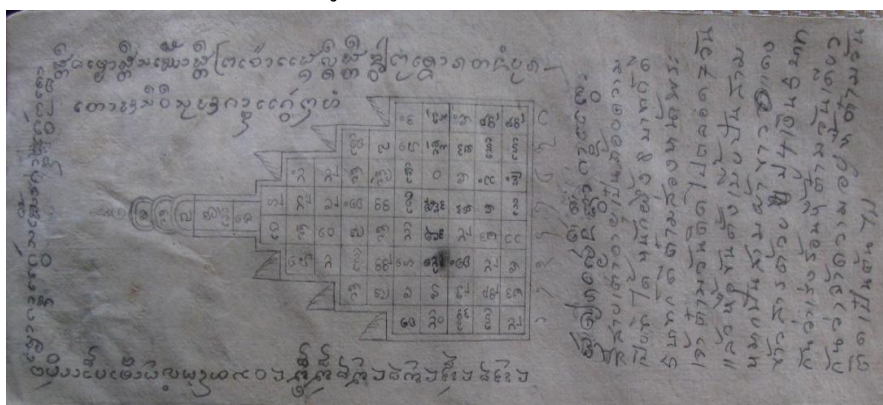
รูปที่ ๙ ยันต์เทียบนิมพลีเดินดง

อธิบาย ยันต์เทียบสิวลีเล่มนี้ อยู่ไม่สบาย และอยากได้ลาภสักการต่างๆ ใช้ขี้ผึ้ง ๕ บาท สีสายเท้าอายุ ชั้นตั้ง หมาก ๔ ขด ๔ ก้อม เวลาบูชาให้ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย คุณบิดามารดา ครูบาอาจารย์ และผู้มีพระคุณ จักสมปรารถนาแล

ที่มา : เอกสารปืบสาอักษรธรรมล้านนาของพ่อหนานศรี วรรณศรี บ้านท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

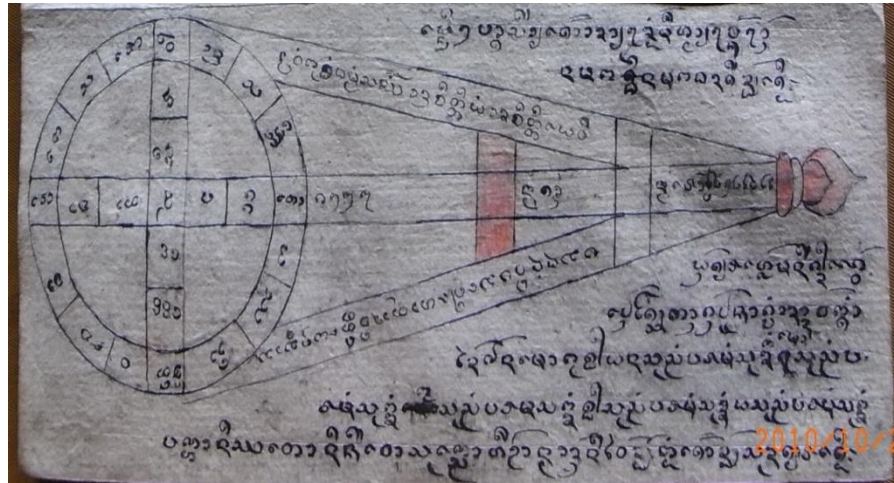
รูปที่ ๑๐ ยันต์เทียบแคล้วคลาด

อธิบาย ยันต์เทียบเล่มนี้ชื่อว่าแคล้วคลาด เป็นถ้อยความ ใช้ขี้ผึ้ง ๕ บาท หรือ ๕ บาท กี้ดี สีสายเท้าอายุ จุกบูชาต่อหน้าพระพุทธรูป จุกบูชาตลอดทั้งวันติดต่อกันไปตลอด ๗ วัน แล้วให้เอาขันตั้ง เบี้ยพันสาม หมากพันสาม ผ้าขาว ผ้าแดง ข้าวสาร พู ๔ เงิน ๕ บาท กันว่าเร่งร้อน ให้จุกบูชาวันเดียว กันว่าช้าความอยู่ ให้จุกบูชาในวันต่อไปอีก เวลาจุกบูชาเทียบเล่มนี้ให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท จักสมปรารถนาแล

ที่มา : เอกสารปืบสาอักษรธรรมล้านนาของพ่อหนานศรี วรรณศรี บ้านท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

รูปที่ ๑๑ ยันต์เทียนเกล้าคลาด

อธิบาย ยันต์เทียนเกล้านี้คลาดเกล้า ใช้จี๊ซึ้ง หน้า ๕ บาท สีสายทำอายุ ๗ ข้อมือ
 ในขณะที่จุดบูชา และหลังจากจุดบูชาเสร็จแล้วให้ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท และพรหมวิหาร ๔
 จักทำให้เกล้าคลาดดีนักแล

ที่มา : เอกสารปืบสาอักษรธรรมล้านนาของครูบ้านันตานั้นโท วัดทุ่งม่านใต้ อำเภอ
 เมือง จังหวัดลำปาง

ยันต์เทียบประเภทหวังผลทางร้าย

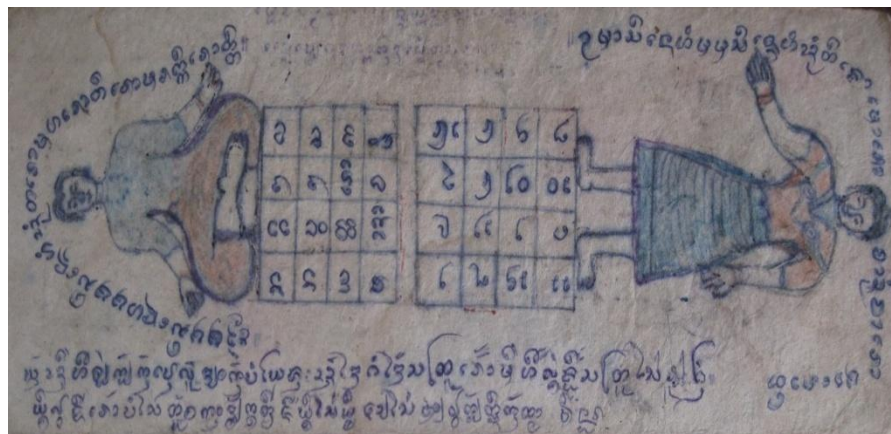
รูปที่ ๑๒ ยันต์เทียบค่าจ้าน

อธิบาย ยันต์เทียบเล่มนี้ อยาขอให้เขาขัง ไล่ชื่อผู้หญิงด้านบน ชื่อผู้ชายด้านล่าง อยาขอให้เขารัก ไล่ชื่อผู้ชายด้านบน ผู้หญิงด้านล่าง (เป็นเพียงรูปภาพประกอบการทำวิจัยไม่ควรทำตาม)

ที่มา : เอกสารปืบสาอักษรธรรมล้านนาของพระกฤษณา ขนฺติโก (ทาดิ) วัดปงสนุกเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

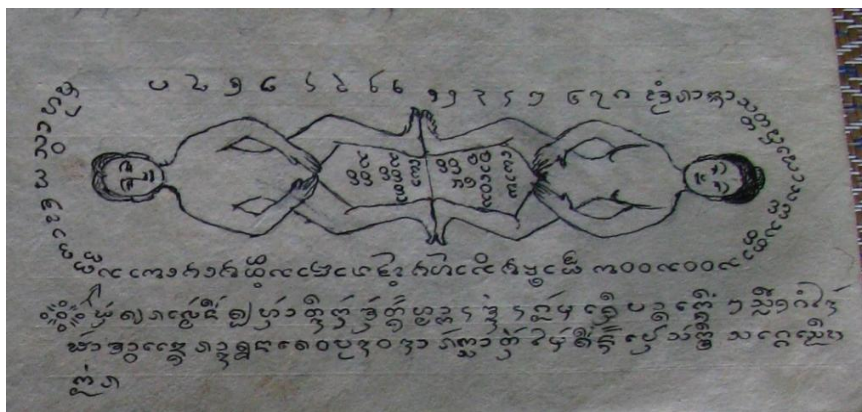
รูปที่ ๑๓ ยันต์เทียบแข่ง

อธิบาย ยันต์แข่งลูกนี้ลงไล่ชิน แล้วตัดครึ่งเอาไปฝังไว้ซึ่งกะฝั่งน้ำ ตอนกลับอย่าเหลียวหลัง ทำให้หญิงชายคลาดจากกัน (เป็นเพียงรูปภาพประกอบการทำวิจัยไม่ควรทำตาม)

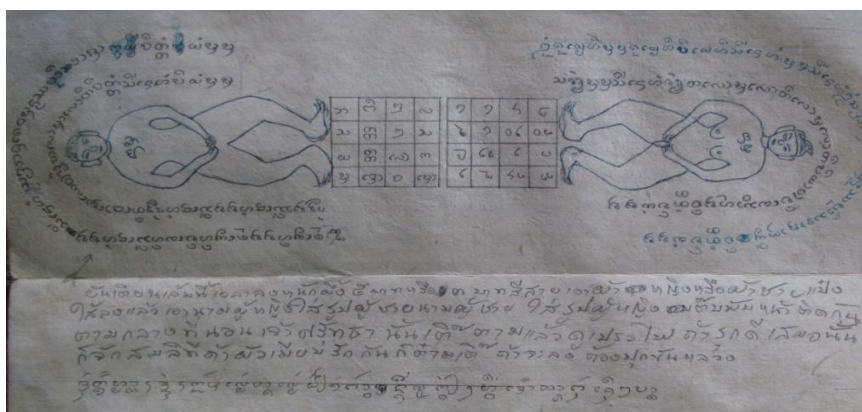
ที่มา : เอกสารปืบสาอักษรธรรมล้านนาของพระกฤษณา ขนฺติโก (ทาดิ) วัดปงสนุกเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

รูปที่ ๑๔ ยันต์เทียนเสน่ห้

อธิบาย ยันต์เทียนเล่มนี้ พับหน้าติดกัน ขันตั้งหมาก ๔ ก้อม เงินบาทเฟื้อง ๕ สลึง ผ้าขาว ผ้าแดง อารธนาเทวนุตรเทวดารักษาต้นไม้ที่นั้น เป็นสักกิพยานเสียก่อน แล้วจึงจุดบูชา
 ที่มา : เอกสารปืบสาอักษรธรรมล้านนาของพ่อหนานศรี วรรณศรี บ้านท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

รูปที่ ๑๕ ยันต์เทียนเสน่ห้

อธิบาย ยันต์เทียนเล่มนี้ ใช้ขี้ผึ้งหนัก ๕ บาท หรือ ๑ บาท สีสายเอาผ้าผู้หญิงหรือผ้าผู้ชายทำ แล้วเอาชื่อผู้หญิงใส่รูปผู้ชาย ชื่อผู้ชายใส่รูปผู้หญิง พับหน้าติดกัน จุดบูชากลางที่นอนเจ้าศรัทธา เวลาจุดสังเกตดูเปลวไฟ ถ้าดีดีเสมอนั้นก็จักสมฤทธิ สามิถรรษาไม่รักกันก็จุดบูชาจะลง ต้องปลุกขันหลวงขันตั้ง หมาก ๔ ขด ๔ ก้อม เทียนเล่มบาท เล่มเฟื้อง มะพร้าว ๑ ลูก กล้วย ๒ หวี ข้าวสารพัน เงิน ๕ บาท

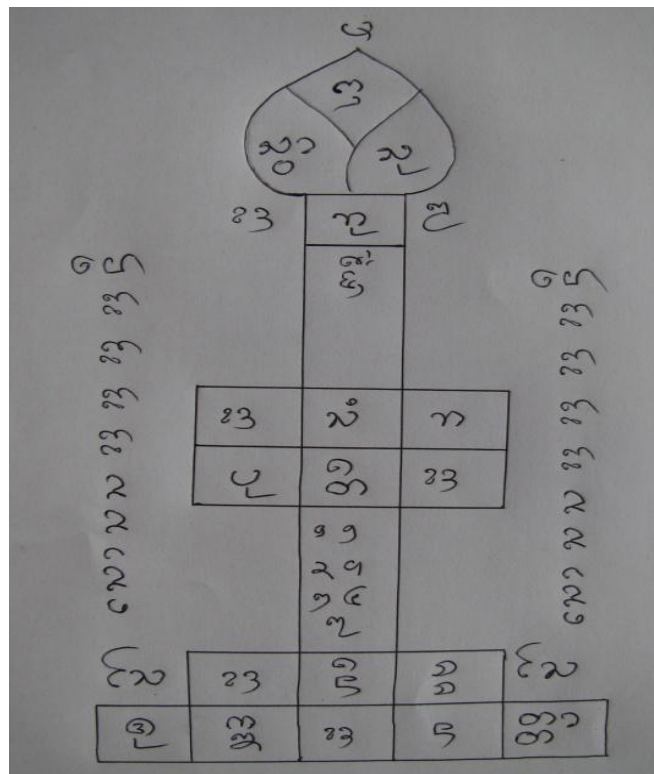
ที่มา : เอกสารปืบสาอักษรธรรมล้านนาของพ่อหนานศรี วรรณศรี บ้านท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

แถวที่ ๗ บนสุด มี ๑ ช่อง เขียนด้วยอักขระ ว่า “มิ”

รวมความแล้ว ยันต์เทียนเล่มนี้โบราณจารย์ได้นำหลักพุทธธรรม คือ “ไตรสรณคมน” แทรกเข้าไปด้วย โดยเขียนเป็นอักขระ “อักษรธรรมล้านนา” ลงเป็นยันต์เทียน ว่า “ พุทธัง สรณัง คัจฉามิ ฐัมมัง สรณัง คัจฉามิ สังฆัง สรณัง คัจฉามิ ”

ที่มา : พระกฤษฎา ขนฺติโก วัดปงสนุกเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง สืบมาจาก เอกสารปื๊สาอักษรธรรมล้านนา ของครูบ้านนันทานันโท วัดทุ่งม่านใต้ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

รูปที่ ๑๗ ไตรลักษณ์

อธิบาย จากรูปภาพจะเห็นยันต์เทียนมีลักษณะเหมือนเล่มเทียน โดยในเรือนยันต์จะมีช่องหรือตาขันต์ที่มีอักขระแทรกอยู่ และมีอักขระล้อมรอบนับจากแนวตั้งตรงกลางมีตาขันต์ อยู่ ๗ ช่อง (ไม่รวมส่วนยอดที่เป็นพุ่ม) แต่ละช่องจะมีอักขระ “อักษรธรรมล้านนา” แทรกอยู่ โดยมีคาถาที่ลงในยันต์เทียน ที่ถอดออกมาได้ ดังนี้

ก. ส่วนรอบเรือนยันต์ ด้านซ้ายเขียนด้วยคาถาว่า “โส สะ สะ อะ อะ อะ อะ นิ”
ด้านขวาเขียนด้วยคาถาว่า “โส สะ สะ อะ อะ อะ อะ นิ”

ข. ส่วนรอบยอด เขียนด้วยคาถาว่า “อะ อุ มะ” เป็นคาถาสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย

อะ ย่อมาจาก อรหัง (พระอรหันต์)

อุ ย่อมาจาก อุดมธัมมะ (ธรรมสูงสุด)

มะ ย่อมาจาก มหาสังฆะ (สงฆ์หมู่ใหญ่)

ค. ในเรื่อนยันต์ส่วนยอดที่เป็นพุ่มมี ๓ ช่อง เขียนด้วยคาถา ว่า “อิ สวา สุ” ด้านบน “อิ” ด้านซ้าย “สวา” ด้านขวา “สุ”

อิ ย่อมาจาก อิติปิโส ฯ

สวา ย่อมาจาก สวากขาโต ฯ

สุ ย่อมาจาก สุปฏิปันโน ฯ

ง. ในเรื่อนยันต์ส่วนกลาง ๖ ช่อง ด้านบนเขียนด้วยคาถา ว่า “อะ สัง ภา” ด้านล่าง “ปุ ทิ อะ”

ปุ ย่อมาจาก ปุพเพนิวาสญาณ

ทิ ย่อมาจาก ทิพพจักขุญาณ

อ ย่อมาจาก อาสวัคขญาณ

จ. ในเรื่อนยันต์ส่วนฐาน ๘ ช่อง ด้านบนเขียนด้วยคาถา ว่า “อะ นิจ จะ” ด้านล่าง “ทุก ขะ อะ นัตตา”

อนิจจะ ความไม่เที่ยงแท้แน่นอน

ทุกขะ สภาพที่ทนได้ยาก

อนัตตา ไม่มีตัวไม่มีตน หรือไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตน

ฉ. ในเรื่อนยันต์ช่องที่ ๖ กลาง นับจากล่าง เอาไว้เขียนชื่อผู้จุดบูชา

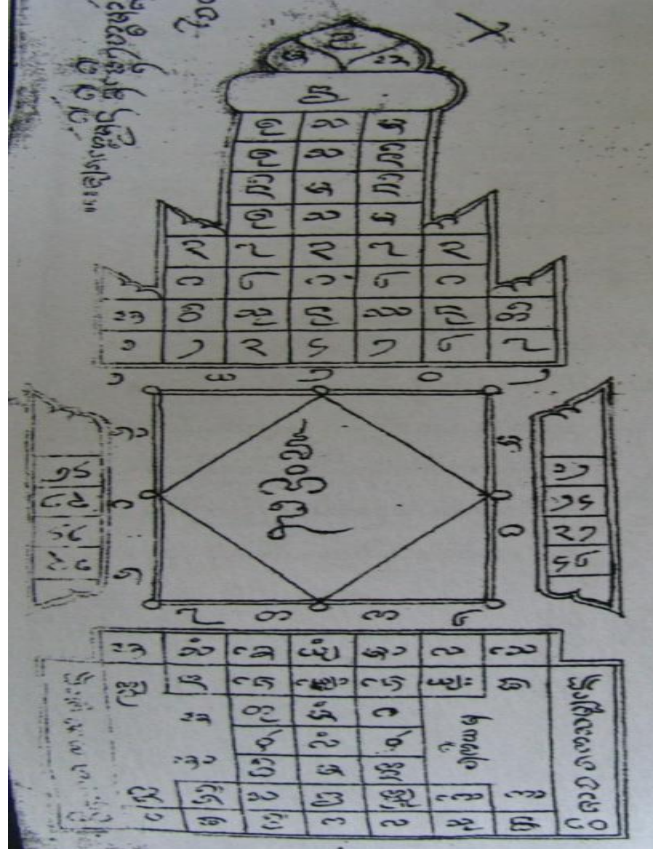
ช. ในเรื่อนยันต์ช่องที่ ๓ กลาง นับจากล่าง เขียนเป็นตัวเลข ว่า “๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗”

หมายถึงวันทั้ง ๗ ได้แก่อาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสบดี ศุกร์ เสาร์

จากการถอดคาถาในยันต์ยันต์เทียนเล่มนี้ จะพบว่ามีคาถาอยู่หลายบท แต่หัวข้อหลัก ได้แก่ หลักไตรลักษณ์ ยันต์เทียนเล่มนี้โบราณจารย์ได้นำหลักพุทธธรรม คือ ไตรลักษณ์ แทรกเข้าไปด้วย โดยการเขียนเป็นอักขระ “อักษรธรรมล้านนา” ย่อสรุป ลงเป็นยันต์เทียน ว่า “อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา” ความจริงแล้วยันต์เทียนเล่มนี้เป็นยันต์เทียนสืบชะตา จุดบูชาเพื่อเสริมดวงชะตาอายุ เป็นการหวังผลในทางโลกิยะ แต่การที่คนโบราณนำเอาหลักไตรลักษณ์เขียนแทรกไว้ในยันต์เทียนนั้นก็เพื่อให้ผู้ที่จุดบูชาได้ระลึกถึงความจริงของชีวิต ว่าทุกสิ่งทุกอย่าง ที่เกิดขึ้นมานั้นเป็นของไม่เที่ยงแท้แน่นอน อย่าไปยึดติด ทุกชีวิตเกิดมาแล้วมีแต่ทุกข์เราจะมีวิธีการอย่างไรที่จะไม่ให้ทุกข์ ทุกข์ชีวิตเป็นของสมมติ ไม่มีอะไรที่เป็นของเราหรือของเขา มีแต่บาปกับบุญเท่านั้นที่เป็นของเรา อีกอย่างหนึ่งอาจจะเป็นการเก็บรักษาหลักธรรม โดยวิธีการเขียนแทรกเข้าไปในยันต์ก็เป็นได้

ที่มา : เอกสารปืบสาอักษรธรรมล้านนาของ พระอริการอิน สุทธิโก เจ้าอาวาสวัดวัง
เลียบ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

รูปที่ ๑๘ อริยสัง ๔

อธิบาย จากรูปยันต์เขียนมีลักษณะเป็นทรงปราสาท แบ่งเป็น ๓ ส่วน โดยในเรือนยันต์
มีช่องหรือค้ายันต์ที่มีอักขระ “อักษรธรรมล้านนา” แทรกอยู่ โดยหลักอริยสัง ๔ จะปรากฏในส่วน
ที่ ๓ บน โดยถอดออกมาได้ ดังนี้

แถวที่ ๑ ทุ ส ม

แถวที่ ๒ ทุ ส นิ

แถวที่ ๓ นิ ม นิ

แถวที่ ๔ ทุ ส ม

ยันต์เขียนเล่มนี้โบราณจารย์ได้นำหลักพุทธธรรม คือ อริยสัง ๔ แทรกเข้าไป โดยการ
เขียนเป็นอักขระ (อักษรธรรมล้านนา) ลักษณะย่อสรุปเอาหัวใจสำคัญว่า “ทุ ส ม นิ”

ทุ ย่อมาจาก ทุกข์

ส ย่อมาจาก สมุทัย

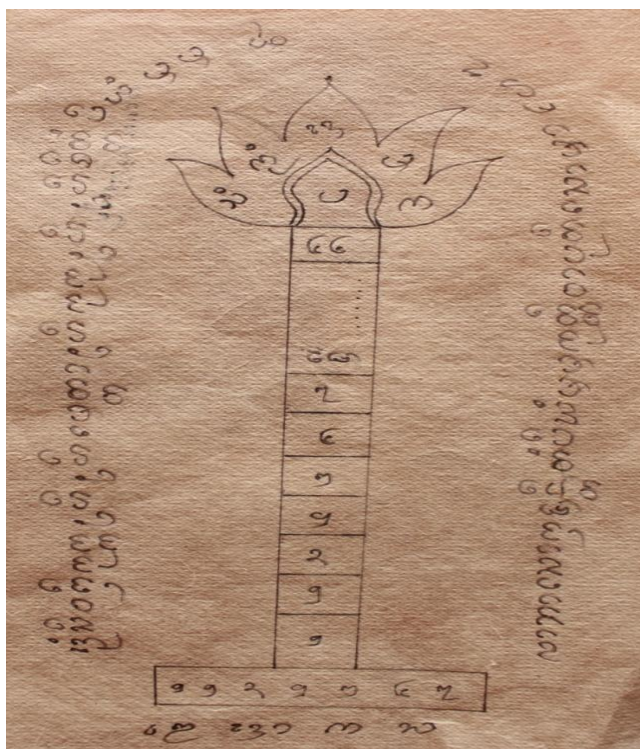
นิ ย่อมาจาก นิโรธ

ม ย่อมาจาก มรรค

เมื่อพิจารณาจากเรือนยันต์โดยรวมแล้วจะเห็นว่าคนโบราณได้ทำยันต์เทียนเล่มนี้ขึ้น โดยเฉพาะการออกแบบเส้นตัด ลงทั้งตัวอักษรและตัวเลข แทรกหัวใจพระคาถาลงไปเพื่อให้ยันต์เทียนมีอานุภาพ

ที่มา : พระศุภชัย ชยสุโก (คีรีเขตสุวรรณ) วัดสวนดอก ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

รูปที่ ๑๕ ติฎฐัมมิกัตถะ

อธิบาย จากรูปยันต์เทียนมีลักษณะเหมือนเล่มเทียน แบ่งเป็น ๓ ส่วน คือ ส่วนฐาน ส่วนกลาง และส่วนยอด โดยในเรือนยันต์จะมีช่องหรือตายันต์ที่มีอักขระแทรกอยู่ และมีอักขระล้อมรอบ โดยมีคาถาที่ลงในยันต์เทียน ที่ถอดออกมาได้ ดังนี้

ก. ส่วนฐาน จะเขียนเป็นตัวเลขไล่านา ว่า “๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗” หมายถึงวันทั้ง ๗ ได้แก่ อาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสบดี ศุกร์ เสาร์

ข. ส่วนกลาง จะมี ๕ ช่อง นับจากล่างจะเขียนเป็นตัวเลขไล่านา ว่า “๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗” หมายถึงวันทั้ง ๗ ต่อด้วยช่องว่างไว้เขียนชื่อผู้จุดบูชายันต์เทียน

ค. ส่วนยอด จะมีลักษณะเป็นบัว ๕ กลีบ ลงด้วยคาถา ว่า “สัง กุง อะ มะ กะ ปะ”

ง. รอบยันต์ด้านซ้ายลงคาถา ว่า “อม ลี วัค อี กุกกะ เอหิ เอหิ เมตตา เอหิ กุ กุ เอหิ เอหิ

จิตตัง ปิยัง มะมะ

จ. รอบยันต์ด้านขวา ลงคาถาว่า “ลาภา โสอิ ชันติตัง ปิยังมะมะ กุตติวา ปุติโสมา โหนตุ

ฉ. ส่วนพื้นฐานลงคาถาว่า “อุ อา กะ สะ”

ยันต์เขียนเล่มนี้โบราณจารย์ได้นำหลักพุทธธรรม คือ “ทฤษฎีธรรมมีกัตถะ”แทรกเข้าไป โดยเขียนเป็นอักษร (อักษรธรรมล้านนา) ลักษณะย่อสรุปเอาหัวใจสำคัญ ว่า “อุ อา ก ส”

อุ ย่อมาจาก อุภูฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่น

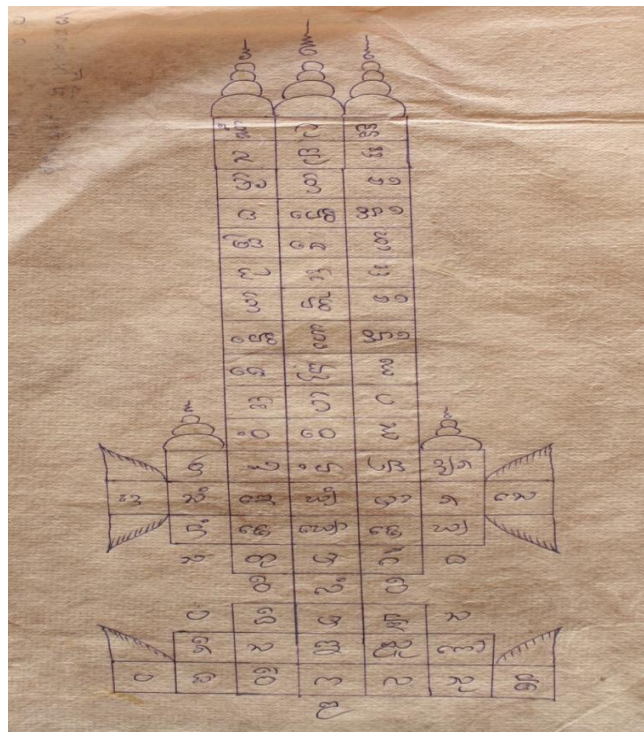
อา ย่อมาจาก อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา

กะ ย่อมาจาก กัลยาณมิตตตา ความมีเพื่อนเป็นคนดี

สะ ย่อมาจาก สมชีวิตา การเลี้ยงชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หาได้

ที่มา : เอกสารปืบสาอักษรธรรมล้านนาของ ครูบานันตา นันโท วัดทุ่งม่านใต้ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

รูปที่ ๒๐ โปษณงค์ ๗

อธิบาย จากรูปย่นต์เขียนมีลักษณะเป็นตารางต่อกันเหมือนเล่มเขียน แบ่งเป็น ๓ ส่วน คือ ส่วนฐาน ส่วนกลาง และส่วนยอด โดยในเรือนย่นต์จะมีช่องหรือค้าย่นต์ที่มีอักขระแทรกอยู่ โดยมี “โพชนงค์ ๙” ปรากฏโดยรอบ ว่า “สะ ฐะ วิ ปี ปะ สะ อุ”

ย่นต์เขียนเล่มนี้โบราณจารย์ได้นำหลักพุทธธรรม คือ โพชนงค์ ๙ แทรกเข้าไปด้วย โดยเขียนเป็นอักขระ “อักษรธรรมล้านนา” ย่อสรุป ลงเป็นย่นต์เขียน ว่า “สะ ฐัม วิ ปี ปัส สะ อุ”

สะ ย่อมาจาก สติ ความระลึกได้

ฐะ ย่อมาจาก ฐัมมวิจยะ การวิจัยหรือค้นคว้าธรรม

วิ ย่อมาจาก วิริยะ ความเพียรเพื่อจะละความชั่ว ประพฤติความดี

ปี ย่อมาจาก ปีติ ความอิ่มใจ

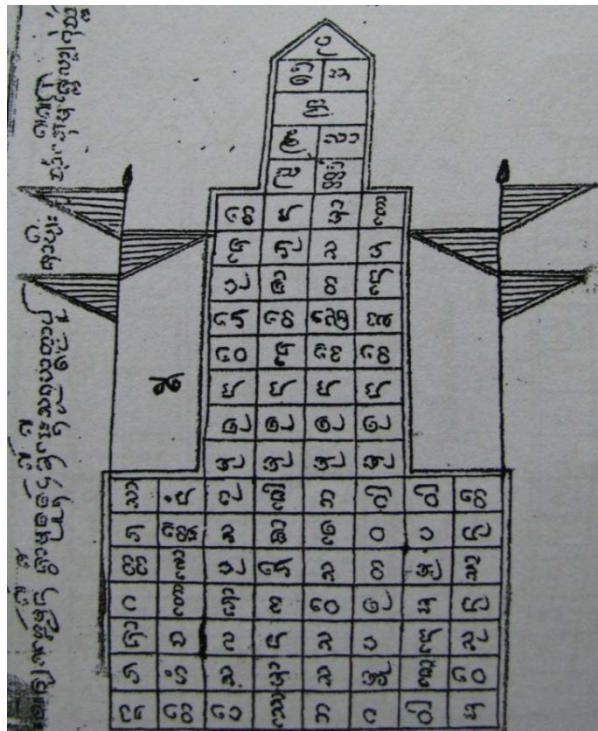
ปะ ย่อมาจาก ปัสสัทธิ ความสงบกายสงบใจ

สะ ย่อมาจาก สมာธิ ความมีใจตั้งมั่น

อุ ย่อมาจาก อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยชอบหรือชัง

ที่มา : เอกสารปืบสาอักษรธรรมล้านนาของพ่อหนานศรี วรรณศรี บ้านท่ามะโอ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

รูปที่ ๒๑ พุทธคุณ ๕

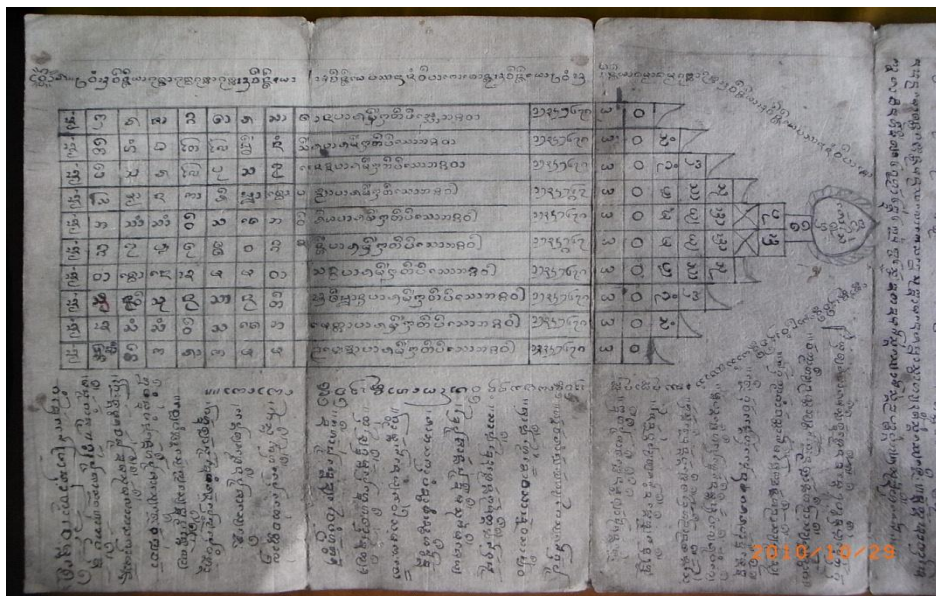

อธิบาย ยันต์เทียนเล่มนี้โบราณจารย์ได้แทรกหลักพุทธธรรม คือ “พุทธคุณ ๘” เข้าไป โดยเขียนเป็นอักษร (อักษรธรรมล้านนา) ย่อสรุปในยันต์เทียน ว่า “อะ สัง วิ สุ โล ปุ สะ พุ ภา ”

- อะ ย่อมาจาก อรหิ เป็นพระอรหันต์
- สัง ย่อมาจาก สมมาสมพุทฺโท ตรัสรู้เองโดยชอบ
- วิ ย่อมาจาก วิชชาจรณสมุปฺโน ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ
- สุ ย่อมาจาก สุคโต เสด็จไปดีแล้ว
- โล ย่อมาจาก โลกวิทู เป็นผู้รู้แจ้งโลก
- ปุ ย่อมาจาก อนุตฺตโร ปฐมมสารถิ เป็นสารถิฝึกคนที่ฝึกได้ไม่มีใครยิ่งกว่า
- สะ ย่อมาจาก สตุคาเทวมนุสฺसानิ เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย
- พุ ย่อมาจาก พุทฺโธ เป็นผู้ตื่นและเบิกบานแล้ว
- ภา ย่อมาจาก ภควา เป็นผู้มีโชค

ที่มา : พระกฤษณา ขนฺติโก วัดปงสนุกเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง สืบมาจาก เอกสารปืบส้าอักษรธรรมล้านนา ของครูบาอาโนชัยธรรมจินดามณี

รูปที่ ๒๒ บารมี ๑๐ ทศ

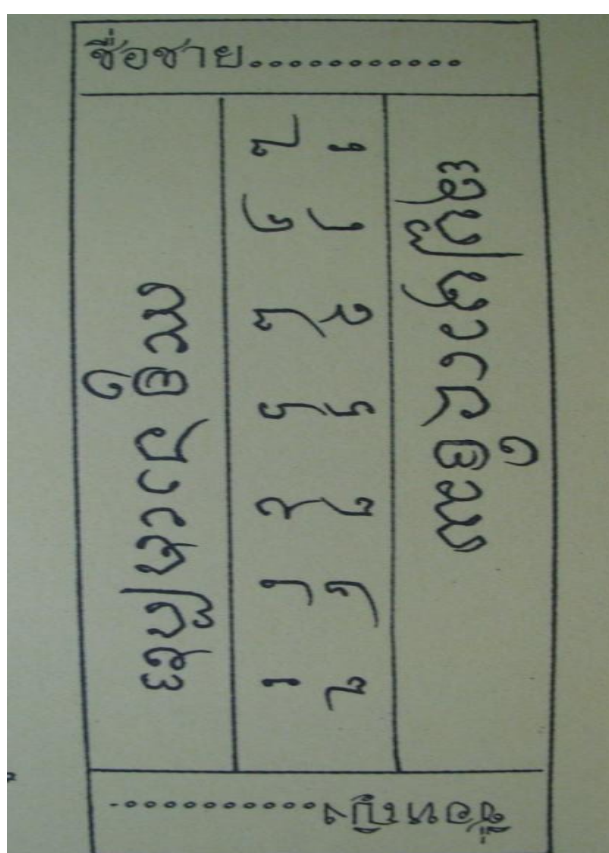

อธิบาย จากรูปยันต์เทียนมีลักษณะทรงปราสาท โดยในเรือนยันต์จะมีช่องหรือตายันต์ ที่มีอักษร “อักษรธรรมล้านนา” แทรกอยู่ และมีอักษรล้อมรอบ โดยมีคาถาที่ลงในยันต์เทียน ที่ ถอดออกมาได้ คือบารมี ๑๐ ดังนี้

“ทานปารมี อติปิโสภกวา สีสปารมีอติปิโสภกวา เนกขัมมปารมีอติปิโสภกวา ปัญญา
ปารมีอติปิโสภกวา วิริยปารมีอติปิโสภกวา ขันติปารมีอติปิโสภกวา สัจจปารมีอติปิโสภกวา
อธิษฐานปารมีอติปิโสภกวา เมตตาปารมีอติปิโสภกวา อุเบกขาปารมีอติปิโสภกวา”

ที่มา : เอกสารปืบสาอักษรธรรมล้านนาของ ครูบานันตา นันโท วัดทุ่งม่านใต้ อำเภอ
เมือง จังหวัดลำปาง

รูปที่ ๒๓ ความไม่ประมาท

อธิบาย จากรูปภาพจะเห็นว่ายันต์เขียนมีลักษณะเป็นเส้นสี่เหลี่ยม แบ่งเป็น ๓ ส่วน คือ ส่วนฐาน ส่วนกลางและส่วนบน ในเรือนยันต์จะมีช่องหรือตายันต์ที่มีอักขระ “อักษรธรรมล้านนา” แทรกอยู่ โดยแต่ละส่วนมีคาถาที่ลงในยันต์เขียน ที่ถอดออกมาได้ ดังนี้

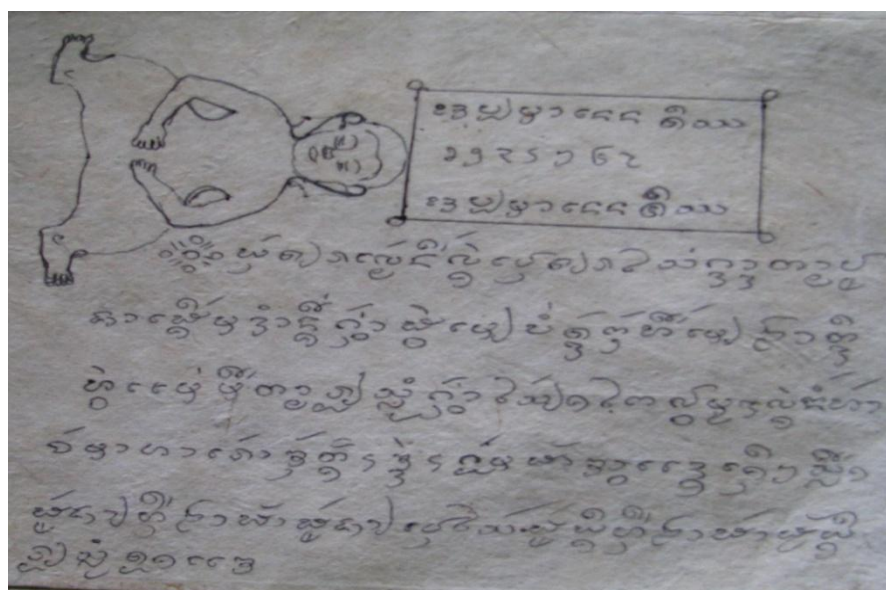
- ก. ส่วนฐาน เป็นช่องใส่ชื่อสำหรับผู้บูชาที่เป็นผู้หญิง
- ข. ส่วนบนสุด เป็นช่องใส่ชื่อสำหรับผู้บูชาที่เป็นผู้ชาย

ค. ส่วนกลาง ช่องด้านซ้ายเขียนอักษรว่า “อัปมานะทิสสะ” ช่องด้านขวาเขียน
อักษรว่า “อัปมานะทิสสะ” ช่องตรงกลาง เขียนเป็นตัวเลขล้านนา ว่า “๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗, ๗ ๖ ๕
๔ ๓ ๒ ๑” หมายถึงวันทั้ง ๗ คือ อาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสศดิ ศุกร์ เสาร์”

ความจริงยันต์เขียนเล่มนี้เป็นกรหวงผลในทางโลกิยะ แต่คนล้านนาสมัยโบราณได้นำ
หลักกรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าแทรกไปด้วย เพื่อหวังให้เกิดประโยชน์ในทางโลกุตระเช่นกัน
เมื่อผู้ทำยันต์เขียนและผู้บูชายันต์เขียนได้ปฏิบัติอยู่ในความไม่ประมาท ดังเช่นยันต์เล่มนี้โบราณา
จารย์ได้แทรกหลักพุทธธรรม “ความประมาท” เข้าไป โดยเขียนเป็นอักษรล้านนา ว่า “อัป
มานะทิสสะ”

ที่มา : มหาทวิ เขื่อนแก้ว . ชุมนุชพุทธมนต์คาถาและคำบูชาเขียนพื้นเมือง . ลำปาง:ทวิ
ตั้งมกราคม, ๒๕๕๐.

รูปที่ ๒๔ ความไม่ประมาท

อธิบาย ยันต์เขียนนี้โบราณจารย์ได้นำหลักความไม่ประมาทแทรกลงไปโดยเขียนเป็น
อักษรล้านนา ว่า “อัปปะมานะทิสสะ”

ที่มา : เอกสารปืบสาอักษรธรรมล้านนาของพ่อหนานศรี วรรณศรี บ้านท่ามะโอ อำเภอ
เมือง จังหวัดลำปาง

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ของศูนย์บัณฑิต
มจร. วิทยาเขตเชียงใหม่ และแบบสัมภาษณ์การวิจัย

หนังสือขอความอนุเคราะห์ของศูนย์บัณฑิต มจร. วิทยาเขตเชียงใหม่

ที่ ศธ ๖๑๑๖.๑๓/ว๑๐๕

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่

วัดสวนดอก

ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ ๕๐๒๐๐
โทร. (๐๕๓) ๒๗๘๖๖๗, ๒๗๕๑๔๕, ๒๗๐๔๕๑
๒๑๐๓๗๕, ๘๐๘๔๑๑-๓
โทรสาร : (๐๕๓) ๒๗๐๔๕๒
www.cmbu.net

๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูล

เรียน/เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระพิชญพล สุวณฺเฑโรโป (รูปทอง) เลขประจำตัวนิตินิ ๕๒๐๔๔๐๕๖๕๒ เป็น
นิตินิหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ของศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ศึกษาหลักพุทธธรรมและคุณค่าที่
ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา : กรณีศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ดังนั้น เพื่อให้การ
ดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์ของนิตินิเป็นไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ จึงขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาไป
เก็บข้อมูลดังกล่าว โดยนิตินิจะเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

จึงเรียน/เจริญพรมาเพื่อทราบและโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ/ขอเจริญพร

(พระมหาดวงจันทร์ กุตตสีโล,ดร.)

รักษาการเลขานุการศูนย์บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

ศูนย์บัณฑิตศึกษา มจร.วิทยาเขตเชียงใหม่

โทร. ๐-๕๓๒๗-๘๕๖๖ ต่อ ๓๑๑

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิทยานิพนธ์

เรื่อง ศึกษาหลักพุทธธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา : กรณีศึกษาเฉพาะใน
เขตอำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง

ใช้สัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ และประชาชนทั่วไปในเขตพื้นที่
อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และนักวิชาการท้องถิ่นในพื้นที่ใกล้เคียง

ตอนที่ ๑. ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ ฉายา/นามสกุล

อายุ พรรษา.....

อาชีพ/ ตำแหน่ง

การศึกษา

ทางธรรม น.ธ. ป.ธ.

ทางโลก

ที่อยู่ปัจจุบัน

บ้าน/วัดเลขที่.....หมู่.....ซอย/ถนน

ตำบล อำเภอ จังหวัด

รหัสไปรษณีย์ เบอร์โทรศัพท์

ตอนที่ ๒. บทสัมภาษณ์

๒.๑. ความเป็นมา ประเภท จุดประสงค์ในการทำและใช้ยันต์เทียน

๒.๑.๑. ตามที่ท่านได้ศึกษายันต์เทียนมีความเป็นมาอย่างไรบ้าง

๒.๑.๒. ยันต์เทียนมีการแบ่งประเภทไว้อย่างไรบ้าง

๒.๑.๓. ยันต์เทียนมีจุดประสงค์ในการทำและใช้อย่างไรบ้าง

๒.๑.๔. ยันต์เทียนมีองค์ประกอบและพิธีกรรมในการทำอย่างไรบ้าง

๒.๑.๕. การทำยันต์เทียนและการบูชาเทียนได้กำหนดฤกษ์ยามไว้อย่างไรบ้าง

๒.๑.๖. การลงยันต์เทียนและการปลุกเสกมีวิธีการอย่างไรบ้าง

๒.๑.๗. ขั้นตอนหรือขั้นครุในการทำยันต์เทียนมีองค์ประกอบอะไรบ้าง

๒.๒. หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา

๒.๒.๑. ยันต์เทียนมีหลักพุทธธรรมปรากฏอยู่มากน้อยเพียงใด

๒.๒.๒. หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยันต์เขียนแสดงออกมาในลักษณะใดบ้าง

๒.๒.๓. หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในยันต์เขียนกล่าวถึงเรื่องอะไรบ้าง

๒.๒.๔. ในการทำยันต์เขียนท่าน ได้นำเอาหลักพุทธธรรมใดไปใช้บ้าง

๒.๓. ความสำคัญและคุณค่าของยันต์เขียนกับวิถีชีวิตของคนล้านนา

๒.๓.๑. ยันต์เขียนมีความสำคัญและคุณค่าอย่างไรบ้าง

๒.๓.๒. ยันต์เขียนมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนล้านนาอย่างไรบ้าง

๒.๔. ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....
.....
.....

วันเวลาที่สัมภาษณ์

วัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ. เวลา.....

ออกแบบสัมภาษณ์โดย

พระพิชฌุพล สุวณฺณรูป (รูปทอง)

นิสิตปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (วิทยาเขตเชียงใหม่)

วัดป่าฝาง ตำบลหัวเวียง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

โทร. ๐๘๕-๖๕๓-๕๕๖๗

หมายเหตุ. ข้อมูลนี้จะใช้ในงานวิจัย โปรดกรอกข้อความข้างต้นตามความเป็นจริง เพื่อเป็น
ประโยชน์แก่งานวิจัย สังคม ชุมชนต่อไป และจะไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น
ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ท่านได้ให้ข้อมูลในครั้งนี้

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ให้ข้อมูล

รายนามผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มประชากรในเขตอำเภอเมืองจังหวัดลำปางทั้งหมด ๓๐ รูป/คน แบ่งเป็น พระสงฆ์ ๑๕ รูป ภรรยา ๑๕ คน

ก. พระสงฆ์

๑. พระกฤษณา ขนฺติโก วัดปงสนุกเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
๒. พระครูอนุศาสน์วโรดม รองเจ้าอาวาสวัดบุญวาทย์วิหาร เจ้าคณะอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
๓. พระครูสังฆรักษ์สุพรรณ สิริทนต์ วัดพระเจดีย์ซาวหลัง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
๔. พระครูวิสุทธิศีลประสิทธิ์ เจ้าอาวาสวัดปงอ้อม เจ้าคณะตำบลเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
๕. พระครูพุทธธรรม โสภิต เจ้าอาวาสวัดพระเจ้าทันใจ เจ้าคณะตำบลต้นธงชัย เขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
๖. พระครูอาทรพัฒนกิจ เจ้าอาวาสวัดมิ่งเมืองมูล อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
๗. พระครูโสภิตพัฒนานุยุต เจ้าอาวาสวัดพระธาตุเสด็จ เจ้าคณะตำบลบ้านแลง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
๘. พระครูโสภิตขันตยาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดปงสนุกเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
๙. พระครูสังฆรักษ์สุริน ดิคุขปญโญ วัดศรีบุญโยง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
๑๐. พระครูวิทิตวรวาท เจ้าอาวาสวัดประตูป่อง เจ้าคณะตำบลเวียงเหนือ เขต ๑ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
๑๑. พระครูอุดมสิริทัต เจ้าอาวาสวัดท่าส้มป่อย เจ้าคณะตำบลทุ่งฝาย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
๑๒. พระมหาอินจันทร์ คุณะสโก รองเจ้าคณะอำเภอเมือง วัดพระเจดีย์ซาวหลัง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
๑๓. พระสมุห์คำมูล มุณีวิโส วัดกะตึกเชียงมั่น อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
๑๔. พระอธิการอิน สุทธิโก เจ้าอาวาสวัดวังเล็บ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
๑๕. พระอธิการหล้า อนุรกโข เจ้าอาวาสวัดแม่เฟือง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ข. ฃรราวาส

๑. นายจวน โนนกุล บ้านต้นมัน อำเภอมือง จังหวัคลำปาง
๒. นายฉัฐพงษ์ จันทร่สาย บ้านปงสนุก อำเภอมือง จังหวัคลำปาง
๓. นายชรว ไชยอินปัน บ้านสันบุญเรือง อำเภอมือง จังหวัคลำปาง
๔. พ่อน้อยถ่า เกรื่อระยา บ้านวังหม้อ อำเภอมือง จังหวัคลำปาง
๕. พ่อน้อยฝัด เกินหน้า บ้านทุ่งจี่ อำเภอมือง จังหวัคลำปาง
๖. พ่อน้อย ยะผูก บ้านสบค่อม อำเภอมือง จังหวัคลำปาง
๗. พ่อหนานศรี วรรณศรี บ้านท่ามะโอ อำเภอมือง จังหวัคลำปาง
๘. พ่อหนานปัน กาวีวงค์ บ้านท่าส้มป่อย อำเภอมือง จังหวัคลำปาง
๙. พ่อหนานบุญธรรม ไชยวงค์ บ้านปงวัง อำเภอมือง จังหวัคลำปาง
๑๐. พ่อหนานหวัน ยิมคำ บ้านหัวทุ่งสามัคคี อำเภอมือง จังหวัคลำปาง
๑๑. พ่อหนานจันทร่ ปัญญาดี บ้านวังหม้อ อำเภอมือง จังหวัคลำปาง
๑๒. อาจารย์กมลชัย รัตนมณีอุคคเดช อำเภอมือง จังหวัคลำปาง
๑๓. อาจารย์เกรียง ดีปประวงค์ อำเภอมือง จังหวัคลำปาง
๑๔. อาจารย์พิจันันท์ ยศยั้ง บ้านปงสนุก อำเภอมือง จังหวัคลำปาง
๑๕. อาจารย์เล็ก มีคุณ บ้านท่าโทก อำเภอมือง จังหวัคลำปาง

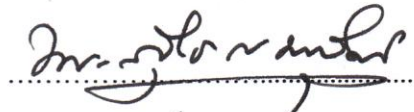
ผู้เชื่อมหาญพิเศษที่ให้ออมูล

พระศุกชัย ชยสุโก (ศิริเขตสุวรรณ) วัดสวนดอก ตำบลสุเทพ อำเภอมือง จังหวัคเชียงใหม่

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	: พระพิชญพล สุวณฺณรุโป (รูปทอง)
เกิด	: วัน พุธ ที่ ๕ เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๕
สถานที่เกิด	: โรงพยาบาลศูนย์ลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
มาตุภูมิ	: ๗๐/๓ หมู่ ๑ บ้านปงแพ้น ตำบลจางเหนือ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ๕๒๒๒๐
การศึกษา	<p>ทางโลก</p> <p>: ระดับประถมศึกษา ปีที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๔๑ โรงเรียนบ้านปงแพ้น ตำบลจางเหนือ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง</p> <p>: ระดับมัธยมศึกษา ปีที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๔๗ โรงเรียนวิสุทธิวิทยากร ตำบลหัวเวียง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง</p> <p>: ระดับอุดมศึกษา ปริญญาตรี พ.ศ. ๒๕๕๒ พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่ ห้องเรียนวัดบุญญาพัชญ์วิหาร ตำบลหัวเวียง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง</p> <p>ทางธรรม</p> <p>: พ.ศ. ๒๕๔๖ สำเร็จการศึกษานักธรรมเอก สำนักเรียนวัดบุญญาพัชญ์วิหาร อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง</p>
อุปสมบท	: วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๕๐ ณ วัดศาสนโชติการาม (ป่าฝาง) ตำบลหัวเวียง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
สังกัด	: วัดศาสนโชติการาม (ป่าฝาง) ตำบลหัวเวียง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
ตำแหน่ง	: รักษาการเจ้าอาวาส
เข้าศึกษา	: หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ ปีการศึกษา ๒๕๕๒
ที่อยู่ปัจจุบัน	: ๖๕ วัดศาสนโชติการาม (ป่าฝาง) ถนนสนามบิน ตำบลหัวเวียง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ๕๒๐๐๐

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

(พระสุธีธรรมมานูวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์.....ประธานกรรมการ

(พระมหาพรชัย สิริวิโร,ดร.)

กรรมการ

(พระมหาดวงจันทร์ คุตตสีโล,ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทร่แรง)

กรรมการ

(อาจารย์เกริก อัครชิโนเรศ)

กรรมการ

(พระครูสิริสุตาทิมนต์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ พระมหาดวงจันทร์ คุตตสีโล,ดร. ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.เทพประวิณ จันทร่แรง กรรมการ

อาจารย์เกริก อัครชิโนเรศ กรรมการ